SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja
Prezydent
Rzeczypospolitej Polskiej

# Druk nr 3066

Warszawa, 27 marca 2026 r.

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Panie Marszałku,

na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. przedstawiam Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy

## - o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw.

Jednocześnie informuję, że do reprezentowania mojego stanowiska w toku prac nad projektem ustawy upoważniam Pana Zbigniewa Boguckiego, Szefa Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

*Z poważaniem*

(-) Karol Nawrocki

Tłoczono z polecenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Projekt

# U S T A W A

z dnia

## o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw[1)]

**Art. 1.** W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2025 r. poz. 46, 304, 1178, 1420 i 1872 oraz z 2026 r. poz. 187) wprowadza się następujące zmiany:

1) odnośnik nr 1 do tytułu ustawy otrzymuje brzmienie:

„[1)] Niniejsza ustawa w zakresie swojej regulacji wdraża:

1) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/64/UE z dnia 20 października 2010 r. w sprawie prawa do tłumaczenia ustnego i tłumaczenia pisemnego w postępowaniu karnym (Dz. Urz. UE L 280 z 26.10.2010, str. 1);

2) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony (Dz. Urz. UE L 338 z 21.12.2011, str. 2 oraz Dz. Urz. UE L 2023/2843 z 27.12.2023);

3) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/13/UE z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie prawa do informacji w postępowaniu karnym (Dz. Urz. UE L 142 z 01.06.2012, str. 1);

4) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiającą normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującą decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (Dz. Urz. UE L 315 z 14.11.2012, str. 57);

---

[1)] Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt, ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych, ustawę z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy, ustawę z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawę z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, ustawę z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, ustawę z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy o prokuraturze oraz ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym, ustawę z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka, ustawę z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze oraz ustawę z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.

5) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności (Dz. Urz. UE L 294 z 06.11.2013, str. 1);
6) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2014/41/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych (Dz. Urz. UE L 130 z 01.05.2014, str. 1, Dz. Urz. UE L 201 z 30.07.2019, str. 47, Dz. Urz. UE L 39 z 21.02.2022, str. 1 oraz Dz. Urz. UE L 2023/2843 z 27.12.2023);
7) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/42/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie zabezpieczenia i konfiskaty narzędzi służących do popełnienia przestępstwa i korzyści pochodzących z przestępstwa w Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE L 127 z 29.04.2014, str. 39 oraz Dz. Urz. UE L 138 z 13.05.2014, str. 114);
8) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/343 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie wzmocnienia niektórych aspektów domniemania niewinności i prawa do obecności na rozprawie w postępowaniu karnym (Dz. Urz. UE L 65 z 11.03.2016, str. 1);
9) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/800 z dnia 11 maja 2016 r. w sprawie gwarancji procesowych dla dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym (Dz. Urz. UE L 132 z 21.05.2016, str. 1);
10) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1919 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie pomocy prawnej z urzędu dla podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym oraz dla osób, których dotyczy wniosek w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania (Dz. Urz. UE L 297 z 04.11.2016, str. 1 oraz Dz. Urz. UE L 91 z 05.04.2017, str. 40);
11) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/211 z dnia 16 lutego 2022 r. w sprawie zmiany decyzji ramowej Rady 2002/465/WSiSW w odniesieniu do jej dostosowania do przepisów unijnych dotyczących ochrony danych osobowych (Dz. Urz. UE L 37 z 18.02.2022, str. 1).”.

2) w art. 12:

a) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Wniosek może być cofnięty w postępowaniu przygotowawczym za zgodą prokuratora, a w postępowaniu sądowym za zgodą sądu – do rozpoczęcia przewodu sądowego na pierwszej rozprawie głównej. Ponowne złożenie wniosku jest niedopuszczalne.”,

b) uchyla się § 4;

3) w art. 29 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Apelację lub kasację od wyroku orzekającego karę dożywotniego pozbawienia wolności rozpoznaje sąd w składzie pięciu sędziów.”;

4) w art. 34:

a) § 3 i 4 otrzymują brzmienie:

„§ 3. Jeżeli zachodzą okoliczności utrudniające łączne rozpoznanie spraw, o których mowa w § 1 i 2, można wyłączyć i odrębnie rozpoznać sprawę poszczególnych osób lub o poszczególne czyny; sprawa wyłączona podlega rozpoznaniu przez sąd właściwy według zasad ogólnych.

§ 4. Sprawa wyłączona po rozpoczęciu przewodu sądowego podlega rozpoznaniu przez sąd, który dokonał wyłączenia, chyba że właściwy jest sąd wyższego rzędu. Jeżeli nie zachodzą przeszkody do rozpoznania jej w tym samym składzie, rozprawa prowadzona jest w dalszym ciągu.”,

b) uchyla się § 5 i 6;

5) w art. 37:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Sąd Najwyższy może z inicjatywy właściwego sądu przekazać sprawę do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu, jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości.”,

b) uchyla się § 2;

6) w art. 55:

a) § 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„§ 1. W razie powtórnego wydania postanowienia o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu postępowania w wypadku, o którym mowa w art. 330 § 2, pokrzywdzony może w terminie miesiąca od doręczenia mu zawiadomienia o postanowieniu wnieść akt oskarżenia do sądu, dołączając po jednym odpisie dla każdego oskarżonego oraz

dla prokuratora. Przepis art. 488 § 2 stosuje się odpowiednio. Przepisów art. 339 § 3 pkt 3a i art. 396a nie stosuje się.

§ 2. Akt oskarżenia wniesiony przez pokrzywdzonego powinien być sporządzony i podpisany przez adwokata, radcę prawnego albo radcę Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, z zachowaniem warunków określonych w art. 332 i art. 333 § 1.”,

b) uchyla się § 2b,

c) § 3 i 4 otrzymują brzmienie:

„§ 3. Inny pokrzywdzony tym samym czynem może aż do rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej przyłączyć się do postępowania. W takim przypadku cofnięcie aktu oskarżenia jest dopuszczalne jedynie za zgodą pokrzywdzonego, który przyłączył się do postępowania.

§ 4. W sprawie wszczętej na podstawie aktu oskarżenia wniesionego przez oskarżyciela posiłkowego może brać udział również prokurator. Korzysta on z praw strony.”,

d) uchyla się § 5;

7) w art. 60:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. W sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego prokurator wszczyna postępowanie albo wstępuje do postępowania już wszczętego, jeżeli wymaga tego interes społeczny.”,

b) uchyla się § 5;

8) w art. 72:

a) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Tłumacza należy wezwać do czynności z udziałem oskarżonego, o którym mowa w § 1. Na wniosek oskarżonego lub jego obrońcy tłumacza należy wezwać również w celu porozumienia się oskarżonego z obrońcą w związku z czynnością, do udziału w której oskarżony jest uprawniony, wniesieniem środka zaskarżenia lub wniosku dotyczącego toku postępowania. Oskarżony lub jego obrońca mają prawo do zgłaszania zastrzeżeń dotyczących jakości otrzymanego tłumaczenia.”,

b) po § 2 dodaje się § 2a w brzmieniu:

„§ 2a. Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio do oskarżonego, który jest głuchy lub niemy.”,

c) dodaje się § 4 i 5 w brzmieniu:

„§ 4. Na wniosek oskarżonego, o którym mowa w § 1, lub jego obrońcy należy sporządzić tłumaczenie innego dokumentu niż dokument wskazany w § 3 lub jego części, jeśli ma on istotne znaczenie dla realizacji prawa do obrony. W uzasadnionym wypadku może zostać zapewnione tłumaczenie ustne dokumentów lub ustne ich streszczenie, jeśli nie spowoduje to uszczerbku dla realizacji prawa do obrony.

§ 5. Oskarżony lub jego obrońca mają prawo do zgłaszania zastrzeżeń dotyczących jakości otrzymanego tłumaczenia dokumentów wskazanych w § 3 i 4.”;

9) w art. 73 uchyla się § 2–4;

10) w art. 79 po § 3 dodaje się § 3a w brzmieniu:

„§ 3a. Oskarżony, o którym mowa w § 1 pkt 1, musi mieć obrońcę aż do prawomocnego zakończenia postępowania, chyba że sąd orzeknie, że udział obrońcy po ukończeniu przez oskarżonego 21 lat nie jest obowiązkowy. Prezes sądu albo sąd zwalnia wówczas obrońcę z jego obowiązków, chyba że zachodzą inne okoliczności przemawiające za tym, aby oskarżony miał obrońcę wyznaczonego z urzędu.”;

11) w art. 81 w § 1 wyrazy „oraz art. 80” zastępuje się wyrazami „ , art. 80 oraz art. 607da § 2”;

12) w art. 81a:

a) po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. W przypadkach, o których mowa w art. 301 § 5 lub 6, wniosek o wyznaczenie obrońcy z urzędu oraz inne dokumenty niezbędne do jego rozpoznania organ prowadzący postępowanie przygotowawcze niezwłocznie przekazuje do właściwego sądu. W miarę możliwości prezes sądu lub referendarz sądowy wyznacza jako obrońcę z urzędu adwokata lub radcę prawnego, który został wyznaczony w trybie określonym w art. 301 § 5 lub 6.”,

b) w § 3 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Jeżeli okoliczności wskazują na konieczność natychmiastowego podjęcia obrony, w szczególności w przypadkach, o których mowa w art. 301 § 5 lub 6:”;

13) w art. 84 po § 2 dodaje się § 2a w brzmieniu:

„§ 2a. Obrońca wyznaczony z urzędu w trybie określonym w art. 301 § 5 lub 6 jest obowiązany podejmować czynności jedynie do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia w przedmiocie wniosku o wyznaczenie obrońcy z urzędu na podstawie art. 78 § 1 lub art. 79 § 1.”;

14) w art. 85:

a) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Stwierdzając sprzeczność sąd wydaje postanowienie, zakreślając oskarżonym termin do ustanowienia innych obrońców. W wypadku obrony z urzędu sąd wyznacza innego obrońcę.”,

b) dodaje się § 4 i 5 w brzmieniu:

„§ 4. Na postanowienie lub zarządzenie w przedmiocie stwierdzenia sprzeczności przysługuje zażalenie.

§ 5. Ponowny wniosek o stwierdzenie, że interesy oskarżonych pozostają w sprzeczności, oparty na tych samych okolicznościach, pozostawia się bez rozpoznania.”;

15) w art. 99a § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Uzasadnienie wyroku sądu pierwszej instancji oraz wyroku sądu odwoławczego i wyroku wydanego w postępowaniu o wznowienie postępowania może zostać sporządzone na formularzu według ustalonego wzoru.”;

16) w art. 100:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Orzeczenie lub zarządzenie wydane na rozprawie lub posiedzeniu jawnym ogłasza się ustnie. Jeżeli na ogłoszeniu nikt się nie stawił, włączając publiczność, można uznać wydane orzeczenie lub zarządzenie za ogłoszone. Przyczynę odstąpienia od ogłoszenia należy wskazać w protokole albo notatce urzędowej z posiedzenia. W wypadku wskazanym w zdaniu drugim przepis art. 418a stosuje się odpowiednio.”,

b) uchyla się § 1a;

17) w art. 114:

a) § 1–3 otrzymują brzmienie:

„§ 1. Przy składaniu podpisu członek składu orzekającego ma prawo zaznaczyć na orzeczeniu swoje zdanie odrębne, podając, w jakiej części i w jakim kierunku kwestionuje orzeczenie.

§ 2. Zdanie odrębne może dotyczyć również samego uzasadnienia orzeczenia; wówczas zdanie to zaznacza się przy podpisywaniu uzasadnienia.

§ 3. Jeżeli ustawa nie wymaga sporządzenia uzasadnienia wraz z wydaniem orzeczenia, w razie zgłoszenia zdania odrębnego, uzasadnienie należy sporządzić z

urzędu w terminie 7 dni od wydania orzeczenia, a składający zdanie odrębne dołącza w ciągu następnych 7 dni jego uzasadnienie; obowiązek ten nie dotyczy ławnika.”,

b) uchyla się § 4;

18) w art. 147 § 2a otrzymuje brzmienie:

„§ 2a. Przesłuchanie w trybie określonym w art. 185a–185c oraz art. 185e oraz przesłuchanie podejrzanego, który nie ukończył 18 lat, utrwala się za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk.”;

19) w art. 156 § 5a otrzymuje brzmienie:

„§ 5a. W razie złożenia w toku postępowania przygotowawczego wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania zawiadamia się o tym podejrzanego i jego obrońcę, pouczając o prawie do zapoznania się z materiałami postępowania. Na ich wniosek udostępnia się im niezwłocznie akta sprawy w części zawierającej treść dowodów dołączonych do wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania oraz w tym zakresie umożliwia sporządzenie odpisów lub kopii. Przepis § 4 stosuje się odpowiednio.”;

20) art. 159 otrzymuje brzmienie:

„Art. 159. Na odmowę udostępnienia akt w postępowaniu przygotowawczym lub sporządzenia odpisów lub kopii oraz na postanowienie prokuratora o utrzymaniu w mocy zarządzenia prowadzącego postępowanie o odmowie udostępnienia akt lub sporządzenia odpisów lub kopii przysługuje stronom oraz zatrzymanemu zażalenie; na zarządzenie lub postanowienie prokuratora zażalenie przysługuje do sądu.”;

21) art. 168a i art. 168b otrzymują brzmienie:

„Art. 168a. Niedopuszczalne jest przeprowadzenie i wykorzystanie dowodu uzyskanego do celów postępowania karnego za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego. Zakaz, o którym mowa w zdaniu pierwszym, nie dotyczy zbrodni określonych w rozdziale XVI, zbrodni określonych w rozdziale XVII, występków określonych w art. 140-142, zbrodni i występków określonych w art. 197 § 4 jeżeli sprawca dopuszcza się zgwałcenia wobec małoletniego poniżej lat 15, art. 199 § 2 i 3, art. 200 § 1, art. 202 § 3 i 4 Kodeksu karnego.

Art. 168b. § 1. Wykorzystanie dowodu uzyskanego podczas stosowania kontroli operacyjnej może nastąpić wyłącznie w postępowaniu karnym w sprawie o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, w stosunku do którego jest dopuszczalne stosowanie takiej kontroli przez jakikolwiek uprawniony organ.

§ 2. Jeżeli w wyniku kontroli operacyjnej zarządzonej na wniosek uprawnionego organu na podstawie przepisów szczególnych uzyskano dowód popełnienia przez osobę, wobec której kontrola operacyjna była stosowana, innego przestępstwa lub przestępstwa skarbowego niż przestępstwo objęte zarządzeniem kontroli operacyjnej bądź przestępstwa lub przestępstwa skarbowego popełnionego przez inną osobę niż objęta zarządzeniem kontroli operacyjnej, prokurator w toku postępowania przygotowawczego wydaje postanowienie w przedmiocie wykorzystania tego dowodu w postępowaniu karnym. W postanowieniu należy określić, wobec jakiej osoby i co do jakich przestępstw lub przestępstw skarbowych dopuszcza się wykorzystanie tego dowodu.”;

22) w art. 170:

a) w § 1 w pkt 5 średnik zastępuje się kropką i uchyla się pkt 6,

b) uchyla się § 1a;

23) w art. 171 po § 7 dodaje się § 7a w brzmieniu:

„§ 7a. Wyjaśnienia uzyskane z naruszeniem art. 301 § 1–9 lub art. 301a nie mogą stanowić dowodu, chyba że oskarżony o to wnosi.”;

24) w art. 178 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) obrońcy co do faktów, o których dowiedział się udzielając porady prawnej lub prowadząc sprawę;”;

25) w art. 180 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Osoby obowiązane do zachowania tajemnicy notarialnej, adwokackiej, radcy prawnego, doradcy podatkowego, lekarskiej, dziennikarskiej, statystycznej lub tłumacza przysięgłego oraz tajemnicy Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, mogą być przesłuchiwane co do faktów objętych tą tajemnicą tylko wtedy, gdy jest to niezbędne dla dobra wymiaru sprawiedliwości, a okoliczność nie może być ustalona na podstawie innego dowodu. W postępowaniu przygotowawczym w przedmiocie przesłuchania lub zezwolenia na przesłuchanie decyduje sąd, na posiedzeniu bez udziału stron, w terminie nie dłuższym niż 7 dni od daty doręczenia wniosku prokuratora. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie. Złożenie zażalenia wstrzymuje wykonanie postanowienia. Sąd rozpoznaje zażalenie niezwłocznie, nie później niż przed upływem 7 dni od przekazania sądowi zażalenia wraz z niezbędnymi aktami.”;

26) w art. 189 pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) gdy świadek jest podejrzany o popełnienie przestępstwa będącego przedmiotem postępowania lub pozostającego w ścisłym związku z czynem stanowiącym przedmiot postępowania albo gdy za to przestępstwo został skazany;”;

27) w art. 198:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. W miarę potrzeby udostępnia się biegłemu akta sprawy, poszczególne dokumenty z akt sprawy lub ich uwierzytelnione kopie w zakresie niezbędnym do wydania opinii. Dokumenty mogą być również udostępnione w postaci elektronicznej.”,

b) uchyla się § 1a;

28) art. 210 otrzymuje brzmienie:

„Art. 210. W celu dokonania oględzin lub otwarcia zwłok prokurator albo sąd może zarządzić wyjęcie zwłok z grobu. Na postanowienie w przedmiocie wyjęcia zwłok z grobu przysługuje zażalenie osobom najbliższym zmarłego. Złożenie zażalenia wstrzymuje wykonanie postanowienia. Sąd rozpoznaje zażalenie niezwłocznie, nie później niż przed upływem 7 dni od przekazania sądowi zażalenia wraz z niezbędnymi aktami. Przepis art. 52 § 2 stosuje się odpowiednio.”;

29) w art. 222 dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. Przy rozpoczęciu przeszukania pomieszczenia, w którym adwokat lub radca prawny ma swoją siedzibę, należy o zamierzonym przeszukaniu zawiadomić dziekana właściwej okręgowej rady adwokackiej lub dziekana właściwej rady okręgowej izby radców prawnych i dopuścić go lub osobę przez niego wskazaną do udziału w czynności.”;

30) w art. 225 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Tryb wskazany w § 1 nie obowiązuje w stosunku do pism lub innych dokumentów, które zawierają informacje niejawne o klauzuli „zastrzeżone” lub „poufne” albo dotyczą tajemnicy zawodowej lub innej tajemnicy prawnie chronionej, jeżeli ich posiadaczem jest oskarżony, ani w stosunku do pism lub innych dokumentów o charakterze osobistym, których jest on posiadaczem, autorem lub adresatem.”;

31) w art. 237 po § 8 dodaje się § 9 w brzmieniu:

„§ 9. Wykorzystanie dowodu uzyskanego podczas kontroli i utrwalania treści rozmów telefonicznych jest dopuszczalne wyłącznie w postępowaniu karnym w sprawie

o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, w stosunku do którego jest możliwe zarządzenie takiej kontroli.”;

32) art. 237a otrzymuje brzmienie:

„Art. 237a. Jeżeli w wyniku kontroli i utrwalania treści rozmów telefonicznych uzyskano dowód popełnienia przez osobę, wobec której kontrola była stosowana, innego przestępstwa lub przestępstwa skarbowego niż przestępstwo objęte zarządzeniem kontroli bądź przestępstwa lub przestępstwa skarbowego popełnionego przez inną osobę niż objęta zarządzeniem kontroli, prokurator w toku postępowania przygotowawczego wydaje postanowienie w przedmiocie wykorzystania tego dowodu w postępowaniu karnym. W postanowieniu należy określić, wobec jakiej osoby i co do jakich przestępstw lub przestępstw skarbowych dopuszcza się wykorzystanie tego dowodu.”;

33) w art. 249:

a) uchyla się § 3a,

b) po § 3a dodaje się § 3b w brzmieniu:

„§ 3b. Udział obrońcy w przesłuchaniu przez sąd podejrzanego, który nie ukończył 18 lat, w związku z rozpoznaniem wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania, jest obowiązkowy. W wyjątkowych, szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może przesłuchać podejrzanego bez udziału obrońcy, jeżeli niestawiennictwo obrońcy jest wynikiem przyczyny niezależnej od sądu, a nie jest możliwe zapewnienie udziału obrońcy w przesłuchaniu przed upływem terminu, o którym mowa w art. 248 § 2.”;

34) w art. 249a w § 1:

a) wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Podstawę orzeczenia o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania mogą stanowić jedynie ustalenia poczynione na podstawie:”,

b) uchyla się pkt 2;

35) w art. 250:

a) uchyla się § 2b,

b) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Prokurator, przesyłając wraz z aktami sprawy wniosek, o którym mowa w § 2, doręcza podejrzanemu jego odpis, poucza go o przysługujących mu w wypadku zastosowania tymczasowego aresztowania uprawnieniach oraz zarządza jednocześnie doprowadzenie go do sądu. Składając wniosek, prokurator przesyła

sądowi odpis wniosku w postaci elektronicznej. Na wniosek obrońcy sąd niezwłocznie przesyła wniosek na wskazany przez obrońcę adres poczty elektronicznej.”,

c) uchyla się § 3b–3h,

d) § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Inne środki zapobiegawcze stosuje sąd, a w postępowaniu przygotowawczym także prokurator, z wyłączeniem środka zapobiegawczego, o którym mowa w art. 276 § 2.”;

36) w art. 257:

a) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Stosując tymczasowe aresztowanie, sąd może zastrzec, że środek ten ulegnie zmianie pod warunkiem złożenia określonego poręczenia majątkowego.”,

b) uchyla się § 3;

37) w art. 258:

a) w § 1 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) uzasadniona obawa ucieczki lub ukrycia się oskarżonego, zwłaszcza wtedy, gdy nie można ustalić jego tożsamości albo nie ma on stałego miejsca pobytu w kraju ani w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej;”,

b) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Wobec oskarżonego, któremu zarzucono popełnienie zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 10 lat, oraz występków określonych w art. 130 § 3, 6 i 8, art. 141 § 2, art. 142 § 2, art. 264 § 3, art. 265 § 2 oraz art. 269 § 1 Kodeksu karnego, albo którego sąd pierwszej instancji skazał na karę pozbawienia wolności wyższą niż 3 lata, obawy utrudniania prawidłowego toku postępowania, o których mowa w § 1, uzasadniające stosowanie środka zapobiegawczego, mogą wynikać także z surowości grożącej oskarżonemu kary.”;

38) uchyla się art. 258a;

39) w art. 259 § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Tymczasowe aresztowanie nie może być stosowane, jeżeli przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat, z wyłączeniem występków określonych w art. 157a § 1, art. 179, art. 200a § 2, art. 208, art. 242 § 1, art. 262 § 1, art. 267 § 1 oraz art. 277 Kodeksu karnego.”;

40) w art. 261 po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. O zastosowaniu tymczasowego aresztowania wobec osoby, która nie ukończyła 18 lat, sąd jest obowiązany bezzwłocznie zawiadomić jej przedstawiciela ustawowego lub osobę, pod której pieczą oskarżony pozostaje, chyba że zawiadomienie tych osób może prowadzić do naruszenia praw lub interesów oskarżonego lub jest niecelowe ze względu na jego dobro. Jeżeli zawiadomienie tych osób nie jest możliwe albo dopuszczalne z uwagi na okoliczności, o których mowa w zdaniu pierwszym, zawiadamia się inną osobę pełnoletnią, którą wskaże oskarżony, albo innego członka rodziny, chyba że również nie jest to możliwe albo dopuszczalne z uwagi na okoliczności, o których mowa w zdaniu pierwszym. W takim wypadku zawiadamia się przedstawiciela organizacji społecznej lub instytucji zajmującej się ochroną praw i wolności osób, które nie ukończyły 18 lat.”;

41) w art. 263:

a) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Sąd pierwszej instancji właściwy do rozpoznania sprawy może na wniosek prokuratora przedłużyć tymczasowe aresztowanie na okres, który łącznie nie może przekroczyć 12 miesięcy, jeżeli postępowanie przygotowawcze było prowadzone sprawnie, ale ze względu na szczególne okoliczności sprawy nie można było go ukończyć w terminie określonym w § 1. Oceniając sprawność prowadzenia postępowania przygotowawczego, sąd uwzględnia zwłaszcza stopień realizacji czynności procesowych wskazanych we wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania i wcześniejszych wnioskach o przedłużenie tymczasowego aresztowania, a także powody, dla których określonych czynności dotąd nie wykonano lub nie ukończono.”,

b) § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania na okres oznaczony, przekraczający terminy określone w § 2 i 3, może dokonać sąd apelacyjny, w którego okręgu prowadzi się postępowanie na wniosek sądu, przed którym sprawa się toczy, a w postępowaniu przygotowawczym na wniosek właściwego prokuratora bezpośrednio przełożonego wobec prokuratora prowadzącego lub nadzorującego śledztwo – jeżeli konieczność taka powstaje w związku z zawieszeniem postępowania karnego, czynnościami zmierzającymi do ustalenia lub potwierdzenia tożsamości oskarżonego, wykonywaniem czynności

dowodowych w sprawie o szczególnej zawiłości lub poza granicami kraju, a także celowym przewlekaniem postępowania przez oskarżonego. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio.”,

c) po § 4b dodaje się § 4c w brzmieniu:

„§ 4c. Okres stosowania tymczasowego aresztowania na podstawie art. 258 § 2 do czasu wydania wyroku przez sąd pierwszej instancji nie może przekroczyć 12 miesięcy.”,

d) w § 8 wyrazy „art. 261 § 1, 2 i 2a” zastępuje się wyrazami „art. 261 § 1, 1a, 2 i 2a”;

42) w art. 266:

a) § 1a otrzymuje brzmienie:

„§ 1a. W razie zastosowania poręczenia majątkowego w postępowaniu przygotowawczym przez sąd przyjęcia przedmiotu tego poręczenia dokonuje prokurator.”,

b) uchyla się § 3;

43) w art. 276 dotychczasową treść oznacza się jako § 1 i dodaje się § 2–5 w brzmieniu:

„§ 2. Środek zapobiegawczy, o którym mowa w § 1, w postaci zawieszenia w wykonywaniu zawodu adwokata lub radcy prawnego stosuje sąd. Przepisy dotyczące tymczasowego aresztowania stosuje się odpowiednio. Sąd rozpoznaje wniosek prokuratora o zastosowanie wskazanego środka bezzwłocznie, nie później niż w terminie 7 dni od dnia wpływu wniosku. Nie zarządza się doprowadzenia podejrzanego na posiedzenie.

§ 3. Prokurator, oskarżony i obrońca mają prawo wziąć udział w posiedzeniu sądu dotyczącym przedłużenia stosowania środka zapobiegawczego, o którym mowa w § 2, oraz rozpoznania zażalenia na jego zastosowanie lub przedłużenie. Niestawiennictwo oskarżonego, obrońcy lub prokuratora należycie zawiadomionych o terminie nie tamuje rozpoznania sprawy. Przepisów art. 249 § 5 zdanie drugie i trzecie, art. 251 § 4 zdanie pierwsze, art. 257, art. 259 oraz art. 261 nie stosuje się.

§ 4. W sprawach, o których mowa w § 2, przedłużenie stosowania środka zapobiegawczego na okres oznaczony, przekraczający terminy określone w art. 263 § 2 i 3, może nastąpić w wyjątkowych wypadkach uzasadnionych szczególnymi okolicznościami. W kwestii przedłużenia w toku postępowania przygotowawczego orzeka, na wniosek prokuratora, sąd pierwszej instancji właściwy do rozpoznania sprawy, a po wniesieniu aktu oskarżenia – sąd, przed którym sprawa się toczy.

§ 5. O zastosowaniu środka zapobiegawczego, o którym mowa w § 2, sąd jest obowiązany bezzwłocznie zawiadomić dziekana okręgowej rady adwokackiej lub dziekana rady okręgowej izby radców prawnych, właściwej ze względu na miejsce wykonywania przez oskarżonego zawodu.”;

44) w art. 281 uchyla się § 2 i 3;

45) w art. 300:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Przed pierwszym przesłuchaniem poucza się podejrzanego o jego uprawnieniach: do składania wyjaśnień, do odmowy składania wyjaśnień lub odmowy odpowiedzi na pytania, do informacji o treści zarzutów i ich zmianach, do składania wniosków o dokonanie czynności śledztwa lub dochodzenia, do korzystania z pomocy obrońcy, w tym do wystąpienia o obrońcę z urzędu w wypadku określonym w art. 78 i art. 78a, a także o możliwości rezygnacji z korzystania z pomocy obrońcy i późniejszego odwołania takiej rezygnacji, oraz o treści art. 171 § 7a, art. 202, art. 214, art. 215, art. 257 § 1 i 2, art. 259, art. 316, art. 338b, art. 360, art. 361 i art. 374 § 1, o treści przepisów dotyczących środków zapobiegawczych, o których mowa w rozdziale 28, innych niż tymczasowe aresztowanie, o uprawnieniu do końcowego zaznajomienia z materiałami postępowania przygotowawczego, jak również o uprawnieniach określonych w art. 23a § 1, art. 156 § 5 i 5a, art. 301, art. 335, art. 338a i art. 387 oraz o obowiązkach i konsekwencjach wskazanych w art. 74, art. 75, art. 133 § 2, art. 138 i art. 139. Ponadto podejrzanego, który nie ukończył 18 lat, poucza się o treści art. 76, art. 76a i art. 299b oraz o treści art. 212 Kodeksu karnego wykonawczego, a także o roli organów uczestniczących w postępowaniu karnym. Pouczenie należy także wręczyć podejrzanemu na piśmie; podejrzany otrzymanie pouczenia potwierdza podpisem. Jeżeli podejrzany nie ukończył 18 lat to pouczenie wręcza się również przedstawicielowi ustawowemu lub osobie, pod której pieczą podejrzany pozostaje, albo innej osobie wskazanej albo wyznaczonej, o której mowa w art. 76a, która otrzymanie pouczenia potwierdza podpisem.”,

b) po § 1 dodaje się § 1a i 1b w brzmieniu:

„§ 1a. Przed pierwszym przesłuchaniem poucza się podejrzanego, który nie włada w wystarczającym stopniu językiem polskim, o uprawnieniach określonych w art. 72 § 1, 2, 3 i 4, jak również o prawie do zgłaszania zastrzeżeń dotyczących

jakości otrzymanego tłumaczenia, w tym jakości tłumaczenia dokumentów. Przepis § 1 zdanie trzecie i czwarte stosuje się.

§ 1b. Przed pierwszym przesłuchaniem poucza się podejrzanego, który jest głuchy lub niemy, o uprawnieniu określonym w art. 72 § 2a, jak również o prawie do zgłaszania zastrzeżeń dotyczących jakości otrzymanego tłumaczenia. Przepis § 1 zdanie trzecie i czwarte stosuje się.”;

46) art. 301 otrzymuje brzmienie:

„Art. 301. § 1. Przesłuchanie podejrzanego odbywa się na jego żądanie z udziałem ustanowionego obrońcy.

§ 2. Jeżeli podejrzany, pouczony o prawie do żądania udziału obrońcy w pierwszym przesłuchaniu, oświadczy, że rezygnuje z tego prawa, niezwłocznie przystępuje się do przesłuchania, odnotowując w protokole rezygnację podejrzanego z tego prawa.

§ 3. Jeżeli podejrzany w związku z pierwszym przesłuchaniem oświadczy, że chce skorzystać z pomocy obrońcy, umożliwia się mu ustanowienie obrońcy, odraczając przystąpienie do przesłuchania do czasu stawienia się obrońcy, jednak na okres nie dłuższy niż 3 godziny od momentu złożenia pierwszego oświadczenia w tym przedmiocie, chyba że organ procesowy uzna za zasadne odroczenie przystąpienia do przesłuchania na okres dłuższy. Podejrzanemu udostępnia się listę obrońców pełniących dyżur. Po stawieniu się obrońcy organ procesowy umożliwia podejrzanemu rozmowę z obrońcą, zakreślając jednocześnie odpowiedni czas, nie krótszy niż godzina.

§ 4. W wezwaniu do stawiennictwa na przesłuchanie należy podejrzanego pouczyć o prawie do ustanowienia obrońcy. W takim wypadku przepisu § 3 nie stosuje się.

§ 5. Jeżeli podejrzany pozbawiony wolności, w związku z pierwszym przesłuchaniem złoży wniosek o wyznaczenie mu obrońcy z urzędu na podstawie art. 78 § 1, organ procesowy przeprowadzający przesłuchanie wyznacza obrońcę z urzędu z listy obrońców pełniących dyżur. § 6. Przepis § 5 stosuje się odpowiednio przed przesłuchaniem podejrzanego, o którym mowa w art. 79 § 1, który nie ustanowił obrońcy, a wyznaczenie obrońcy z urzędu w trybie określonym w art. 81 § 1 nie jest możliwe przed przystąpieniem do tego przesłuchania.

§ 7. Przepis art. 245 § 2 zdanie pierwsze stosuje się odpowiednio w wypadkach, o których mowa w § 3, 5 i 6.

§ 8. W wyjątkowych wypadkach, jeżeli jest to konieczne ze względu na ochronę bezpieczeństwa narodowego, zapobiegnięcie zagrożeniu dla życia, zdrowia lub wolności

osoby lub ze względu na ważny interes śledztwa lub dochodzenia, można niezwłocznie przystąpić do pierwszego przesłuchania podejrzanego, nawet jeżeli oświadczy, że chce skorzystać z pomocy obrońcy. W protokole przesłuchania umieszcza się informację o przyczynach odmowy umożliwienia kontaktu z obrońcą.

§ 9. W przypadku usprawiedliwionego niestawiennictwa obrońcy na kolejnym przesłuchaniu podejrzanego przepisy § 2 i 8 stosuje się odpowiednio. Ograniczenie, o którym mowa w § 8, nie może być stosowane po upływie 14 dni od przedstawienia podejrzanemu zarzutów.

§ 10. Nieusprawiedliwione niestawiennictwo obrońcy na kolejnym przesłuchaniu podejrzanego nie tamuje tej czynności.

§ 11. Przepisy § 1–8 oraz art. 300 § 1, 1a i 1b stosuje się odpowiednio do okazania podejrzanego przeprowadzanego przed pierwszym przesłuchaniem w charakterze podejrzanego. Przed okazaniem należy poinformować podejrzanego o zarzucie, w związku z którym okazanie ma być przeprowadzone.”;

47) po art. 301 dodaje się art. 301a w brzmieniu:

„Art. 301a. Udział obrońcy w przesłuchaniu podejrzanego, który nie ukończył 18 lat, jest obowiązkowy. Przepis art. 301 § 6 stosuje się. Przepisy art. 301 § 3 zdanie trzecie, § 8, § 9 zdanie drugie i § 11 stosuje się odpowiednio.”;

48) w art. 308 § 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„§ 1. W granicach koniecznych dla zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem, prokurator albo Policja może w każdej sprawie, w wypadkach niecierpiących zwłoki, jeszcze przed wydaniem postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia, przeprowadzić w niezbędnym zakresie czynności procesowe, a zwłaszcza dokonać oględzin, w razie potrzeby z udziałem biegłego, przeszukania lub czynności wymienionych w art. 74 § 2 pkt 1 w stosunku do osoby, co do której istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przez nią przestępstwa, a także przedsięwziąć wobec niej inne niezbędne czynności, nie wyłączając pobrania krwi, włosów i wydzielin organizmu. Po dokonaniu tych czynności, w sprawach, w których prowadzenie śledztwa przez prokuratora jest obowiązkowe, prowadzący postępowanie przekazuje sprawę niezwłocznie prokuratorowi.

§ 2. W wypadkach niecierpiących zwłoki, w szczególności wtedy, gdy mogłoby to spowodować zatarcie śladów lub dowodów przestępstwa, można w toku czynności wymienionych w § 1 przesłuchać podejrzanego przed wydaniem postanowienia o

przedstawieniu zarzutów, jeżeli zachodzą warunki do sporządzenia takiego postanowienia. Przesłuchanie poprzedza się informacją o treści zarzutu.”;

49) w art. 310 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. W uzasadnionych wypadkach okres śledztwa może być przedłużony na dalszy czas oznaczony, nie dłuższy jednak niż rok, przez prokuratora bezpośrednio przełożonego wobec prokuratora, który prowadzi śledztwo, a w przypadku jego powierzenia Policji do prowadzenia w całości – przez prokuratora, który bezpośrednio je nadzoruje. W szczególnie uzasadnionych wypadkach właściwy prokurator bezpośrednio przełożony nad prokuratorem nadzorującym lub prowadzącym śledztwo może przedłużyć jego okres na dalszy czas oznaczony.”;

50) w art. 313:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Jeżeli dane istniejące w chwili wszczęcia śledztwa lub zebrane w jego toku uzasadniają dostatecznie podejrzenie, że czyn popełniła określona osoba, sporządza się postanowienie o przedstawieniu zarzutów, ogłasza je niezwłocznie podejrzanemu i przesłuchuje się go, chyba że ogłoszenie postanowienia lub przesłuchanie podejrzanego nie jest możliwe z przyczyn leżących po stronie podejrzanego, w szczególności z powodu jego ukrywania się lub nieobecności w kraju, a także gdy przesłuchanie podejrzanego nie jest możliwe ze względu na upływ terminu zatrzymania przewidzianego w art. 248 § 1, jeżeli prokurator kieruje do sądu wniosek o zastosowanie tymczasowego aresztowania.”,

b) uchyla się § 1a,

c) dodaje się § 5 w brzmieniu:

„§ 5. Za wszczęcie postępowania przeciwko osobie uważa się wydanie postanowienia o przedstawieniu zarzutów albo postawienie osobie zarzutu bez wydania takiego postanowienia w związku z przystąpieniem do przesłuchania w charakterze podejrzanego.”;

51) art. 318 otrzymuje brzmienie:

„Art. 318. Gdy dopuszczono dowód z opinii biegłych albo instytucji naukowej lub specjalistycznej, podejrzanemu i jego obrońcy oraz pokrzywdzonemu i jego pełnomocnikowi doręcza się postanowienie o dopuszczeniu tego dowodu i zezwala na wzięcie udziału w przesłuchaniu biegłych oraz informuje się ich o przedłożeniu opinii i

zezwala na zapoznanie się z opinią, jeżeli złożona została na piśmie. Podejrzanego pozbawionego wolności nie sprowadza się, gdy spowodowałoby to poważne trudności.”;

52) w art. 325g:

a) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Przesłuchanie podejrzanego poprzedza się informacją o treści zarzutu wpisanego do protokołu przesłuchania.”,

b) uchyla się § 3;

53) w art. 327 § 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„§ 1. Umorzone postępowanie przygotowawcze może być w każdym czasie podjęte na nowo na mocy postanowienia prokuratora, jeżeli nie będzie się toczyć przeciw osobie, wobec której wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów albo której postawiono zarzut bez wydania takiego postanowienia w związku z przystąpieniem do przesłuchania w charakterze podejrzanego. Przepis ten stosuje się odpowiednio w sprawie, w której odmówiono wszczęcia śledztwa lub dochodzenia.

§ 2. Prawomocnie umorzone postępowanie przygotowawcze wznawia się przeciwko osobie, wobec której wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów albo której postawiono zarzut bez wydania takiego postanowienia w związku z przystąpieniem do przesłuchania w charakterze podejrzanego, na mocy postanowienia prokuratora nadrzędnego nad tym, który wydał lub zatwierdził postanowienie o umorzeniu, tylko wtedy, gdy ujawnią się nowe istotne fakty lub dowody nie znane w poprzednim postępowaniu albo gdy zachodzi okoliczność określona w art. 11 § 3. Przewidziane w ustawie ograniczenia okresu tymczasowego aresztowania stosuje się wówczas do łącznego czasu trwania tego środka.”;

54) w art. 328 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Prokurator Generalny może uchylić prawomocne postanowienie o umorzeniu postępowania przygotowawczego w stosunku do osoby, wobec której wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów albo której postawiono zarzut bez wydania takiego postanowienia w związku z przystąpieniem do przesłuchania w charakterze podejrzanego, jeżeli stwierdzi, że umorzenie postępowania było niezasadne. Nie dotyczy to wypadku, w którym sąd utrzymał w mocy postanowienie o umorzeniu.”;

55) w art. 330:

a) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Jeżeli organ prowadzący postępowanie nadal nie znajduje podstaw do wniesienia aktu oskarżenia, wydaje ponownie postanowienie o umorzeniu postępowania lub odmowie jego wszczęcia. W takim wypadku pokrzywdzony, który wykorzystał uprawnienia przewidziane w art. 306 § 1 lub 1a, może wnieść akt oskarżenia określony w art. 55 § 1, o czym należy go pouczyć.”,

b) uchyla się § 2a,

c) uchyla się § 4;

56) w art. 332 w § 1 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) imię i nazwisko oskarżonego, inne dane o jego osobie, w tym numer telefonu, telefaksu i adres poczty elektronicznej lub informację o ich nieposiadaniu przez oskarżonego lub niemożności ich ustalenia, dane o zatrzymaniu, zastosowaniu środka zapobiegawczego oraz zabezpieczenia majątkowego;”;

57) w art. 333 po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. Lista i wykaz, o których mowa w § 1, powinny zawierać także wskazanie w odniesieniu do każdego dowodu, jakie okoliczności mają być udowodnione, a w razie potrzeby także określenie sposobu i kolejności przeprowadzenia dowodów.”;

58) w art. 335:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Jeżeli oskarżony przyznaje się do winy, a w świetle jego wyjaśnień okoliczności popełnienia przestępstwa i wina nie budzą wątpliwości, a postawa oskarżonego wskazuje, że cele postępowania zostaną osiągnięte, można zaniechać przeprowadzenia dalszych czynności. Jeżeli zachodzi potrzeba oceny wiarygodności złożonych wyjaśnień, czynności dowodowych dokonuje się jedynie w niezbędnym do tego zakresie. W każdym jednak wypadku, jeżeli jest to konieczne dla zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem, należy przeprowadzić w niezbędnym zakresie czynności procesowe, a zwłaszcza dokonać oględzin, w razie potrzeby z udziałem biegłego, przeszukania lub czynności wymienionych w art. 74 § 2 pkt 1 w stosunku do osoby, co do której istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przez nią przestępstwa, a także przedsięwziąć wobec niej inne niezbędne czynności, nie wyłączając pobrania krwi, włosów i wydzielin organizmu. Prokurator, zamiast z aktem oskarżenia,

występuje do sądu z wnioskiem o wydanie na posiedzeniu wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionych z oskarżonym kar lub innych środków przewidzianych za zarzucany mu występek, uwzględniających również prawnie chronione interesy pokrzywdzonego. Uzgodnienie może obejmować także wydanie określonego rozstrzygnięcia w przedmiocie poniesienia kosztów procesu.”,

b) w § 2 zdanie trzecie otrzymuje brzmienie:

„Do aktu oskarżenia nie stosuje się przepisów art. 333 § 1–2.”;

59) w art. 339:

a) w § 3 w pkt 7 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 8 w brzmieniu:

„8) wydania postanowienia w przedmiocie uznania udziału obrońcy w postępowaniu za nieobowiązkowy wobec treści opinii biegłych psychiatrów i spełniania warunków określonych w art. 79 § 4.”,

b) uchyla się § 3b,

c) § 5 otrzymuje brzmienie:

„§ 5. Strony, obrońcy i pełnomocnicy mogą wziąć udział w posiedzeniach wymienionych w § 1 oraz § 3 pkt 1, 2 i 6, z tym że udział prokuratora i obrońcy w posiedzeniu w przedmiocie orzeczenia środka zabezpieczającego określonego w art. 93a § 1 pkt 4 Kodeksu karnego jest obowiązkowy. Pokrzywdzony ma prawo wziąć udział w posiedzeniach wymienionych w § 3 pkt 1 i 2. Zawiadamiając pokrzywdzonego o posiedzeniu, poucza się go o możliwości zakończenia postępowania bez przeprowadzenia rozprawy oraz wcześniejszego złożenia oświadczenia, o którym mowa w art. 54 § 1.”;

60) w art. 343 w § 7 zdanie drugie otrzymuje brzmienie:

„W razie nieuwzględnienia wniosku wskazanego w art. 335 § 2 sprawa podlega rozpoznaniu na zasadach ogólnych, a prokurator, w terminie 7 dni od dnia posiedzenia, dokonuje czynności określonych w art. 333 § 1–2.”;

61) w art. 360 uchyla się § 2;

62) uchyla się art. 368a;

63) w art. 374:

a) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Przewodniczący, na wniosek prokuratora, może wyrazić zgodę na jego udział w rozprawie przy użyciu urządzeń technicznych, umożliwiających udział w

rozprawie na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku, jeżeli nie stoją temu na przeszkodzie względy techniczne.”,

b) § 7 otrzymuje brzmienie:

„§ 7. W wypadku gdy obrońca bierze udział w rozprawie, przebywając w innym miejscu niż oskarżony, sąd na wniosek oskarżonego lub obrońcy zarządza przerwę na czas oznaczony, w celu kontynuacji rozprawy w tym samym dniu, aby umożliwić telefoniczny kontakt obrońcy z oskarżonym, chyba że złożenie wniosku w sposób oczywisty nie służy realizacji prawa do obrony, a w szczególności zmierza do zakłócenia lub nieuzasadnionego przedłużenia rozprawy.”;

64) w art. 378a:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Jeżeli oskarżony lub obrońca nie stawił się na rozprawę, będąc zawiadomiony o jej terminie, sąd, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, może przeprowadzić postępowanie dowodowe podczas jego nieobecności, chociażby usprawiedliwił należycie niestawiennictwo, a w szczególności przesłuchać świadków, którzy stawili się na rozprawę i co do których zachodzi niebezpieczeństwo, że nie będzie ich można przesłuchać w późniejszym terminie, nawet jeżeli oskarżony nie złożył jeszcze wyjaśnień. Postępowania dowodowego nie przeprowadza się pod nieobecność obrońcy, którego udział w rozprawie jest obowiązkowy.”,

b) uchyla się § 4–6,

c) § 7 otrzymuje brzmienie:

„§ 7. Jeżeli oskarżony lub obrońca stawi się na termin rozprawy, o którym mowa w § 3 zdanie pierwsze, przewodniczący poucza go o możliwości złożenia wniosku o przeprowadzenie dowodu przeprowadzonego podczas jego nieobecności.”;

65) w art. 387 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Sąd może uwzględnić wniosek o wydanie wyroku skazującego, gdy okoliczności popełnienia przestępstwa i wina nie budzą wątpliwości, a cele postępowania zostaną osiągnięte mimo nieprzeprowadzenia rozprawy w całości; uwzględnienie wniosku jest możliwe jedynie wówczas, gdy prokurator obecny na rozprawie nie sprzeciwi się wnioskowi, a pokrzywdzony należycie powiadomiony o terminie rozprawy oraz pouczony o możliwości zgłoszenia przez oskarżonego takiego wniosku nie zgłosi

sprzeciwu. O treści wniosku należy powiadomić pokrzywdzonego, jeżeli wniosek został złożony przed powiadomieniem go o terminie rozprawy.”;

66) uchyla się art. 404c;

67) w art. 413 uchyla się § 3;

68) w art. 422 § 2a otrzymuje brzmienie:

„§ 2a. Dla oskarżonego pozbawionego wolności, który nie ma obrońcy i nie był obecny podczas ogłoszenia wyroku, termin wymieniony w § 1 biegnie od daty doręczenia mu wyroku.”;

69) w art. 426 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Od postanowienia o zastosowaniu tymczasowego aresztowania wydanego na skutek zażalenia, a także od wydanego w toku postępowania odwoławczego postanowienia o przeprowadzeniu obserwacji, zastosowaniu środka zapobiegawczego, nałożeniu kary porządkowej, zawieszeniu postępowania oraz w przedmiocie kosztów procesu, o których po raz pierwszy orzekał sąd odwoławczy, przysługuje zażalenie do innego równorzędnego składu sądu odwoławczego. Jeżeli zaskarżone postanowienie wydał sąd w składzie jednego sędziego, zażalenie rozpoznaje sąd odwoławczy w składzie trzech sędziów, chyba że zażalenie dotyczy postanowienia o nałożeniu kary porządkowej lub w przedmiocie kosztów procesu.”;

70) w art. 427 uchyla się § 3a;

71) w art. 445:

a) po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. W wypadku przedłużenia terminu do sporządzenia uzasadnienia wyroku termin, o którym mowa w § 1, wynosi 30 dni. O terminie tym sąd zawiadamia stronę, doręczając jej wyrok z uzasadnieniem. Jeżeli w zawiadomieniu termin ten wskazano błędnie, a strona się do niego zastosowała, apelację uważa się za wniesioną w terminie.”,

b) w § 2 po wyrazach „określonym w § 1” dodaje się wyrazy „lub 1a”;

72) w art. 448 uchyla się § 1a;

73) w art. 452:

a) w § 2:

– wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Sąd odwoławczy oddala wniosek dowodowy, jeżeli:”,

– w pkt 1 średnik zastępuje się kropką i uchyla się pkt 2,

b) uchyla się § 3;

74) w art. 454:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Sąd odwoławczy nie może skazać oskarżonego, który został uniewinniony w pierwszej instancji lub co do którego w pierwszej instancji umorzono lub warunkowo umorzono postępowanie.”,

b) po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. Sąd odwoławczy nie może zaostrzyć kary przez wymierzenie kary dożywotniego pozbawienia wolności.”;

75) w art. 457 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Jeżeli sąd zmienia lub utrzymuje wyrok w mocy, uzasadnienie sporządza się na wniosek strony, chyba że zostało złożone zdanie odrębne. Przepisy art. 422 i art. 423 stosuje się odpowiednio.”;

76) w art. 517c § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Dochodzenie można ograniczyć do przesłuchania podejrzanego oraz zabezpieczenia dowodów w niezbędnym zakresie. W toku dochodzenia czynności procesowych określonych w art. 303 i art. 321 można nie dokonywać.”;

77) w art. 523 uchyla się § 1a;

78) w art. 553 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się do osób składających oświadczenie w warunkach określonych w art. 171 § 4, 5, 7 i 7a, jak również gdy szkoda lub krzywda powstała na skutek przekroczenia uprawnień lub niedopełnienia obowiązku przez funkcjonariusza publicznego.”;

79) art. 555 otrzymuje brzmienie:

„Art. 555. Roszczenia przewidziane w niniejszym rozdziale przedawniają się po upływie 3 lat od daty uprawomocnienia się orzeczenia dającego podstawę do odszkodowania i zadośćuczynienia, w wypadku tymczasowego aresztowania – od daty uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, w razie zaś zatrzymania – od daty zwolnienia.”;

80) po art. 607d dodaje się art. 607da w brzmieniu:

„Art. 607da. § 1. W przypadku przekazania przez właściwy organ państwa wykonania nakazu informacji, że osoba ścigana wyraziła wolę skorzystania z prawa do ustanowienia obrońcy w postępowaniu karnym, w którym został wydany nakaz, sąd, a w

postępowaniu przygotowawczym prokurator, niezwłocznie przekazuje temu organowi listę obrońców oraz informację o dostępnych sposobach nawiązania kontaktu z obrońcą.

§ 2. Na wniosek osoby ściganej, co do której wydano nakaz w związku z prowadzonym przeciwko niej postępowaniem karnym, na czas trwania postępowania w państwie wykonania nakazu wyznacza się obrońcę z urzędu, chyba że korzysta ona już z pomocy obrońcy w tym postępowaniu karnym. Przepisy art. 78 § 1 i 2 stosuje się.”;

81) w art. 607k po § 3a dodaje się § 3b w brzmieniu:

„§ 3b. Do osoby ściganej przepisu art. 301 § 8 nie stosuje się.”;

82) w art. 607l § 3a otrzymuje brzmienie:

„§ 3a. W wypadku zatrzymania osoby, której nakaz europejski dotyczy, należy ją niezwłocznie pouczyć o jej uprawnieniach: do uzyskania informacji o treści nakazu europejskiego, o możliwości wyrażenia zgody na przekazanie, o możliwości złożenia oświadczenia w przedmiocie przekazania, do korzystania z pomocy obrońcy, w tym o prawie do ustanowienia obrońcy w państwie wydania nakazu europejskiego, a także o możliwości rezygnacji z korzystania z pomocy obrońcy i późniejszego odwołania takiej rezygnacji, do składania wyjaśnień, do odmowy składania wyjaśnień lub odmowy odpowiedzi na pytania, do przeglądania akt w zakresie dotyczącym przyczyn zatrzymania, do dostępu do pierwszej pomocy medycznej i do obecności na posiedzeniu, o którym mowa w § 1, jak również o uprawnieniach określonych w § 3, w art. 72 § 1, art. 78 § 1, art. 78a § 1, art. 202, art. 215, art. 257 § 1 i 2, art. 259, art. 261 § 1, 2 i 2a, art. 360, art. 361, art. 612 oraz o treści art. 607k § 3 i 3a, a także o treści przepisów dotyczących środków zapobiegawczych, o których mowa w rozdziale 28, innych niż tymczasowe aresztowanie, a jeśli osoba, której nakaz europejski dotyczy, nie ukończyła 18 lat – ponadto o treści art. 76, art. 76a i art. 261 § 1a oraz o treści art. 212 Kodeksu karnego wykonawczego, a także o roli organów uczestniczących w postępowaniu karnym. Pouczenie należy wręczyć na piśmie; otrzymanie pouczenia potwierdza się podpisem. Jeżeli osoba, której nakaz europejski dotyczy, nie ukończyła 18 lat, pouczenie wręcza się również przedstawicielowi ustawowemu lub osobie, pod której pieczą osoba, której nakaz europejski dotyczy, pozostaje, albo innej osobie wskazanej albo wyznaczonej, o której mowa w art. 76a, która otrzymanie pouczenia potwierdza podpisem.”;

83) w art. 607z dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. W przypadku oświadczenia przez osobę ściganą woli skorzystania z prawa do ustanowienia obrońcy w państwie wydania nakazu europejskiego lub uzyskania tam

pomocy obrońcy z urzędu prokurator, a po wniesieniu sprawy do sądu – sąd bezzwłocznie informuje o tym organ sądowy, który wydał nakaz europejski. Po otrzymaniu informacji dotyczących sposobu ustanowienia obrońcy w państwie wydania nakazu europejskiego lub dotyczących wyznaczenia obrońcy z urzędu prokurator lub sąd niezwłocznie przekazuje je osobie ściganej.”;

84) w art. 618b w § 3 wyrazy „4,6 % kwoty bazowej” zastępuje się wyrazami „12 % kwoty bazowej”;

85) art. 664 otrzymuje brzmienie:

„Art. 664. Prawo zatrzymania osoby podlegającej właściwości sądów wojskowych przysługuje, w warunkach określonych w art. 244, także przełożonemu wojskowemu i wojskowym organom porządkowym.”;

86) w art. 666 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Tymczasowe aresztowanie żołnierza oskarżonego o popełnienie przestępstwa określonego w art. 338 § 3, art. 339, art. 341 § 1, art. 343 § 2, art. 345, art. 352 i art. 358 § 2 Kodeksu karnego może nastąpić wyjątkowo również wtedy, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony ponownie popełni jedno z tych przestępstw.”.

**Art. 2.** W ustawie z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2025 r. poz. 734, 1676, 1814, 1818 i 1872) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 119 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Kto kradnie lub przywłaszcza sobie cudzą rzecz ruchomą,

podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.”;

2) w art. 120 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Kto w celu przywłaszczenia dopuszcza się wyrębu drzewa w lesie albo kradnie lub przywłaszcza sobie z lasu drzewo wyrąbane lub powalone,

podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.”;

3) w art. 122 § 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„§ 1. Kto nabywa mienie, wiedząc o tym, że pochodzi ono z kradzieży lub z przywłaszczenia, lub pomaga do jego zbycia albo w celu osiągnięcia korzyści majątkowej mienie to przyjmuje lub pomaga do jego ukrycia,

podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

§ 2. Kto nabywa mienie, o którym na podstawie towarzyszących okoliczności powinien i może przypuszczać, że zostało uzyskane za pomocą kradzieży lub

przywłaszczenia, lub pomaga do jego zbycia albo w celu osiągnięcia korzyści majątkowej mienie to przyjmuje lub pomaga do jego ukrycia,

podlega karze grzywny albo karze nagany.”;

4) w art. 124 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Kto cudzą rzecz umyślnie niszczy, uszkadza lub czyni niezdatną do użytku,

podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.”;

5) w art. 130:

a) w § 1 w pkt 2 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 3 w brzmieniu:

„3) jeżeli wartość rzeczy lub mienia, o których mowa w tych przepisach, przekracza 800 złotych.”,

b) po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. Przepisu art. 120 nie stosuje się, jeżeli wartość drzewa, o którym mowa w tym przepisie, przekracza 800 złotych.”.

**Art. 3.** W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2025 r. poz. 383, 1818 i 1872) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 60 § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Sąd stosuje nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet może warunkowo zawiesić jej wykonanie w stosunku do sprawcy współdziałającego z innymi osobami w popełnieniu przestępstwa, jeżeli ujawni on wobec organu powołanego do ścigania przestępstw informacje dotyczące osób uczestniczących w popełnieniu przestępstwa oraz istotne okoliczności jego popełnienia.”;

2) w art. 165a w § 1 wyrazy „art. 136” zastępuje się wyrazami „art. 136 § 1 lub 2”;

3) w art. 259b wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet może warunkowo zawiesić jej wykonanie w stosunku do sprawcy przestępstwa określonego w art. 259a, który dobrowolnie odstąpił od:”;

4) w art. 305:

a) w § 1 wyrazy „do lat 3” zastępuje się wyrazami „od 3 miesięcy do lat 5”,

b) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Tej samej karze podlega, kto, w celu wywarcia bezprawnego wpływu na wynik trwającego lub przygotowywanego przetargu lub postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, wchodzi w porozumienie z inną osobą, przekazuje lub rozpowszechnia informacje lub przemilcza istotne okoliczności, działając na szkodę

właściciela mienia, osoby lub instytucji, na rzecz której przetarg jest lub ma być dokonywany bądź która prowadzi lub ma prowadzić postępowanie, albo na szkodę interesu publicznego.”.

**Art. 4.** W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2025 r. poz. 911 i 1423) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 8a w § 2 zdanie drugie otrzymuje brzmienie:

„Przepis art. 225 § 3 Kodeksu postępowania karnego stosuje się.”;

2) w art. 9 uchyla się § 5–8;

3) w art. 22 uchyla się § 2a;

4) w art. 43le § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. W posiedzeniu o udzielenie zezwolenia ma prawo wziąć udział prokurator.”;

5) w art. 43lj uchyla się § 1a;

6) w art. 43llb uchyla się § 3;

7) w art. 160 § 6 otrzymuje brzmienie:

„§ 6. W posiedzeniu w przedmiocie odwołania warunkowego zwolnienia mają prawo wziąć udział prokurator, skazany oraz obrońca, sądowy kurator zawodowy, a gdy skazany pozostaje pod dozorem osoby godnej zaufania, stowarzyszenia, organizacji lub instytucji, o której mowa w art. 159 § 1, także ta osoba lub przedstawiciel tego stowarzyszenia, organizacji lub instytucji.”;

8) w art. 161 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. O warunkowym zwolnieniu orzeka sąd penitencjarny na posiedzeniu, które powinno odbyć się w zakładzie karnym. W posiedzeniu mają prawo wziąć udział prokurator, skazany oraz obrońca, a także inne osoby, którym służy uprawnienie do złożenia wniosku o warunkowe zwolnienie, jeżeli wniosek taki złożyły.”;

9) w art. 215 w § 1 skreśla się zdanie drugie;

10) w art. 217b § 1a otrzymuje brzmienie:

„§ 1a. Korespondencję tymczasowo aresztowanego z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem albo radcą prawnym przesyła się bezpośrednio do adresata, chyba że organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, zarządzi inaczej.”.

**Art. 5.** W ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2023 r. poz. 1580 oraz z 2025 r. poz. 1696 i 1795) w art. 35 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1, 1a lub 2 sąd orzeka przepadek zwierzęcia, jeżeli sprawca jest jego właścicielem. Jeżeli sprawca nie jest właścicielem zwierzęcia, sąd może orzec jego przepadek.”.

**Art. 6.** W ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych (Dz. U. z 2025 r. poz. 1614) w art. 70 w § 1 wyrazy „art. 115c–118” zastępuje się wyrazami „art. 116–118”.

**Art. 7.** W ustawie z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz. U. z 2025 r. poz. 633 oraz z 2026 r. poz. 347) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 122 w § 2 skreśla się wyrazy „art. 73 § 2 i 3,”;

2) w art. 153 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Postępowanie przygotowawcze w sprawie o przestępstwo skarbowe powinno być zakończone w ciągu 3 miesięcy. W razie niezakończenia postępowania w tym terminie organ nadrzędny nad finansowym organem postępowania przygotowawczego, prokurator nadzorujący postępowanie, a gdy postępowanie prowadzi prokurator – prokurator bezpośrednio przełożony mogą przedłużyć je na dalszy czas oznaczony, nie dłuższy jednak niż rok. W szczególnie uzasadnionych wypadkach organ nadrzędny nad finansowym organem postępowania przygotowawczego, a gdy postępowanie prowadzi lub nadzoruje prokurator – prokurator bezpośrednio przełożony mogą przedłużyć okres postępowania na dalszy czas oznaczony.”.

**Art. 8.** W ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 334, z późn. zm.[2])) uchyla się art. 115c.

**Art. 9.** W ustawie z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2025 r. poz. 860, 1178, 1661, 1814, 1818 i 1872) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 20 § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Do obwinionego stosuje się odpowiednio przepisy art. 72 § 1–2a i 4, art. 74 § 1 i 2, art. 75, art. 76 i art. 175 Kodeksu postępowania karnego.”;

---

[2)] Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2024 r. poz. 1907, z 2025 r. poz. 526, 820, 1172, 1178 i 1609 oraz z 2026 r. poz. 26 i 370.

2) w art. 39 po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. Niedopuszczalne jest przeprowadzenie i wykorzystanie dowodu uzyskanego do celów postępowania karnego lub postępowania w sprawach o wykroczenia za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego.”;

3) w art. 41 § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Sąd nie może zwolnić jednak od obowiązku zachowania tajemnicy notarialnej, adwokackiej, radcy prawnego, doradcy podatkowego, lekarskiej, dziennikarskiej, statystycznej lub tłumacza przysięgłego oraz tajemnicy Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej.”;

4) w art. 46 § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Zatrzymanemu należy na jego żądanie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z adwokatem albo z radcą prawnym oraz zapewnić możliwość bezpośredniej z nim rozmowy.”;

5) w art. 101:

a) § 1a otrzymuje brzmienie:

„§ 1a. Prawomocny mandat karny podlega uchyleniu w trybie określonym w § 1, jeżeli grzywnę nałożono wbrew zakazom określonym w art. 96 § 2. Podlega on również uchyleniu, gdy grzywnę nałożono w wysokości wyższej niż wynika to z art. 96 § 1–1bd, 1c lub 1d, z tym że w takim wypadku jedynie w części przekraczającej jej dopuszczalną wysokość.”,

b) w § 1b w pkt 2 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 3 i 4 w brzmieniu:

„3) w związku z jego nałożeniem dopuszczono się czynu zabronionego, a istnieje uzasadniona podstawa do przyjęcia, że mogło to mieć wpływ na treść prawomocnego mandatu karnego;

4) po jego uprawomocnieniu ujawnią się nowe fakty lub dowody wskazujące na to, że ukarany nie popełnił czynu.”,

c) po § 1b dodaje się § 1c w brzmieniu:

„§ 1c. W wypadku, o którym mowa w § 1b pkt 3, przepisy art. 541 Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.”,

d) § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. W razie wydania ponownego rozstrzygnięcia w sprawie, w której uchylono prawomocny mandat karny, nie można orzec na niekorzyść obwinionego, jeżeli uchylenie mandatu nastąpiło z przyczyn wskazanych w § 1b pkt 1, 2 lub 4.”;

6) w art. 115 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Roszczenia, o których mowa w § 1, przedawniają się po upływie 3 lat od daty uprawomocnienia się orzeczenia uniewinniającego lub umarzającego postępowanie, o którym mowa w art. 114 § 1, albo od daty zwolnienia zatrzymanego.”.

**Art. 10.** W ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2025 r. poz. 1228 oraz z 2026 r. poz. 346) w art. 86 w ust. 3 wyrazy „4,6 % kwoty bazowej” zastępuje się wyrazami „12 % kwoty bazowej”.

**Art. 11.** W ustawie z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy o prokuraturze oraz ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz. U. poz. 1430) w art. 4 uchyla się ust. 1.

**Art. 12.** W ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka (Dz. U. z 2015 r. poz. 21 oraz z 2024 r. poz. 1228) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 3 w ust. 1 w pkt 3 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 4 w brzmieniu:

„4) zapewnienie systemu wsparcia dla pokrzywdzonych przestępstwami o charakterze terrorystycznym.”;

2) po art. 10 dodaje się art. 10a w brzmieniu:

„Art. 10a. System wsparcia dla pokrzywdzonych przestępstwami o charakterze terrorystycznym obejmuje:

1) ocenę szczególnych potrzeb pokrzywdzonych przestępstwami o charakterze terrorystycznym dokonywaną bezpośrednio po zdarzeniu o charakterze terrorystycznym;
2) udzielanie informacji pokrzywdzonym przestępstwami o charakterze terrorystycznym i ich rodzinom, w sposób jasny i zrozumiały, przez organy wskazane w art. 16a ust. 2;
3) zapewnienie pokrzywdzonym przestępstwami o charakterze terrorystycznym natychmiastowej pomocy psychologicznej i wsparcia emocjonalnego bezpośrednio po zdarzeniu o charakterze terrorystycznym;
4) koordynację współpracy między jednostkami administracji publicznej oraz organizacjami pozarządowymi udzielającymi pomocy pokrzywdzonym przestępstwami o charakterze terrorystycznym.”;

3) po art. 16 dodaje się art. 16a w brzmieniu:

„Art. 16a. 1. Pomoc pokrzywdzonym przestępstwami o charakterze terrorystycznym udzielana jest bezpośrednio po popełnieniu czynu zabronionego i tak długo, jak będzie ona konieczna.

2. Właściwy komendant Policji wyznacza jednostkę Policji właściwą do koordynacji wsparcia zaspokajającego szczególne potrzeby pokrzywdzonych przestępstwami o charakterze terrorystycznym.”;

4) w art. 27:

a) po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. W latach 2026–2035 maksymalny limit wydatków budżetu państwa będący skutkiem finansowym ustawy wynosi 223 341 680 zł, z tym że w:

1) 2026 r. – 16 155 660 zł;
2) 2027 r. – 17 141 760 zł;
3) 2028 r. – 18 322 080 zł;
4) 2029 r. – 19 514 400 zł;
5) 2030 r. – 20 888 940 zł;
6) 2031 r. – 22 462 700 zł;
7) 2032 r. – 24 211 680 zł;
8) 2033 r. – 26 003 660 zł;
9) 2034 r. – 28 146 080 zł;
10) 2035 r. – 30 494 720 zł.”,

b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych monitoruje wykorzystanie zaplanowanych na dany rok wydatków na środki ochrony i pomocy, obejmujących łącznie limit wydatków będący skutkiem finansowym ustawy, o którym mowa w ust. 1 i 1a.”.

**Art. 13.** W ustawie z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze (Dz. U. z 2024 r. poz. 390, z 2025 r. poz. 304 i 1178 oraz z 2026 r. poz. 26 i 370) uchyla się art. 158b.

**Art. 14.** W ustawie z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz. U. z 2025 r. poz. 337, 620, 621, 1301 i 1794 oraz z 2026 r. poz. 203) w art. 72 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Skazując sprawcę, który w czasie i w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium Ukrainy popełnił przestępstwo, o którym mowa w:”.

**Art. 15.** Przepisy ustaw zmienianych w art. 1, art. 4, art. 9, art. 10, art. 11, art. 13 i w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą stosuje się także do spraw wszczętych przed dniem jej wejścia w życie, jeżeli przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

**Art. 16.** Czynności procesowe dokonane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy są skuteczne, jeżeli zostały dokonane z zachowaniem przepisów dotychczasowych.

**Art. 17.** W przypadku wątpliwości, czy stosować prawo dotychczasowe, czy przepisy niniejszej ustawy, stosuje się niniejszą ustawę.

**Art. 18.** Jeżeli na podstawie niniejszej ustawy nastąpiła zmiana właściwości lub składu sądu, do czasu zakończenia postępowania w danej instancji orzeka sąd dotychczas właściwy lub w dotychczasowym składzie.

**Art. 19.** Niezwłocznie po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy właściwy organ procesowy przekazuje stronom i innym osobom uprawnionym informację o zmianie zakresu ich uprawnień lub obowiązków wynikających z treści art. 12 § 3, art. 55 § 1 i 2, art. 71 § 1, art. 72, art. 79 § 3a, art. 156 § 5a, art. 210, art. 244 § 2, art. 261 § 1a, art. 300, art. 301, art. 330 § 2, art. 374 § 7 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, a także wynikających z treści art. 35 i art. 37.

**Art. 20.** 1. Jeżeli na podstawie art. 79 § 3a ustawy zmienianej w art. 1 oskarżony musi mieć obrońcę wyznacza się niezwłocznie obrońcę z urzędu, jeżeli oskarżony nie ma obrońcy z wyboru oraz oznacza się dla obrońcy czas niezbędny na przygotowanie do obrony.

2. W przypadku, o którym mowa w § 1, na wniosek obrońcy lub oskarżonego powtarza się czynności dowodowe dokonane bez udziału obrońcy, chyba że nie jest to możliwe, albo jest to znacznie utrudnione, a ponadto gdy jest oczywiste, że odstąpienie od przeprowadzenia tych czynności nie naruszy prawa oskarżonego do rzetelnego procesu.

**Art. 21.** 1. Postanowienie o zwolnieniu z tajemnicy tłumacza przysięgłego wydane na podstawie art. 180 § 1 ustawy zmienianej w art. 1 z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy staje się bezskuteczne, chyba że doszło już do przesłuchania osoby zwolnionej z tej tajemnicy.

2. Wykonalność postanowień wydanych na podstawie art. 180 § 2 ustawy zmienianej w art. 1 przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy ocenia się według przepisów obowiązujących w dniu wydania tych postanowień.

**Art. 22.** Postanowienie o zwolnieniu z tajemnicy notarialnej, doradcy podatkowego, tłumacza przysięgłego oraz tajemnicy Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej

wydane na podstawie art. 41 § 3 ustawy zmienianej w art. 12 z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy staje się bezskuteczne, chyba że doszło już do przesłuchania osoby zwolnionej z tej tajemnicy.

**Art. 23.** Jeżeli w toku postępowania prowadzonego przez sąd na podstawie art. 378a § 1 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu dotychczasowym przeprowadzono postępowanie dowodowe pod nieobecność obrońcy, w przypadkach określonych w art. 79 § 1 i 2 oraz w art. 80 ustawy zmienianej w art. 1, na wniosek obrońcy lub oskarżonego powtarza się czynności dowodowe dokonane bez udziału obrońcy, chyba że nie jest to możliwe, albo jest to znacznie utrudnione, a ponadto gdy jest oczywiste, że odstąpienie od przeprowadzenia tych czynności nie naruszy prawa oskarżonego do rzetelnego procesu.

**Art. 24.** W sprawach, w których wniesiono apelację od wyroku częściowego, przepis art. 448 § 1a ustawy zmienianej w art. 1 stosuje się w postępowaniu, w którym taka apelacja jest rozpoznawana.

**Art. 25.** Postępowanie przygotowawcze wszczęte i niezakończone przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy jest prowadzone w dotychczasowej formie.

**Art. 26.** 1. Jeżeli po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy brak jest podstaw prawnych do stosowania środka zapobiegawczego, środek taki należy niezwłocznie uchylić lub zmienić.

2. Środek zapobiegawczy w postaci zawieszenia w wykonywaniu zawodu adwokata lub radcy prawnego, zastosowany przez prokuratora przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy może być wykonywany w dalszym ciągu, nie dłużej jednak niż przez okres 30 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

**Art. 27.** Do postanowień o umorzeniu postępowania przygotowawczego lub odmowie jego wszczęcia wydanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy art. 55 § 1, 2 i 2b oraz art. 330 § 2 i 2a ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu dotychczasowym.

**Art. 28.** Przepisy art. 114 § 3 i art. 457 § 2 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą stosuje się do wyroków wydanych po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy.

**Art. 29.** Jeżeli przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy doszło w sprawie do rozpoczęcia przewodu sądowego, przepis art. 12 § 3 zdanie pierwsze i trzecie ustawy zmienianej w art. 1 stosuje się w brzmieniu dotychczasowym.

**Art. 30.** 1. Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 263 § 8 ustawy zmienianej w art. 1 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 263 § 8 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, nie dłużej jednak niż przez 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

3. Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 81a § 4, art. 300 § 4 i art. 607l § 4 ustawy zmienianej w art. 1 zachowują moc do dnia wejścia w życie nowych przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 81a § 4, art. 300 § 4 i art. 607l § 4 ustawy zmienianej w art. 1, nie dłużej jednak niż przez 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

**Art. 31.** 1. W latach 2026–2035 maksymalny limit wydatków Komendanta Głównego Policji będących skutkiem finansowym wejścia w życie niniejszej ustawy w poszczególnych latach będzie wynosił:

1) 2026 r. – 10 735 660 zł;
2) 2027 r. – 12 141 760 zł;
3) 2028 r. – 13 742 080 zł;
4) 2029 r. – 15 364 400 zł;
5) 2030 r. – 17 178 940 zł;
6) 2031 r. – 18 340 000 zł;
7) 2032 r. – 18 800 000 zł;
8) 2033 r. – 19 270 000 zł;
9) 2034 r. – 19 750 000 zł;
10) 2035 r. – 20 240 000 zł.

2. Komendant Główny Policji monitoruje wykorzystanie limitu wydatków, o których mowa w ust. 1, i dokonuje oceny wykorzystania tego limitu według stanu na koniec każdego półrocza i na koniec każdego roku kalendarzowego oraz w razie konieczności wdraża mechanizm korygujący określony w ust. 3.

3. W przypadku zagrożenia przekroczeniem albo przekroczenia w danym roku budżetowym limitu wydatków, o których mowa w ust. 1, Komendant Główny Policji wprowadza mechanizm korygujący polegający na zmniejszeniu wydatków budżetu państwa będących skutkiem finansowym niniejszej ustawy.

**Art. 32.** 1. W latach 2026–2035 maksymalny limit wydatków Komendanta Głównego Straży Granicznej będących skutkiem finansowym wejścia w życie niniejszej ustawy w poszczególnych latach będzie wynosił:

1) 2026 r. – 1 691 298 zł;
2) 2027 r. – 1 735 271 zł;
3) 2028 r. – 1 778 653 zł;
4) 2029 r. – 1 823 119 zł;
5) 2030 r. – 1 868 697 zł;
6) 2031 r. – 1 915 415 zł;
7) 2032 r. – 1 963 300 zł;
8) 2033 r. – 2 012 383 zł;
9) 2034 r. – 2 062 692 zł;
10) 2035 r. – 2 114 260 zł.

2. Komendant Główny Straży Granicznej monitoruje wykorzystanie limitu wydatków, o których mowa w ust. 1, i dokonuje oceny wykorzystania tego limitu według stanu na koniec każdego półrocza i na koniec każdego roku kalendarzowego oraz w razie konieczności wdraża mechanizm korygujący określony w ust. 3.

3. W przypadku zagrożenia przekroczeniem lub przekroczenia przyjętego na dany rok budżetowy maksymalnego limitu wydatków, o których mowa w ust. 1, Komendant Główny Straży Granicznej wprowadza mechanizm korygujący polegający na zmniejszeniu wydatków budżetu państwa będących skutkiem finansowym niniejszej ustawy.

**Art. 33.** Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

# UZASADNIENIE

Inicjatywa Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej jest następstwem wniosku o odmowie podpisania ustawy z dnia 27 lutego 2026 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw i zwrócenia się z wnioskiem do Sejmu o jej ponowne rozpatrzenie. Projekt ustawy zawiera rozwiązania, które nie budzą wątpliwości konstytucyjnych i systemowych Prezydenta RP.

Przedstawiony projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw stanowi odpowiedź na szeroko sygnalizowaną potrzebę dostosowania obowiązujących regulacji prawa karnego procesowego do standardów konstytucyjnych oraz międzynarodowych.

Projekt ustawy ma celu, w zakresie swojej regulacji, wdrożyć:

1) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/64/UE z dnia 20 października 2010 r. w sprawie prawa do tłumaczenia ustnego i tłumaczenia pisemnego w postępowaniu karnym (Dz. Urz. UE L 280 z 26.10.2010, str. 1);

2) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony (Dz. Urz. UE L 338 z 21.12.2011, str. 2 oraz Dz. Urz. UE L 2023/2843 z 27.12.2023);

3) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/13/UE z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie prawa do informacji w postępowaniu karnym (Dz. Urz. UE L 142 z 01.06.2012, str. 1);

4) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiającą normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującą decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (Dz. Urz. UE L 315 z 14.11.2012, str. 57);

5) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności (Dz. Urz. UE L 294 z 06.11.2013, str. 1);

6) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2014/41/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych (Dz. Urz. UE L 130 z 01.05.2014, str. 1, Dz. Urz. UE L 201 z 30.07.2019, str. 47, Dz. Urz. UE L 39 z 21.02.2022, str. 1 oraz Dz. Urz. UE L 2023/2843 z 27.12.2023);

7) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/42/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie zabezpieczenia i konfiskaty narzędzi służących do popełnienia przestępstwa i korzyści pochodzących z przestępstwa w Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE L 127 z 29.04.2014, str. 39 oraz Dz. Urz. UE L 138 z 13.05.2014, str. 114);

8) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/343 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie wzmocnienia niektórych aspektów domniemania niewinności i prawa do obecności na rozprawie w postępowaniu karnym (Dz. Urz. UE L 65 z 11.03.2016, str. 1);

9) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/800 z dnia 11 maja 2016 r. w sprawie gwarancji procesowych dla dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym (Dz. Urz. UE L 132 z 21.05.2016, str. 1);

10) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1919 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie pomocy prawnej z urzędu dla podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym oraz dla osób, których dotyczy wniosek w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania (Dz. Urz. UE L 297 z 04.11.2016, str. 1 oraz Dz. Urz. UE L 91 z 05.04.2017, str. 40);

11) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/211 z dnia 16 lutego 2022 r. w sprawie zmiany decyzji ramowej Rady 2002/465/WSiSW w odniesieniu do jej dostosowania do przepisów unijnych dotyczących ochrony danych osobowych (Dz. Urz. UE L 37 z 18.02.2022, str. 1).

W dniu 15 stycznia 2024 r. Komisja Europejska wystosowała do Polski list administracyjny, podnosząc, że w krajowych, obowiązujących regulacjach prawnych brak jest odpowiednich odnośników „act de positsion". Komisja Europejska uznała notyfikację Polski w dniu 13 marca 2023 r. za niewystarczającą, z uwagi na brak wskazania konkretnego środka transpozycji (odnośnika), taki jak konkretny akt opublikowany w dzienniku urzędowym państwa członkowskiego, który jednoznacznie wskazuje istniejące wcześniej przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne, na podstawie których dane państwo członkowskie uważa, że wypełniło obowiązki nałożone tymi dyrektywami.

Komisji Europejskiej Polska w sposób precyzyjny i jasny wskazała środki transpozycji unijnych regulacji (tj. art. 589a – 589f k.p.k. oraz art. 589w – art. 589zt k.p.k), jednak, brakuje w przepisach krajowej ustawy odniesienia do dyrektyw 2022/211 i 2022/228 („act de positsion").

Nie sposób się nie zgodzić, że krajowe regulacje powinny zawierać odwołania czy też odnośniki wskazujące, jakie akty prawa unijnego dana ustawa realizuje, co wynika wprost z brzmienia art. 2 ust. 1 dyrektyw 2022/211 i 2022/228. Służy to nie tylko pewności prawa, ale

dla obywateli jest czytelnym sygnałem pozwalającym na zidentyfikowanie źródła przynależnych im gwarancji procesowych, jako obywateli Unii Europejskiej. W świetle tak sformułowanych argumentów, konieczne jest podjęcie niezbędnych kroków dla prawidłowej i należytej realizacji nałożonych na Polskę, jako państwa członkowskiego Unii Europejskiej, obowiązków.

Głównym założeniem projektowanych zmian w odnośniku nr 1 jest jego uporządkowanie przez umieszczenie w tytule Kodeksu postępowania karnego odpowiedniego odniesienia, z treści którego w sposób niewątpliwy będzie wynikać, jakie regulacje unijne są realizowane i wdrażane w oparciu o krajowe przepisy procedury karnej.

Proponowana nowelizacja zmienia: ustawę z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt, ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych, ustawę z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy, ustawę z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawę z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, ustawę z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, ustawę z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy o prokuraturze oraz ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym, ustawę z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka, ustawę z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze oraz ustawę z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.

**Zmiany w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. —Kodeks postępowania karnego**

**Prawo do pomocy tłumacza (art. 72 § 2, § 2a, § 4 i § 5 k.p.k. oraz art. 300 § 1a i § 1b k.p.k.)**

Zgodnie z art. 72 § 1 k.p.k. oskarżony ma prawo do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, jeżeli nie włada w wystarczającym stopniu językiem polskim.

Aktualny art. 72 § 2 k.p.k. przewidujący wezwanie tłumacza w celu porozumienia się oskarżonego z obrońcą jedynie w związku z czynnością, do udziału w której oskarżony jest uprawniony, został ujęty zbyt wąsko. Nowe brzmienie tego przepisu ma zapewnić pomoc tłumacza również w sytuacji, gdy oskarżony niewładający językiem polskim i obrońca mają potrzebę porozumienia się w związku z wniesieniem środka zaskarżenia (np. w celu podjęcia decyzji o tym, czy go wnosić albo uzgodnienia jego treści) lub wniosku dotyczącego toku

postępowania (np. wniosku o umorzenie postępowania, wniosku o zwrot sprawy do uzupełnienia istotnych braków postępowania przygotowawczego). Zgodnie z projektowanym art. 72 § 2 k.p.k. na wniosek oskarżonego lub jego obrońcy tłumacza należy wezwać również w celu porozumienia się oskarżonego z obrońcą w związku z czynnością, do udziału w której oskarżony jest uprawniony, wniesieniem środka zaskarżenia lub wniosku dotyczącego toku postępowania. Oskarżony lub jego obrońca mają prawo do zgłaszania zastrzeżeń dotyczących jakości otrzymanego tłumaczenia.

Proponowany art. 72 § 2a k.p.k. ma na celu zapewnienie pomocy tłumacza języka migowego oskarżonemu, który jest głuchy lub niemy, również na potrzeby jego udziału w czynnościach postępowania (np. rozprawie lub posiedzeniach) oraz kontaktów z obrońcą. Proponowanej regulacji art. 72 § 2a k.p.k. towarzyszy odpowiednia zmiana art. 300 k.p.k., która wprowadza odpowiednie „dedykowane" pouczenie oskarżonego o tych jego uprawnieniach (proponowany art. 300 § 1b k.p.k. - Przed pierwszym przesłuchaniem poucza się podejrzanego, który jest głuchy lub niemy, o uprawnieniu określonym w art. 72 § 2a, jak również o prawie do zgłaszania zastrzeżeń dotyczących jakości otrzymanego tłumaczenia) oraz zmiana art. 244 § 2 k.p.k., zgodnie z którym zatrzymanego należy natychmiast poinformować o przyczynach zatrzymania i o przysługujących mu prawach, w tym o prawie do skorzystania z pomocy obrońcy, do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, jeżeli nie włada w wystarczającym stopniu językiem polskim albo jest głuchy lub niemy, do złożenia oświadczenia i do odmowy złożenia oświadczenia, do otrzymania odpisu protokołu zatrzymania, do dostępu do pierwszej pomocy medycznej oraz o prawach wskazanych w art. 245, art. 246 § 1 i art. 612 § 2, jak również o treści art. 248 § 1 i 2, a także wysłuchać go.

Zdaniem projektodawcy w obowiązującym art. 72 § 3 k.p.k. zbyt wąsko ujęty został również zakres dokumentów, które powinny podlegać tłumaczeniu na język zrozumiały dla oskarżonego, który nie włada językiem polskim. Również z art. 3 ust. 1–3 dyrektywy 2010/64/UE wynika, że tłumaczeniu podlegają nie tylko postanowienie o przedstawieniu, uzupełnieniu lub zmianie zarzutów, akt oskarżenia oraz orzeczenie podlegające zaskarżeniu lub kończące postępowanie, ale również każdy dokument istotny dla realizacji przez oskarżonego swojego prawa do obrony oraz do zagwarantowania rzetelności postępowania. W związku z tym proponuje się dodanie art. 72 § 4 k.p.k., w którym wprost zostało przyznane oskarżonemu takie prawo, co w powiązaniu z pouczeniem oskarżonego o tym uprawnieniu (proponowany art. 300 § 1a k.p.k.), zapewni efektywne korzystanie z prawa do tłumaczenia. Uprawnienie do żądania dokumentów innych niż określone w art. 72 § 3 k.p.k. nie oznacza obowiązku tłumaczenia całych akt sprawy lub całych obszernych dokumentów

(np. uzasadnienia). Rozstrzygające znaczenie ma bowiem istotność dokumentu lub jego określonej części dla realizacji prawa oskarżonego do obrony. Zgodnie z projektowanym art. 72 § 4 k.p.k. na wniosek oskarżonego lub jego obrońcy należy sporządzić tłumaczenie innego dokumentu niż dokument wskazany w § 3 lub jego części, jeśli ma on istotne znaczenie dla realizacji prawa do obrony. W uzasadnionym wypadku może zostać zapewnione tłumaczenie ustne dokumentów lub ustne ich streszczenie, jeśli nie spowoduje to uszczerbku dla realizacji prawa do obrony. Natomiast zgodnie z projektowanym art. 72 § 5 k.p.k. oskarżony lub jego obrońca mają prawo do zgłaszania zastrzeżeń dotyczących jakości otrzymanego tłumaczenia dokumentów wskazanych w § 3 i 4. Dyrektywa 2010/64/UE kładzie nacisk na efektywność prawa oskarżonego do pomocy tłumacza, czemu służyć ma możliwość kwestionowania przez oskarżonego decyzji odmawiającej mu takiej pomocy (zarówno w zakresie tłumaczenia ustnego, jak i tłumaczenia dokumentów), jak również złożenia skargi na jakość tłumaczenia. Jeśli idzie o tę pierwszą kwestię uznano, że niecelowe jest wprowadzanie odrębnego środka zaskarżenia, zwłaszcza z uwagi na niebezpieczeństwo jego obstrukcyjnego wykorzystywania. Praktyka sądowa nie ujawnia zresztą przypadków rażącego łamania prawa oskarżonego do pomocy tłumacza. Obrona ma niezmiennie możliwość podnoszenia zarzutów dotyczących niezapewnienia pomocy tłumacza w apelacji lub kasacji. W odniesieniu do kwestii zarzutów co do jakości tłumaczenia uznano, że niecelowe jest wprowadzanie w tym zakresie sformalizowanego środka prawnego, zwłaszcza w obliczu trudności w późniejszym weryfikowaniu zastrzeżeń co do jakości tłumaczenia ustnego. Bardziej efektywne będzie położenie nacisku na świadomość uprawnionego oskarżonego, że w toku całego postępowania może zgłaszać zastrzeżenia dotyczące jakości otrzymanego tłumaczenia. Służy temu pouczenie o tym uprawnieniu przewidziane w proponowanym art. 300 § 1a i 1b k.p.k.

**Prawo do informacji w postępowaniu karnym (art. 156 § 5a k.p.k., art. 249a § 1 k.p.k., art. 250 § 2b k.p.k.).**

Zaproponowane zmiany dotyczące art. 156 § 5a k.p.k., art. 249a § 1 k.p.k. i art. 250 § 2b k.p.k. mają na celu rozwinięcie standardu unijnego wynikającego z dyrektywy 2012/13/UE w sprawie prawa do informacji, jak i standardu strasburskiego w zakresie dostępu obrony do materiałów postępowania w związku ze stosowaniem tymczasowego aresztowania.

W związku z powyższym proponuje się nadanie nowego brzmienia art. 156 § 5a k.p.k. W razie złożenia w toku postępowania przygotowawczego wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania zawiadamia się o tym podejrzanego i jego obrońcę, pouczając o prawie do zapoznania się z materiałami postępowania. Na ich wniosek udostępnia

się im niezwłocznie akta sprawy w części zawierającej treść dowodów dołączonych do wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania oraz w tym zakresie umożliwia sporządzenie odpisów lub kopii. Przepis § 4 stosuje się odpowiednio.

Uzasadnione jest uchylenie art. 250 § 2b k.p.k. (który stanowi, że jeżeli zachodzi uzasadniona obawa niebezpieczeństwa dla życia, zdrowia albo wolności świadka lub osoby dla niego najbliższej, prokurator dołącza do wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania w wyodrębnionym zbiorze dokumentów, dowody z zeznań świadka, których nie udostępnia się oskarżonemu i jego obrońcy) skoro stanowi on nieproporcjonalne ograniczenie prawa do obrony oraz reguły równości broni.

Konsekwencją celu powyższych zmian jest również proponowane brzmienie art. 249a § 1 k.p.k., które oznacza powrót do jego treści obowiązującej od dnia 1 lipca 2015 r. Zgodnie z obowiązującym obecnie art. 249a § 1 k.p.k. podstawę orzeczenia o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania mogą stanowić ustalenia poczynione na podstawie: dowodów jawnych dla oskarżonego i jego obrońcy, dowodów z zeznań świadków, o których mowa w art. 250 § 2b. Z kolei § 2 stanowi, że sąd, uprzedzając o tym prokuratora, uwzględnia z urzędu także okoliczności, których prokurator nie ujawnił, po ich ujawnieniu na posiedzeniu, jeżeli są one korzystne dla oskarżonego. Proponuje się zmianę brzmienia art. 249a § 1 k.p.k. w ten sposób, że jedynie ustalenia poczynione na podstawie dowodów jawnych dla oskarżonego i jego obrońcy będą mogły stanowić podstawę orzeczenia o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania.

**Gwarancje procesowe dzieci będących oskarżonymi (art. 249 § 3b k.p.k., art. 301a k.p.k., art. 79 § 3a k.p.k., art. 147 § 2a k.p.k.)**

Za konieczne uznano wprowadzenie szeregu zmian dotyczących korzystania z pomocy obrońcy przez oskarżonych, którzy nie ukończyli 18 lat. Przedstawione propozycje pozostają w zgodzie z zapisami dyrektywy 2016/800/UE. Z art. 6 ust. 3, 4 i 7 tej dyrektywy wynika, że jedynie w wyjątkowych sytuacjach wskazanych w ust. 8 możliwe jest przeprowadzenie przesłuchania oskarżonego, który nie ukończył 18 lat, bez udziału obrońcy. To samo dotyczy czynności okazania takiego podejrzanego. W związku z tym w proponowanych art. 249 § 3b k.p.k. i art. 301a k.p.k. wprowadza się zasadę, że obowiązkowy jest udział obrońcy w przesłuchaniu podejrzanego, który nie ukończył 18 lat (zarówno, gdy jest to przesłuchanie dokonywane przez organ postępowania przygotowawczego, jak i przez sąd w związku z rozpoznawaniem wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania wobec takiego podejrzanego) oraz w jego okazaniu. W konsekwencji do kwestii udziału obrońcy

w przesłuchaniu takiego podejrzanego przez organ postępowania przygotowawczego stosuje się odpowiednio wskazane unormowania zawarte w projektowanym art. 301 k.p.k., z wyjątkiem przepisów, które w tej sytuacji nie mogą mieć zastosowania z uwagi na obowiązkowy charakter udziału obrońcy w czynności. Dotyczy to również przepisów odnoszących się do zrzeczenia się prawa do obecności obrońcy podczas przesłuchania, bowiem z uwagi na wiek podejrzanego trudno zakładać, aby mógł on skutecznie z tego prawa zrezygnować. Jedynie w wyjątkowych sytuacjach przesłuchanie oskarżonego, który nie ukończył 18 lat, przez sąd rozpoznający wniosek o zastosowanie tymczasowego aresztowania będzie możliwe bez udziału obrońcy, jeżeli niestawiennictwo obrońcy jest wynikiem przyczyny niezależnej od sądu (wykluczone będzie zatem procedowanie bez obrońcy, jeśli sąd w ogóle nie powiadomi go o terminie posiedzenia), a nie jest możliwe zapewnienie udziału obrońcy w przesłuchaniu przed upływem terminu, o którym mowa w art. 248 § 2 k.p.k. Chodzi o uniknięcie sytuacji, gdy z uwagi na obstrukcję ze strony obrońcy lub zdarzenie, którego nie można było przewidzieć (np. wypadek) mogłoby dojść do niemożności rozpoznania i rozstrzygnięcia wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania przed upływem 24 godzin, o których mowa w art. 248 § 2 k.p.k.

Zawarte w proponowanym art. 301a k.p.k. odesłanie do stosowania art. 301 § 6 k.p.k. oznacza, że przed przesłuchaniem podejrzanego, który nie ukończył 18 lat, konieczne będzie wyznaczenie mu „tymczasowego" obrońcy z urzędu, jeżeli nie korzysta on z już obrońcy z wyboru. Takie rozwiązanie pozostaje w zgodzie z art. 18 dyrektywy 2016/800/UE.

Przepis art. 2 ust. 3 dyrektywy 2016/800/UE zakłada, że prawa gwarantowane przez dyrektywę powinny zostać zapewnione w sytuacji, gdy oskarżony i podejrzany w toku postępowania ukończy 18 lat i jest to „właściwe w świetle wszelkich okoliczności danej sprawy, w tym ze względu na stopień dojrzałości oraz konieczność szczególnego traktowania danej osoby" – przynajmniej do chwili ukończenia przez daną osobę 21 lat. W zgodzie z tą regulacją w proponowanym art. 79 § 3a k.p.k. przewiduje się, że obrona obligatoryjna w sytuacji, o której mowa w art. 79 § 1 pkt 1 k.p.k., trwa do momentu prawomocnego zakończenia postępowania, chyba że sąd orzeknie, że udział obrońcy po ukończeniu przez oskarżonego 21 lat nie jest obowiązkowy.

Uzupełnienie w art. 147 § 2a k.p.k. katalogu sytuacji, w których obligatoryjne jest utrwalenie przesłuchania osoby za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk o przesłuchanie podejrzanego, który nie ukończył 18 lat, pozostaje w zgodzie z art. 9 ust. 1 dyrektywy 2016/800/UE.

**Art. 12 § 3 i 4 k.p.k.**

Projekt przywraca brzmienie art. 12 § 3 k.p.k. nadane ustawą z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz Kodeks postępowania karnego (Dz. U. poz. 849). W ten sposób eliminuje się wadliwą systemowo regulację uzależniającą skuteczność cofnięcia wniosku o ściganie, dokonanego po rozpoczęciu przewodu sądowego, od zgody prokuratora. Taka regulacja narusza zasadę, zgodnie z którą arbitrem w postępowaniu sądowym jest sąd, a nie prokurator.

Proponuje się również uchylenie art. 12 § 4 k.p.k., który wprowadził do Kodeksu postępowania karnego z dniem 1 października 2023 r. szczególny, nowy tryb ścigania przestępstwa groźby karalnej z art. 190 § 1 k.k. Po pierwsze, wydaje się, że ustawodawca wprowadzając ten przepis do systemu prawa, nie wyjaśnił powodów uzasadniających tak istotną zmianę ścigania przestępstwa groźby karalnej. Po drugie, wprowadzony tryb ścigania groźby karalnej jawi się jako niespójny z dotychczasowym modelem trybów ścigania przestępstw, bowiem w przepisach obowiązujących do czasu wprowadzenia tej zmiany jedynie w części wojskowej Kodeksu postępowania karnego przewidziano „przełamanie" wnioskowego trybu ścigania przez możliwość prowadzenia postępowania pomimo niezłożenia wniosku przez osobę uprawnioną, co należy jednak usprawiedliwiać specyfiką części wojskowej Kodeksu postępowania karnego (art. 660 § 1 k.p.k.). Z jednej strony ustawodawca nie zmienił tego, że groźba karalna jest ścigana na wniosek pokrzywdzonego (art. 190 § 2 k.k.), z drugiej zaś wprowadzając art. 12 § 4 k.p.k. pozbawił pokrzywdzonego możliwości decydowania o ściganiu tego przestępstwa, skoro niezłożenie wniosku nie stoi na przeszkodzie prowadzeniu postępowania, jeżeli wymaga tego „interes społeczny". Jeżeli chodzi o sytuację niezłożenia wniosku z obawy przed odwetem, to istnieją inne instrumenty prawne, które powinny być wykorzystane do zabezpieczenia przez organy procesowe swobodnego, wolnego od przymusu składania oświadczeń woli w tym zakresie. Po trzecie, przepis ten od jego wprowadzenia budzi istotne wątpliwości interpretacyjne, dotyczące m.in. kompetencji sądu do weryfikowania decyzji prokuratora o prowadzeniu postępowania pomimo braku wniosku (por. J. Kasiński, *O ściganiu przestępstwa groźby karalnej* – nowy art. 12 § 4 k.p.k. i jego konsekwencje procesowe, Przegląd Sądowy 2024, z. 2). Wskazane argumenty przemawiają za potrzebą tego rodzaju zmian.

**Art. 29 § 2 k.p.k.**

Projektowana zmiana art. 29 § 2 k.p.k. ogranicza obowiązek kształtowania składu 5-osobowego sądu do sytuacji, w której sąd rozpoznaje apelację albo kasację od wyroku

orzekającego dożywotnie pozbawienie wolności. Oznacza to powrót do brzmienia tego przepisu sprzed dnia 5 października 2019 r., w wersji obowiązującej od dnia 1 lipca 2003 r. Związana jest przede wszystkim z projektowanym przywróceniem w art. 454 § 1a k.p.k. reguły ne peius, zgodnie z którą sąd odwoławczy nie może zaostrzyć kary przez wymierzenie kary dożywotniego pozbawienia wolności oraz z projektowaną eliminacją kasacji nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego (art. 523 § 1a k.p.k.).

**Art. 34 § 3, § 4, § 5 i § 6 k.p.k.**

Zmiany w art. 34 k.p.k., zostały wprowadzone przez ustawę z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1860), dalej „ustawa z dnia 7 lipca 2023 r.". Analiza stosowania tego przepisu przemawia za tym, że celowy jest powrót do bardziej syntetycznego brzmienia art. 34 § 3 k.p.k. oraz reguły, że postanowienie o wyłączeniu sprawy do odrębnego rozpoznania nie jest zaskarżalne.

Jednocześnie w proponowanym art. 34 § 4 k.p.k. syntetycznie ujęto reguły dotychczas zawarte w art. 34 § 4 i 5 k.p.k., dotyczące sytuacji, gdy do wyłączenia sprawy dochodzi po rozpoczęciu przewodu sądowego. Wówczas ze względu na ekonomikę procesową sprawa podlegać powinna rozpoznaniu przez sąd, który dokonał wyłączenia, a jedyny wyjątek stanowić ma sytuacja, gdy właściwy jest sąd wyższego rzędu, a nie jak dotychczas również sąd niższego rządu. W sytuacji, gdy wyłączenie sprawy nie skutkuje koniecznością rozpoznania jej przez inny skład sądu, rozprawa prowadzona ma być w dalszym ciągu. Za rozpoznawaniem takiej wyłączonej sprawy przez dotychczas właściwy sąd, jak i za kontynuowaniem jej rozpoznania w tym samym składzie, przemawiają względy sprawności postępowania oraz ekonomii procesowej.

**Art. 37 k.p.k.**

Proponowana zmiana art. 37 k.p.k. ma na celu przywrócenie równowagi między pozycją sądu i prokuratora w postępowaniu sądowym. W postępowaniu karnym zasadą jest, że strony i inne osoby bezpośrednio zainteresowane mogą składać wnioski o dokonanie również tych czynności, które organ może lub ma obowiązek podejmować z urzędu (art. 9 § 2 k.p.k.). Powyższa regulacja w dalszym ciągu zapewniać będzie prokuratorowi możliwość przedstawienia swojego stanowiska odnośnie zasadności wystąpienia do Sądu Najwyższego z wnioskiem, o którym mowa w art. 37 k.p.k.

**Art. 55 § 1, § 2, § 2b, § 4 i § 5 k.p.k. oraz art. 330 § 2, § 2a i § 4 k.p.k.**

Celem zmiany art. 55 k.p.k. jest ułatwienie pokrzywdzonemu wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia. Tymczasem art. 55 § 1 k.p.k. w związku z art. 330 § 2 k.p.k. w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1694), dalej „ustawa z dnia 19 lipca 2019 r.", przewidywała uzyskanie przez pokrzywdzonego statusu oskarżyciela posiłkowego subsydiarnego od długotrwałej procedury, a w szczególności: 1) wniesienia do sądu właściwego do rozpoznania sprawy zażalenia na postanowienie prokuratora o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania przygotowawczego; 2) uchylenia zaskarżonego postanowienia przez sąd, wskazujący tym samym na zasadność wszczęcia lub kontynuacji postępowania; 3) wydania przez prokuratora kolejnego postanowienia o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu postępowania przygotowawczego; 4) złożenia na to postanowienie zażalenia do prokuratora nadrzędnego; 5) wydania przez prokuratora nadrzędnego postanowienia o utrzymaniu w mocy zaskarżonego postanowienia.

Obowiązujące rozwiązanie może budzić pewne wątpliwości co do sposobu realizacji konstytucyjnych gwarancji praw pokrzywdzonego. Przyznanie prokuratorowi nadrzędnemu, a nie sądowi, prawa do rozpoznania zażalenia, może utrudnić osobie wnoszącej subsydiarny akt oskarżenia realizację prawa do rozpoznania jego sprawy przez niezawisły i bezstronny organ, jakim jest sąd. Ze względu na gwarancje określone w art. 45 ust. 1 w zw. z art. 2 Konstytucji RP oraz z art. 77 ust. 2 Konstytucji to sąd, badając zażalenie na postanowienie prokuratora o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego lub o jego umorzeniu, powinien ocenić, czy istnieją podstawy do wszczęcie postępowania jurysdykcyjnego. Stąd też proponuje się odstąpić od konieczności zaskarżenia do prokuratora nadrzędnego postanowienia o zaniechaniu ścigania oraz wydania postanowienia prokuratora nadrzędnego o utrzymaniu w mocy zaskarżonego wskazanego wyżej postanowienia, jako przesłanek warunkujących wniesienie subsydiarnego aktu oskarżenia.

Proponuje się, aby w razie powtórnego wydania postanowienia o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu postępowania w wypadku, o którym mowa w art. 330 § 2, pokrzywdzony mógł w terminie miesiąca od doręczenia mu zawiadomienia o postanowieniu wnieść akt oskarżenia do sądu, dołączając po jednym odpisie dla każdego oskarżonego oraz dla prokuratora. Przepis art. 488 § 2 stosowany byłby odpowiednio. Przepisów art. 339 § 3 pkt 3a i art. 396a nie stosowałoby się. Z kolei akt oskarżenia wniesiony przez pokrzywdzonego powinien być sporządzony i podpisany przez adwokata, radcę prawnego albo radcę Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, z zachowaniem warunków określonych w art. 332 i art. 333 § 1.

Zgodnie z proponowanym brzmieniem art. 55 § 3 i § 4 k.p.k. inny pokrzywdzony tym samym czynem może aż do rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej przyłączyć się do postępowania. W takim przypadku cofnięcie aktu oskarżenia jest dopuszczalne jedynie za zgodą pokrzywdzonego, który przyłączył się do postępowania. W sprawie wszczętej na podstawie aktu oskarżenia wniesionego przez oskarżyciela posiłkowego może brać udział również prokurator. Korzysta on z praw strony.

Odstąpienie prokuratora nadrzędnego od udziału w procedurze wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia wiąże się z projektowanym uchyleniem art. 55 § 2b k.p.k.

Uchylenia także wymaga art. 55 § 5 k.p.k. Konsekwencją projektowanej zmiany art. 55 k.p.k. jest konieczność modyfikacji art. 330 § 2 k.p.k. Jednocześnie proponuje się uchylenie art. 330 § 4 k.p.k., który stanowi, że „jeżeli akt oskarżenia, którego odpis został przesłany prokuratorowi na podstawie art. 330 § 3, nie został wniesiony przez pokrzywdzonego, prokurator odmawia przesłania akt postępowania przygotowawczego, zawiadamiając o tym prezesa sądu. Podmiotowi, który wniósł akt oskarżenia, przysługuje zażalenie na zarządzenie prokuratora o odmowie przesłania akt postępowania przygotowawczego; właściwy do rozpoznania zażalenia jest prokurator nadrzędny".

**Art. 60 § 1 i § 5 k.p.k.**

Zmiana zaproponowana w art. 60 § 1 k.p.k. oznacza powrót do pierwotnego brzmienia tego przepisu sprzed dnia 28 września 2023 r., wprowadzonego ustawą z dnia 7 lipca 2023 r. Uwzględnia utrwalone stosowanie tego przepisu odpowiadające charakterowi i zakresowi postępowania prywatnoskargowego oraz roli prokuratora mającego w sprawach innych niż ścigane z oskarżenia publicznego wstępować do postępowania w celu ochrony interesu społecznego.

Proponuje się uchylenie art. 60 § 5 k.p.k., który zakłada odpowiednie stosowanie art. 55 § 5 k.p.k. w sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego polegającego na tym, że prokurator może wstąpić do sprawy jako uczestnik postępowania, jeżeli uzna, że wymaga tego ochrona praworządności. Uchylenie art. 60 § 5 k.p.k. jest konsekwencją projektowanych zmian w art. 55 k.p.k.

**Art. 73 § 2–4 k.p.k.**

Projektowana zmiana art. 73 k.p.k. zmierza do wyeliminowania aktualnie obowiązujących ograniczeń w zakresie poufności kontaktów podejrzanego i jego obrońcy. Wychodząc z założenia, że adwokat i radca prawny są przedstawicielami zawodu zaufania

publicznego nie można apriorycznie zakładać, że osoby te będą podejmowały pozaprawne działania ze szkodą dla prowadzonych postępowań. Jak wskazano w Komentarzu ONZ do art. 14 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych „prawo do porozumiewania się z obrońcą wymaga, aby oskarżony miał szybki dostęp do obrońcy. Adwokat powinien móc spotykać się z klientami na osobności i komunikować się z oskarżonym w warunkach, które w pełni respektują poufność ich komunikacji" (Komentarz ONZ do art. 14 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych 2007, https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2fC%2fGC%2f32&Lang=en). Zmiany w obszarze art. 73 k.p.k. pozostają w zgodzie z zapisami dyrektywy 2013/48/UE. Dyrektywa ta w odniesieniu do poufności kontaktu z obrońcą nie pozwala na wprowadzenie ograniczeń w kontaktach podejrzanego z obrońcą, które obecny Kodeks postępowania karnego przewiduje. Zgodnie z art. 4 dyrektywy 2013/48/UE „Państwa członkowskie respektują zasadę poufności porozumiewania się pomiędzy podejrzanymi lub oskarżonymi a ich adwokatem przy korzystaniu z prawa dostępu do adwokata przewidzianego w niniejszej dyrektywie. Takie porozumiewanie obejmuje spotkania, korespondencję, rozmowy telefoniczne oraz inne formy porozumiewania się, dozwolone na mocy prawa krajowego".

Jak wskazano w motywie 33 dyrektywy 2013/48/UE „Poufność porozumiewania się między podejrzanymi lub oskarżonymi a ich adwokatem ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia skutecznego korzystania z prawa do obrony i jest istotną częścią prawa do rzetelnego procesu. Państwa członkowskie powinny zatem respektować – bez jakichkolwiek odstępstw – zasadę poufności spotkań i innych form porozumiewania się pomiędzy adwokatem a podejrzanym lub oskarżonym przy korzystaniu z prawa dostępu do adwokata, przewidzianego w niniejszej dyrektywie. Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla procedur odnoszących się do sytuacji, gdy istnieją obiektywne i poparte faktami przesłanki wskazujące na to, że adwokat jest podejrzany o udział, wraz z podejrzanym lub oskarżonym, w przestępstwie. Wszelka działalności adwokata o charakterze przestępczym nie powinna być uznawana za zgodną z prawem pomoc świadczoną podejrzanemu lub oskarżonemu w ramach niniejszej dyrektywy".

W związku z treścią dyrektywy 2013/48/UE w doktrynie wskazuje się, że „jakiekolwiek zastrzeżenia powodujące, że w praktyce podejrzany nie może swobodnie, w sposób całkowicie poufny, porozumiewać się z obrońcą są niedopuszczalne, poza jednym wyjątkiem: gdy istnieją obiektywne i poparte faktami przesłanki wskazujące na to, że adwokat/radca prawny jest

podejrzany o udział, wraz z podejrzanym lub oskarżonym, w przestępstwie" (J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego, Komentarz do art. 73*, Wyd. 6, Warszawa 2023, Legalis).

W sytuacji, gdy obrońca jest jednocześnie podejrzany o udział, wraz z podejrzanym lub oskarżonym, w przestępstwie istnieje możliwość zastosowania środka zapobiegawczego w postaci zawieszenia adwokata w wykonywaniu zawodu (art. 276 k.p.k.), co pozwoli, w ocenie projektodawcy, skutecznie zabezpieczyć prawidłowy tok postępowania przygotowawczego.

**Art. 85 § 2, § 4 i § 5 k.p.k.**

W celu zapewnienia pełnej realizacji prawa do obrony oskarżonego proponuje się zmiany art. 85 k.p.k. W myśl proponowanego nowego brzmienia art. 85 § 2 k.p.k., stwierdzając sprzeczność sąd ma wydać postanowienie, zakreślając oskarżonym termin do ustanowienia innych obrońców. W wypadku obrony z urzędu sąd wyznacza innego obrońcę. Jednocześnie projekt proponuje dodanie w art. 85 § 4 k.p.k. i wprowadzenie możliwości złożenia zażalenia na postanowienie lub zarządzenie w przedmiocie stwierdzenia sprzeczności. Obecnie zażalenie przysługuje jedynie na postanowienie sądu stwierdzające, że interesy oskarżonych są sprzeczne.

Konsekwencją proponowanych zmian będzie wprowadzenie możliwości zaskarżenia decyzji wydawanych w przedmiocie sprzeczności interesów. Oczywiste jest, że w razie konieczności rozstrzygnięcia tej kwestii – niezależnie od kierunku tego rozstrzygnięcia – w postępowaniu jurysdykcyjnym sąd wydaje postanowienie (art. 85 § 2 k.p.k.), zaś w postępowaniu przygotowawczym prezes sądu wydaje zarządzenie (art. 85 § 3 k.p.k.). Zaskarżalne będą zarówno rozstrzygnięcia pozytywne (stwierdzające sprzeczność interesów), jak i negatywne (stwierdzające brak takiej sprzeczności).

Dodatkowo proponuje się uzupełnienie art. 85 k.p.k. o przepis § 5, który ma na celu przeciwdziałaniu nadużyciom w składaniu wniosków o stwierdzenie sprzeczności w obronie w celu uniknięcia obstrukcji procesowej przy wykorzystaniu uprawnienia do zaskarżenia. Pozostawienie wniosku bez rozpoznania nie będzie podlegać zaskarżeniu.

**Art. 99a § 1 k.p.k.**

Celem projektowanej zmiany art. 99a § 1 k.p.k. jest odstąpienie od obowiązku sporządzania uzasadnienia wyroku sądu pierwszej instancji, w tym wyroku nakazowego i wyroku łącznego, oraz wyroku sądu odwoławczego i wyroku wydanego w postępowaniu o wznowienie postępowania na formularzu według ustalonego wzoru, który został wprowadzony ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. Przyjęty wzór formularzy uzasadnień wyroków

nie zawsze daje możliwość zamieszczenia informacji o przebiegu procesu wyrokowania, w szczególności argumentach i wnioskowaniach, które doprowadziły sąd do zapadłego rozstrzygnięcia. Wzory mają charakter hermetyczny, nakazujący pogrupowanie określonych dowodów w ramach poszczególnych sekcji, czy to w zakresie ustaleń faktycznych, czy to w kwestii oceny dowodów, przez co mogą – w niektórych sprawach złożonych przedmiotowo lub podmiotowo – prowadzić do zawężenia realizacji normy prawnej wysłowionej w art. 424 § 1 i 2 k.p.k. Jak trafnie stwierdził Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 17 czerwca 2020 r. (sygn. akt II AKa 64/20, LEX nr 3055805) obowiązek sporządzenia uzasadnienia orzeczenia jest nie tylko wymogiem formalnym, ale ma istotne znaczenie merytoryczne. Uzasadnienie, przedstawiając tok rozumowania poprzedzający wydanie orzeczenia, umożliwić ma stronom, a zwłaszcza oskarżonemu, jego kontrolę. Pełni zatem nie tylko funkcje procesowe, lecz także buduje autorytet wymiaru sprawiedliwości i kształtuje zewnętrzne przekonanie o sprawiedliwości orzeczenia. Dostrzegając te względy Sąd Apelacyjny w Gdańsku odstąpił od sporządzenia uzasadnienia wyroku na formularzu, o którym mowa w art. 99a § 1 k.p.k., gdyż zastosowanie tej formy sporządzenia uzasadnienia wyroku w procedowanej sprawie naruszałoby prawo strony do rzetelnego procesu. Podzielając te argumenty należy przyjąć, że sporządzenie uzasadnienia na formularzu jest prawnie dozwolone tylko wówczas, gdy sąd nie dojdzie do przekonania, że materia sprawy nie pozwala mu na sporządzenie tego dokumentu w tej uproszczonej formie bez naruszenia prawa strony do rzetelnego procesu, które to prawo ma absolutny prymat przed uprawnieniem sądu do stosowania tych „pomocnych" rozwiązań o charakterze biurowo-technicznym.

Również Trybunał Konstytucyjny stoi na stanowisku, że „uzasadnianie orzeczeń sądowych jest decydującym komponentem prawa do rzetelnego sądu jako konstytucyjnie chronionego prawa jednostki (...). Uzasadnianie orzeczeń pełni różne funkcje: sprzyjania samokontroli organu orzekającego, wyjaśniająco-interpretacyjną (w tym dokumentacyjną i ułatwiającą realizację orzeczenia), kontrolną zewnętrzną, umożliwiającą akceptację orzeczenia w skali indywidualnej i jego legitymizację społeczną (funkcja wychowawcza, głos w dyskursie społecznym). Wszystkie te funkcje uzasadnienia są zakotwiczone w konstytucyjnych zasadach i wartościach – aby wskazać tylko zasadę państwa prawa, godność ludzką, skuteczne prawo do sądu. Jednak nie w każdym wypadku każda z tych funkcji dochodzi do głosu równie silnie. Zależy to od szczebla postępowania, przedmiotu orzeczenia, formy uzasadnienia (ustne, pisemne). Toteż w wypadku oceny każdego ograniczenia zasady uzasadniania orzeczeń konieczna jest dokładna analiza wszystkich czynników, uwarunkowań i kryteriów" (por. postanowienie TK z dnia 11 kwietnia 2005 r., sygn. akt SK 48/04). Trybunał

Konstytucyjny podkreślał, że uzasadnienie orzeczenia jest podstawą kontroli zewnętrznej orzeczenia przez organ wyższej instancji, bowiem dokumentuje argumenty przemawiające za przyjętym rozstrzygnięciem. Rzetelne, logiczne i zrozumiałe dla strony uzasadnienie wyroku umożliwia skuteczne wywiedzenie apelacji, gdyż stwarza stronie możliwość zapoznania się z argumentami przemawiającymi za przyjętym przez sąd rozstrzygnięciem (por. wyrok TK z dnia 16 stycznia 2006 r., sygn. akt SK 30/05,). Nie chodzi zatem o jakiekolwiek uzasadnienie wyroku, ale takie, które umożliwia jego społeczną kontrolę, kontrolę wysłuchania stron w danym postępowaniu, zaś stronom umożliwia rzeczywiste wykorzystanie przysługujących im środków procesowych, zwłaszcza odwoławczych. Z tego powodu proponuje się zmianę treści art. 99a § 1 k.p.k., z obowiązku sporządzenia uzasadniania na urzędowym formularzu na możliwość jego sporządzenia przez sąd. W związku z projektowaną zmianą proponuje się również odstąpienie od egzemplifikacji „w tym wyroku nakazowego i wyroku łącznego".

**Art. 100 § 1 i § 1a k.p.k.**

Projektowana zmiana art. 100 § 1 k.p.k. oraz uchylenie § 1a tego przepisu ma charakter doprecyzowujący. W treści art. 100 § 1 k.p.k. utrzymano zasadę ustności w odniesieniu do sposobu uzewnętrzniania orzeczeń (wyroków i postanowień) oraz zarządzeń wydanych na rozprawie, jak również na posiedzeniu jawnym. Poza tym, jednoznacznie przesądzono, że w sytuacji, gdy nikt, włącznie z publicznością, na rozprawę lub posiedzenie jawne się nie stawił, można uznać wydane orzeczenie lub zarządzenie za ogłoszone bez jego promulgacji.

Przepis art. 45 ust. 2 zd. 2 Konstytucji stanowi, że „Wyrok ogłaszany jest publicznie". W doktrynie wskazuje się, że „Podstawową formą upublicznienia tak rozumianego wyroku jest jego ustne ogłoszenie – przez odczytanie jego sentencji i podanie jego zasadniczych motywów – na otwartym dla publiczności (jawnym) posiedzeniu sądowym po zamknięciu rozprawy [zob. P. Sarnecki, Artykuł 45, w: L. Garlicki (red.), *Komentarz, uw. 13*]. Nie jest to jednak jedyna forma upublicznia rozstrzygnięcia, która spełnia standard konstytucyjny. Za wystarczające można też uznać udostępnienie orzeczenia w siedzibie sądu do wglądu osobom postronnym lub umieszczenie pełnej jego treści w rejestrze lub zbiorze orzeczeń" (M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86,* Warszawa 2016).

Aby uniknąć sporów o zgodność projektowanej regulacji z Konstytucją i mając na uwadze, że w orzecznictwie organów strasburskich odchodzi się od dosłownego rozumienia „ogłaszania wyroku" na rzecz przyjęcia, że może ono dojść do skutku również w razie złożenia wyroku w kancelarii sądu (wyrok ETPC z 8 grudnia 1983 r., Pretto i inni przeciwko Włochom,

skarga Nr 7984/77, HUDOC), proponuje się odesłanie w projektowanym przepisie do art. 418a k.p.k., który stanowi: „W wypadku wyrokowania na posiedzeniu odbywającym się z wyłączeniem jawności treść wyroku udostępnia się publicznie przez złożenie jego odpisu na okres 7 dni w sekretariacie sądu, o czym należy uczynić wzmiankę w protokole lub notatce urzędowej z posiedzenia".

**Art. 114 § 1–3 i § 4 k.p.k.**

Proponuje się powrót do treści art. 114 k.p.k. w brzmieniu sprzed wejścia w życie ustawy z dnia 7 lipca 2022 r. z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 2600, z 2023 r. poz. 403, 1834 i 1860; dalej jako; „ustawa z dnia 7 lipca 2022) a w szczególności odstąpienie od wprowadzonej z dniem 1 października 2023 r. zasady, że zgłoszenie zdania odrębnego nie powoduje konieczności sporządzenia uzasadnienia orzeczenia w sytuacji, gdy nie podlega ono uzasadnieniu z urzędu.

Przemawiają za tym dwa względy. Po pierwsze, w poprzednim stanie prawnym art. 114 k.p.k. nie rodził wątpliwości interpretacyjnych oraz trudności orzeczniczych. Nie istniały zatem uzasadnione powody przemawiające za zmianą art. 114 k.p.k. normującego instytucję zdania odrębnego. Po drugie, należy przywrócić zasadę, że w sytuacji zgłoszenia zdania odrębnego należy z urzędu sporządzić uzasadnienie orzeczenia. Zamanifestowanie przez członka składu orzekającego, że w określonej kwestii posiada on inne zdanie niż jego większość każdorazowo powinno łączyć się z uzasadnieniem orzeczenia, a tym samym z możliwością poznania przez strony zagadnienia faktycznego lub prawnego, które nie zostało rozstrzygnięte jednomyślne. Wpłynie to pozytywnie na ewentualne wniesienie środka odwoławczego.

Proponowane w projekcie brzmienie art. 114 § 3 k.p.k. nie budziło w praktyce wątpliwości i zastępuje obecne brzmienie art. 114 § 3 i 4 k.p.k.

**Art. 159 k.p.k.**

Proponowane nowe brzmienie art. 159 k.p.k. poszerza możliwości wniesienia zażalenia na zarządzenie o odmowie udostępnienia akt wydane w toku postępowania przygotowawczego. Poszerzenie to następuje w wymiarze podmiotowym – możliwość wniesienia zażalenia przysługiwać ma, obok stron, także zatrzymanemu. Wprawdzie zaproponowane zmiany powodują, że osoba zatrzymana będzie uzyskiwać status podejrzanego, a więc strony postępowania przygotowawczego, jednak należy mieć na względzie sytuację, gdy pomimo zatrzymania nie dojdzie do przedstawienia zarzutów i zatrzymany zostanie zwolniony (np. z uwagi na wyjaśnienie sytuacji wskutek czynności przeprowadzonych w czasie,

gdy trwało zatrzymanie). Wówczas odpadnięcie przesłanki uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa określonej w projektowanym art. 71 § 1 k.p.k. spowoduje, że zatrzymany utraci status podejrzanego. Z drugiej jednak strony nadal celowe jest, aby nie tylko miał dostęp do akt postępowania w zakresie związanym z zatrzymaniem (proponowany art. 246 § 1a k.p.k.), ale również aby mógł zakwestionować niekorzystną dla niego decyzję procesową w tym względzie. Uzasadnia to wyraźne wskazanie zatrzymanego w treści art. 159 k.p.k. jako podmiotu uprawnionego do wniesienia zażalenia. Możliwość zapoznania się z aktami przez zatrzymanego ma dla niego istotne znaczenie w kontekście zastosowania wobec niego środka przymusu.

Zmieniony art. 159 k.p.k. prowadzi jednocześnie do zwiększenia zakresu kontroli odwoławczej zasadności zarządzenia o odmowie udostępnienia akt, wprowadzając pełną kontrolę sądową tej decyzji. W przypadku zażalenia na zarządzenie wydane przez organ prowadzący postępowanie, który nie jest prokuratorem, zażalenie to rozpoznaje, jak dotychczas, prokurator sprawujący nadzór nad postępowaniem, ale jego decyzja w tej kwestii może być jeszcze zaskarżona do sądu, co stanowi novum w treści przepisu. Nowością jest także doprecyzowanie, że zażalenie służy nie tylko na odmowę udostępnienia akt, ale także na odmowę umożliwienia sporządzenia odpisów lub kopii akt.

**Art. 168a k.p.k.**

Wprowadzenie zakazu dowodowego polegającego na niedopuszczalności przeprowadzenia i wykorzystania dowodu uzyskanego do celów postępowania karnego za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego nie może mieć charakteru kategorycznego. Zgodnie z art. 5 Konstytucji: *„Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju."* Nie jest dziełem przypadku, że ustrojodawca w powołanym przepisie jako pierwsze wymienił niepodległość i nieranuszalność terytorium, a także bezpieczeństwo obywateli. Naród Polski w swojej ponad tysiącletniej historii doświadczył bólu utraty niepodległości oraz rozerwania terytorium państwa przez zaborców. Do tej nocy braku suwerenności nawiązuje preambuła Konstytucji RP w słowach mówiących o walce o niepodległość okupioną ogromnymi ofiarami. Skoro zatem niepodległość i nienaruszalność terytorium, a także bezpieczeństwo obywateli są pojęciami konstytucyjnymi, to akty prawne znajdujące się w hierarchii źródeł prawa poniżej Konstytucji, powinny zawierać w swej treści takie regulacje, która będą realizowały powołane wartości.

Dlatego też od przyjętej w zdaniu pierwszym art. 168a zasady powinny być wprowadzone pewne wyjątki. W związku z tym w zdaniu drugim omawianego artykułu wskazano, że wymienionym w zdaniu pierwszym zakaz dowodowy nie dotyczy zbrodni określonych w rozdziale XVI, zbrodni określonych w rozdziale XVII, występków określonych w art. 140-142, zbrodni i występków określonych w art. 197 § 4 jeżeli sprawca dopuszcza się zgwałcenia wobec małoletniego poniżej lat 15, art. 199 § 2 i 3, art. 200 § 1, art. 202 § 3 i 4 Kodeksu karnego. Wymienione w tych przepisach zbrodnie i występki należą do kategorii czynów zabronionych szczególnie niebezpiecznych dla niepodległości i nienaruszalności terytorium oraz bezpieczeństwa obywateli.

Proponuje się uzupełnienie projektowanej regulacji art. 168a Kodeksu postępowania karnego przez wprowadzenie wyraźnie określonych wyjątków od zakazu przeprowadzenia i wykorzystania dowodu uzyskanego do celów postępowania karnego za pomocą czynu zabronionego. Co do zasady należy podzielić założenie, zgodnie z którym dowód uzyskany w sposób bezprawny nie powinien być dopuszczany i wykorzystywany w postępowaniu karnym. Zakaz ten nie może jednak mieć charakteru absolutnego, oderwanego od wagi dobra prawnego podlegającego ochronie oraz od obowiązku państwa do skutecznego ścigania najcięższych przestępstw.

Z tego względu zasadne jest przewidzenie wyjątków odnoszących się do zbrodni określonych w rozdziale XVI Kodeksu karnego, tj. przestępstw przeciwko pokojowi, ludzkości oraz przestępstw wojennych, a także do zbrodni określonych w rozdziale XVII Kodeksu karnego, tj. przestępstw przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej. Są to kategorie czynów godzących w podstawowe interesy państwa, bezpieczeństwo wspólnoty międzynarodowej oraz fundamentalne wartości chronione przez prawo karne. Przyjęcie w ich odniesieniu bezwzględnego zakazu wykorzystania określonego materiału dowodowego mogłoby prowadzić do istotnego osłabienia skuteczności reakcji karnej państwa w sprawach o szczególnej doniosłości.

Analogiczne względy przemawiają za objęciem wyjątkiem występków określonych w art. 140–142 Kodeksu karnego, a więc czynów odnoszących się do zamachu na jednostkę Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, podjęcia służby w obcym wojsku oraz zaciągu do wojska obcego. Przestępstwa te pozostają bezpośrednio związane z bezpieczeństwem i obronnością państwa, wobec czego utrzymanie możliwości wykorzystania dowodu w tego rodzaju sprawach znajduje pełne uzasadnienie z punktu widzenia ochrony interesu publicznego.

Wyjątek powinien obejmować również najpoważniejsze przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, w szczególności czyny określone w art. 197 § 4 Kodeksu

karnego, jeżeli sprawca dopuszcza się zgwałcenia wobec małoletniego poniżej lat 15, a także w art. 199 § 2 i 3, art. 200 § 1 oraz art. 202 § 3 i 4 Kodeksu karnego. Są to przestępstwa godzące w wolność seksualną, integralność cielesną i psychikę małoletnich ofiar, a więc osób wymagających szczególnej ochrony ze strony państwa. W tego rodzaju sprawach bezwzględne wyłączenie możliwości przeprowadzenia i wykorzystania dowodu mogłoby prowadzić do niewspółmiernego uprzywilejowania sprawcy kosztem ochrony ofiar oraz obowiązku państwa do zapewnienia skutecznego ścigania sprawców najcięższych czynów.

W konsekwencji należy przyjąć, że generalny zakaz przeprowadzenia i wykorzystania dowodu uzyskanego do celów postępowania karnego za pomocą czynu zabronionego powinien zostać utrzymany jako zasada, jednak wymaga on wyraźnie określonych wyjątków odnoszących się do najcięższych kategorii przestępstw. Proponowane uzupełnienie art. 168a Kodeksu postępowania karnego służy zachowaniu właściwej równowagi między ochroną standardów rzetelnego procesu a obowiązkiem państwa do ścigania czynów godzących w bezpieczeństwo państwa, porządek publiczny oraz podstawowe dobra jednostki, w szczególności życie, wolność i wolność seksualną małoletnich.

**Art. 168b k.p.k.**

Zmiana dotyczy przepisu wprowadzonego przez art. 1 pkt 35 ustawy z dnia 11 marca 2016 r. zmieniającej Kodeks postępowania karnego z dniem 15 kwietnia 2016 r. Jego wprowadzeniu do porządku prawnego towarzyszyły zmiany w ustawach kompetencyjnych Policji i innych służb, uprawnionych do stosowania kontroli operacyjnej, eliminujące tzw. zgodę następczą sądu na wykorzystanie dowodowe materiałów uzyskanych w toku prowadzenia kontroli operacyjnej, ale poza jej pierwotnym zakresem podmiotowym i przedmiotowym. Jego stosowanie budziło od początku kontrowersje, zarówno z uwagi na fakt bezprecedensowego wprowadzenia do Kodeksu postępowania karnego regulacji odwołującej się wprost do waloryzacji materiałów operacyjnych Policji i służb, celem dowodowego ich wykorzystania w postępowaniu karnym, jak i z uwagi na istotne niedostatki regulacyjne. Proponowany w nowelizacji kształt przepisu uwzględnia wypracowane stanowisko orzecznicze Sądu Najwyższego, które zaprezentowano najpełniej w uchwale poszerzonego składu z dnia 28 czerwca 2018 r. (I KZP 4/18). W aktualnie zaprojektowanym kształcie normatywnym główne znaczenie znajdują następujące segmenty:

1. wyrażona w § 1 zasada dopuszczalności dowodowego wykorzystania z poszanowaniem reguły proporcjonalności;

2. określenie kompetencji prokuratora do wydania decyzji w formie postanowienia na etapie postępowania przygotowawczego (co pozostaje w związku z regulacjami w ustawach kompetencyjnych, nakazującymi przekazanie materiałów operacyjnych w przypadku uzyskania dowodów pozwalających na wszczęcie postępowania karnego lub mających znaczenie dla toczącego się postępowania karnego – właśnie prokuratorowi);
3. konkretyzacja treści decyzji o wykorzystaniu dowodowym z odwołaniem do gwarancyjnego wskazania jej zakresu podmiotowego i przedmiotowego.

Wykorzystane na etapie postępowania przygotowawczego materiały z czynności operacyjnych będą następnie przedmiotem wniosku dowodowego oskarżyciela, w przypadku wniesienia aktu oskarżenia. O dopuszczeniu dowodu końcowo zdecyduje więc sąd orzekający, a prawidłowość jego decyzji będzie podlegała kontroli w toku instancyjnym.

Opisane zmiany w zakresie kontroli operacyjnej uznano za najpilniejsze i z tego względu zamieszczone zostały w projektowanej ustawie. O ile zmiany w zakresie podsłuchu procesowego w założeniu mają wyczerpujący charakter, o tyle zmiany w zakresie kontroli operacyjnej nie mają charakteru kompleksowego. Kontrola operacyjna wymaga szerszych zmian, które powinny obejmować także regulacje zawarte w ustawach kompetencyjnych Policji i innych służb uprawnionych do jej stosowania. W związku z powyższym do odrębnego uregulowania pozostawiono m.in. problematykę informowania osoby, której to dotyczy, o stosowanej wobec niej kontroli operacyjnej.

**Art. 170 § 1 pkt 6 i § 1a k.p.k.**

Wprowadzona do polskiego procesu karnego prekluzja dowodowa pozostaje w sprzeczności z zasadą dążenia do ustalenia prawdy materialnej. W obecnie obowiązującym modelu postępowania karnego, który w przeważającym stopniu wycofał się z reformy z dnia 1 lipca 2015 r., nie przewiduje się zwiększonej kontradyktoryjności procesu, w którym rola sędziego jest ograniczona, a o wyniku toczącego się postępowania sądowego przesądzić może stopień zaangażowania stron i ich przedstawicieli. Wprowadzony art. 170 § 1 pkt 6 k.p.k., w swoim założeniu miał za zadanie, zgodnie z uzasadnieniem ówczesnego projektodawcy, wpłynąć na przyspieszenie i sprawność toczących się postępowań karnych poprzez umożliwienie sądom oddalania wniosków dowodowych złożonych po zakreślonym terminie. Przepis ten dotyczy etapu postępowania sądowego i jak wiadomo dziś nie zrealizował pokładanych w nim nadziei. Sąd orzekający dysponuje wystarczającymi narzędziami umożliwiającymi sprawne prowadzenie postępowania i ewentualnego dyscyplinowania stron

w tym zakresie. Jednocześnie przepis ten nie mógł być stosowany w innym celu niż wskazany, a pozostawał w sprzeczności z zasadą domniemania niewinności i prawa do obrony. Uchylenie art. 170 § 1 pkt 6 k.p.k. jest niezbędne ze względu na powinność leżącą po stronie orzekającego sądu sprowadzającą się do podejmowania decyzji opartych na ustaleniach faktycznych zgodnych z rzeczywistym stanem rzeczy. Jednym z elementów sprzyjających temu jest inicjatywa dowodowa stron. Utrzymywanie zatem katalogu powodów oddalenia wniosku dowodowego z dodatkową przesłanką, oczywiście może przyspieszyć toczące się postępowania, ale będzie zawsze naruszeniem rzetelnego procesu w rozumieniu konstytucyjnym i konwencyjnym. Oddalenie wniosku dowodowego ze względu na jego spóźnione złożenie może zawsze rodzić ryzyko pominięcia istotnych informacji i rozstrzygania na podstawie nieprawdziwych ustaleń faktycznych. Słusznie wskazuje się, że ograniczenie dowodowe nie tylko prowadzi do przyjęcia fikcji rozstrzygania w przedmiocie procesu zgodnie z prawdą, ale prowadzi także do wydania wyroku skazującego wobec osoby niewinnej.

Projektowane uchylenie art. 170 § 1a k.p.k. jest konsekwencją rezygnacji z prekluzji dowodowej, która w tym przepisie doznawała swoistego ograniczenia. Przepis miał spełniać rolę mechanizmu gwarantującego realizację zasady prawdy materialnej. Wobec propozycji uchylenia art. 170 § 1 pkt 6 k.p.k., jego dalsze utrzymywanie traci znaczenie.

W odniesieniu do uchylanego art. 170 § 1a k.k. w zakresie regulacji art. 170 § 1 pkt 5 k.p.k. należy wskazać, że w dotychczasowym orzecznictwie wypracowano dostateczne regulacje prawne, gwarantujące poszanowanie zasady prawdy materialnej. Przepis art. 170 § 1a k.p.k. nie stanowił wobec tej podstawy oddalenia wniosku dowodowego nowości normatywnej.

Za Sądem Najwyższym należy wskazać, że „Sąd ma obowiązek dochodzenia do prawdy, co oznacza obowiązek takiego prowadzenia postępowania, aby w oparciu o reguły dowodowe dokonać ustaleń maksymalnie zgodnych z rzeczywistością. Wobec wiodącego charakteru zasady prawdy materialnej w procesie karnym zastosowanie przepisów, które w imię zwiększenia sprawności postępowania mogłyby w nią godzić musi być wnikliwie rozważone, a podjęte decyzje winny być wyczerpująco uzasadnione" (wyrok SN z dnia 26 maja 2022 r., sygn. akt II KK 413/21). Z kolei Trybunał Konstytucyjny wskazuje, że „Spośród zasad postępowania karnego, szczególne znaczenie przypisuje się zasadzie prawdy materialnej, jako nadrzędnej w stosunku do wszystkich pozostałych (por. np.: A. Murzynowski, *Istota i zasady procesu karnego*, Warszawa 2004, s. 114, S. Waltoś, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2010, s. 219; K. Marszał, S. Stachowiak, K. Zgryzek, *Proces karny*, Katowice 2005, s. 80–81). Zasada ta została sformułowana w art. 2 § 2 k.p.k., jako dyrektywa, iż "Podstawę wszelkich rozstrzygnięć powinny stanowić prawdziwe ustalenia faktyczne". Celem procesu karnego jest

więc dotarcie do rzetelnej i obiektywnej wiedzy o jego przedmiocie. Inne zasady procesowe podporządkowane są tej naczelnej, zaś oparte na nich uregulowania procesowe mają zmierzać do realizacji celów i zadań postępowania karnego (wyrok TK z dnia 7 grudnia 2010 r., sygn. akt P 11/09).

Wobec powyższego uchylenie art. 170 § 1a k.p.k. nie wpłynie na dopuszczalny zakres oddalenia wniosku dowodowego w oparciu o wskazaną podstawę prawną, odwołującą się do działania w celu przedłużenia postępowania.

**Art. 180 § 2 k.p.k.**

Zwolnienie z obowiązku zachowania tajemnicy ustawowo chronionej, podyktowane względami dowodowymi, możliwe jest wyłącznie w przypadku łącznego spełnienia dwóch przesłanek: dobra wymiaru sprawiedliwości oraz niemożności ustalenia okoliczności w sprawie na podstawie innego dowodu. Na postanowienie, którego wydanie zarezerwowane jest do wyłącznej kompetencji sądu, przysługuje zażalenie. Ze względu na wyjątkowy charakter dowodu z treści objętej tajemnicą zawodów wymienionych w tym przepisie i wynikające z jego przeprowadzenia możliwe nieodwracalne konsekwencje, postanowienie nie powinno mieć przymiotu natychmiastowej wykonalności, a zażalenie winno wstrzymywać jego wykonanie. Ze względu na obowiązującą zasadę względnej suspensywności postanowień, wynikającą z treści art. 462 k.p.k., proponuje się umieścić w art. 180 § 2 k.p.k. zdanie, zgodnie z którym złożenie zażalenia wstrzyma wykonanie zaskarżonego postanowienia. Projektowana zmiana oznacza zatem, że warunkiem wykonania postanowienia jest jego prawomocność. Jednocześnie ze względu na konieczność dalszego sprawnego prowadzenia postępowania i potrzeby uzyskania ostatecznej decyzji sądu co do możliwości skorzystania z tego dowodu przewidziano krótki, bo siedmiodniowy termin, dla sądu rozpoznającego zażalenia.

Druga zmiana art. 180 § 2 k.p.k. polega na dodaniu tłumacza przysięgłego do katalogu osób, których przesłuchanie wymaga zwolnienia z obowiązku zachowania tajemnicy przez sąd. Względy, które stoją za potrzebą wzmożonej ochrony tajemnicy notarialnej, adwokackiej, radcy prawnego, doradcy podatkowego, lekarskiej, dziennikarskiej lub statystycznej oraz tajemnicy Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej w równym stopniu dotyczą tłumacza przysięgłego.

Zgodnie z art. 14 ust.1 pkt 2 ustawy z 25 listopada 2004 r. o zawodzie tłumacza przysięgłego tłumacz przysięgły jest obowiązany do zachowania w tajemnicy faktów i okoliczności, z którymi zapoznał się w związku z tłumaczeniem. W doktrynie wskazuje się, że „tajemnica zawodowa tłumacza przysięgłego nie jest tajemnicą bezwzględną i w określonych

przypadkach przepisy prawa, w drodze wyjątku, przewidują możliwość zwolnienia tłumacza przysięgłego z obowiązku dochowania tajemnicy zawodowej (...). Przykładem takiego przepisu jest art. 180 § 1 kodeksu postępowania karnego, który stanowi, że osoby obowiązane do zachowania tajemnicy służbowej lub tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji mogą odmówić zeznań co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek, chyba że sąd lub prokurator zwolni te osoby od obowiązku zachowania tajemnicy" (M. Kaczocha [w:] M. Mazuryk, M. Kaczocha, *Ustawa o zawodzie tłumacza przysięgłego*. Komentarz, LEX/el. 2011, art. 14). Proponowana zmiana podnosi poziom ochrony tajemnicy tłumacza przysięgłego do granic wyznaczonych przez art. 180 § 2 k.p.k.

Zasadniczym powodem wprowadzenia takiej zmiany jest konieczność zapobieżenia obchodzenia przepisów o ochronie tajemnicy prawnie chronionej przez przesłuchanie tłumacza na okoliczność informacji nimi objętymi, np. przez przesłuchanie tłumacza co do treści rozmowy podejrzanego z obrońcą, w której to tłumacz uczestniczył. Na konieczność wprowadzenia takiej regulacji wskazywał także Rzecznik Praw Obywatelskich (https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-zwi%C4%99kszyc-ochrone-prawna-tajemnicy-tlumaczy).

**Art. 198 § 1 i § 1a k.p.k.**

Celem projektowanej zmiany art. 198 § 1 k.p.k. i uchylenia art. 198 § 1a k.p.k. jest zasadniczo powrót do reguł udostępniania biegłym akt sprawy, jakie obowiązywały przed nowelizacją Kodeksu postępowania karnego, która weszła w życie z dniem 5 października 2019 r. Przepis w proponowanym brzmieniu nadal pozostawia organowi procesowemu pełne panowanie nad zakresem przekazanych biegłemu dokumentów z akt sprawy. Akta (poszczególne dokumenty, ich odpisy lub ich wersje elektroniczne) mają być przekazywane biegłym „w miarę potrzeby" oraz „w zakresie niezbędnym do wydania opinii". Zrezygnowano natomiast z zakazu udostępniania biegłemu znajdującej się już w aktach sprawy opinii innego biegłego/biegłych dotyczącej tego samego zagadnienia. W założeniu ustawodawcy zakaz ten miał zwiększyć obiektywność opiniowania kolejnych biegłych w sprawie. Adekwatnym zabezpieczeniem obiektywności opiniowania biegłego powinien być odpowiedni dobór biegłych, legitymujących się najwyższą wiedzą ekspercką w swojej dziedzinie oraz możliwość poniesienia przez biegłego odpowiedzialności karnej czy zawodowej za przedłożenie nierzetelnej lub sfałszowanej opinii. Natomiast zasadniczo biegły powinien mieć dostęp do tych wszystkich dokumentów, które umożliwią mu sporządzenie rzetelnej, wyczerpującej i prawidłowej opinii. W szczególności

przy wydawaniu opinii sądowo psychiatrycznej ograniczenie przez organ procesowy dostępu biegłych do poprzednio wydanej w sprawie opinii psychiatrycznej lub do poszczególnych dokumentów z akt sprawy budzi zasadnicze wątpliwości. Dodać należy, że obecne brzmienie tego przepisu ogranicza biegłym możliwość zapoznania się z poprzednio wydanymi w sprawie opiniami, w sytuacji, gdy jednocześnie z mocy § 157 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz. U. z 2023 r. poz. 1115, z późn. zm.) zezwala się na udostępnienie biegłym psychiatrom akt innych postępowań bez jakichkolwiek ograniczeń, a więc – również z opiniami wywołanymi na potrzeby innych postępowań. Podsumowując, przywracając poprzednie brzmienie tego przepisu pozostawia się organom procesowym większą swobodę w decydowaniu o tym, w jakim zakresie udostępnić biegłemu akta sprawy. Jednocześnie możliwość udostępniania dokumentów z akt sprawy w postaci odpisów, a w szczególności w formie elektronicznej, pozwala na uniknięcie blokowania prowadzenia postępowania w czasie sporządzania opinii przez biegłego/biegłych.

**Art. 210 k.p.k.**

Projektowane brzmienie art. 210 k.p.k. jest wynikiem wniosków płynących z orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 20 września 2018 r. w sprawie *Solska i Rybicka przeciwko Polsce* (skargi nr 30491/17 i 31083/17) dotyczącego uznania ekshumacji zwłok, wbrew woli najbliższych, za naruszające art. 8 EKPCz, chroniącego prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego. Przejawem naprawy tego stanu rzeczy jest wprowadzenie zażalenia na decyzję o przeprowadzeniu czynność procesowej wyjęcia zwłok z grobu, osób najbliższych dla zmarłego. Dodatkowo, uwzględniając niepowtarzalności a zarazem dolegliwość dla osób najbliższych tej czynności procesowej, proponuje się wstrzymanie wykonalności postanowienia do czasu rozpoznania zażalenia. Odejście od zasady względnej suspensywności zażalenia nie powinno kolidować z postulatem sprawności postępowania wobec wprowadzenia krótkiego, siedmiodniowego terminu dla sądu rozpoznającego zażalenie.

**Art. 222 § 3 k.p.k.**

Projekt zakłada uzupełnienie art. 222 k.p.k. o § 3, który ma na celu wzmocnienie ochrony tajemnicy obrończej. Projektodawca podzielił co do zasady postulat petycji Naczelnej Rady Adwokackiej (uchwała nr 420/2024 Prezydium NSA z dnia 4 stycznia 2024 r.), w której zawarto propozycję takiej zmiany. Podkreślenia wymaga, że celem przepisu jest ochrona

tajemnicy obrończej. Z tego względu zakresem regulacji objęto adwokatów i radców prawnych, albowiem przedstawiciele tych zawodów mogą świadczyć obronę w postępowaniu karnym (art. 82 k.p.k.). W ocenie projektodawcy dokumenty stanowiące tajemnicę obrończa przechowywane są co do zasady w siedzibie adwokata lub radcy prawnego, dlatego do tej kategorii pomieszczeń ograniczono projektowaną zmianę. Gdyby adwokat lub radca prawny podniósł przy przeszukaniu innych pomieszczeń, że dokument zawiera tajemnicę obrończą wówczas zastosowanie będą miały (nadal) dotychczasowe regulacje (art. 225§ 3 k.p.k.)"

**Art. 237 § 9 k.p.k.**

W art. 237 k.p.k. proponuje się w § 9 przywrócenie regulacji przewidującej ograniczenie możliwości wykorzystania dowodu uzyskanego podczas kontroli i utrwalania treści rozmów telefonicznych wyłącznie do postępowania karnego w sprawie o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, w stosunku do którego jest możliwe zarządzenie takiej kontroli.

**Art. 237a k.p.k.**

Przepis art. 237a k.p.k. z dniem 15 kwietnia 2016 r. został zmieniony przez art. 1 pkt 43 ustawy z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r. poz. 437, z późn. zm.). W projekcie proponuje się, aby w sytuacji jeżeli w wyniku kontroli i utrwalania treści rozmów telefonicznych uzyskano dowód popełnienia przez osobę, wobec której kontrola była stosowana, innego przestępstwa lub przestępstwa skarbowego niż przestępstwo objęte zarządzeniem kontroli bądź przestępstwa lub przestępstwa skarbowego popełnionego przez inną osobę niż objęta zarządzeniem kontroli, prokurator w toku postępowania przygotowawczego wydaje postanowienie w przedmiocie wykorzystania tego dowodu w postępowaniu karnym. W postanowieniu należy określić, wobec jakiej osoby i co do jakich przestępstw lub przestępstw skarbowych dopuszcza się wykorzystanie tego dowodu.

**Art. 250 § 3 i § 3b–3h i § 4 k.p.k. oraz art. 248 § 2 i § 3 k.p.k.**

W art. 250 § 3 k.p.k. proponuje się wprowadzenie obowiązku doręczenia podejrzanemu odpisu wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania. Obowiązek obciąża prokuratora kierującego wniosek, stanowiąc realizację prawa dostępu osoby objętej wnioskiem do niezwłocznej informacji o złożeniu wniosku oraz jego podstawy. Uzupełnieniem tej regulacji gwarancyjnej jest regulacja nakazująca przesłanie sądowi odpisu wniosku aresztowego w wersji elektronicznej. Niewątpliwie każdy wniosek sporządzany jest obecnie

w takiej formie, a zatem nie rodzi to dodatkowych komplikacji, a jednocześnie sprzyja usprawnieniu pracy sądu. Ma jednak przede wszystkim znaczenie gwarancyjne, obrońca może bowiem wskazać adres swojej poczty elektronicznej, na którą wniosek ten zostanie również przesłany. W wielu przypadkach dokonywania czynności związanych ze stosowaniem tymczasowego aresztowania poza siedzibą i miejscowością kancelarii obrońcy oraz wynikających z dynamiki tych czynności, uzyskanie kopii elektronicznej wniosku sprzyja przygotowaniu się obrońcy do wykonywania czynności obrończych w sposób efektywny.

W projekcie proponuje się także uchylenie art. 250 § 3b–3h k.p.k. i odstąpienie w ten sposób od możliwości prowadzenia zdalnych posiedzeń aresztowych, tj. przez zapewnienie podejrzanemu udziału w posiedzeniu aresztowym za pomocą urządzeń technicznych, umożliwiających przeprowadzenie tego posiedzenia na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku. Możliwość takiego procedowania została wprowadzona w związku z pandemią COVID19, ale wobec formy jej wprowadzenia (do Kodeksu postępowania karnego, na stałe) ma powszechne zastosowanie. Ustawodawca założył bowiem, że „można odstąpić…" od doprowadzenia podejrzanego do sądu, nie precyzując powodów takiego odstąpienia. Procedura ta istotnie obniżyła gwarancje procesowe podejrzanego, w szczególności w zakresie możliwości kontaktowania się podejrzanego z obrońcą (art. 250 § 3e k.p.k.), dozwalając wręcz na pozbawienie podejrzanego tego kontaktu w celu ustalenia linii obrony. Nadto, prowadziła do zasadnie krytykowanego pozbawienia uprawnień wynikających wprost z Konstytucji, tj. do bezpośredniego kontaktu z sądem stosującym areszt oraz doręczenia mu postanowienia o tymczasowym aresztowaniu. Z tych powodów, jak również nie dostrzegając, iżby zapewnienie podejrzanemu bezpośredniego dostępu do sądu w związku z procedurą aresztową w latach poprzedzających czas pandemii COVID-19 nastręczało istotnych trudności, proponuje się uchylenie art. 250 § 3b–3h k.p.k. Utrzymywanie tego nadzwyczajnego w istocie trybu aresztowego i odrębnych w tym zakresie reguł prowadzenia zdalnego posiedzenia aresztowego nie ma swojego uzasadnienia.

Należy podkreślić, że uchylenie tych przepisów oznacza, że „posiedzenie aresztowe", o którym mowa w art. 250 k.p.k., nie wchodzi w zakres posiedzeń, o których mowa w art. 96a k.p.k. Ujmując rzecz inaczej, „odpowiednie stosowanie" przepisów art. 374 § 3–8 k.p.k. i art. 517ea k.p.k. do posiedzeń w myśl art. 96a k.p.k. w przypadku „posiedzenia w przedmiocie zastosowania tymczasowego aresztowania" oznacza ich niestosowanie.

Konsekwencją uchylenia art. 250 § 3b–3h k.p.k. jest zmiana treści art. 248 § 2 k.p.k., która sprowadza się do rezygnacji z zawartej w niej wyjątkowej możliwości poprzestania

na ogłoszeniu postanowienia o tymczasowym aresztowaniu zatrzymanemu wówczas, gdy postanowienie to zapadło na posiedzeniu prowadzonym w trybie zdalnym. Samo ogłoszenie postanowienia w tej sytuacji nie realizuje standardu wynikającego z art. 41 ust. 3 Konstytucji. Warunek braku możliwości odbioru postanowienia przez zatrzymanego zawarty w dotychczasowym brzmieniu przepisu określony jest nadto bardzo szeroko. Na marginesie już tylko można dodać, że współczesne możliwości techniczne pozwalają na realizację wymogu konstytucyjnego z art. 41 ust. 3 w pełnym zakresie. Odwołanie w zdaniu drugim art. 248 § 2 k.p.k. do odpowiedniego stosowania art. 136 § 1 k.p.k. uznać należy po zmianie treści przepisu za zbędne. W przypadku odmowy przyjęcia postanowienia przepis art. 136 k.p.k. znajdzie zastosowanie wprost.

**Art. 257 § 2 i § 3 k.p.k. oraz art. 426 § 2 k.p.k.**

Propozycja nowego brzmienia zakłada rezygnację z wyznaczenia terminu na złożenie poręczenia majątkowego, co w praktyce nie oznacza, że sąd orzekający nie określi takiego terminu. Aktualne pozostaje także, że samo wydanie postanowienia o zastosowaniu poręczenia majątkowego nie doprowadzi do uchylenia tymczasowego aresztowania, lecz wymaga złożenia jego przedmiotu. Wcześniejsze uchylenie stosowania tymczasowego aresztowania stwarzałoby ryzyko, że poręczenie nie zostanie złożone. Instytucja warunkowego tymczasowego aresztowania, nawet bez konieczności oznaczania terminu złożenia określonego poręczenia majątkowego, będzie realizowała swoją funkcję. Wydaje się, że ta postać poręczenia majątkowego nabiera w coraz większym stopniu charakteru kaucyjnego, także wobec projektowanego uchylenia art. 257 § 3 k.p.k.

Proponowane uchylenie art. 257 § 3 k.p.k., wprowadzonego do ustawy karnoprocesowej na mocy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r., stanowi powrót do wyłącznie sądowej kompetencji orzekania w przedmiecie stosowania lub przedłużania stosowania tymczasowego aresztowania.

Projektowana zmiana art. 426 § 2 k.p.k. ma charakter wynikowy wobec zmian art. 257 § 2 k.p.k. i uchylenia § 3 tego przepisu odnoszących się do zastrzeżenia przez sąd zmiany tymczasowego aresztowania na inny środek pod warunkiem złożenia poręczenia majątkowego i eliminacji sprzeciwu prokuratora zawieszającego aktualnie wykonalność postanowienia sądu do jego uprawomocnienia się. Oznacza więc w tym zakresie powrót do stanu prawnego sprzed dnia 1 października 2023 r.

**Art. 258 § 1 pkt 1 k.p.k.**

Brzmienie art. 258 § 1 pkt 1 k.p.k. stoi w sprzeczności z jedną z podstawowych swobód Unii Europejskiej, mianowicie swobodą przepływu osób, bowiem posiadanie stałego miejsca pobytu w innym państwie Unii Europejskiej niż Polska mogło być automatycznie uznawane za spełnienie przesłanki „nieposiadania stałego miejsca pobytu w kraju". Przepis ten pozwala zatem na stosowanie środków zapobiegawczych wobec osoby tylko z tego powodu, że nie ma stałego miejsca pobytu w kraju, mając je w innym państwie Unii Europejskiej, co ma efekt dyskryminujący osoby korzystające z jednej z podstawowych swobód unijnych. Z tego względu na gruncie tego przepisu zrównano posiadanie stałego miejsca pobytu w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej z posiadaniem stałego miejsca pobytu w Polsce.

**Art. 258 § 2 k.p.k.**

Szczególna dolegliwość tymczasowego aresztowania wynikająca z jego ingerencji w sferę wolności człowieka powinna skłaniać do jego rozważnego stosowania. Ta konkluzja jawi się jako oczywista, jeżeli zważyć to, że ustawodawca nakazuje w art. 257 § 1 k.p.k. traktować areszt tymczasowy jako ultima ratio, wprowadzając zasadę minimalizacji środka zapobiegawczego. Mimo tego rozwiązania, dane statystyczne wskazują na drastyczny wzrost stosowania izolacyjnego środka zapobiegawczego, zwłaszcza z powołaniem się na przesłankę szczególną określoną w art. 258 § 2 k.p.k. Dążąc do ograniczenia stosowania tego środka, a także mając na względzie wzrost ustawowego zagrożenia kar, który nastąpił z dniem 1 października 2023 r., koniecznym jest proponowane podniesienie, w ramach tej przesłanki szczególnej, górnej granicy kary pozbawienia wolności z 8 na 10 lat. Decyzja o tymczasowym aresztowaniu z tej przyczyny nie może być podejmowana automatycznie, ale trzeba rozważyć, czy nie zachodzą w sprawie takie okoliczności, które wskazują, że w rzeczywistości pomimo grożącej oskarżonemu surowej kary w danym wypadku nie występuje uzasadniona obawa utrudniania prawidłowego toku postępowania, o których mowa w art. 258 § 1 k.p.k.

Podniesienie z 8 do 10 lat górnej granicy kary pozbawienia wolności spowoduje, że w stosunku do grupy ponad pięćdziesięciu przestępstw zagrożonych karą do 8 lat pozbawienia wolności nie będzie możliwe stosowanie przez sąd tymczasowego aresztowania w oparciu o nowelizowany przepis. W tej grupie znajdują się występki wskazane m.in. w rozdziale XVII Kodeksu karnego dotyczące przestępstw przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, a także w innych rozdziałach, które są równie groźne dla bezpieczeństwa państwa oraz obywateli. W związku z tym uznano za konieczne wskazanie, że w stosunku do sprawcy występków określonych w art. 130 § 3, 6 i 8, art.

141 § 2, art. 142 § 2, art. 264 § 3, art. 265 § 2 oraz art. 269 § 1 Kodeksu karnego Sąd będzie mógł zastosować izolacyjny środek zapobiegawczy na podstawie omawianego przepisu. Proponuje się uzupełnienie rządowej propozycji nowelizacji art. 258 § 2 Kodeksu postępowania karnego. Co do zasady aprobowany jest kierunek polegający na podniesieniu z 8 do 10 lat górnej granicy ustawowego zagrożenia karą pozbawienia wolności. Rozwiązanie to wymaga jednak uzupełnienia o wybrane przestępstwa zagrożone karą pozbawienia wolności do lat 8, które ze względu na swój charakter, wagę chronionego dobra prawnego oraz znaczenie dla bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego uzasadniają pozostawienie możliwości stosowania tymczasowego aresztowania.

Dotyczy to w szczególności przestępstw stypizowanych w art. 130 § 3, § 6 i § 8 k.k., odnoszących się do działalności wywiadowczej, działań na rzecz obcego wywiadu oraz przygotowania do dywersji, sabotażu lub przestępstwa o charakterze terrorystycznym. Tego rodzaju czyny godzą bezpośrednio w bezpieczeństwo Rzeczypospolitej Polskiej i nie powinny zostać objęte ograniczeniem wynikającym wyłącznie z wysokości ustawowego zagrożenia karą. Z tych samych względów zasadne jest objęcie projektowaną regulacją także art. 141 § 2 k.k. i art. 142 § 2 k.k., dotyczących zakazanej przez prawo międzynarodowe wojskowej służby najemnej oraz organizowania lub wykorzystywania takiej służby.

Uzupełnienie powinno objąć również art. 264 § 3 k.k., penalizujący organizowanie innym osobom przekraczania wbrew przepisom granicy Rzeczypospolitej Polskiej, a także art. 265 § 2 k.k., dotyczący ujawnienia informacji niejawnych osobie działającej w imieniu lub na rzecz podmiotu zagranicznego. Są to czyny o doniosłym znaczeniu z punktu widzenia ochrony granicy państwowej, bezpieczeństwa publicznego oraz ochrony informacji istotnych dla funkcjonowania państwa.

Zasadne jest ponadto objęcie projektowaną regulacją art. 269 § 1 k.k., odnoszącego się do niszczenia, uszkadzania, usuwania lub zmieniania danych informatycznych o szczególnym znaczeniu dla obronności kraju, bezpieczeństwa w komunikacji oraz funkcjonowania organów państwowych i instytucji publicznych. W realiach współczesnych zagrożeń czyn ten ma szczególnie wysoki ciężar gatunkowy i może powodować poważne skutki dla bezpieczeństwa państwa.

W konsekwencji należy przyjąć, że samo podniesienie progu ustawowego zagrożenia karą z 8 do 10 lat nie jest wystarczające. Konieczne jest jego uzupełnienie o wskazane typy przestępstw zagrożonych karą do lat 8, które z uwagi na swój charakter i

wagę nie powinny zostać wyłączone spod zakresu stosowania rozwiązania przewidzianego w art. 258 § 2 k.p.k.

Jednocześnie, w celu ograniczenia możliwości nadużywania przesłanki szczególnej z art. 258 § 2 k.p.k., proponuje się dodanie art. 263 § 4c k.p.k. zakładającego, że stosowanie tymczasowego aresztowania na podstawie art. 258 § 2 k.p.k. do wydania wyroku przez sąd pierwszej instancji nie może przekroczyć 12 miesięcy.

**Art. 258a k.p.k.**

Propozycja uchylenia art. 258a k.p.k., wprowadzonego ustawą dnia 31 marca 2020 r. (Dz. U. poz. 568), podyktowana jest koniecznością wyeliminowania zbędnej regulacji, stanowiącej superfluum obowiązujących przepisów, które przewidują reakcję wobec niestosowania się do nakazów wynikających z istoty środków zapobiegawczych orzeczonych wobec oskarżonego.

**Art. 259 § 3 k.p.k.**

Aby wyeliminować (co do zasady) możliwość stosowania najsurowszego środka zapobiegawczego w sprawach o czyny zagrożone karą do 2 lat pozbawienia wolności proponuje się nowelizację art. 259 § 3 k.p.k. Jest to zgodne z zasadą ultima ratio tymczasowego aresztowania.

Zmiana dotyczy co do zasady czynów o mniejszej szkodliwości społecznej (w tym szeregu typów uprzywilejowanych, obejmujących przypadki mniejszej wagi), które w zdecydowanej większości nie wymagają obecnie wymiaru bezwzględnej kary pozbawienia wolności. Praktyka ta ma szansę utrwalić się, zwłaszcza gdy zastosowanie znajdzie projektowane rozszerzenie zakresu stosowania art. 37a k.k. Chodzi też o uniknięcie zbędnej presji sytuacyjnej na wymiar bezwzględnej kary pozbawienia wolności w przypadkach, gdyby stosowano tymczasowe aresztowanie w sprawie, ale końcowo celowe jest wymierzenie kary wolnościowej. Pozwoli to również na uniknięcie zaangażowania orzeczników w sprawy o odszkodowania za niesłuszne tymczasowe aresztowanie.

Wśród przestępstw zagrożonych karą pozbawienia wolności do lat 2 są i takie, które ze względu na swój charakter albo osobę pokrzywdzonego jawią się jako wymagają szczególnej wrażliwości ze strony sądu. W związku z tym wyłączeniem spod działania omawianego zakazu objęto występki określone w art. 157a § 1, art. 179, art. 200a § 2, art. 208, art. 242 § 1, art. 262 § 1, art. 267 § 1 oraz art. 277 Kodeksu karnego. Proponuje się doprecyzowanie art. 259 § 3 Kodeksu postępowania karnego przez

wskazanie wyjątków od zasady, zgodnie z którą tymczasowe aresztowanie nie może być stosowane, jeżeli przestępstwo jest zagrożone karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat. Co do zasady należy aprobować kierunek polegający na ograniczeniu stosowania tego środka zapobiegawczego w sprawach o czyny zagrożone niższym wymiarem kary. Rozwiązanie to nie może jednak mieć charakteru całkowicie automatycznego. Konieczne jest bowiem pozostawienie wyjątków w odniesieniu do tych występków, które mimo ustawowego zagrożenia karą do 2 lat godzą w dobra prawne o szczególnej wadze albo z uwagi na sposób działania sprawcy, charakter zagrożenia lub potrzebę zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania mogą uzasadniać możliwość zastosowania tymczasowego aresztowania.

Z tego względu zasadne jest objęcie wyjątkiem art. 157a § 1 Kodeksu karnego, penalizującego spowodowanie uszkodzenia ciała dziecka poczętego lub rozstroju zdrowia zagrażającego jego życiu. Przepis ten służy ochronie dobra prawnego o szczególnym znaczeniu, jakim jest zdrowie i życie dziecka poczętego. Mimo że ustawowe zagrożenie karą nie przekracza 2 lat pozbawienia wolności, charakter chronionego dobra przemawia za pozostawieniem możliwości stosowania tymczasowego aresztowania w wyjątkowych przypadkach.

Analogiczne względy przemawiają za objęciem wyjątkiem art. 179 Kodeksu karnego, odnoszącego się do dopuszczenia do ruchu pojazdu znajdującego się w stanie bezpośrednio zagrażającym bezpieczeństwu albo dopuszczenia do prowadzenia pojazdu przez osobę nietrzeźwą, znajdującą się pod wpływem środka odurzającego lub nieposiadającą wymaganych uprawnień. Czyn ten godzi bezpośrednio w bezpieczeństwo w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym i może stwarzać realne zagrożenie dla życia i zdrowia wielu osób. Z tego względu uzasadnione jest pozostawienie możliwości stosowania tymczasowego aresztowania także w odniesieniu do tego występku.

Uzasadnione jest również objęcie wyjątkiem art. 200a § 2 Kodeksu karnego, penalizującego składanie małoletniemu poniżej lat 15, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej, propozycji obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej albo udziału w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych, przy jednoczesnym zmierzaniu do realizacji tej propozycji. Przepis ten ma na celu ochronę małoletnich przed wykorzystaniem seksualnym i zachowaniami o charakterze groomingu. Szczególna potrzeba ochrony

małoletnich przemawia za tym, aby czyn ten został wyłączony spod generalnego zakazu stosowania tymczasowego aresztowania.

Także art. 208 Kodeksu karnego, penalizujący rozpijanie małoletniego, powinien pozostać objęty wyjątkiem. Przestępstwo to godzi w prawidłowy rozwój małoletniego oraz w obowiązek jego ochrony przed demoralizacją i uzależnieniami. Mimo relatywnie niskiego ustawowego zagrożenia karą dobro prawne objęte ochroną uzasadnia zachowanie możliwości sięgnięcia po najsurowszy środek zapobiegawczy w sytuacjach wyjątkowych.

Wyjątek powinien objąć również art. 242 § 1 Kodeksu karnego, dotyczący bezprawnego samouwolnienia się osoby pozbawionej wolności na podstawie orzeczenia sądu lub prawnego nakazu wydanego przez inny organ państwowy. Czyn ten jest bezpośrednio związany z wykonaniem orzeczeń organów państwa i z prawidłowym funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości. Jego charakter przemawia za tym, by nie wyłączać z góry możliwości stosowania tymczasowego aresztowania.

Na analogiczną ocenę zasługuje art. 262 § 1 Kodeksu karnego, penalizujący znieważenie zwłok, prochów ludzkich lub miejsca spoczynku zmarłego. Przepis ten chroni szacunek należny zmarłym oraz uczucia osób bliskich, a jego aksjologiczne znaczenie wykracza poza prostą ocenę przez pryzmat ustawowego zagrożenia karą. Z tego względu zasadne jest zachowanie wyjątku od zakazu stosowania tymczasowego aresztowania także w odniesieniu do tego występku.

Uzasadnione jest ponadto objęcie wyjątkiem art. 267 § 1 Kodeksu karnego, dotyczącego bezprawnego uzyskania dostępu do informacji przez otwarcie zamkniętego pisma, podłączenie się do sieci telekomunikacyjnej albo przełamanie lub ominięcie zabezpieczenia. Przepis ten służy ochronie tajemnicy komunikowania się, prywatności oraz bezpieczeństwa informacji. W warunkach współczesnych zagrożeń związanych z bezprawnym pozyskiwaniem danych i naruszeniami bezpieczeństwa informacyjnego zachowanie możliwości stosowania tymczasowego aresztowania także w odniesieniu do tego czynu należy uznać za uzasadnione.

Wyjątek powinien wreszcie objąć art. 277 Kodeksu karnego, penalizujący niszczenie, uszkadzanie, usuwanie, przesuwanie lub czynienie niewidocznymi znaków granicznych albo ich fałszywe wystawianie. Przepis ten służy ochronie porządku prawnego i bezpieczeństwa obrotu w zakresie oznaczenia granic, a jego znaczenie nie może być oceniane wyłącznie przez pryzmat wysokości ustawowego zagrożenia karą.

W konsekwencji należy przyjąć, że projektowana zmiana art. 259 § 3 Kodeksu postępowania karnego powinna przewidywać wyjątki od zakazu stosowania tymczasowego aresztowania w odniesieniu do wskazanych występków. Rozwiązanie takie pozwala zachować zasadę ograniczonego stosowania tymczasowego aresztowania w sprawach o czyny zagrożone karą do 2 lat pozbawienia wolności, a jednocześnie uwzględnia konieczność pozostawienia sądowi możliwości zastosowania tego środka w sprawach dotyczących czynów godzących w dobra prawne o szczególnej wadze albo wiążących się ze szczególnym zagrożeniem dla prawidłowego toku postępowania.

**Art. 263 § 2 i § 4 k.p.k.**

W ocenie projektodawcy zracjonalizowanie stosowania, a zwłaszcza przedłużania, tymczasowego aresztowania wymaga ingerencji w treść aktualnej regulacji ustawowej, w formie podkreślającej dotychczasowy dorobek orzecznictwa, z którego jednoznacznie wynika, że dalsze stosowanie środka izolacyjnego może nastąpić wyjątkowo i jedynie w sprawnie prowadzonym oraz prawidłowo zorganizowanym postępowaniu. Innymi słowy – chodzi o wprowadzenie zapisu ustawowego, który zabezpieczy osobę pozbawioną wolności w toku postępowania karnego przed wydłużaniem okresu izolacji z uwagi na niedostatki w sprawnym procedowaniu ze strony organów procesowych.

Proponowana zmiana wprost do treści art. 263 § 2 k.p.k. wprowadza zapis o potrzebie oceny przez sąd sprawności postępowania przygotowawczego, a także wskazuje kryteria tej oceny. Sąd będzie zobowiązany do zbadania w jakim stopniu zrealizowano planowane czynności procesowe, wskazywane uprzednio we wniosku o zastosowanie i ewentualnych wcześniejszych wnioskach o przedłużenie tymczasowego aresztowania. Nadto będzie musiał zważyć okoliczności wskazane jako powody, dla których określonych czynności dotąd nie wykonano lub nie ukończono. Jeżeli uzna, że postępowanie jest źle prowadzone lub jego organizacja jest nieefektywna – będzie w pełni uprawniony do odmowy przedłużenia tymczasowego aresztowania. Zmiana regulacji winna też wpłynąć na kształt wniosków o przedłużenie izolacji. Zgodnie z zamierzeniem powinny one mieć charakter relacyjny, ale z mocnym akcentem rozliczenia dotychczasowego okresu aresztowania przez prezentację efektywności postępowania. Jeżeli jakichś czynności nie zdołano przeprowadzić lub dokończyć – niezbędne będzie wyjaśnienie przyczyn, a w dalszej kolejności – realna prognoza terminu wykonania lub dokończenia, ze świadomością, że deklaracje te zostaną zweryfikowane po upływie kolejnego okresu aresztowania, w przypadku uwzględnienia wniosku.

Ma to doprowadzić w istocie do decyzji o zmianie środka zapobiegawczego na wolnościowy, gdy zawodzi organizacja postępowania i wyeliminować powtarzanie w kolejnych wnioskach tych samych czynności do wykonania, bez wyjaśnienia powodów braku ich dotychczasowej realizacji.

Analogiczne badanie przebiegu postępowania będzie miało miejsce w przypadkach, gdy z uwagi na termin stosowania tymczasowego aresztowania właściwym do rozpoznania wniosku będzie już sąd apelacyjny.

**Art. 266 § 1a i § 3 k.p.k.**

Projektowana zmiana art. 266 k.p.k. polega na rezygnacji z regulacji uzależniającej przyjęcie poręczenia majątkowego od wykazania, że przedmiot poręczenia majątkowego nie pochodzi z przysporzenia na rzecz oskarżonego albo innej osoby składającej poręczenie dokonanego na ten cel.

**Art. 276 § 2, § 3, § 4 i § 5 k.p.k.**

Proponuje się, aby środek zapobiegawczy, o którym mowa w art. 276 § 1 k. p. k., w postaci zawieszenia w wykonywaniu zawodu adwokata lub radcy prawnego stosuje sąd. Przepisy dotyczące tymczasowego aresztowania stosuje się odpowiednio. Sąd rozpoznaje wniosek prokuratora o zastosowanie wskazanego środka bezzwłocznie, nie później niż w terminie 7 dni od dnia wpływu wniosku. Nie zarządza się doprowadzenia podejrzanego na posiedzenie. Prokurator, oskarżony i obrońca mają prawo wziąć udział w posiedzeniu sądu dotyczącym przedłużenia stosowania środka zapobiegawczego, o którym mowa w § 2, oraz rozpoznania zażalenia na jego zastosowanie lub przedłużenie. Niestawiennictwo oskarżonego, obrońcy lub prokuratora należycie zawiadomionych o terminie nie tamuje rozpoznania sprawy. Przepisów art. 249 § 5 zdanie drugie i trzecie, art. 251 § 4 zdanie pierwsze, art. 257, art. 259 oraz art. 261 nie stosuje się. W sprawach, o których mowa w art. 276 § 2, przedłużenie stosowania środka zapobiegawczego na okres oznaczony, przekraczający terminy określone w art. 263 § 2 i 3, może nastąpić w wyjątkowych wypadkach uzasadnionych szczególnymi okolicznościami. W kwestii przedłużenia w toku postępowania przygotowawczego orzeka, na wniosek prokuratora, sąd pierwszej instancji właściwy do rozpoznania sprawy, a po wniesieniu aktu oskarżenia – sąd, przed którym sprawa się toczy. O zastosowaniu środka zapobiegawczego, o którym mowa w art. 276 § 2, sąd jest obowiązany bezzwłocznie zawiadomić dziekana okręgowej rady adwokackiej lub dziekana rady okręgowej izby radców prawnych, właściwej ze względu na miejsce wykonywania przez oskarżonego zawodu.

**Art. 281 § 2 i § 3 k.p.k.**

Projektowane uchylenie przepisu w tym zakresie powoduje powrót do wyłącznej kompetencji sądu w ocenie podstaw do wydania lub odmowy wydania listu żelaznego. Jednocześnie zrezygnowano z obowiązkowej obecności prokuratora, który ma prawo, a nie obowiązek uczestniczyć w posiedzeniu.

**Art. 310 § 2 k.p.k.**

W aktualnej praktyce prowadzenia postępowań przygotowawczych zwraca uwagę wydłużający się czas ich trwania, zwłaszcza w sprawach złożonych i wielopodmiotowych. Trwają one niejednokrotnie już nie miesiące, lecz lata. Generuje to konieczność wielu migracji wniosków procesowych o przedłużenie śledztwa i akt postępowania pomiędzy jednostkami prokuratury różnych szczebli. Zwiększa się w związku z tym liczba wydawanych postanowień o przedłużeniu (w ramach pojedynczego śledztwa i globalnie), a przecież czas niezbędny do opracowania stosownych dokumentów mógłby być wykorzystany wprost przez prokuratorów na czynności śledcze. W strukturach prokuratur zlikwidowano wyspecjalizowane działy nadzoru nad postępowaniami przygotowawczymi, a zadania z tego zakresu powierzono do wykonywania prokuratorom, którzy równolegle prowadzą i nadzorują własne śledztwa. Zadania związane z przygotowywaniem postanowień o przedłużeniu śledztwa nie mają przy tym w przeważającej większości przypadków znaczenia merytorycznego, chociażby w zakresie prawidłowego ukierunkowania tych postępowań. Stały się czynnością o charakterze formalnym, utrudniającym funkcjonowanie prokuratorom z jednostek obu zaangażowanych szczebli, tym trudniejszą do zaakceptowania, że nie przynosząca w gruncie rzeczy żadnych efektów procesowych. Z tak postawionej diagnozy zrodziła się propozycja zmiany sposobu kontroli długotrwałości postępowania prowadzonego w formie śledztwa. Miałaby się ona dokonywać co do zasady w jednostce, w której prowadzone jest postępowanie, a kompetencję do przedłużenia na czas powyżej roku otrzymałby prokurator bezpośrednio przełożony. Wyeliminuje to przede wszystkim potrzebę migracji akt sprawy, odformalizuje sposób realizacji nadzoru, ale też – urealni wpływ doraźny na pracę prokuratora referenta, gdyż osoba przedłużająca będzie miała realne instrumenty wpływu na jego pracę i możliwość bieżącej kontroli nad realizacją zamierzonych czynności. Projektowana zmiana powinna przyczynić się do przyspieszenia toku postępowań przygotowawczych prowadzonych w formie śledztwa.

**Art. 313 § 1 i § 1a k.p.k. oraz art. 249 § 3a k.p.k.**

Projektowana treść art. 313 § 1 k.p.k. zakłada powrót do kształtu instytucji przedstawienia zarzutów sprzed nowelizacji dokonanej na mocy ustawy z dnia 7 lipca 2022 r., tj. przeprowadzenia kumulatywnie trzech czynności, które pozwolą na przekształcenie postępowania karnego z fazy in rem w postępowanie w fazie in personam, tj.: a) sporządzenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów; b) jego niezwłocznego ogłoszenia podejrzanemu oraz c) przesłuchania podejrzanego, z wyjątkiem wypadku, gdy ogłoszenie postanowienia lub przesłuchanie podejrzanego nie jest możliwe z przyczyn leżących po stronie podejrzanego, w szczególności z powodu jego ukrywania się lub nieobecności w kraju, a także gdy przesłuchanie podejrzanego nie jest możliwe ze względu na upływ terminu zatrzymania przewidzianego w art. 248 § 1 k.p.k., jeżeli prokurator kieruje do sądu wniosek o zastosowanie tymczasowego aresztowania.

Poza tym, zakłada się uchylenie art. 313 § 1a k.p.k., a także powiązanego z nim art. 249 § 3a k.p.k., który zakłada możliwość odstąpienia od wymogu przesłuchania podejrzanego przed zastosowaniem środka zapobiegawczego oraz dopuszcza zastosowanie tymczasowego aresztowania pomimo niestawiennictwa obrońcy prawidłowo powiadomionego o terminie i miejscu posiedzenia.

**Art. 318 k.p.k.**

Zmiana proponowana w art. 318 k.p.k. polega na wprowadzeniu obowiązku poinformowania podejrzanego i jego obrońcy oraz pokrzywdzonego i jego pełnomocnika o przedłożeniu opinii. W dotychczasowym brzmieniu przepis ten nakazywał doręczenie tym osobom postanowienia o dopuszczeniu dowodu i zezwolenie na wzięcie udziału w przesłuchaniu biegłych. Wskazane podmioty otrzymywały zatem informacje, że dowód z opinii biegłego został wywołany, natomiast nie otrzymywały informacji o przedłożeniu opinii biegłego / biegłych do akt sprawy, co istotnie utrudniało zapoznanie się z tą opinią. Jak sygnalizowali praktycy, niejednokrotnie prowadziło to do sytuacji, że obrońca wyznaczony w sprawie z powodu pojawienia się wątpliwości co do poczytalności podejrzanego nie zdążał zapoznać się z opinią sądowo-psychiatryczną zanim zdecydowano o tym, że ustaje obrona obligatoryjna, co z kolei skutkowało zwolnieniem obrońcy z jego obowiązków. Proponowana zmiana czyni realnym skorzystanie z uprawnień stron już wcześniej przewidzianych w tym przepisie, czyli wzięcia udziału w przesłuchaniu biegłych w toku postępowania przygotowawczego. Co oczywiste, poinformowanie ww. podmiotów o przedłożeniu opinii może nastąpić w sposób odformalizowany, w trybie art. 137 k.p.k.

**Art. 332 § 1 pkt 1 k.p.k.**

Projektowane zmiany art. 332 § 1 k.p.k. mają charakter dostosowujący. W ocenie projektodawcy w akcie oskarżenia (pkt 1) powinna zostać zawarta informacja nie tylko o zastosowaniu środka zapobiegawczego i zabezpieczenia majątkowego, ale również o zatrzymaniu z uwagi na jego konsekwencje dla oskarżonego i znaczenie w kontekście uzyskania statusu podejrzanego.

**Art. 333 § 1a k.p.k.**

Projektowane wprowadzenie art. 333 § 1a k.p.k. poszerza wymogi dotyczące treści aktu oskarżenia. Obok wymienienia w nim listy osób, których wezwania oskarżyciel żąda i wykazu innych dowodów, których przeprowadzenia na rozprawie głównej się domaga (art. 333 § 1 k.p.k.), w projektowanym art. 333 § 1a k.p.k. zobowiązano oskarżyciela do sformułowania tez dowodowych w odniesieniu do wnioskowanych dowodów, to jest do wskazania okoliczności, które mają być udowodnione. Zauważyć należy, że jest to wymóg dotyczący każdego wniosku dowodowego, wynikający z art. 169 k.p.k. Wprowadzenie obowiązku formułowania tez dowodowych w odniesieniu do poszczególnych dowodów także w akcie oskarżenia prowadzi do realizacji zasady równości stron, poszerza możliwości przygotowania się stron do rozprawy i powinno spowodować ograniczenie praktyki automatycznego wnioskowania o przeprowadzenie na rozprawie głównej wszystkich dowodów z postępowania przygotowawczego. Autor aktu oskarżenia, zobowiązany do formułowania tez dowodowych, powinien przeprowadzić rodzaj selekcji wniosków dowodowych, ograniczając się do składania ich w sytuacjach rzeczywiście uzasadnionych.

**Art. 339 § 3 pkt 8, § 3b i § 5 k.p.k. oraz art. 368a k.p.k.**

Zgodnie z art. 79 § 4 k.p.k., „Uznając za uzasadnioną opinię biegłych lekarzy psychiatrów, że czyn oskarżonego nie został popełniony w warunkach wyłączenia lub znacznego ograniczenia zdolności rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem i że stan zdrowia psychicznego oskarżonego pozwala na udział w postępowaniu i prowadzenie obrony w sposób samodzielny i rozsądny, sąd orzeka, że udział obrońcy nie jest obowiązkowy. Prezes sądu albo sąd zwalnia wówczas obrońcę z jego obowiązków, chyba że zachodzą inne okoliczności przemawiające za tym, aby oskarżony miał obrońcę wyznaczonego z urzędu". W rezultacie obrona obligatoryjna zapoczątkowana powstaniem wątpliwości co do poczytalności ustaje dopiero z momentem wydania przez sąd „orzeczenia, że udział obrońcy [w sprawie] nie jest obowiązkowy". Celem tego przepisu jest

wyraźne podkreślenie, że to dopiero sądowa ocena, mianowicie „uznanie opinii biegłych lekarzy psychiatrów za uzasadnioną" pozwala sądowi orzec o ustaniu obrony obligatoryjnej. Samo zatem złożenie do akt sprawy opinii biegłych, z której wynika brak przesłanek do obrony obligatoryjnej z art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k., nie powoduje ustania stanu obrony obowiązkowej. Niestety w praktyce sądy niejednokrotnie „zapominają" o konieczności zbadania opinii i wydania orzeczenia, o którym mowa w art. 79 § 4 k.p.k. (zdanie pierwsze in fine) lub nie dostrzegają, że przepis wyraźnie uzależnia ustanie obrony obligatoryjnej od wydania takiego orzeczenia. W rezultacie niejednokrotnie dochodzi w takich sprawach do prowadzenia rozprawy pod nieobecność obrońcy, co skutkuje zaistnieniem bezwzględnej podstawy odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. i koniecznością uchylenia wyroku wydanego w takich okolicznościach (por. m.in.: postanowienie SN z dnia 18 maja 2022 r., I KZP 10/21, OSNK 2022, z. 6, poz. 23; wyroki SN: z dnia 7 kwietnia 2022 r., II KK 59/22; z dnia 21 kwietnia 2021 r., III KK 114/21; z dnia 13 października 2021 r., III KK 334/21; z dnia 27 lutego 2020 r., III KK 643/19; z dnia 1 września 2020 r., IV KK 741/19; z dnia 8 stycznia 2019 r., III KK 662/18; z dnia 11 kwietnia 2019 r., V KK 160/19; z dnia 13 czerwca 2019 r., IV KK 235/18; z dnia 16 stycznia 2018 r., V KK 450/17; z dnia 5 grudnia 2018 r., V KK 506/17; z dnia 25 stycznia 2024 r., III KK 562/23). Wobec tego proponuje się wprowadzenie do art. 339 § 3 k.p.k. obowiązku skierowania sprawy na posiedzenie przez prezesa sądu w celu wydania „postanowienia w przedmiocie uznania udziału obrońcy w postępowaniu za nieobowiązkowy wobec treści opinii biegłych psychiatrów i spełniania warunków określonych w art. 79 § 4.", o ile oczywiście takie postanowienie nie zostało wydane na wcześniejszym etapie postępowania. Wprowadzenie tego obowiązku uporządkuje procedowanie, bowiem przed przystąpieniem do merytorycznego rozpoznania sprawy na rozprawie lub na posiedzeniu, w którym udział obrońcy obligatoryjnego jest obowiązkowy, sąd przesądzi, czy nadal trwa stan obrony obligatoryjnej wywołany powołaniem biegłych psychiatrów w celu wydania opinii o stanie zdrowia psychicznego oskarżonego, czy też wobec treści tej opinii stan obrony obligatoryjnej ustał. Proponowana zmiana ma w rezultacie zapobiec wydaniu orzeczeń dotkniętych uchybieniem o randze bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k.

Przepisy art. 339 § 3b k.p.k. i 368a k.p.k. regulują kwestię rozpoznania wniosku oskarżonego o umorzenie postępowania z oskarżenia subsydiarnego z uwagi na brak skargi uprawnionego oskarżyciela, składanego na określonym etapie postępowania sądowego: przed rozprawą (art. 339 § 3b k.p.k.) i w toku rozprawy (art. 368a k.p.k.). Rozwiązania te należy uznać za zbędne, gdyż przed wejściem w życie ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. oskarżonemu

przysługiwało na ogólnych zasadach prawo do złożenia takiego wniosku. Ponadto, zgodnie z art. 56 § 2 k.p.k., jeśli sąd stwierdzi, że oskarżyciel posiłkowy nie jest osobą uprawnioną, wówczas orzeka, że nie może on brać udziału w postępowaniu, a jeśli wszczął już postępowanie sądowe, wówczas powinien je umorzyć na podstawie art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k.

Zmiana art. 339 § 5 k.p.k. ma charakter wynikowy w związku z projektowanym uchyleniem art. 339 § 3b k.p.k.

**Art. 343 § 7 k.p.k.**

Zmiana przepisu wynika z konieczności uwzględnienia dodawanego § 1a w art. 333.

**Art. 360 § 2 k.p.k.**

Proponuje się usunięcie przepisu wyposażającego prokuratora w prawo zgłoszenia sprzeciwu wobec wyłączenia jawności rozprawy.

**Art. 374 § 3 i § 7 k.p.k.**

Pierwsza z proponowanych zmian art. 374 § 3 k.p.k. ma na celu usunięcie uprzywilejowania prokuratora w związku z zastosowaniem procedury prowadzenia rozprawy na odległość. Z obecnie obowiązującego brzmienia tego przepisu wynika, że przewodniczący, na wniosek prokuratora, musi wyrazić zgodę na udział prokuratora w rozprawie na odległość, z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku (*verba legis*: „wyraża zgodę"), a jedyną przesłanką nieuwzględnienia wniosku prokuratora są przeszkody techniczne. Tymczasem przewodniczący składu orzekającego powinien mieć swobodę decydowania, czy nie jest konieczny osobisty i „stacjonarny" udział prokuratora w rozprawie i nie może być w tym względzie związany wolą strony procesowej, jaką jest prokurator. Z tego powodu zawarty w tym przepisie zwrot „wyraża zgodę" należało zastąpić zwrotem „może wyrazić zgodę", pozostawiając przewodniczącemu możliwość uwzględniania wniosku prokuratora.

Projektowana zmiana art. 374 § 7 k.p.k. ma na celu urealnienie realizacji prawa oskarżonego do obrony w toku rozprawy prowadzonej na odległość. W świetle obecnego brzmienia tego przepisu sąd „może zarządzić" przerwę w rozprawie na czas oznaczony, aby umożliwić kontakt telefoniczny oskarżonego z obrońcą wówczas, gdy obrońca bierze udział w rozprawie przebywając w innym miejscu niż oskarżony. Według proponowanego brzmienia tego przepisu sąd byłby zobligowany zarządzić taka przerwę (wprowadzenie zwrotu „sąd zarządza" w miejsce „sąd może zarządzić"), przy czym odmowa zarządzenia przerwy nadal może mieć miejsce wówczas, gdy „złożenie wniosku w sposób oczywisty nie służy

realizacji prawa do obrony, a w szczególności zmierza do zakłócenia lub nieuzasadnionego przedłużenia rozprawy".

**Art. 378a § 1, § 4–6 i § 7 k.p.k.**

Proponuje się zmiany art. 378a k.p.k. Celem zmiany jest złagodzenie tych skutków, a jednocześnie pozostawienie sądowi możliwości korzystania z tej możliwości przede wszystkim dla przeprowadzenia dowodów, które mogą być już dla sądu nieosiągalne w późniejszym okresie oraz przeciwdziałania obstrukcji procesowej związanej z udziałem w rozprawie, w której udział oskarżonego i obrońcy nie jest obowiązkowy. Zgodnie ze zmienioną regułą art. 378a § 1 k.p.k. sąd nadal będzie decydował – w szczególnie uzasadnionych wypadkach – o możliwości przeprowadzenia dowodów pod nieobecność oskarżonego lub obrońcy jako wyjątku od reguły, z tym że przesłuchanie świadka możliwe będzie wówczas, jeśli istnieje ponadto niebezpieczeństwo, że nie będzie go można przesłuchać w późniejszym terminie. Chodzi tu zatem o sytuacje w istocie wyjątkowe, m.in. jego stan zdrowia, w tym obłożną chorobę świadka, stan zagrożenia życia, czy wielokrotne wcześniejsze niestawiennictwo lub skuteczne doprowadzenie na rozprawę. Skorzystanie z tej możliwości będzie wyłączone w razie niestawiennictwa obrońcy, którego udział w rozprawie jest obowiązkowy, niezależnie od jej powodów, skoro obowiązkowa obrona oznacza nakaz obrony w toku całej rozprawy, a prowadzenie jej bez udziału obrońcy choćby w części rodzi konsekwencje, o których mowa w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. Jest to regulacja zmierzająca do równoważenia interesów stron procesowych, w tym oskarżonego i dążąca do sprawnego rozpoznania sprawy, zapobieganiu nadużywania uprawnień procesowych przy szeroko określonej swobodzie udziału oskarżonego w rozprawie. Jednocześnie jednak obowiązujące dotąd rygoryzmy osłabione zostaną przez usunięcie przepisów art. 387a § 4–6 k.p.k., które niezasadnie wprowadzały prekluzję dowodową w zakresie żądania ponownego przeprowadzenia dowodu z udziałem obrony. Wymogi wniosku dowodowego w tym zakresie zrównane zostały z ogólnymi warunkami wniosku dowodowego – przez usunięcie zwłaszcza nadmiernie rygorystycznego wymogu wykazania, że „sposób przeprowadzenia dowodu podczas jego nieobecności naruszał gwarancje procesowe, zwłaszcza prawo do obrony". W praktyce procesowej dochodziło do niezasadnego oddalania wniosków dowodowych o takie ponowne przesłuchanie, czy uzupełniające przesłuchanie z powodu trudności w samym formułowaniu uzasadnienia potrzeby takiej czynności, a nie jej zbędności. Pozwoli to w sytuacji, w której dowód jest nadal dostępny i świadek ma możliwość się stawić, dokonanie przez sąd oceny zasadności wniosku na jego ogólnych podstawach i z uwzględnieniem warunków, w jakich został pierwotnie

na rozprawie przeprowadzony. W projekcie usunięto także nadmiernie rygorystyczną regułę z art. 378a § 6 k.p.k., nakazująca „uzupełniające prowadzenie ponownie dowodu jedynie w zakresie, w jakim strona wykazała naruszenie gwarancji procesowych". Stosowanie tego przepisu wskazywało na niejednolitość jego wykładni prowadzącą do nadużywania tego ograniczenia ponad nakazy proporcjonalności tej wyjątkowej w istocie instytucji z art. 378a k.p.k. Zmieniony art. 378a § 7 k.p.k. zawiera pouczenie dla oskarżonego, który stawi się na kolejny termin rozprawy, o możliwości złożenia wniosku o uzupełniające przeprowadzenie dowodu, dostosowane do likwidacji ograniczeń z art. 378a § 4 i 5 k.p.k.

**Art. 387 § 2 k.p.k.**

Projektowana zmiana art. 387 § 2 k.p.k. sprowadza się do usunięcia wymogu udzielenia zgody przez prokuratora na uwzględnienie przez sąd wniosku o dobrowolne poddanie się karze przez oskarżonego i przywrócenie warunku polegającego na braku sprzeciwu.

**Art. 404c k.p.k. i art. 448 § 1a k.p.k.**

Proponuje się uchylenie art. 404c k.p.k., który wszedł w życie z dniem 14 marca 2024 r. i wprowadził do Kodeksu postępowania karnego zupełnie nową instytucję „wstępnej narady" i „wyroku częściowego". Wprowadzając tę nową instytucję do Kodeksu postępowania karnego ustawodawca uzasadnił to następująco: „[...] w procesach o obszernym zakresie postępowania dowodowego wynikającym z łączności podmiotowej (wielość oskarżonych) i przedmiotowej (wielość zarzucanych przestępstw) na szybkie rozstrzygnięcie w przedmiocie odpowiedzialności karnej tych oskarżonych, wobec których możliwe będzie przeprowadzenie niezbędnych czynności dowodowych w sposób skoncentrowany. Stosowanie tych instytucji pozwoli na ograniczenie liczby osób uczestniczących w różnych rolach procesowych w długotrwałym postępowaniu, istotne obniżenie kosztów i innych obciążeń ponoszonych przez strony postępowania oraz ograniczenie trudności organizacyjnych, m.in. związanych z rezerwacją odpowiednio dużych sal rozpraw oraz zabezpieczeniem konwojów na rozprawę (art. 404c k.p.k.)" (druk sejmowy nr 3216 Sejm RP IX kadencji, s. 59). Nie można podzielić oceny autorów tej nowelizacji, że istotnie przyczyni się ona do przyspieszenia postępowań i rozwiąże szereg trudności organizacyjnych, zwłaszcza jeżeli uwzględni się zakres katalogu wyjątków od stosowania instytucji wyroku częściowego. Nie przedstawiono, a przynajmniej nie wskazano w uzasadnieniu projektu, badań, które potwierdzałyby takie założenia. Jednocześnie trzeba zauważyć, że wprowadzone instytucje są niespójne systemowo, chociażby z treścią art. 34 § 3 k.p.k. oraz antygwarancyjne (por. krytyczne uwagi C. Kuleszy w: *Kodeks*

*postępowania karnego. Komentarz*, wyd. III, red. K. Dudka; WKP 2023, komentarz do art. 404c k.p.k.). Słusznie podkreśla się w piśmiennictwie, że brak rękojmi bezstronności sędziego, który wydał wyrok częściowy, w sprawie pozostałych oskarżonych nieobjętych tym wyrokiem, w praktyce będzie stanowił główny czynnik ograniczający stosowanie tej instytucji (por. J. Zagrodnik, w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Legalis 2023, komentarz do art. 404c k.p.k., nb. 10). Wobec wskazanych argumentów uchylenie art. 404c k.p.k. należy uznać za uzasadnione.

Bezpośrednią i konieczną konsekwencją proponowanej zmiany jest także propozycja uchylenia art. 448 § 1a k.p.k.

**Art. 422 § 2a k.p.k.**

W projektowanym nowym brzmieniu art. 422 § 2a k.p.k. proponuje się ograniczenie warunków, które muszą być kumulatywnie spełnione, aby doszło do doręczenia wyroku oskarżonemu pozbawionemu wolności i liczenia terminu do złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia tego wyroku nie od daty jego ogłoszenia, ale właśnie od daty jego doręczenia. Obecnie przepis ten przewiduje aż trzy warunki, które muszą być spełnione, aby pozbawiony wolności oskarżony miał doręczony wyrok wydany na rozprawie: 1) nieposiadanie obrońcy; 2) złożenie przez oskarżonego wniosku o doprowadzenie go na termin rozprawy, na którym został ogłoszony wyrok; 3) nieobecność oskarżonego podczas ogłoszenia wyroku. Proponowana zmiana art. 422 § 2a k.p.k. ogranicza te warunki do dwóch, eliminując wysoce dysfunkcjonalny i budzący wątpliwości interpretacyjne wymóg złożenia wniosku o doprowadzenie na termin rozprawy, na którym został ogłoszony wyrok. Po wejściu w życie proponowanych zmian oskarżonemu pozbawionemu wolności będzie doręczany wyrok ogłaszany na rozprawie, jeżeli nie ma on obrońcy (co przecież w przypadku obrony z urzędu następuje z chwilą ogłoszenia wyroku kończącego postępowanie na rozprawie apelacyjnej – por. art. 84 § 2 k.p.k.) i nie był obecny podczas ogłoszenia tego wyroku. W rezultacie to od daty doręczenia takiemu oskarżonemu wyrok rozpocznie swój bieg termin zawity na złożenie wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem. Po wprowadzeniu proponowanych zmian dojdzie w istocie do przywrócenia w omawianym zakresie standardu, jaki obowiązywał przed wejściem w życie dużej nowelizacji Kodeksu postępowania karnego z 2013 r., czyli do dnia 30 czerwca 2015 r., kiedy to art. 419 § 2 k.p.k. przewidywał, że jeżeli oskarżony pozbawiony wolności nie był obecny przy ogłoszeniu na rozprawie orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, a nie miał obrońcy, orzeczenie to doręcza się oskarżonemu. Należy przypomnieć, że z dniem 1 lipca 2015 r. wprowadzono do Kodeksu postępowania karnego ogólną regułę doręczania

wyroków stronom nieobecnym przy ich ogłoszeniu (art. 100 § 3 k.p.k. w wersji obowiązującej do dnia 14 kwietnia 2016 r.), która została zniesiona właśnie z dniem 15 kwietnia 2016 r. i zastąpiona treścią art. 422 § 2a k.p.k.

Podsumowując proponowana zmiana ma na celu zapewnienie pozbawionym wolności oskarżonym realne prawo do zapoznania się z treścią wyroku i jego zaskarżenia.

**Art. 427 § 3a k.p.k.**

W ocenie projektodawcy uzasadnione jest uchylenie art. 427 § 3a k.p.k., który tylko pozornie stanowi próbę przeciwdziałania możliwym działaniom obstrukcyjnym, polegającym na bierności dowodowej stron na forum sądu pierwszej instancji i formułowaniu w środku odwoławczym zarzutów, a tym samym sugeruje wzmocnienie kontradyktoryjności postępowania sądowego. Jednak zakres wyłączenia spod tego zakazu jest tak szeroki, że przyjęcie tej regulacji niewiele zmienia w inkwizycyjnym modelu postępowania sądowego (por. D. Świecki, (w:) D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*. Tom II, Warszawa 2024, Lex, Komentarz do art. 427 k.p.k.). Zakaz stawiania zarzutu nieprzeprowadzenia przez sąd dowodu z urzędu nie dotyczy okoliczności odnoszących się do tego, czy został popełniony czyn zabroniony, czy stanowi on przestępstwo i jakie, czy czyn zabroniony został popełniony w warunkach, o których mowa w art. 64 k.k. lub 65 k.k., lub czy zachodzą warunki do orzeczenia pobytu w zakładzie psychiatrycznym na podstawie art. 93g k.k. W konsekwencji art. 427 § 3a k.p.k. nie stanowi istotnej przeszkody dla podnoszenia zarzutu obrazy art. 167 k.p.k. i art. 366 § 1 k.p.k., gdyż wystarczy sformułowanie zarzutu naruszenia tych przepisów w odniesieniu do tezy dowodowej, która miałaby prowadzić do ustalenia odnoszącego się do tych okoliczności, a którego to dowodu sąd z urzędu nie przeprowadził, by zarzut taki był dopuszczalny.

**Art. 445 § 1a k.p.k.**

Zgodnie z projektowanym art. 445 § 1a k.p.k. w wypadku przedłużenia terminu do sporządzenia uzasadnienia wyroku termin, o którym mowa w § 1, wynosi 30 dni. O terminie tym sąd zawiadamia stronę, doręczając jej wyrok z uzasadnieniem. Jeżeli w zawiadomieniu termin ten wskazano błędnie, a strona się do niego zastosowała, apelację uważa się za wniesioną w terminie.

**Art. 452 § 2 i § 3 k.p.k.**

Proponowana zmiana art. 452 § 2 k.p.k. ma na celu powrócenie do treści tego przepisu nadanego na mocy ustawy z dnia 11 marca z 2016 r., a tym samym ograniczyć katalog przesłanek oddalenia wniosku dowodowego przez sąd odwoławczy, który został poszerzony ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. W brzmieniu obowiązującym od dnia 15 kwietnia 2016 r., przepis art. 452 § 2 k.p.k. stanowił samodzielną podstawę oddalenia wniosku dowodowego, jeżeli przeprowadzenie dowodu przez sąd odwoławczy byłoby niecelowe z przyczyn określonych w art. 437 § 2 zdanie drugie k.p.k. Odwołanie się do treści art. 437 § 2 zdanie drugie k.p.k. oznaczało, że podstawy uchylenia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania stanowią także podstawy oddalenia wniosku dowodowego w instancji odwoławczej.

Zastrzeżenia co do prekluzji dowodowej opisane przy omawianiu proponowanych zmiany do art. 170 k.p.k. pozostają aktualne. Rezygnacja z prekluzji dowodowej w art. 452 § 2 pkt 2 k.p.k. rodzi konieczność uchylenia art. 452 § 3 k.p.k. który określa wyjątki od niej. Chodzi tu o wnioski dowodowe składane w instancji odwoławczej co do dowodu, który nie był powołany przed sądem pierwszej instancji, pomimo że składający wniosek mógł go wówczas powołać, oraz o fakty, niebędące przedmiotem postępowania przed tym sądem, gdy składający wniosek mógł je wówczas wskazać, gdy fakty lub dowody dotyczą tego, czy został popełniony czyn zabroniony, czy stanowi on przestępstwo i jakie, czy czyn zabroniony został popełniony w warunkach, o których mowa w art. 64 k.k. lub 65 k.k., lub czy zachodzą warunki do orzeczenia pobytu w zakładzie psychiatrycznym na podstawie art. 93g k.k.

**Art. 454 § 1 i § 1a k.p.k.**

Projektowana redakcja art. 454 § 1 k.p.k. i dodanie § 1a tego przepisu jest w istocie powrotem do ich brzmienia sprzed nowelizacji na mocy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. Na skutek powrotu do obowiązujących przed wejściem w życie nowelizacji przepisów, sąd odwoławczy w przypadku ustalenia powodów do orzeczenia kary dożywotniego pozbawienia wolności winien wyrok sądu pierwszej instancji uchylić i przekazać do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

**Art. 457 § 2 k.p.k.**

Konsekwencją projektowanych zmian art. 114 k.p.k. jest powrót w art. 457 § 2 k.p.k. do zasady, że sąd odwoławczy z urzędu sporządza uzasadnienie wyroku utrzymującego w mocy lub wyroku zmieniającego, jeżeli zgłoszono zdanie odrębne.

**Art. 523 § 1a k.p.k.**

Przepis art. 523 § 1a k.p.k. wprowadził możliwość wnoszenia przez Prokuratora Generalnego w sprawach o zbrodnie kasacji z powodu niewspółmierności wymierzonej kary (ustawa z dnia 11 marca 2016 r.). Projektowane uchylenie tego przepisu znajduje uzasadnienie w modelu postępowania kasacyjnego przyjętego w polskim procesie karnym. Zgodnie z obowiązującymi przepisami kasacja może być oparta na wykazywaniu wystąpienia w toku postępowania bezwzględnej przesłanki odwoławczej z art. 439 § 1 k.p.k. lub innego rażącego naruszenia prawa, jeżeli mogło ono mieć istotny wpływ na treść orzeczenia. Zadaniem postępowania kasacyjnego jest zatem eliminowanie z obrotu prawnego orzeczeń, które zapadły w wyniku poważnych naruszeń prawa. W toku tego postępowania nie weryfikuje sią natomiast ocen, których dokonuje sąd i to między innymi w zakresie ustaleń faktycznych, także tych, które wpływają na wymiar kary. W art. 523 § 1 *in fine* k.p.k. zawarty jest wprost zakaz wnoszenia kasacji z powodu niewspółmierności kary. Przepis art. 523 § 1a k.p.k. wprowadzający wyjątek od tej zasady nie mieści się w modelu rozpoznawania nadzwyczajnego środka zaskarżenia od prawomocnego orzeczenia i powoduje, że Sąd Najwyższy *de facto* ponawia postępowanie apelacyjne w części dotyczącej wymiaru kary. Przepis ten kreuje przy tym dodatkową nierówność stron, przyznając jedynie Prokuratorowi Generalnemu takie uprawnienie. Kolejny argument przemawiający za uchyleniem tego przepisu stanowi jego strona redakcyjna. Zasadny wydaje się bowiem wniosek, wynikający z wykładni art. 523 § 1a k.p.k. w zw. z art. 523 § 1 k.p.k., że Prokurator Generalny, formułując wyłącznie zarzut niewspółmierności kary, powinien jednocześnie wykazać zaistnienie rażącego naruszenia prawa.

**Art. 555 k.p.k.**

W art. 555 k.p.k. proponuje się wydłużenie terminu przedawnienia roszczeń wskazanych w tym przepisie do 3 lat. Stanowi to powrót do wcześniejszej wersji omawianego przepisu obowiązującej od dnia 1 lipca 2015 r. Jest to okres optymalny, gwarantujący dochodzenie przez osoby uprawnione należnych im praw. W uzasadnieniu projektu ustawy z dnia 11 marca 2016 r., skracającej termin przedawnienia do roku, nie wyjaśniono powodów takiej regulacji (druk sejmowy nr 207, Sejm RP VIII kadencji). Praktyka stosowania prawa pokazuje, że obecnie obowiązujący roczny termin przedawnienia, przewidziany w art. 555 k.p.k. nie zawsze był wystarczający.

Na gruncie prawa cywilnego wskazuje się, że roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu co do zasady z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się albo przy zachowaniu należytej staranności

mógł się dowiedzieć o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia (art. $442^1$ ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz. U. z 2025 r. poz. 1071, z późn. zm.), chyba że szkoda wynikła ze zbrodni lub przestępstwa. Trzyletni okres przedawnienia stanowi standard ogólnie akceptowalny na gruncie prawa cywilnego. Proponowana zmiana zmierza do zachowania spójności systemowej przepisów o przedawnieniu roszczeń.

**Art. 618b § 3 k. p. k.**

Świadkowi przysługuje zwrot zarobku lub dochodu utraconego z powodu stawiennictwa na wezwanie sądu lub organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze. Wynagrodzenie za utracony zarobek lub dochód za każdy dzień udziału w czynnościach postępowania przyznaje się świadkowi w wysokości jego przeciętnego dziennego zarobku lub dochodu. W przypadku świadka pozostającego w stosunku pracy przeciętny dzienny utracony zarobek oblicza się według zasad obowiązujących przy ustalaniu należnego pracownikowi ekwiwalentu pieniężnego za urlop.

Obecnie górną granicę należności, o których mowa w § 2, stanowi równowartość 4,6% kwoty bazowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, której wysokość, ustaloną według odrębnych zasad, określa ustawa budżetowa. W przypadku gdy ogłoszenie ustawy budżetowej nastąpi po dniu 1 stycznia roku, którego dotyczy ustawa budżetowa, podstawę obliczenia należności za okres od 1 stycznia do dnia ogłoszenia ustawy budżetowej stanowi kwota bazowa w wysokości obowiązującej w grudniu roku poprzedniego. Proponuje się, aby górną granicę należności, o których mowa w § 2, stanowiła równowartość 12% kwoty bazowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, której wysokość, ustaloną według odrębnych zasad, określa ustawa budżetowa.

**Art. 666 § 1 k.p.k.**

Projektowana zmiana związana jest z dostosowaniem katalogu przestępstw wskazanym w tym przepisie do regulacji zawartej w projektowanym art. 259 § 3 k.p.k., zgodnie z którym tymczasowe aresztowanie nie może być stosowane, jeżeli przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat.

**Zmiany w ustawie z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (z art. 119 § 1 k.w., 120 § 1 k.w., 122 § 1 i § 2 k.w., 124 § 1 k.w oraz art. 130 § 1 i § 1a)**

Proponuje się, by wyłączenie z zakresu zastosowania normy sankcjonującej wynikającej z art. 119 k.w., 120 k.w., 122 k.w. i 124 k.w. czynów zabronionych, których wartość przedmiotu czynności wykonawczej lub wartość wyrządzonej szkody przekracza 800 złotych, nastąpiło przez wykorzystanie konstrukcji przewidzianej w art. 130 § 1 k.w. Przepis ten opisuje przypadki, w których nie stosuje się art. 119 k.w., 122 k.w. i 124 k.w. Proponuje się zatem dodanie do niego kolejnego punktu (pkt 3), zgodnie z którym wskazane powyżej regulacje nie znajdą zastosowania, jeżeli wartość rzeczy lub mienia, o których mowa w tych przepisach, przekraczać będzie 800 złotych.

Artykuł 130 § 1 k.w. nie odwołuje się do art. 120 k.w., który także objęty jest kontrawencjonalizacją. W związku z tym konieczne jest dodanie do art. 130 § 1a k.w. w brzmieniu „Przepisu art. 120 nie stosuje się, jeżeli wartość drzewa, o którym mowa w tym przepisie, przekracza 800 złotych".

Ponieważ próg kontrawencjonalizacji zawarty został w art. 130 k.w., należało zmienić dotychczasowe brzmienie art. 119 k.w., 120 k.w., 122 k.w. i 124 k.w. przez usunięcie z tych przepisów odniesienia do wartości rzeczy, mienia lub wyrządzonej szkody.

**Zmiany w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (art. 60 § 3 k.k., art. 259b k.k., art. 305 § 1 i §2 k.k.)**

W art. 60 § 3 k.k. przewidziano powrót do rozwiązania sprzed dnia 1 października 2023 r., czyli że decyzja o zastosowaniu nadzwyczajnego złagodzenia kary, a nawet możliwość warunkowego zawieszenia jej wykonanie w stosunku do sprawcy współdziałającego z innymi osobami w popełnieniu przestępstwa, jeżeli ujawnił on wobec organu powołanego do ścigania przestępstw informacje dotyczące osób uczestniczących w popełnieniu przestępstwa oraz istotne okoliczności jego popełnienia, będzie pozostawała w gestii sądu. W następstwie zmiany możliwym będzie zastosowanie wobec sprawcy nadzwyczajnego złagodzenia kary lub orzeczenie kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania zarówno na wniosek prokuratora, jak i z urzędu, gdy sąd dojdzie do przekonania materializacji przesłanek, o jakich mowa w art. 60 § 3 k.k.

W art. 259b k.k., analogicznie jak w przypadku nowelizowanego art. 60 § 3 k.k., zwrot „Na wniosek prokuratora sąd stosuje" proponuje się zastąpić wyrazami „Sąd może zastosować". Odstępuje się zatem od związania sądu wnioskiem prokuratora co do zastosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary oraz warunkowego zawieszenia jej wykonania. Ulega zwiększeniu swoboda sądu w decydowaniu o kształcie sankcji karnej, gdy

wystąpią okoliczności uzasadniające redukcję kary bądź możliwość warunkowego zawieszenia jej wykonania.

Na zasadzie wyjątku projekt wprowadza zagrożenie surowsze w art. 305 k.k. (przestępstwo utrudniania przetargu publicznego). Od początku obowiązywania Kodeksu karnego jest ono zagrożone karą pozbawienia wolności do lat 3. Uznaje się, że jest to sankcja zbyt łagodna, zwłaszcza w dobie intensywnego rozporządzania finansowymi środkami unijnymi (m.in. KPO). Instytucja przetargu publicznego powinna korzystać ze wzmożonej ochrony karnoprawnej. Ponadto należy wskazać, że obecne zagrożenie nie jest spójne z innymi zagrożeniami (np. przestępstwo wyłudzenia dotacji lub subwencji z art. 297 k.k. jest zagrożone karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat). Proponowana zmiana art. 305 § 2 k.k. ma charakter redakcyjny i czysto dostosowawczy – jest konsekwencją zmiany ustawowego zagrożenia za przestępstwo stypizowane w art. 305 § 1 k.k. na takie samo jak przewidziane we wspomnianym przepisie.

**Zmiany w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (art. 8a § 2 k.k.w., art. 9 § 5–8 k.k.w., art. 22 § 2a k.k.w., art. 43le § 3 k.k.w., art. 43lj § 1a k.k.w. oraz art. 43llb § 3 k.k.w., art. 160 § 6 k.k.w., art. 161 § 1 k.k.w., art. 215 § 1 k.k.w. oraz art. 217b § 1a k.k.w.)**

Dotychczas zgodnie z art. 8a § 2 k.k.w. korespondencja skazanego pozbawionego wolności z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym nie podlega cenzurze, nadzorowi oraz zatrzymaniu i powinna być bezzwłocznie przekazywana do adresata. Stosowało się przepisy art. 73 § 3 i 4 oraz art. 225 § 3 Kodeksu postępowania karnego. Proponuje się, aby zastosowanie miał tylko art. 225 § 3 Kodeksu postępowania karnego. Projektowana zmiana art. 8a § 2 k.k.w. stanowi konsekwencję uchylenia art. 73 § 3 i 4 k.p.k.

Przepisy art. 9 § 5–8 k.k.w. określają zasady postępowania w przedmiocie wstrzymania wykonania orzeczenia, którego dotyczy wniosek o wydanie postanowienia w postępowaniu wykonawczym, jeżeli wstrzymanie wykonania takiego orzeczenia skutkowałoby zwolnieniem skazanego z aresztu śledczego lub zakładu karnego. Uregulowania te przewidują dość szerokie uprawnienia prokuratora w takim postępowaniu. Po pierwsze, prokurator ma prawo wziąć udział w posiedzeniu, co oznacza konieczność jego wyznaczenia przez sąd i zawiadomienia prokuratora. Po drugie, prokurator swoim sprzeciwem co do postanowienia o wstrzymaniu wykonania orzeczenia powoduje, że postanowienie takie staje się wykonalne dopiero po

uprawomocnieniu. Po trzecie, prokuratorowi przysługuje zażalenie na postanowienie o wstrzymaniu wykonania orzeczenia.

Konieczność wyznaczenia posiedzenia celem umożliwienia prokuratorowi wzięcia w nim udziału na gruncie art. 9 § 5 k.k.w. powoduje, że postępowanie, które z natury rzeczy winno toczyć się sprawnie, takim nie jest. Nadto o wykonalności orzeczenia winien decydować sąd lub ustawodawca, a nie prokurator swoim sprzeciwem, zwłaszcza że przesłanki złożenia takiego sprzeciwu nie są w żaden sposób sprecyzowane, a więc może on być składany na zasadzie pełnej dowolności, nawet bez merytorycznego uzasadniania, uniemożliwiając opuszczenie przez skazanego zakładu karnego lub aresztu śledczego. W tej sytuacji, mimo decyzji sądu o wstrzymaniu wykonania orzeczenia, to prokurator swoim sprzeciwem decyduje o kontynuacji pozbawienia wolności do chwili uprawomocnienia się postanowienia o wstrzymaniu wykonaniu orzeczenia. Ponadto, przyznanie prokuratorowi prawa do złożenia zażalenia na postanowienie o wstrzymaniu wykonania orzeczenia oraz nieprzyznanie skazanemu prawa do złożenia zażalenia na postanowienie o odmowie wstrzymania wykonania orzeczenia, stanowi przejaw zachwiania równowagi stron postępowania wykonawczego przed sądem i przewagi prokuratora w tym zakresie. Jest to pozbawione podstaw, zwłaszcza, że prokurator nie jest organem postępowania wykonawczego, jak na gruncie Kodeksu karnego wykonawczego z 1969 r., tylko stroną postępowania przed sądem, podobnie jak skazany.

Ze wskazanych powodów proponuje się uchylenie art. 9 § 5–6 k.k.w. Takie posunięcie usprawni postępowanie w przedmiocie wstrzymania wykonania orzeczenia, a nadto przywraca równowagę stron postępowania na tym etapie.

W art. 22 k.k.w. projektuje się uchylenie § 2a, który przewiduje, że udział prokuratora w posiedzeniu jest obowiązkowy, jeżeli ustawa tak stanowi.

Przepis ten stanowi oczywiste superfluum ustawodawcze, wszak udział prokuratora i tak będzie obowiązkowy, jeśli obligować go będzie do tego norma szczególna.

Projektowana zmiana art. 43le § 3 k.k.w. sprowadza się do przekształcenia obowiązkowego udziału prokuratora w posiedzeniu w udział fakultatywny. Jest ona konsekwencją projektowanej nowelizacji art. 22 § 2a k.k.w.

Przepisy art. 43lj § 1a k.k.w. oraz art. 43llb § 3 k.k.w przewidują możliwość złożenia sprzeciwu przez prokuratora w przypadku zezwolenia na odbywanie przez skazanego kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, który powoduje, że odpowiednio postanowienie sądu penitencjarnego oraz decyzja komisji penitencjarnej stają się wykonalne dopiero po uprawomocnieniu.

W zakresie projektowanych zmian aktualne pozostają argumenty przywołane przy uzasadnieniu zmiany art. 9 § 6 k.k.w.

Projektowana nowelizacja art. 160 § 6 k.k.w. stanowi konsekwencję zmiany art. 22 § 2a k.k.w., eliminując obowiązkowy udział prokuratora w posiedzeniach sądu w postępowaniu wykonawczym.

Projektowana zmiana art. 161 § 1 k.k.w. sprowadza się do przekształcenia obowiązkowego udziału prokuratora w posiedzeniu w udział fakultatywny. Jest ona konsekwencją projektowanej nowelizacji art. 22 § 2a k.k.w.

Proponuje się w art. 215, zgodnie z którym tymczasowo aresztowany ma prawo do porozumiewania się z obrońcą, pełnomocnikiem będącym adwokatem albo radcą prawnym oraz przedstawicielem niebędącym adwokatem ani radcą prawnym, który został zaaprobowany przez Przewodniczącego Izby Europejskiego Trybunału Praw Człowieka do reprezentowania tymczasowo aresztowanego przed tym Trybunałem, podczas nieobecności innych osób oraz korespondencyjnie, wykreślenie regulacji, zgodnie z którą jeżeli organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje, zastrzeże przy widzeniu obecność swoją lub osoby upoważnionej - widzenie odbywa się w sposób wskazany przez ten organ.

Zmiana zaproponowana w art. 217b § 1a k.k.w. sprowadza się do objęcia treścią tego przepisu każdego obrońcy i każdego pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym, a nie tylko obrońcy, który został ustanowiony lub wyznaczony w sprawie, w której stosuje się tymczasowe aresztowanie. Poszerzenie regulacji ma na celu wzmocnienie ochrony tajemnicy obrończej oraz tajemnicy, którą związany jest pełnomocnik niezależnie od tego, w jakiej sprawie został ustanowiony lub wyznaczony, ale reprezentuje sprawcę, który jest tymczasowo aresztowany. Proponowana zmiana stanowi powrót do rozwiązania przyjętego na podstawie ustawy z dnia 20 lutego 2015 r.

**Zmiany w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (art. 35 ust. 3)**

Projektowana zmiana art. 35 ust. 3 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2023 r. poz. 1580, późn. zm.) ma charakter materialnoprawny. Polega ona na uregulowaniu wprost możliwości przepadku zwierzęcia, w sprawach o przestępstwa określone w tym przepisie, jeżeli sprawca nie jest jego właścicielem. Na możliwość orzeczenia przepadku zwierzęcia, które nie stanowi własności sprawcy wskazywano również na gruncie obecnie obowiązującego stanu prawnego.

Rzecznik Praw Obywatelskich w piśmie z dnia 23 stycznia 2023 r. (II.7202.1.2019.MH) wskazywał, że „w orzecznictwie sądów powszechnych pojawiła się linia orzecznicza, zgodnie

z którą w przypadku wydania wyroku skazującego, możliwe (a nawet konieczne) jest orzeczenie przepadku zwierzęcia także, jeśli sprawca znęcania nie jest jego właścicielem, np. zwierzę należy do osoby prawnej, której sprawca jest pracownikiem lub wspólnikiem. Wykładnię taką należy uznać za dopuszczalną. Podkreślenia wymaga bowiem, iż normę art. 35 ust. 3 u.o.z. interpretować należy w świetle art. 1 ust. 2 tejże ustawy, który do zwierząt, w zakresie odrębnie nieuregulowanym, nakazuje odpowiednio stosować przepisy dotyczące rzeczy. (...). Z kolei pozostawienie przez sąd zwierzęcia pod „opieką" osoby, która się nad nim znęca (nawet jeśli nie jest ona formalnie właścicielem) byłoby nie do pogodzenia z normami wyrażonymi w art. 1 ust. 1 oraz art. 5 u.o.z. nakazującymi poszanowanie, opiekę i ochronę zwierząt oraz ich humanitarne traktowanie".

Ponieważ proponowana wykładnia, jak wskazał sam Rzecznik Praw Obywatelskich, jest „nieoczywista", za pożądane uznano dokonanie zmiany art. 35 ust. 3 ustawy o ochronie zwierząt, aby nie pozostawiać wątpliwości, że w sytuacji takiej orzeczenie przepadku jest w istocie możliwe. Projektowana zmiana wskazuje, że jeżeli sprawca nie jest właścicielem zwierzęcia, sąd może orzec jego przepadek. Zmiana ta oddaje zatem w ręce sądu decyzję o możliwości orzeczenia przepadku w sytuacji, gdy sprawca znęca się nad zwierzęciem, które do niego nie należy. Taka regulacja pozwala uniknąć sytuacji, w której zwierzę będzie w przyszłości narażone na ponowne popełnienie względem niego przestępstwa, o którym mowa w art. 35 ust. 3 ustawy o ochronie zwierząt.

**Zmiany w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych, ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz ustawie z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze**

Przepisy art. 115c ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz art. 158b ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze stanowią, że dowody uzyskane do celów postępowania karnego w trybie określonym w art. 168b, art. 237 lub art. 237a k.p.k. lub uzyskane w wyniku stosowania kontroli operacyjnej mogą zostać wykorzystane w postępowaniu dyscyplinarnym.

Ukształtowane przez ustawodawcę brzmienie wskazanych przepisów rodzi konieczność refleksji nad zasadnością ich dalszego stosowania w postępowaniach dyscyplinarnych, regulowanych wymienionymi wyżej ustawami ustrojowymi.

Stosowanie dowodów uzyskanych w wyniku kontroli operacyjnych lub podsłuchu procesowego w postępowaniu dyscyplinarnym można uznać za co najmniej kontrowersyjne w świetle orzecznictwa sądów krajowych oraz trybunałów europejskich. W ocenie projektodawcy

nie wydaje się za zasadne stosowanie dowodów uzyskanych w wyniku kontroli operacyjnych lub podsłuchu procesowego na potrzeby ustalenia dopuszczenia się deliktów dyscyplinarnych przez sędziów i prokuratorów. W przypadku czynów wyczerpujących znamiona przestępstw właściwym forum do ukarania sprawcy pozostaje przede wszystkim postępowanie karne. W takim postępowaniu istnieje możliwość orzeczenia zakazu wykonywania zawodu sędziego lub prokuratora. Prawomocne orzeczenie przez sąd środka karnego w postaci pozbawienia praw publicznych lub zakazu zajmowania stanowiska sędziego pociąga za sobą, z mocy prawa, utratę urzędu i stanowiska sędziego (art. 68 § 2 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych). Odpowiednio w art. 93 § 4 ustawy – Prawo o prokuraturze wskazano, że prawomocny wyrok sądu skazujący prokuratora za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub orzekający wobec prokuratora środek karny pozbawienia praw publicznych, zakaz zajmowania stanowiska prokuratora, degradację lub wydalenie z zawodowej służby wojskowej, powodują z mocy prawa utratę stanowiska prokuratora.

Wskazane przepisy zapewniają możliwość usunięcia sędziego lub prokuratora z zawodu już w postępowaniu karnym. Ograniczenia dowodowe w postępowaniach dyscyplinarnych nie oznaczają zatem możliwości bezkarności przedstawicieli tych zawodów zaufania publicznego za popełnienie najpoważniejszych czynów zabronionych, jakimi są przestępstwa.

W odniesieniu do projektowanych zmian polegających na uchyleniu art. 115c ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz art. 158b ustawy – Prawo o prokuraturze, projektodawca przewidział bezpośrednie działanie nowej ustawy od daty jej wejścia w życie. To oznacza, że usankcjonowana wejściem w życie projektowanej ustawy okoliczność uchylenia ww. przepisów ustrojowych będzie również musiała zostać uwzględniona przez organy stosujące prawo co do stosunków zaistniałych wcześniej.

Projektowana zmiana art. 70 § 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów wojskowych jest konsekwencją projektowanego uchylenia art. 115c ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych.

**Zmiany w ustawie z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (art. 122 w § 2, art. 132a oraz art. 153§1)**

Proponuje się, aby w wypadkach określonych w art. 131 można było także dokonać tymczasowego zajęcia mienia ruchomego osoby, co do której istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przez nią przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, jeżeli zachodzi obawa usunięcia tego mienia (art. 132a.).

Z kolei zgodnie z projektowanym w art. 153 § postępowanie przygotowawcze w sprawie o przestępstwo skarbowe powinno być zakończone w ciągu 3 miesięcy. W razie niezakończenia postępowania w tym terminie organ nadrzędny nad finansowym organem postępowania przygotowawczego, prokurator nadzorujący postępowanie, a gdy postępowanie prowadzi prokurator – prokurator bezpośrednio przełożony mogą przedłużyć je na dalszy czas oznaczony, nie dłuższy jednak niż rok. W szczególnie uzasadnionych wypadkach organ nadrzędny nad finansowym organem postępowania przygotowawczego, a gdy postępowanie prowadzi lub nadzoruje prokurator – prokurator bezpośrednio przełożony mogą przedłużyć okres postępowania na dalszy czas oznaczony.

Projektowana zmiana art. 122 § 2 k.k.s. jest konsekwencją uchylenia w art. 73 k.p.k.

**Zmiany w ustawie z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (art. 20 § 3 k.p.w., art. 39 § 1a k.p.w., art. 41 § 4 k.p.w., art. 46 § 4 k.p.w., art. 101 § 1a, § 1b, § 1c i § 4 k.p.w., art. 115 § 2 k.p.w.)**

Projektowana zmiana art. 20 § 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia ma charakter wynikowy w związku z dodaniem art. 72 § 2a i 4 k.p.k.

W projektowanym art. 39 § 1a k.p.w. dodano przepis stanowiący odpowiednik art. 168a k.p.k. ponieważ potrzeba zachowania standardów konstytucyjnych występuje również na gruncie prawa wykroczeń.

W projektowanym art. 41 § 4 k.p.w. wskazano, że sąd nie może zwolnić od obowiązku zachowania tajemnicy notarialnej, adwokackiej, radcy prawnego, doradcy podatkowego, lekarskiej, dziennikarskiej statystycznej lub tłumacza przysięgłego oraz tajemnicy Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej. Brak jest dostatecznych argumentów, aby wyłączenie zawarte w tym przepisie miało dotyczyć tylko tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu adwokata, radcy prawnego, lekarza lub dziennikarza czy tajemnicy statystycznej, jak to ma miejsce obecnie.

Konsekwencją projektowanej zmiany art. 73 k.p.k. jest proponowane wyeliminowanie w art. 46 § 4 k.p.w. możliwości obecności zatrzymującego przy rozmowie zatrzymanego z radcą prawnym lub adwokatem.

Projektowana zmiana art. 101 § 1a k.p.w. dotyczy uaktualnienia powołanego w zdaniu drugim tego przepisu odesłania do przepisu art. 96 § 1–1b k.p.w. określającego maksymalną wysokość grzywny, jaką można nałożyć w postępowaniu mandatowym za określone

wykroczenia. Przepis ten został w takim brzmieniu ukształtowany ustawą z dnia 20 lutego 2015 r., która w tym zakresie weszła w życie w dniu 4 kwietnia 2015 r.

Zauważyć jednak trzeba, że obecnie w wyniku dokonanych nowelizacji art. 96 k.p.w. został on rozszerzony o kolejne jednostki redakcyjne (art. 96 § 1–1d k.p.w.) określające przypadki i wysokość grzywny nakładanej w postępowaniu mandatowym prowadzonym przez uprawnione organy, co nie wpłynęło na zmianę dostosowawczą art. 101 § 1a k.p.w.

W aktualnie obowiązującym brzmieniu art. 96 k.p.w. zawiera także:

1. § 1ba i § 1bb dodane ustawą z dnia 7 kwietnia 2017 r. o zmianie ustawy o zatrudnianiu pracowników tymczasowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 962), która weszła w życie z dniem 1 czerwca 2017 r.;

2. § 1 bc dodany ustawą z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni (Dz. U. poz. 305), która weszła w życie z dniem 1 marca 2018 r.;

3. § 1bd dodany ustawą z dnia 28 października 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z przeciwdziałaniem sytuacjom kryzysowym związanym z wystąpieniem Covid-19 (Dz. U. poz. 2112, z późn. zm.), która weszła w życie z dniem 29 listopada 2020 r.;

4. § 1d dodany ustawą z dnia 2 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2328), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2022 r.

Dodane przepisy, tj. art. 96 § 1ba, § 1bb, § 1bc, § 1bd i § 1d k.p.w., także określają maksymalną wysokość grzywny, jaką można nałożyć w postępowaniu mandatowym za określone w nich wykroczenia. Zasadna jest zatem nowelizacja art. 101 § 1a zdanie drugie k.p.w. przez zmianę zapisu odnośnie do przepisów określających wysokość grzywny, którą można nałożyć w postępowaniu mandatowym z art. 96 § 1–1b k.p.w. na art. 96 § 1–1d k.p.w.

Projektowana zmiana art. 101 § 1b k.p.w. ma na celu rozszerzenie przesłanek pozwalających na uchylenie prawomocnego mandatu karnego.

Aktualnie ustawodawca w art. 101 k.p.w. przewidział siedem przesłanek, przy spełnieniu których może dojść do uchylenia prawomocnego mandatu karnego, tj. gdy:

1. grzywnę nałożono za czyn niebędący czynem zabronionym jako wykroczenie (chodzi o ustalenie, że zachowanie danej osoby jest prawnie irrelewantne, względnie gdy należy je zakwalifikować jako przestępstwo albo jako przestępstwo lub wykroczenie skarbowe);
2. grzywnę nałożono na osobę, która popełniła czyn zabroniony przed ukończeniem 17 lat;

3. ustawa stanowi, że sprawca nie popełnia wykroczenia (w tym przypadku chodzi o sytuację obrony koniecznej (art. 15 k.w.), stanu wyższej konieczności (16 § 1 k.w.) oraz niepoczytalności (17 § 1 k.w.);
4. grzywnę nałożono wbrew zakazom określonym w art. 96 § 2 k.p.w. (tj. wówczas, gdy za wykroczenie należałoby orzec środek karny oraz gdy zachodzi idealny zbieg wykroczenia i przestępstwa);
5. grzywnę nałożono w wysokości wyższej, niż wynika to z art. 96 § 1–1b k.p.w.;
6. Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą przepisu prawnego, na podstawie którego została nałożona grzywna tym mandatem;
7. potrzeba taka wynika z rozstrzygnięcia organu międzynarodowego działającego na mocy umowy międzynarodowej ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską.

Zauważyć należy, że nie jest dopuszczalne wznowienie postępowania mandatowego (art. 113 § 1 k.p.w. *a contrario*). Katalog przesłanek ingerencji sądu co do uchylenia prawomocnego mandatu karnego, określony obecnie w treści art. 101 k.p.w. powoduje, że pominięcie w dotychczasowym rozwiązaniu objętych projektem przypadków uchylenia mandatu karnego prowadzi do faktycznego braku kontroli sądowej w tym zakresie.

Zdaniem projektodawcy art. 101 k.p.w. nie powinien różnicować przesłanek do wznowienia postępowania mandatowego względem przesłanek do wznowienia postępowania sądowego w sprawach o wykroczenia, przewidzianych w art. 113 § 1 k.p.w., na mocy którego art. 540 k.p.k. stosuje się odpowiednio.

Z art. 540 § 1 k.p.k. wynika m.in., że postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem wznawia się, jeżeli w związku z postępowaniem dopuszczono się przestępstwa, a istnieje uzasadniona podstawa do przyjęcia, że mogło to mieć wpływ na treść orzeczenia (pkt 1), po wydaniu orzeczenia ujawnią się nowe fakty lub dowody wskazujące na to, że skazany nie popełnił czynu albo czyn jego nie stanowił przestępstwa lub nie podlegał karze (pkt 2 lit. a). Zasadnym jest zatem ujęcie w treści art. 101 § 1b k.p.w. dodatkowych przesłanek uchylenia prawomocnego mandatu karnego, wskazanych w niniejszym projekcie.

Dodanie § 1c w art. 101 k.p.w. ma na celu określenie sposobu wykazywania podstawy uchylenia mandatu w postaci przesłanki *propter falsa*. W ocenie projektodawcy powinno to następować analogicznie jak w postępowaniu karnym przy tożsamej przesłance wznowienia postępowania.

Zmiana w § 4 jest zmianą konsekwencyjną, związaną z rozszerzeniem przesłanek uchylenia mandatu. Uchylenie mandatu w oparciu o przesłankę *propter nova* w założeniu

zawsze będzie następować na korzyść ukaranego. Z tego względu należało w odniesieniu do tej przesłanki zachować gwarancje wskazane w art. 101 § 4 k.p.w. Odmiennie jest natomiast w przypadku uchylenia mandatu w oparciu o przesłankę *propter falsa*. W tym wypadku nawet złożenie wniosku o uchylenie mandatu przez ukaranego nie musi uzasadniać stosowania wobec niego gwarancji przewidzianej w art. 101 § 4 k.p.w., skoro to ukarany może być sprawcą czynu zabronionego o którym mowa w projektowanym art. 101 § 1b pkt 3 k.p.w.

Proponowane wydłużenie terminu przedawnienia w art. 115 § 2 k.p.w. jest konsekwencją projektowanej zmiany art. 555 k.p.k. Różnicowanie wskazanych terminów przewidzianych w Kodeksie postępowania karnego i Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia nie znajduje uzasadnienia.

**Zmiany w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (art. 86 ust. 3)**

Zmiana przewidziana w art. 86 ust. 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych znajduje analogiczne uzasadnienie jak zmiana art. 618b § 3 k.p.k.

**Zmiany w ustawie z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy o prokuraturze oraz ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym (art. 4 ust. 1)**

Projektowana zmiana w ustawie z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy o prokuraturze oraz ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz. U. poz. 1430) polegająca na uchyleniu art. 4 ust. 1 tej ustawy wiąże się z potrzebą pełnego dostosowania polskiego prawodawstwa do przepisów prawa europejskiego. W wyroku TSUE z dnia 24 czerwca 2019 r. w sprawie C-573/17 *Popławski (II)* wskazano, że „artykuł 28 ust. 2 decyzji ramowej Rady 2008/909/WSiSW z dnia 27 listopada 2008 r. o stosowaniu zasady wzajemnego uznawania do wyroków skazujących na karę pozbawienia wolności lub inny środek polegający na pozbawieniu wolności – w celu wykonania tych wyroków w Unii Europejskiej należy interpretować w ten sposób, że oświadczenie złożone przez państwo członkowskie na podstawie tego przepisu, po przyjęciu rzeczonej decyzji ramowej, nie może wywierać skutków prawnych".

Wskazana decyzja ramowa przewiduje wzajemne uznawanie prawomocnych kar pozbawienia wolności przez państwa członkowskie Unii Europejskiej. Implementację decyzji ramowej do prawa polskiego stanowią Rozdziały 66f i 66g k.p.k. Możliwość zastosowania tych przepisów ogranicza jednak ustawa z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy o prokuraturze oraz ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym. Na jej mocy do Kodeksu postępowania karnego dodano Rozdziały 66f i 66g k.p.k., lecz zgodnie z jej art. 4 ust. 1, ich zastosowanie jest wyłączone względem orzeczeń wydanych przed dniem 5 grudnia 2011 r.

Decyzja ramowa wskazuje, że państwa członkowskie mogą złożyć oświadczenie o niestosowaniu jej postanowień do orzeczeń wydanych przed określoną datą, nie późniejszą jednak niż właśnie dzień 5 grudnia 2011 r. Można je było jednak złożyć co do orzeczeń wydanych przed określoną datą „przy przyjęciu niniejszej decyzji ramowej przez Radę".

Decyzja ramowa została przyjęta w dniu 27 listopada 2008 r. i w dniu 5 grudnia 2008 r. ogłoszona w dzienniku urzędowym UE. Tymczasem oświadczenie na podstawie art. 28 ust. 2 decyzji ramowej zostało przez Polskę złożone dopiero w 2011 r., a zatem nie rodzi skutków prawnych. Ponieważ sama decyzja ramowa nie zawiera innych przepisów, które ograniczałyby czasowy zakres jej zastosowania i wobec wadliwości oświadczenia złożonego przez Polskę w 2011 r., należy uznać, że nie ma przesłanek, aby takie ograniczenie istniało w polskim prawie.

**Zmiany w ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka (art. 3 ust. 1 pkt 4, art. 10a, art. 16a i art. 27 ust. 1a i 2)**

Zasadniczym założeniem, które legło u podstaw prac nad zmianami przepisów ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka (Dz. U. z 2015 r. poz. 21, z późn. zm.), dalej „ustawa z dnia 28 listopada 2014 r.", jest pełna implementacja dyrektywy 2017/541 w sprawie zwalczania terroryzmu i zastępująca decyzję ramową Rady 2002/475/WSiSW oraz zmieniająca decyzję Rady 2005/671/WSiSW (Dz.U.UE.L.2017.88.6 z dnia 2017.03.31). Głównym celem projektowanych zmian jest wprowadzenie w krajowym ustawodawstwie przejrzystego mechanizmu zapewniającego wsparcie pokrzywdzonym, które musi być udzielone bezpośrednio po ataku terrorystycznym.

Projektowany przepis art. 3 ust. 1 lit. 4 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. przewiduje jako jeden z możliwych środków ochrony, zapewnienie systemu wsparcia dla pokrzywdzonych przestępstwami o charakterze terrorystycznym.

W projektowanym art. 10a ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. zdefiniowano system wsparcia dla pokrzywdzonych przestępstwami o charakterze terrorystycznym, który powinien obejmować:

1) ocenę szczególnych potrzeb pokrzywdzonych przestępstwami o charakterze terrorystycznym dokonywaną bezpośrednio po zdarzeniu o charakterze terrorystycznym;

2) udzielanie informacji pokrzywdzonym przestępstwami o charakterze terrorystycznym i ich rodzinom, w sposób jasny i zrozumiały, przez organy wskazane w art. 16a ust. 2;

3) zapewnienie pokrzywdzonym przestępstwami o charakterze terrorystycznym natychmiastowej pomocy psychologicznej i wsparcia emocjonalnego bezpośrednio po zdarzeniu o charakterze terrorystycznym;

4) koordynację współpracy między jednostkami administracji publicznej oraz organizacjami pozarządowymi udzielającymi pomocy pokrzywdzonym przestępstwami o charakterze terrorystycznym.

Z kolei projektowany przepis art. 16a ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. przewiduje udzielenie pomocy pokrzywdzonym przestępstwami o charakterze terrorystycznym bezpośrednio po popełnieniu czynu zabronionego i tak długo jak będzie ona konieczna. W ramach krajowej infrastruktury służącej reagowaniu w sytuacjach kryzysowych podejmowane powinny być kompleksowe działania w odpowiedzi na szczególne potrzeby pokrzywdzonych/ofiar bezpośrednio po ataku terrorystycznym i tak długo, jak będzie to konieczne. Wyznaczenie jednostki Policji odpowiedzialnej za koordynację wsparcia dla pomocy pokrzywdzonym przestępstwami o charakterze terrorystycznym ma na celu zapewnienie spójności i skuteczności działań podejmowanych przez państwo. Policja, jako służba posiadająca szerokie kompetencje w zakresie ochrony bezpieczeństwa publicznego i wsparcia ofiar, jest właściwą instytucją do pełnienia tej roli.

Pomoc powinna być dostosowana indywidualnie, zgodnie z potrzebami danej osoby. Istotne jest, by taka pomoc nie była ograniczona czasowo i udzielana tak długo, jak będzie to konieczne. Jednocześnie, właściwa jednostka policji koordynująca działania, w ramach pomocy pokrzywdzonym atakiem terrorystycznym, powinna zapewnić dostępność do informacji i pouczeń pokrzywdzonych, a także dostępność doradztwa psychologicznego wskutek doznanego urazu psychicznego, realizowanego przez ośrodek wsparcia kryzysowego dla pokrzywdzonych i członków ich rodzin, który będzie udzielał natychmiastowej pomocy psychologicznej i zapewniał wsparcie emocjonalne.

Pokrzywdzeni przestępstwem terrorystycznym powinni mieć również dostęp do informacji na temat swoich praw jako ofiary, dostępnych usług wsparcia oraz systemów

odszkodowań w państwie członkowskim, w którym zostało popełnione dane przestępstwo terrorystyczne. Służby udzielające wsparcia powinny uwzględniać fakt, że szczególne potrzeby pokrzywdzonych przestępstwem terrorystycznym mogą się zmieniać wraz z upływem czasu, co ma prowadzić w konsekwencji do aktualizacji zakresu udzielonego wsparcia. Jednocześnie taka pomoc ma stanowić uzupełnienie w stosunku do ewentualnych roszczeń odszkodowawczych.

Projektowany przepis art. 16a ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. wpisuje się również w wymóg zapewnienia kompleksowej reakcji państwa w sytuacjach kryzysowych oraz tworzenia spójnych mechanizmów współpracy między różnymi organami i instytucjami odpowiedzialnymi za wsparcie pokrzywdzonych.

Określenie w projekcie systemu wsparcia dla pokrzywdzonych przestępstwami o charakterze terrorystycznym można wzorować na brzmieniu motywu 29 o art. 24 ust. 3 dyrektywy 2017/541. Wsparcie powinno obejmować w szczególności indywidualną ocena potrzeb. Powinna ona obejmować zarówno potrzeby psychologiczne, jak i materialne, zdrowotne czy społeczne. Pomoc nie powinna być ograniczona wyłącznie do okresu bezpośrednio po ataku. Wsparcie powinno być dostępne bez cezury czasowej a jedynym uwarunkowaniem powinny być potrzeby pokrzywdzonego. W kontekście projektowanych zmian należy podkreślić konieczność ścisłej współpracy między jednostkami administracji publicznej, Policją oraz organizacjami pozarządowymi, aby zapewnić wsparcie jak najbardziej dostosowane do indywidualnych potrzeb pokrzywdzonych. Istotne jest również stworzenie jasnych wytycznych dotyczących procedur współdziałania oraz standardów udzielania pomocy, co umożliwi szybkie i skuteczne reagowanie w sytuacjach kryzysowych.

W projektowanym przepisie art. 27 ust. 1a ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. określono maksymalny limit wydatków budżetu państwa, będący skutkiem finansowym ustawy w latach 2025–2034.

Projektowana zmiana art. 27 ust. 2 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. ma charakter wynikowy w związku z dodaniem ust. 1a w tym przepisie i ma na celu wskazanie organu monitorującego zaplanowane na kolejne lata wydatki.

**Zmiany w ustawie z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (art. 72)**

W ocenie projektodawcy w art. 72 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa należy dookreślić, że znaczne zaostrzenie odpowiedzialności karnej, jakie wprowadza wskazana

ustawa dotyczyć powinna czynów popełnionych w czasie i w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium Ukrainy. Brak takiego związku powoduje, że wzmożony reżim odpowiedzialności karnej nie znajduje uzasadnienia.

**Zmiany w ustawie z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (art. 37 ust. 7)**

Projektowana zmiana art. 37 ust. 7 ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich polega na zastąpieniu odesłania do art. 517j § 1 k.p.k. i przepisów wydanych na podstawie art. 517j § 2 k.p.k. odesłaniem do art. 245 § 2 k.p.k. oraz przepisów wydanych na podstawie art. 245 § 5 k.p.k. Proponowana zmiana stanowi konsekwencję zmian wprowadzonych w Kodeksie postępowania karnego.

Przepisy przejściowe zostały zawarte w art. 15 – art. 30 projektu ustawy

Planuje się, że ustawa wejdzie w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia. Przyjęte w projekcie vacatio legis uwzględnia z jednej strony pilny charakter projektowanych zmian a z drugiej strony uwzględnia konieczność zapoznania się z treścią ustawy szerokiego kręgu adresatów. Wzięto również pod uwagę konieczność przygotowania organów postępowania przygotowawczego do stworzenia warunków technicznych do realizacji obowiązku z art. 147 § 2a k.p.k.

**Skutki społeczne, finansowe i gospodarcze wprowadzenia ustawy, w tym wpływ na mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców**

Dane przedstawione poniżej zostały zaczerpnięte z oceny skutków regulacji rządowego projektu **ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (druk nr 1600)**.

**Skutki społeczne**

W wymiarze społecznym ustawa wiąże się przede wszystkim ze wzmocnieniem gwarancji procesowych uczestników postępowania karnego, w tym zwłaszcza osób znajdujących się w szczególnej sytuacji procesowej. Projektowane rozwiązania służą dostosowaniu procedury karnej do standardów konstytucyjnych i międzynarodowych, a ich podstawowym skutkiem społecznym ma być zwiększenie poziomu ochrony praw jednostki w postępowaniu karnym.

Do najważniejszych skutków społecznych należy zaliczyć rozszerzenie dostępu do bezpłatnej pomocy tłumacza dla osób niewładających w wystarczającym stopniu językiem polskim, a także dla osób głuchych i niemych. Dotyczy to nie tylko udziału tłumacza w czynnościach procesowych, lecz także tłumaczenia dokumentów, co w założeniu ma wzmacniać realność prawa do obrony i przeciwdziałać sytuacjom, w których formalne uprawnienia procesowe nie przekładają się na rzeczywistą możliwość korzystania z nich przez zainteresowanego.

Projekt przewiduje również istotne wzmocnienie gwarancji procesowych dzieci i osób młodocianych. Szczególne znaczenie ma tu obowiązkowy udział obrońcy w przesłuchaniu podejrzanego, który nie ukończył 18 lat, a także przy jego okazaniu. Rozwiązania te należy oceniać jako ukierunkowane na zapewnienie wyższego standardu ochrony osób szczególnie wrażliwych, które z uwagi na wiek nie są w stanie samodzielnie i w pełni efektywnie korzystać z instrumentów procesowych.

Istotny społecznie jest także kierunek zmian związanych z uporządkowaniem dostępu do obrońcy, w tym na etapie zatrzymania. Wprowadzenie mechanizmów organizacyjnych, takich jak dyżury obrońców oraz bardziej jednoznaczne zasady wyznaczania obrońcy z urzędu, ma prowadzić do zwiększenia realności prawa do obrony od najwcześniejszego etapu postępowania.

Z punktu widzenia skutków społecznych nie można jednak pominąć ryzyk związanych z wykonaniem projektowanych rozwiązań. Wprowadzenie dodatkowych gwarancji procesowych wymaga bowiem zapewnienia realnych zasobów organizacyjnych i kadrowych, w szczególności dostępności tłumaczy, obrońców oraz sprawnej organizacji czynności procesowych. W przeciwnym razie normatywne wzmocnienie gwarancji może prowadzić do wydłużenia postępowań, trudności organizacyjnych i ograniczenia sprawności działania organów procesowych. Oznacza to, że pozytywny społeczny efekt projektowanej regulacji zależy w istotnym stopniu od zdolności państwa do zapewnienia odpowiedniego zaplecza wykonawczego.

**Skutki finansowe**

Projekt ustawy wiąże się z dodatkowymi skutkami finansowymi dla sektora finansów publicznych, przy czym stopień szczegółowości oraz precyzji oszacowania tych skutków nie jest jednolity we wszystkich obszarach objętych regulacją. Najpełniej określone zostały skutki po stronie części 42 budżetu państwa, obejmującej Policję oraz Straż Graniczną. Jednocześnie przewidziano również dodatkowe skutki finansowe po stronie sądów powszechnych,

Prokuratury oraz Krajowej Administracji Skarbowej, przy czym w części tych obszarów wskazano ograniczoną dostępność danych niezbędnych do pełnego oszacowania skutków.

W odniesieniu do Policji oraz Straży Granicznej przewidziano dodatkowe limity wydatków w latach 2025–2034. Łączna wartość skutków finansowych w tym obszarze wynosi około 162,19 mln zł w cenach stałych z 2025 r., z czego około 145,34 mln zł przypada na Policję, a około 16,85 mln zł na Straż Graniczną.

W przypadku Policji wskazano roczne limity wydatków w latach 2025–2034, przy czym w 2025 r. założono pokrycie skutków finansowych w ramach istniejących limitów wydatków, przez przesunięcia środków z innych zadań. W kolejnych latach limity te wynoszą odpowiednio: 10 735 660 zł w 2026 r., 12 141 760 zł w 2027 r., 13 736 691 zł w 2028 r., 15 357 278 zł w 2029 r., 17 182 000 zł w 2030 r., 18 340 000 zł w 2031 r., 18 800 000 zł w 2032 r., 19 270 000 zł w 2033 r. oraz 19 750 000 zł w 2034 r. Jednocześnie nie przedstawiono szczegółowego rozbicia tych kosztów na poszczególne komponenty, mimo że całkowita wartość skutków po stronie Policji stanowi zasadniczą część łącznych obciążeń przewidzianych dla części 42 budżetu państwa.

W przypadku Straży Granicznej również przyjęto, że w 2025 r. skutki finansowe zostaną pokryte w ramach obecnych limitów wydatków, natomiast od 2026 r. przewidziano odrębne limity roczne w wysokości: 1 691 298 zł w 2026 r., 1 735 271 zł w 2027 r., 1 780 387 zł w 2028 r., 1 826 676 zł w 2029 r., 1 874 168 zł w 2030 r., 1 922 894 zł w 2031 r., 1 972 889 zł w 2032 r., 2 024 184 zł w 2033 r. oraz 2 062 692 zł w 2034 r. W tym przypadku przedstawiono także strukturę kosztów dla przykładowego roku 2026. Obejmują one:

- koszty pomocy obrońcy — 564 300 zł,
- koszty udziału tłumacza w czynnościach zatrzymania — 557 844 zł,
- koszty udziału tłumacza w czynnościach przesłuchania podejrzanego — 569 154 zł.

Łącznie daje to kwotę 1 691 298 zł, odpowiadającą przewidzianemu limitowi wydatków Straży Granicznej na rok 2026. W tej części skutki finansowe zostały zatem przedstawione w sposób bardziej przejrzysty, z rozróżnieniem podstawowych kategorii wydatków.

Dodatkowe skutki finansowe zostały również zidentyfikowane po stronie sądów powszechnych. W tym obszarze przewidziano przede wszystkim skutki związane z rozszerzeniem prawa do bezpłatnej pomocy tłumacza, zmianą limitu należności dla świadka z tytułu zwrotu utraconego zarobku lub dochodu, a także potencjalnym wzrostem kosztów obrony z urzędu na etapie sądowym. Stopień szczegółowości oszacowania tych skutków jest jednak ograniczony.

W zakresie zwrotu utraconych wynagrodzeń świadków i biegłych oszacowano dodatkowy roczny skutek finansowy na około 1 405 tys. zł, przy założeniu przyznawania należności w górnej granicy. Wyliczenie to ma zatem charakter prognostyczny i opiera się na określonym założeniu co do praktyki stosowania przepisów.

Wskazano również wariantowy koszt obrony z urzędu na etapie sądowym. Przy założeniu, że do fazy sądowej trafiałoby około 50% spraw, roczny koszt z tego tytułu wynosiłby około 7 682 tys. zł. Jednocześnie zaznaczono, że z uwagi na brak możliwości dokładnego oszacowania liczby spraw koszt ten nie został ujęty w zbiorczym zestawieniu skutków finansowych. Oznacza to, że po stronie sądów powszechnych występują skutki finansowe, które zostały zidentyfikowane co do kierunku i rzędu wielkości, lecz nie zostały ujęte w sposób pełny w zbiorczej prezentacji kosztów.

Dodatkowo wskazano również na skutki związane z rozszerzeniem prawa do bezpłatnej pomocy tłumacza, w tym tłumaczenia dokumentów dla oskarżonych i zatrzymanych niewładających w wystarczającym stopniu językiem polskim, a także dla osób głuchych i niemych. W tym zakresie zastrzeżono ograniczoną dostępność danych pozwalających na pełne oszacowanie kosztów, w szczególności brak informacji umożliwiających ustalenie rzeczywistej skali przypadków, w których konieczne będzie zapewnienie tłumaczenia.

Po stronie Prokuratury przewidziano dodatkowe skutki finansowe na poziomie około 4 302 tys. zł rocznie. Obejmują one:

- koszty nieopłaconej pomocy prawnej z urzędu — około 1 300 tys. zł rocznie,
- koszty zwrotu utraconych wynagrodzeń świadków — około 2 182 zł rocznie,
- koszty bezpłatnej pomocy tłumacza dla oskarżonego i zatrzymanego — około 3 000 tys. zł rocznie.

Wskazano jednocześnie, że oszacowanie to ma charakter przybliżony, ze względu na brak pełnych danych dotyczących liczby spraw oraz liczby czynności, w których konieczne będzie zapewnienie dodatkowych gwarancji procesowych. Założono przy tym, że wydatki te zostaną zrealizowane w ramach limitu właściwej części budżetowej, bez konieczności ubiegania się o dodatkowe środki.

Po stronie Krajowej Administracji Skarbowej również przewidziano dodatkowe skutki finansowe. Obejmują one:

- wzrost kosztów pomocy prawnej z urzędu — około 2 160 000 zł rocznie,
- wzrost kosztów zapewnienia bezpłatnej pomocy tłumacza — około 350 000 zł rocznie,
- wzrost kosztów związanych ze zmianą limitu zwrotu utraconego wynagrodzenia świadka — około 20 130 zł rocznie.

Łącznie oznacza to dodatkowy roczny skutek finansowy na poziomie około 2,53 mln zł. Także w tym przypadku oszacowanie opiera się na przyjętych założeniach dotyczących liczby spraw i liczby uczestników czynności procesowych, a wydatki mają zostać pokryte w ramach istniejącego limitu właściwej części budżetowej.

Całościowa ocena skutków finansowych prowadzi do wniosku, że projekt ustawy powoduje istotne zwiększenie wydatków publicznych, jednak zakres i precyzja oszacowania tych skutków są zróżnicowane. Najpełniej przedstawione zostały skutki dla Policji i Straży Granicznej, dla których wskazano konkretne limity roczne w całym okresie 2025–2034. W odniesieniu do sądów powszechnych część skutków ma charakter szacunkowy albo wariantowy i nie została ujęta w sposób pełny w zbiorczej prezentacji kosztów. Podobnie po stronie Prokuratury i Krajowej Administracji Skarbowej przedstawiono roczne skutki finansowe, jednocześnie wskazując na ograniczoną dostępność danych, która wpływa na stopień pewności tych oszacowań.

Należy zatem przyjąć, że przedstawione wartości oddają zasadniczy kierunek oraz skalę dodatkowych obciążeń dla sektora finansów publicznych, ale nie wyczerpują całego ryzyka finansowego związanego z wdrożeniem ustawy. W szczególności należy liczyć się z możliwością niedoszacowania kosztów związanych z zapewnieniem tłumaczy oraz z finansowaniem obrony z urzędu na etapie sądowym. Dotyczy to zwłaszcza tych obszarów, w których przyjęto założenie realizacji nowych obowiązków w ramach istniejących limitów wydatków, bez jednoczesnego przedstawienia bardziej szczegółowego mechanizmu kompensacji tych obciążeń.

Podsumowując, projekt ustawy wiąże się z dodatkowymi skutkami finansowymi dla sektora finansów publicznych, obejmującymi w szczególności:

- wydatki w części 42 budżetu państwa na poziomie około 162,19 mln zł w latach 2025–2034,
- dodatkowe skutki finansowe po stronie Prokuratury na poziomie około 4,302 mln zł rocznie,
- dodatkowe skutki finansowe po stronie Krajowej Administracji Skarbowej na poziomie około 2,53 mln zł rocznie,
- dodatkowe skutki po stronie sądów powszechnych, które w części zostały oszacowane, a w części mają charakter wariantowy lub nie zostały ujęte w sposób pełny z uwagi na ograniczoną dostępność danych, w tym około 1,405 mln zł rocznie z tytułu zmiany należności dla świadków oraz około 7,682 mln zł rocznie jako wariantowy koszt obrony z urzędu na etapie sądowym.

**Skutki gospodarcze**

Projekt ustawy nie kształtuje bezpośrednio zasad prowadzenia działalności gospodarczej. Nie wprowadza nowych obowiązków administracyjnych dla przedsiębiorców, nie zmienia warunków wykonywania działalności ani nie nakłada nowych wymagań regulacyjnych na podmioty gospodarcze. Z tego względu jego bezpośredni wpływ gospodarczy należy ocenić jako ograniczony.

Nie wyłącza to jednak pośredniego oddziaływania ustawy na warunki funkcjonowania obrotu gospodarczego. Postępowanie karne, zwłaszcza w sprawach gospodarczych i skarbowych, wpływa bowiem na bezpieczeństwo obrotu, przewidywalność działania organów państwa oraz koszty funkcjonowania uczestników rynku. W tym sensie projekt może wywoływać pośrednie skutki gospodarcze.

Z jednej strony zwiększenie gwarancji procesowych może wzmacniać standard ochrony praw jednostki i jakość rozstrzygnięć, co w dłuższej perspektywie może mieć pozytywne znaczenie dla bezpieczeństwa prawnego. Z drugiej strony wzrost formalizacji czynności procesowych, konieczność zapewnienia obrońców i tłumaczy oraz ryzyko wydłużenia czasu trwania postępowań mogą pośrednio zwiększać koszty funkcjonowania systemu karnego i wpływać na warunki uczestnictwa w postępowaniach przez podmioty prywatne.

W tym znaczeniu skutki gospodarcze projektu mają charakter głównie pośredni i systemowy, a nie bezpośrednio regulacyjny.

**Wpływ na mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców**

Projekt nie zawiera rozwiązań adresowanych bezpośrednio do sektora mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców. Nie ustanawia nowych obowiązków formalnych, nie nakłada kosztów administracyjnych związanych z rozpoczęciem lub wykonywaniem działalności gospodarczej i nie różnicuje sytuacji przedsiębiorców ze względu na skalę prowadzonej działalności.

W konsekwencji wpływ ustawy na sektor MŚP nie ma charakteru bezpośredniego. Nie oznacza to jednak całkowitego braku oddziaływania. Małe i średnie przedsiębiorstwa funkcjonują w warunkach wysokiej wrażliwości na koszty czasu, koszty obsługi prawnej oraz wydłużenie czynności procesowych. Dotyczy to zwłaszcza spraw karnych skarbowych oraz spraw, w których przedsiębiorca występuje w charakterze podejrzanego, oskarżonego, świadka albo pokrzywdzonego.

W praktyce można wyróżnić dwa możliwe kierunki pośredniego oddziaływania na MŚP. Po pierwsze, zwiększenie dostępności pomocy prawnej z urzędu oraz pomocy tłumacza może w pewnej części przypadków oznaczać przesunięcie części kosztów ochrony prawnej z

podmiotów prywatnych na Skarb Państwa. Jeżeli określona część postępowań karnych skarbowych lub gospodarczych dotyczy przedsiębiorców, w tym MŚP, to część kosztów, które w przeciwnym razie obciążałyby te podmioty, może zostać przejęta przez państwo.

Po drugie, wzrost formalizacji czynności oraz możliwe wydłużenie postępowań może generować pośrednie koszty po stronie przedsiębiorców, związane z dłuższym uczestnictwem w postępowaniach, większym zaangażowaniem organizacyjnym i czasowym oraz niepewnością co do czasu zakończenia spraw.

Nie przedstawiono jednak danych pozwalających na precyzyjne oszacowanie skali tych zjawisk. Brak jest w szczególności danych o strukturze podmiotowej postępowań, to jest o tym, jaka część spraw objętych dodatkowymi kosztami pomocy prawnej i tłumaczeń dotyczy przedsiębiorców oraz jaka część tych przedsiębiorców należy do sektora MŚP.

Z tego względu wpływ projektu na mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców należy oceniać jako pośredni, niejednoznaczny i trudny do skwantyfikowania, przy jednoczesnym braku podstaw do stwierdzenia, aby ustawa nakładała na tę grupę nowe bezpośrednie obowiązki regulacyjne.

Projekt ustawy powoduje istotne skutki społeczne i finansowe, przy ograniczonym bezpośrednim wpływie regulacyjnym na gospodarkę i przedsiębiorców. W wymiarze społecznym zmierza on do zwiększenia gwarancji procesowych, w szczególności w odniesieniu do osób wymagających pomocy tłumacza, osób małoletnich, osób z niepełnosprawnościami oraz osób korzystających z pomocy obrońcy z urzędu, a także do stworzenia systemu wsparcia dla pokrzywdzonych przestępstwami o charakterze terrorystycznym.

W wymiarze finansowym projekt pociąga za sobą wzrost wydatków sektora finansów publicznych. Najpełniej oszacowane zostały skutki dla Policji i Straży Granicznej, których łączny koszt w latach 2025–2034 wynosi około 162,19 mln zł. Dodatkowe obciążenia występują także po stronie sądów powszechnych, Prokuratury oraz Krajowej Administracji Skarbowej, przy czym część tych kosztów pozostaje szacunkowa, wariantowa albo nie została ujęta w sposób pełny z uwagi na ograniczoną dostępność danych.

W wymiarze gospodarczym projekt nie tworzy nowych obowiązków dla przedsiębiorców, nie wpływa negatywnie na rynek pracy, konkurencyjność gospodarki ani przedsiębiorczość, ale może pośrednio oddziaływać na warunki prowadzenia działalności gospodarczej przez wpływ na koszty i czas trwania postępowań karnych oraz na dostęp do publicznie finansowanych instrumentów ochrony prawnej.

Wpływ na mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców należy oceniać jako pośredni i trudny do precyzyjnego oszacowania. Ustawa nie nakłada na tę grupę nowych obowiązków regulacyjnych, ale może oddziaływać na nią przez zmianę rozkładu kosztów ochrony prawnej oraz przez wpływ na czasochłonność i formalizację czynności procesowych.

Zasadniczym skutkiem ustawy będzie zatem zwiększenie standardu ochrony procesowej jednostki przy jednoczesnym wzroście wydatków publicznych oraz wystąpieniu ryzyka niedoszacowania części kosztów wdrożeniowych, zwłaszcza w obszarze tłumaczeń i obrony z urzędu.

Przedkładany projekt ustawy nie był poddany bezpośrednim konsultacjom społecznym.

Projektowana regulacja nie jest sprzeczna z zakresem prawa Unii Europejskiej.

Projekt ustawy nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji lub uzgodnienia.

Nie ma możliwości podjęcia alternatywnych w stosunku do projektowanej ustawy środków umożliwiających osiągnięcie zamierzonego celu.

Projektowane przepisy są zgodne z zasadami proporcjonalności, uzasadnionego i niedyskryminującego charakteru. Przepisy projektu ustawy są uzasadnione nadrzędnymi względami interesu ogólnego i tym samym nie wykraczają poza to, co niezbędne.

Projekt ustawy nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597), w związku z tym nie podlega notyfikacji.

Projekt nie zawiera przepisów regulacyjnych lub przepisów określających wymogi dotyczące świadczenia usług transgranicznych w rozumieniu ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz. U. z 2023 r. poz. 334).

SEJM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
KANCELARIA SEJMU
BIURO EKSPERTYZ I OCENY SKUTKÓW REGULACJI

BEOS-1858/26

Warszawa, 28 sierpnia 2026 r.

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU
L. dz. SPS-111.020.90.8.2026
Data wpływu 28.08.26v.

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

**Opinia w sprawie oceny skutków regulacji przedstawionego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (przed nadaniem numeru druku)[1]**

Na podstawie art. 34 ust. 9b uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2026 r. poz. 573, ze zm.) sporządza się następującą opinię:

## I. Problem, który zamierza rozwiązać Wnioskodawca

Zgodnie z uzasadnieniem projektu problemem, którego rozwiązaniu służy proponowana ustawa, jest niepełne wdrożenie w polskim porządku prawnym konstytucyjnych i międzynarodowych standardów w zakresie prawa karnego procesowego. Poza ogólnym wskazaniem problemu Wnioskodawca przedstawił szczegółowe omówienie proponowanych zmian, z którego wynika, że wspomniane wyżej międzynarodowe standardy zostały ukształtowane w oparciu o orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczące regulacji zawartych w Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Wynikają one również z określonych dyrektyw Unii Europejskiej. Standardy te dotyczą m.in. zagadnień takich jak prawo do pomocy tłumacza, prawo do informacji, czy też korzystanie z pomocy obrońcy przez oskarżonych, którzy nie ukończyli 18 lat.

Wnioskodawca wskazuje, że proponowane rozwiązania zostały przedstawione w następstwie odmowy podpisania przez Prezydenta RP ustawy z dnia 27 lutego 2026 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw.

[1] Projekt ustawy znajduje się w wykazie projektów wniesionych, którym nie został nadany jeszcze numer druku sejmowego. Numer w wykazie: RPW/10781/2026.

## II. Rozwiązanie rekomendowane przez Wnioskodawcę

Projekt przewiduje zmianę następujących aktów: ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego[2] (dalej: k.p.k.; art. 1 projektu); ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń[3] (art. 2 projektu); ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny[4] (art. 3 projektu); ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy[5] (art. 4 projektu); ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt[6] (art. 5 projektu); ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych[7] (art. 6 projektu); ustawy z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy[8] (art. 7 projektu); ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych[9] (art. 8 projektu); ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia[10] (art. 9 projektu); ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych[11] (art. 10 projektu); ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy o prokuraturze oraz ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym[12] (art. 11 projektu); ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka[13] (dalej: u.o.p.; art. 12 projektu); ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze[14] (art. 13 projektu); ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa[15] (art. 14 projektu). W związku z tym, że nowelizacja wprowadza wiele zmian we wskazanych regulacjach, poniżej wskazano jedynie przykładowe rozwiązania.

Zawarte w nowelizacji zmiany k.p.k. dotyczą w szczególności:

- modyfikacji odnośnika nr 1 do tytułu k.p.k. polegającej na dodaniu wykazu uprzednio wdrożonych dyrektyw UE;
- wzmocnienia prawa do pomocy tłumacza (zmieniane art. 72 oraz art. 300 k.p.k.);
- wzmocnienia prawa do informacji (zmieniane art. 156, art. 249a, art. 250 k.p.k.);
- wzmocnienia gwarancji procesowych dzieci będących oskarżonymi (zmieniane art. 79, art. 249, art. 147 k.p.k. oraz dodawany art. 301a k.p.k.).

Zmiana odnośnika nr 1 do tytułu k.p.k. polega m.in. na dodaniu do wykazu wdrażanych przez ten akt regulacji – dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady

[2] Dz. U. z 2026 r. poz. 490, ze zm.
[3] Dz. U. z 2025 r. poz. 734, ze zm.
[4] Dz. U. z 2025 r. poz. 383, ze zm.
[5] Dz. U. z 2025 r. poz. 911, ze zm.
[6] Dz. U. z 2023 r. poz. 1580, ze zm.
[7] Dz. U. z 2025 r. poz. 1614.
[8] Dz. U. z 2025 r. poz. 633, ze zm.
[9] Dz. U. z 2024 r. poz. 334, ze zm.
[10] Dz. U. z 2025 r. poz. 860, ze zm.
[11] Dz. U. z 2025 r. poz. 1228, ze zm.
[12] Dz. U. Nr 240, poz. 1430.
[13] Dz. U. z 2015 r. poz. 21, ze zm.
[14] Dz. U. z 2026 r. poz. 810.
[15] Dz. U. z 2025 r. poz. 337, ze zm.

(UE) 2022/211 z dnia 16 lutego 2022 r. w sprawie zmiany decyzji ramowej Rady 2002/465/WSiSW w odniesieniu do jej dostosowania do przepisów unijnych dotyczących ochrony danych osobowych [16] oraz dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2014/41/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych[17].

Projektowane zmiany k.p.k. dotyczą także wzmocnienia prawa do pomocy tłumacza. Zgodnie z nowelizacją (na wniosek oskarżonego lub jego obrońcy) tłumacza należy wezwać również w celu porozumienia się oskarżonego z obrońcą w związku z czynnością, do udziału w której oskarżony jest uprawniony, wniesieniem środka zaskarżenia lub wniosku dotyczącego toku postępowania. Oskarżony lub jego obrońca mają prawo do zgłaszania zastrzeżeń dotyczących jakości otrzymanego tłumaczenia (zmieniany § 2 w art. 72 k.p.k.). Regulacje zawarte w art. 72 § 1 i 2 k.p.k. będą stosowane odpowiednio do oskarżonego, który jest głuchy lub niemy (dodawany § 2a w art. 72 k.p.k.). Stosownie do projektu (na wniosek oskarżonego lub jego obrońcy) należy sporządzić tłumaczenie innego dokumentu niż dokument wskazany w art. 72 § 3 k.p.k. lub jego części, jeśli ma on istotne znaczenie dla realizacji prawa do obrony. W uzasadnionym wypadku może zostać zapewnione tłumaczenie ustne dokumentów lub ustne ich streszczenie, jeśli nie spowoduje to uszczerbku dla realizacji prawa do obrony (dodawany § 4 w art. 72 k.p.k.). Nowelizacja przyznaje oskarżonemu lub jego obrońcy prawo do zgłaszania zastrzeżeń dotyczących jakości otrzymanego tłumaczenia dokumentów określonych w art. 72 § 3 i 4 k.p.k. (dodawany § 5 w art. 72 k.p.k.).

Kolejno przedstawiane zmiany k.p.k. dotyczą wzmocnienia prawa do informacji w postępowaniu karnym. Po pierwsze, na wniosek podejrzanego lub obrońcy zostaną im niezwłocznie udostępnione akta sprawy w części zawierającej treść dowodów dołączonych do wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania oraz w tym zakresie umożliwi się sporządzenie odpisów lub kopii (zmieniany § 5a w art. 156 k.p.k.). Po drugie, uchylony zostanie przepis, zgodnie z którym, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa niebezpieczeństwa dla życia, zdrowia albo wolności świadka lub osoby dla niego najbliższej, prokurator dołącza do wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania, w wyodrębnionym zbiorze dokumentów, dowody z zeznań świadka, których nie udostępnia się oskarżonemu i jego obrońcy (uchylany § 2b w art. 250 k.p.k.). Po trzecie, podstawę orzeczenia o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania będą mogły stanowić jedynie ustalenia poczynione na podstawie dowodów jawnych dla oskarżonego i jego obrońcy (wyłączono możliwość wykorzystania dowodów z zeznań świadków, o których mowa w uchylanym art. 250 § 2b k.p.k.) (zmieniany art. 249a § 1 k.p.k.).

Projekt wprowadza także rozwiązania mające na celu wzmocnienie gwarancji procesowych dzieci będących oskarżonymi. W szczególności określa on, że oskarżony, który nie ukończył 18 lat, będzie musiał mieć obrońcę aż do prawomocnego zakończenia postępowania, chyba że sąd orzeknie, że udział

[16] Dz. Urz. UE L 37 z 18.2.2022, s. 1; ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2022/211/oj [wszystkie źródła internetowe cytowane w niniejszej opinii zostały sprawdzone 27 VIII 2026 r.].
[17] Dz. Urz. UE L 130 z 1.5.2014, s. 1, ze zm.; ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2014/41/2022-03-13.

obrońcy po ukończeniu przez oskarżonego 21 lat nie będzie obowiązkowy. Prezes sądu albo sąd zwolni wówczas obrońcę z jego obowiązków, chyba że zajdą inne okoliczności przemawiające za tym, aby oskarżony miał obrońcę wyznaczonego z urzędu (dodawany § 3a w art. 79 k.p.k.). Ponadto, udział obrońcy w przesłuchaniu przez sąd podejrzanego, który nie ukończył 18 lat, w związku z rozpoznaniem wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania, będzie obowiązkowy. W wyjątkowych, szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd będzie mógł przesłuchać podejrzanego bez udziału obrońcy, jeżeli niestawiennictwo obrońcy będzie wynikiem przyczyny niezależnej od sądu, a nie będzie możliwe zapewnienie udziału obrońcy w przesłuchaniu przed upływem określonego terminu (dodawany § 3b w art. 249 k.p.k.).

Ponadto, nowelizacja k.p.k. obejmuje zmiany dotyczące wzmocnienia prawa do pomocy obrońcy. Proponowana ustawa stanowi, że przesłuchanie podejrzanego będzie odbywało się na jego żądanie z udziałem ustanowionego obrońcy. Jeżeli podejrzany, pouczony o prawie do żądania udziału obrońcy w pierwszym przesłuchaniu, oświadczy, że rezygnuje z tego prawa, niezwłocznie przystąpi się do przesłuchania, odnotowując w protokole rezygnację podejrzanego z tego prawa. W wyjątkowych wypadkach, jeżeli jest to konieczne ze względu na ochronę bezpieczeństwa narodowego, zapobiegnięcie zagrożeniu dla życia, zdrowia lub wolności osoby lub ze względu na ważny interes śledztwa lub dochodzenia, będzie można niezwłocznie przystąpić do pierwszego przesłuchania podejrzanego, nawet jeżeli oświadczy, że chce skorzystać z pomocy obrońcy. W protokole przesłuchania umieszcza się informację o przyczynach odmowy umożliwienia kontaktu z obrońcą (zmieniany art. 301 k.p.k.).

Projektowana zmiana u.o.p. polega na wprowadzeniu do tego aktu regulacji dotyczących zapewnienia systemu wsparcia dla pokrzywdzonych przestępstwami o charakterze terrorystycznym (dalej: pokrzywdzeni). Zgodnie z nowelizacją system wsparcia dla pokrzywdzonych będzie obejmował: ocenę szczególnych potrzeb pokrzywdzonych dokonywaną bezpośrednio po zdarzeniu o charakterze terrorystycznym; udzielanie informacji pokrzywdzonym i ich rodzinom, w sposób jasny i zrozumiały, przez wskazane organy; zapewnienie pokrzywdzonym natychmiastowej pomocy psychologicznej i wsparcia emocjonalnego bezpośrednio po zdarzeniu o charakterze terrorystycznym; koordynację współpracy między jednostkami administracji publicznej oraz organizacjami pozarządowymi udzielającymi pomocy pokrzywdzonym (dodawany art. 10a u.o.p.). Pomoc pokrzywdzonym przestępstwami udzielana będzie bezpośrednio po popełnieniu czynu zabronionego i tak długo, jak będzie ona konieczna. Właściwy komendant Policji wyznaczy jednostkę Policji właściwą do koordynacji wsparcia zaspokajającego szczególne potrzeby pokrzywdzonych (dodawany art. 16a u.o.p.).

Nowelizacja zawiera przepisy przejściowe i końcowe (art. 15-33 projektu). W szczególności wskazano, że przepisy ustaw zmienianych w art. 1, art. 4, art. 9, art. 10, art. 11, art. 13 projektu, w brzmieniu nadanym proponowaną ustawą będą stosowane także do spraw wszczętych przed dniem wejścia w życie nowelizacji (z określonymi wyjątkami).

Proponowana ustawa ma wejść w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

## III. Inne rozwiązania rozważane przez Wnioskodawcę

Wnioskodawca nie przedstawił informacji na temat rozważanych alternatywnych rozwiązań.

## IV. Rozwiązania przyjmowane w innych państwach, w szczególności państwach członkowskich OECD/UE

Z uwagi na przekrojowy charakter projektowanej regulacji i dużą liczbę zawartych w projekcie szczegółowych zmian, analizę rozwiązań międzynarodowych przeprowadzono w odniesieniu do wybranych zagadnień. Skoncentrowano się przede wszystkim na kwestiach: 1. prawa do pomocy obrońcy, 2. gwarancji procesowych dzieci będących oskarżonymi, 3. stosowania tymczasowego aresztowania oraz 4. dopuszczalności dowodów uzyskanych niezgodnie z prawem[18].

Ad 1.

Ostatnie przekrojowe sprawozdanie Komisji Europejskiej dotyczące stosowania dyrektywy 2013/48/UE w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności[19] zostało opublikowane w 2019 r. Wówczas KE stwierdziła, że dyrektywa przyczyniła się do istotnego wzmocnienia gwarancji procesowych podejrzanych i oskarżonych w państwach członkowskich UE, jednak sposób jej implementacji pozostaje zróżnicowany. W szczególności odnotowano różnice dotyczące punktu czasowego, od którego znajdowały zastosowanie prawa przewidziane w dyrektywie – w niektórych państwach ich stosowanie uzależnione było od dokonania formalnej czynności procesowej lub przepisy nie określały dostatecznie jasno sytuacji osób niepozbawionych wolności. Podejście do transpozycji dyrektywy jest więc zróżnicowane. Przykładowo w Belgii, zgodnie z art. 47bis kodeksu postępowania

[18] Informacja stanowi zaktualizowaną wersję informacji zawartej w *Opinii w sprawie oceny skutków regulacji poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw*, opinia BEOS z 24 VII 2026 r., BEOS-1351/26.

[19] *Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady z wdrażania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności*, 26 IX 2019 r., COM(2019) 560 final.

karnego[20], osoba podejrzana ma prawo do uprzedniej, poufnej konsultacji z obrońcą przed pierwszym przesłuchaniem przez policję oraz do korzystania z pomocy obrońcy podczas przesłuchania. Ponadto zgodnie z art. 2bis belgijskiej ustawy o tymczasowym aresztowaniu[21] osoba zatrzymana ma prawo od chwili pozbawienia wolności do niezwłocznej, poufnej konsultacji z wybranym przez siebie obrońcą przed pierwszym przesłuchaniem. Jeżeli podejrzany nie ustanowił obrońcy lub wybrany obrońca nie jest dostępny, korzysta się z systemu dyżurów organizowanego przez izby adwokackie. Co do zasady przesłuchanie nie może rozpocząć się bez faktycznej obecności obrońcy. Przepis przewiduje również możliwość przerwania przesłuchania w celu przeprowadzenia dodatkowej poufnej konsultacji z obrońcą. Pełnoletni podejrzany może zrzec się prawa do pomocy obrońcy jedynie dobrowolnie, po uprzedniej konsultacji z obrońcą, a zrzeczenie wymaga formy pisemnej. We Francji, zgodnie z art. 63-3-1 kodeksu postępowania karnego[22] od chwili rozpoczęcia zatrzymania i w dowolnym czasie jego trwania osoba zatrzymana może zwrócić się o pomoc obrońcy wyznaczonego przez siebie lub wyznaczonego z urzędu. Obrońca może porozumiewać się z osobą przebywającą w areszcie na warunkach gwarantujących poufność rozmowy. Zgodnie z art. 63-4-2 kodeksu postępowania karnego osoba zatrzymana może zwrócić się o obecność obrońcy podczas przesłuchań i konfrontacji. W takim przypadku co do zasady nie może ona być przesłuchiwana bez obecności obrońcy, chyba że wyraźnie zrezygnuje z tego prawa, co zostanie odnotowane w protokole, z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie. W Niemczech, zgodnie z § 137 kodeksu postępowania karnego[23] oskarżony może korzystać z pomocy obrońcy na każdym etapie postępowania, natomiast § 136 kodeksu postępowania karnego nakłada obowiązek poinformowania podejrzanego przed pierwszym przesłuchaniem o prawie do konsultacji z obrońcą. W przypadkach określonych w § 140 kodeksu postępowania karnego, obejmujących m.in. sprawy szczególnie poważne lub sytuacje zastosowania tymczasowego aresztowania, udział obrońcy jest obowiązkowy, a zgodnie z § 141 kodeksu postępowania karnego sąd wyznacza obrońcę z urzędu.

Ad 2.

Zgodnie ze sprawozdaniem KE dotyczącym wdrożenia dyrektywy (UE) 2016/800 w sprawie gwarancji procesowych dla dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym[24], podejście do transpozycji dyrektywy różniło

---

[20] *Code d'instruction criminelle. – Livre Premier*, tekst w j. francuskim: https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_wet/article.pl?language=fr&numac_search=1808111701.

[21] *Loi relative à la détention préventive*, tekst w j. francuskim: https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_wet/article.pl?language=fr&numac_search=1990099963.

[22] *Code de procédure pénale*, tekst w j. francuskim: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071154/.

[23] *Strafprozeßordnung StPO*, tekst w j. niemieckim: https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/; wer. angielska: *German Code of Criminal Procedure*, https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/index.html.

[24] *Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczące wdrożenia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/800 z dnia 11 maja 2016 r. w sprawie gwarancji*

się w poszczególnych państwach członkowskich ze względu na różnice strukturalne między ich systemami wymiaru sprawiedliwości. Część państw przyjęła odrębne akty prawne regulujące postępowanie wobec nieletnich jako *lex specialis* wobec ogólnych zasad postępowania karnego, inne wprowadziły odpowiednie rozwiązania do kodeksów postępowania karnego, a jeszcze inne stosują model mieszany, oparty zarówno na ogólnych przepisach proceduralnych, jak i odrębnych instrumentach dotyczących nieletnich. KE zwraca uwagę, że w niektórych państwach nie wszystkie dzieci korzystają z praw i gwarancji przewidzianych w dyrektywie, np. szczególna ochrona przysługuje dopiero od chwili formalnego uznania dziecka za podejrzanego lub oskarżonego albo nie ma zastosowania w przypadku najpoważniejszych przestępstw lub po osiągnięciu określonego wieku. Z ustaleń KE wynika, że wszystkie państwa członkowskie związane dyrektywą przewidują prawo dziecka do pomocy obrońcy, jednak przyjęte rozwiązania różnią się pod względem zakresu i czasu zapewnienia tej pomocy, w tym obowiązkowego udziału obrońcy, możliwości zrzeczenia się tego prawa oraz obecności obrońcy podczas przesłuchań i innych czynności dowodowych. Wszystkie państwa członkowskie związane dyrektywą ustanowiły również przepisy dotyczące informowania dzieci o przysługujących im prawach procesowych, przy czym rozwiązania krajowe różnią się pod względem formy i stopnia dostosowania informacji do wieku i poziomu dojrzałości dziecka. Wszystkie państwa członkowskie związane dyrektywą przewidują także szczególne regulacje odnoszące się do dzieci pozbawionych wolności, jednak różnią się one m.in. przesłankami stosowania środków izolacyjnych, zakresem stosowania środków alternatywnych wobec detencji oraz częstotliwością kontroli zasadności dalszego pozbawienia wolności. Większość państw członkowskich przewiduje ponadto udział rodziców lub innych osób sprawujących pieczę nad dzieckiem w postępowaniu karnym, przy czym zakres ich uprawnień oraz przesłanki wyłączenia z udziału w postępowaniu pozostają zróżnicowane.

Przykładowo w Niemczech, zgodnie z § 68 ustawy o sądownictwie dla nieletnich[25], udział obrońcy jest obowiązkowy m.in. w sytuacji, gdy rodzice nie mogą wykonywać swoich praw procesowych, rozważane jest umieszczenie nieletniego w placówce w celu zbadania jego rozwoju lub gdy można spodziewać się orzeczenia wobec niego kary pozbawienia wolności albo zastosowania środków leczniczych. Przepisy § 67 i § 67a ustawy o sądownictwie dla nieletnich przewidują udział rodziców i przedstawicieli ustawowych w postępowaniu przeciwko nieletniemu oraz obowiązki informacyjne. Zgodnie z § 67 ustawy o sądownictwie dla nieletnich, rodzicom i przedstawicielom ustawowym przysługują zasadniczo takie same uprawnienia procesowe jak nieletniemu, w szczególności prawo do bycia wysłuchanym, zadawania pytań i składania wniosków. Mogą oni również uczestniczyć w czynnościach procesowych, w tym w przesłuchaniach nieletniego, o ile służy to dobru dziecka i nie utrudnia postępowania. Jeżeli udział rodziców nie jest możliwy lub został wyłączony, w czynnościach może uczestniczyć inna

---

*procesowych dla dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym*, 24 X 2024 r., COM(2024) 489 final.

[25] *Jugendgerichtsgesetz (JGG)*, BGBl. I S. 3427 ze zm., tekst w j. niemieckim: https://www.gesetze-im-internet.de/jgg/BJNR007510953.html.

odpowiednia osoba pełnoletnia. Sąd może wyłączyć rodziców lub przedstawicieli ustawowych z postępowania, jeżeli są podejrzani o udział w czynie lub istnieje obawa nadużywania przez nich praw procesowych; w takim przypadku ustanawiany jest kurator reprezentujący interesy nieletniego. Natomiast § 67a ustawy o sądownictwie dla nieletnich nakłada obowiązek przekazywania rodzicom i przedstawicielom ustawowym informacji kierowanych do nieletniego, w tym informacji o jego prawach oraz o zastosowaniu wobec niego środków pozbawienia wolności i ich przyczynach. Odstąpienie od przekazywania takich informacji jest dopuszczalne jedynie wyjątkowo, gdy wymaga tego dobro dziecka, cel postępowania lub gdy nie można skontaktować się z rodzicami w odpowiednim czasie. W przypadku nieprzekazania informacji rodzicom należy poinformować inną odpowiednią osobę dorosłą wskazaną przez nieletniego lub wyznaczoną dla ochrony jego interesów. §§ 70a i 70b ustawy o sądownictwie dla nieletnich regulują zakres informacji i pouczeń przekazywanych nieletniemu w toku postępowania karnego. Nieletni powinien zostać niezwłocznie poinformowany o podstawowych zasadach postępowania karnego wobec nieletnich, przysługujących mu prawach procesowych, w szczególności prawie do obrońcy, prawie do udziału rodziców lub innej odpowiedniej osoby dorosłej w postępowaniu, a także o prawach związanych z pozbawieniem wolności. Wszystkie pouczenia muszą być przekazywane w sposób dostosowany do wieku, stopnia rozwoju i poziomu wykształcenia nieletniego. We Włoszech prawo nieletniego do obrońcy opiera się na przepisach ogólnych włoskiego kodeksu postępowania karnego, uzupełnionych o szczególne gwarancje przewidziane w dekrecie w sprawie postępowania karnego wobec nieletnich. Zgodnie z art. 11 dekretu rada adwokacka sporządza listy obrońców posiadających specjalistyczne przygotowanie w zakresie prawa nieletnich. Przepisy art. 12 i 12-ter dekretu przewidują udział rodziców lub innych osób sprawujących pieczę nad dzieckiem w postępowaniu oraz obowiązki informacyjne wobec tych osób. Zgodnie z art. 12 dekretu nieletniemu zapewnia się pomoc emocjonalną i psychologiczną na wszystkich etapach postępowania poprzez obecność rodziców lub innych odpowiednich osób wskazanych przez nieletniego i dopuszczonych przez organ prowadzący postępowanie. Natomiast art. 12-ter przewiduje obowiązek przekazywania osobom wykonującym władzę rodzicielską informacji o prawach przysługujących nieletniemu oraz informacji dotyczących przebiegu postępowania. Kwestie dotyczące prawa do informacji regulują przede wszystkim art. 1 ust. 2 oraz art. 12-bis dekretu. Zgodnie z art. 1 ust. 2 dekretu sędzia ma obowiązek wyjaśnić nieletniemu znaczenie czynności procesowych przeprowadzanych z jego udziałem, a także treść oraz – również w wymiarze etycznym i społecznym – motywy podejmowanych decyzji. Art. 12-bis przyznaje nieletniemu prawo do niezwłocznego uzyskania informacji o przysługujących mu prawach procesowych, w szczególności o prawie do obrońcy, prawie do pomocy rodziców lub innych odpowiednich osób, prawie do ochrony prywatności oraz prawach związanych z pozbawieniem wolności. Informacje są przekazywane językiem zrozumiałym i dostosowanym do wieku i możliwości osoby małoletniej.

Ad 3.

W państwach UE stosowane są zróżnicowane rozwiązania w odniesieniu do poszczególnych aspektów tymczasowego aresztowania, będących przedmiotem projektu[26]. Jeżeli chodzi o przesłanki, to we wszystkich państwach członkowskich UE zastosowanie tymczasowego aresztowania wymaga co najmniej stwierdzenia odpowiednio wysokiego stopnia prawdopodobieństwa popełnienia przestępstwa, określanego w ustawodawstwach krajowych w różny sposób. Wszystkie państwa członkowskie wśród podstaw do zastosowania tymczasowego aresztowania uwzględniają także ryzyko ucieczki oskarżonego i ryzyko popełnienia poważnego przestępstwa, przy czym przesłanka surowej kary jako podstawa tymczasowego aresztowania jest różnie interpretowana i regulowana. Jednocześnie surowość kary nie jest zazwyczaj samodzielną przesłanką, ale elementem szerszej oceny zastosowania tymczasowego aresztowania. We Włoszech tymczasowe aresztowanie z uwagi na ryzyko ponownego popełnienia przestępstwa jest dopuszczalne jedynie w przypadku poważnego podejrzenia popełnienia przestępstwa zagrożonego karą pozbawienia wolności, której maksymalny ustawowy wymiar wynosi co najmniej 5 lat. (art. 274 kodeksu postępowania karnego[27]). W Hiszpanii w art. 503 ustawy o postępowaniu karnym[28] wskazano, że tymczasowe aresztowanie można zastosować, gdy istnieją dowody, że doszło do popełnienia przestępstwa zagrożonego karą pozbawienia wolności wynoszącą 2 lata lub więcej (lub krótszą – w przypadku, gdy oskarżony ma już kartotekę kryminalną). Natomiast w Szwecji osobę podejrzaną o popełnienie przestępstwa, za które grozi kara pozbawienia wolności na okres co najmniej 1 roku, można zatrzymać, jeżeli istnieje ryzyko ucieczki, niszczenia dowodów lub ponownego popełnienia przestępstwa (rozdział 24 art. 1 kodeksu postępowania sądowego[29]). Ponadto w niektórych państwach stosowana jest przesłanka ryzyka stanowienia zagrożenia dla porządku publicznego (np. w Belgii, Estonii, Francji czy Holandii). Wśród przesłanek występujących w nielicznych państwach wskazać można: brak powiązań z danym krajem lub brak stałego miejsca zamieszkania w tym kraju i związane z tym ryzyko ucieczki (Belgia, Finlandia), nieznaną lub niepewną tożsamość oskarżonego (Finlandia, Słowenia), ryzyko, że oskarżony nie będzie przestrzegał nałożonych przez sąd warunków (Malta) oraz ryzyko dla bezpieczeństwa oskarżonego (Chorwacja, Francja, Malta, Portugalia, Słowacja)[30].

---

[26] *Rights of suspects and accused persons who are in pre-trial detention (exploratory study)*, European Commission, November 2022, https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/83b9e28f-6954-11ed-b14f-01aa75ed71a1/language-en.

[27] *Decreto del Presidente della Repubblica 22 settembre 1988, n. 447. Approvazione del codice di procedura penale*, GU n.250 del 24-10-1988 - Suppl. Ordinario n. 92, tekst w j. włoskim: https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.del.presidente.della.repubblica:1988-09-22;447.

[28] *Real Decreto de 14 de septiembre de 1882 por el que se aprueba la Ley de Enjuiciamiento Criminal*, BOE-A-1882-6036 ze zm., tekst w j. hiszpańskim: https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1882-6036&tn=1&p=20250103.

[29] *Rättegångsbalk (1942:740)*, tekst w j. szwedzkim: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/rattegangsbalk-1942740_sfs-1942-740/.

[30] *Rights of suspects and accused…*, op. cit., s. 55-58.

W części państw wskazano w przepisach maksymalną długość trwania tymczasowego aresztowania. Przykładowo w Niemczech jest to 6 miesięcy, a dłuższy okres jest możliwy tylko w wyjątkowych sytuacjach, np. gdy szczególne trudności lub nietypowy zakres postępowania lub inny ważny powód nie pozwalają na wydanie wyroku i uzasadniają dalsze stosowanie aresztu (§ 121 kodeksu postępowania karnego[31]). We Włoszech maksymalny łączny okres stosowania tymczasowego aresztowania wynosi 2 lata, 4 lata albo 6 lat, w zależności od ustawowego zagrożenia karą za zarzucane przestępstwo (art. 303 ust. 4 kodeksu postępowania karnego[32]). Maksymalny łączny okres stosowania tymczasowego aresztowania wynosi 2 lata w przypadku przestępstw zagrożonych karą pozbawienia wolności, której maksymalny ustawowy wymiar nie przekracza 6 lat, 4 lata – w przypadku przestępstw zagrożonych karą pozbawienia wolności przekraczającą 6 lat, ale nieprzekraczającą 20 lat, oraz 6 lat – w przypadku przestępstw zagrożonych karą dożywotniego pozbawienia wolności albo karą pozbawienia wolności, której maksymalny ustawowy wymiar przekracza 20 lat. We Francji zgodnie z art. 144-1 kodeksu postępowania karnego [33] areszt tymczasowy nie może trwać „dłużej niż rozsądny okres", biorąc pod uwagę powagę czynów, o które oskarżono osobę podejrzaną, i złożoność śledztwa niezbędnego do ustalenia prawdy.

W zakresie udostępniania akt w sprawach o zastosowanie tymczasowego aresztowania w części państw UE dostęp do akt może być realizowany w formie papierowej lub w wersji elektronicznej. Proces digitalizacji akt występuje w toku postępowania na przykład we Francji i w Niemczech[34]. We Francji zgodnie z art. 114 kodeksu postępowania karnego[35] akta postępowania są udostępniane obrońcy najpóźniej cztery dni robocze przed przesłuchaniem osoby, którą reprezentuje, a po pierwszym stawiennictwie przed sędzią śledczym pozostają do jego dyspozycji w toku postępowania. Po pierwszym stawiennictwie obrońca może również uzyskać kopię całości lub części akt, przy czym jeżeli akta zostały zdigitalizowane, kopia jest przekazywana w postaci elektronicznej. W Niemczech, zgodnie z § 147 kodeksu postępowania karnego [36], obrońca ma prawo do wglądu do akt będących w dyspozycji sądu lub takich, które musiałyby zostać przedłożone sądowi w razie wniesienia aktu oskarżenia, a także do zapoznania się z dowodami znajdującymi się w urzędowym depozycie. § 32f kodeksu postępowania karnego przewiduje, że wgląd do akt elektronicznych przyznaje się poprzez udostępnienie treści akt do pobrania lub poprzez przekazanie treści akt przy użyciu bezpiecznej metody transmisji. Na uzasadniony wniosek dostęp do akt może zostać zapewniony również poprzez umożliwienie zapoznania się z aktami elektronicznymi w siedzibie właściwego organu.

---

[31] *Strafprozeßordnung StPO*..., op. cit.
[32] *Decreto del Presidente della Repubblica 22 settembre 1988*..., op. cit.
[33] *Code de procédure pénale*..., op. cit..
[34] S. Tarapata, D. Zając, W. Górowski, M. Słomka, *Tymczasowe aresztowanie w Polsce. Dlaczego jest źle? Jak powinno być? Analiza prawna na tle przepisów państw Europy*, red. M. Małecki, Kraków 2023, https://kipk.pl/wp-content/uploads/2023/10/kipk_tymczasowearesztowanieraport.pdf, s. 126.
[35] *Code de procédure pénale*..., op.cit.
[36] *Strafprozeßordnung StPO*..., op.cit.

Ad 4.

Systemy państw członkowskich UE różnią się pod względem zbierania, wykorzystania i dopuszczalności dowodów, a także wykorzystywania materiałów z kontroli operacyjnej [37]. W wielu porządkach prawnych nie obowiązuje automatyczna reguła wyłączenia każdego dowodu uzyskanego z naruszeniem prawa. O dopuszczalności rozstrzyga się z uwzględnieniem charakteru naruszenia, jego wpływu na rzetelność postępowania, wiarygodności dowodu oraz wagi interesu wymiaru sprawiedliwości. Przykładowo na Litwie sąd ocenia, czy naruszenie pozbawiło oskarżonego praw gwarantowanych ustawą albo istotnie je ograniczyło. W Szwecji wyłączenie dowodu traktowane jest jako środek wyjątkowy, zastrzeżony zwłaszcza dla najpoważniejszych naruszeń, takich jak tortury. W Holandii reakcją na nielegalne uzyskanie dowodu może być nie tylko jego wyłączenie, lecz także np. redukcja kary albo stwierdzenie nierzetelności całego postępowania [38]. Natomiast w części państw obowiązują wyraźnie sformułowane ustawowe reguły wyłączenia dowodów uzyskanych z naruszeniem prawa, ograniczające możliwość wykorzystania takich dowodów w postępowaniu karnym. W Chorwacji, zgodnie z art. 10 kodeksu postępowania karnego[39], orzeczenia sądowe nie mogą opierać się na dowodach uzyskanych w sposób niezgodny z prawem (dowodach nielegalnych). Za dowody nielegalne uważa się: 1) dowody uzyskane z naruszeniem zakazu stosowania tortur, nieludzkiego lub poniżającego traktowania, przewidzianego w Konstytucji, ustawie lub prawie międzynarodowym; 2) które zostały uzyskane z naruszeniem prawa do obrony oraz prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego gwarantowanego przez Konstytucję, ustawę lub prawo międzynarodowe, o ile zostanie to stwierdzone przez sąd w drodze konkretnej oceny równowagi między interesem publicznym związanym z prowadzeniem postępowania karnego a ochroną praw jednostki, wagi przestępstwa, wagi naruszenia podstawowego prawa człowieka i możliwości jego naprawienia, charakteru środka, w wyniku którego prawo to zostało naruszone, zgody osoby, której prawo zostało naruszone, oraz innych okoliczności; 3) które zostały uzyskane z naruszeniem przepisów postępowania karnego i które są wyraźnie przewidziane w kodeksie postępowania karnego; 4) uzyskane na podstawie dowodów niezgodnych z prawem, chyba że mogłyby zostać uzyskane innymi zgodnymi z prawem środkami. W Hiszpanii zgodnie z art. 11 ust. 1 ustawy organicznej o władzy sądowniczej[40], we wszelkiego rodzaju postępowaniach obowiązuje zasada dobrej wiary. Dowody uzyskane bezpośrednio lub pośrednio z naruszeniem praw lub wolności podstawowych nie będą miały mocy prawnej. Sędziowie oraz sądy

---

[37] B. Garamvölgyi, K. Ligeti, A. Ondrejová, M. von Galen, *Admissibility of Evidence in Criminal Proceedings in the EU*, "eucrim" 2020, Vo. 15(3), pp. 201–208, https://eucrim.eu/articles/admissibility-evidence-criminal-proceedings-eu/.

[38] *Unlawful evidence in Europe's courts: principles, practice and remedies*, Fair Trials, October 2021, https://www.fairtrials.org/app/uploads/2021/11/DREP-report.pdf.

[39] *Zakon o kaznenom postupku*, tekst w j. chorwackim: https://www.zakon.hr/z/174/zakon-o-kaznenom-postupku.

[40] *Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial*, BOE núm. 157, de 02/07/1985, tekst w j. hiszpańskim: https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1985-12666.

odrzucą z uzasadnionych powodów wnioski, wnioski procesowe i zarzuty, które zostały zgłoszone z oczywistym nadużyciem prawa lub wiążą się z nadużyciem prawa lub procedury. We Włoszech, zgodnie z art. 191 kodeksu postępowania karnego[41], dowody z naruszeniem zakazów określonych przez prawo nie mogą być wykorzystane. Niemożność wykorzystania dowodów może zostać stwierdzona z urzędu na każdym etapie i w każdej instancji postępowania. Oświadczenia lub informacje uzyskane w wyniku popełnienia przestępstwa tortur nie mogą być w żadnym wypadku wykorzystywane, z wyjątkiem sytuacji, gdy dotyczą one osób oskarżonych o popełnienie tego przestępstwa i wyłącznie w celu udowodnienia ich odpowiedzialności karnej.

## V. Skutki prawne projektowanej ustawy

1.

1.1. Projektowane zmiany zmierzają do modyfikacji istniejących regulacji Kodeksu postępowania karnego w zakresie m.in. prawa do pomocy tłumacza, prawa do pomocy obrońcy, stosowania tymczasowego aresztowania, tzw. dowodów nielegalnych, wykorzystania informacji z kontroli operacyjnej i procesowej kontroli i utrwalaniu rozmów, a także zwiększania gwarancji procesowych uczestników postępowania karnego. Wnioskodawca deklaruje, że przedłożone propozycje stanowią odpowiedź na sygnalizowaną potrzebę dostosowania obowiązujących regulacji prawa karnego procesowego do standardów konstytucyjnych i międzynarodowych. Jednocześnie wskazuje, że część projektowanych rozwiązań nawiązuje do regulacji przyjętych w ustawie z dnia 27 lutego 2026 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 1600), której podpisania odmówił Prezydent RP. Z uwagi na szeroki zakres projektowanych zmian, poniższe uwagi będą dotyczyły najważniejszych rozwiązań objętych projektem, zazwyczaj budzących wątpliwości co do ich poprawności legislacyjnej.

Na wstępie należy znaczący, że projektowane zmiany zmierzają m.in. do wdrożenia dyrektywy Europejskiego i Rady 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności[42], co jednak nie następuje. Z treści art. 3 dyrektywy 2013/48/UE wynika, że na gruncie polskiego procesu karnego prawo dostępu do obrońcy powinno przysługiwać następującym podmiotom, począwszy od najwcześniejszego momentu spośród wskazanych poniżej sytuacji (art. 3 ust. 2 in *principio* dyrektywy 2013/48/UE), tj. podejrzanemu w związku z przesłuchaniem w tym charakterze (art. 71 § 1 k.p.k., art. 301 k.p.k. i art. 313 k.p.k.), czynnością jego okazania (art. 74 § 2 pkt 1 k.p.k.) oraz udziałem w konfrontacji i eksperymencie

[41] *Decreto del Presidente della Repubblica 22 settembre 1988*..., op.cit.
[42] Dz. Urz. UE L 294 z 6.11.2013, s. 1-12; ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2013/48/oj.

procesowym (art. 316 § 1 i 2 k.p.k., art. 317 k.p.k.); podejrzanemu, który został pozbawiony wolności w związku z zarzutem popełnienia przestępstwa, np. zatrzymany, tymczasowo aresztowany (art. 245 § 1 k.p.k., art. 249 § 5 k.p.k.); osobie podejrzanej, która została zatrzymana (art. 244 k.p.k., art. 247 k.p.k.); czy osobie podejrzanej w związku z czynnością jej okazania (art. 74 § 3 k.p.k. w zw. z § 2 pkt 1 k.p.k.). Natomiast z 2 ust. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1919 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie pomocy prawnej z urzędu dla podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym oraz dla osób, których dotyczy wniosek w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania[43] wynika, że na gruncie polskiego procesu karnego podejrzanym i oskarżonym, którzy zgodnie z dyrektywą 2013/48/UE mają prawo dostępu do adwokata (radcy prawnego) i jednocześnie zostali pozbawieni wolności, zachodzi przypadek obrony obligatoryjnej lub też mają prawo do wzięcia udziału w okazaniu, konfrontacji lub eksperymencie procesowym, należy zapewnić pomoc prawną obrońcy z urzędu, jeżeli nie mają wystarczających środków na pokrycie pomocy obrońcy.

Kluczowe znaczenie przy wyborze sposobu dostosowania przepisów polskiej procedury karnej do obu dyrektyw ma to, że dyrektywa 2013/48/UE wiąże prawo do dostępu do adwokata nie tylko z uzyskaniem w sposób formalny procesowego statusu podejrzanego, ale również z każdym powiadomieniem osoby „w inny sposób", że jest podejrzana o popełnienie przestępstwa (art. 2 dyrektywy 2013/48/UE). Ponadto zakres wskazanych powyżej czynności procesowych, w toku których należy zapewnić osobie dostęp do adwokata (zatrzymanie, pierwsze przesłuchanie, okazanie, konfrontacja, eksperyment procesowy – art. 3 ust. 2 i 3 dyrektywy 2013/48/UE), obejmuje czynności dokonywane obecnie również wobec osoby podejrzanej, czyli przed przedstawieniem zarzutów w postępowaniu karnym. Wskazane okoliczności uzasadniają dokonanie zmiany definicji podejrzanego w procesie karnym przez „oderwanie" jej od instytucji przedstawienia zarzutów albo przyznanie „punktowe" możliwości korzystania z pomocy obrońcy, gdy organy podejmują wobec osoby podejrzanej pierwszą czynność procesową ukierunkowaną na jej ściganie. Biorąc pod uwagę, że drugie rozwiązanie jest trudne w realizacji w płaszczyźnie normatywnej oraz faktycznej, zwłaszcza, gdy wejdą w grę takie czynności jak np. zatrzymanie takiej osoby, przeprowadzenie jej okazania, przeszukania tej osoby lub zajmowanego przez nią lokalu lub jej pojazdu, pobranie od tej osoby materiałów biologicznych do badań na podstawie art. 74 § 2 k.p.k. lub zarządzenie wobec niej podsłuchu procesowego, należałoby ponownie rozważyć zmianę definicji podejrzanego poprzez uznanie, że jest nim osoba „co do której zebrane dowody dostatecznie uzasadniają podejrzenie popełnienia przez nią przestępstwa i wobec której podjęto czynność procesową ukierunkowaną na jej ściganie"[44]. Tylko bowiem w ten sposób możliwe jest uczynienie zadość standardowi wynikającemu ze wskazanych powyżej aktów prawa unijnego.

[43] Dz. Urz. UE L 297 z 4.11.2016, s. 1-8; ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2016/1919/oj.

[44] Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, Sejm X kadencji, druk sejmowy nr 1600.

Warto też zauważyć, że Trybunał Sprawiedliwości UE w swoim orzecznictwie wyraźnie przyjmuje, że dyrektywa 2013/48/UE i dyrektywa 2012/13/UE mają zastosowanie do osoby, co do której istnieją informacje o tym, że popełniła przestępstwo (np. posiada nielegalne substancje) i przeprowadzono wobec niej czynność taką jak jej przeszukanie i zatrzymanie nielegalnych substancji, a więc czynność nakierowaną na ściganie tej osoby, przy czym bez znaczenia dla korzystania z uprawnień gwarantowanych przez wskazane dyrektywy jest, że osoba ta nie została oficjalnie poinformowana o tym, że ma status podejrzanego (zob. wyrok TS z 7 września 2023 r., C-209/22, pkt 43-44) [45]. Trybunał Sprawiedliwości UE przyjmuje, że dla zapewnienia prawidłowego przebiegu postępowania przygotowawczego właściwe organy krajowe powinny dysponować pewnym zakresem uznania przy wyborze momentu, w którym poinformują daną osobę, że jest ona podejrzana lub oskarżona o popełnienie przestępstwa. Warunkiem jednak jest, że nie doprowadzi to do nadmiernego opóźnienia w przekazaniu tej informacji, uniemożliwiającego danej osobie skuteczne wykonanie przysługującego jej prawa do obrony.

Niezależnie od tego należy dodać, że w świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, osoba podejrzana jest podmiotem, któremu przysługuje prawo do obrony zagwarantowane w art. 42 ust. 2 Konstytucji. Choć zdaniem Trybunału Konstytucyjnego, zazwyczaj punktem czasowym tym jest chwila postawienia zarzutów, a więc chwila, kiedy występuje już uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa, to jednak Trybunał podzielił stanowisko Sądu Najwyższego uznające, że „prawo do obrony, o którym mowa w art. 42 ust. 2 Konstytucji, odnosi się także do tej fazy postępowania, która poprzedza formalne postawienie zarzutów danej osobie. Tym samym Trybunał uznał, że „nie formalne postawienie zarzutu popełnienia przestępstwa, lecz już pierwsza czynność organów procesowych skierowana na ściganie określonej osoby czyni ją podmiotem prawa do obrony"[46].

1.2. Projekt zakłada uchylenie § 2-4 w art. 73 k.p.k. Przepisy te zakładają, że w postępowaniu przygotowawczym prokurator, udzielając zezwolenia na porozumiewanie się z obrońcą, może zastrzec w szczególnie uzasadnionych wypadkach, jeżeli wymaga tego dobro postępowania przygotowawczego, że będzie przy tym obecny sam lub osoba przez niego upoważniona. Poza tym, jeżeli wymaga tego dobro postępowania przygotowawczego, prokurator, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, może również zastrzec kontrolę korespondencji podejrzanego z obrońcą. Wskazane ograniczania nie mogą być utrzymywane ani dokonane po upływie 14 dni od dnia tymczasowego aresztowania podejrzanego. W uzasadnieniu projektu akcentuje się, że nowe brzmienie art. 73 k.p.k. zmierza

[45] Wyrok z TSUE z 7 IX 2023 r., C-209/22, AB (ECLI:EU:C:2023:634).

[46] Zob. wyrok TK z 11 XII 2012 r., sygn. akt K 37/11, OTK-A 2012, nr 11, poz. 133 – pkt III.2.3 uzasadnienia; wyrok SN z 9 II 2004 r., sygn. akt V KK 194/03, OSNKW nr 4/2004, poz. 42 oraz uchwały SN z: 26 IV 2007 r., sygn. akt I KZP 4/07, OSNKW nr 6/2007, poz. 45 oraz z 20 IX 2007 r., sygn. akt I KZP 26/07, OSNKW nr 10/2007, poz. 71; takie stanowisko SN Trybunał powołał w wyroku w sprawie o sygn. akt K 42/07, pkt III 3., zob. też A. M. Tęcza-Paciorek, *Pojęcie osoby podejrzanej i jej uprawnienia*, „Prokuratura i Prawo" 2011, nr 11, s. 56-57 oraz B. Nita, *Dostęp osoby zatrzymanej do pomocy obrońcy. Uwagi w związku z wyrokiem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 10 marca 2009 r. w sprawie Płonka przeciwko Polsce*, „Palestra" 2011, nr 11-12, s. 43.

do wyeliminowania aktualnie obowiązujących ograniczeń w zakresie poufności kontaktów podejrzanego i jego obrońcy oraz pozostaje w zgodzie z zapisami dyrektywy 2013/48/UE, która „w odniesieniu do poufności kontaktu z obrońcą nie pozwala na wprowadzenie ograniczeń w kontaktach podejrzanego z obrońcą, które obecny Kodeks postępowania karnego przewiduje" (uzasadnienie projektu, s. 52). Podzielając tezę, że umożliwienie kontaktu podejrzanego, tymczasowo aresztowanego, z obrońcą stanowi podstawowy element prawa do obrony, należy przyjąć, że sposób ukształtowania tych relacji powinien zapewniać podejrzanemu takie warunki i takie możliwości w korzystaniu z pomocy obrońcy, aby stały się one realne i efektywne. W orzecznictwie ETPC podkreśla się, że najistotniejszym problemem z punktu widzenia możliwości przygotowania obrony jest kwestia nieograniczonego kontaktu oskarżonego pozbawionego wolności ze swoim obrońcą[47]. Twierdzi się wręcz, że prawo oskarżonego do komunikacji ze swym adwokatem poza zasięgiem słuchu osoby trzeciej należy do podstawowych wymogów rzetelnego procesu w społeczeństwie demokratycznym. Jeżeli obrońca nie może naradzić się z klientem ani uzyskać poufnych instrukcji od klienta w sposób nienadzorowany, jego pomoc traci wiele ze swej skuteczności, podczas gdy Konwencja ma na celu gwarantowanie praw, które są praktyczne i skuteczne. Dlatego też przywilej ten zachęca do otwartej i szczerej komunikacji pomiędzy klientami a obrońcami oraz stanowi ważną gwarancję prawa osoby do obrony[48]. Dodaje się także, że brak możliwości naradzenia się przez obrońcę ze swym klientem i otrzymanie poufnych informacji bez nadzoru oznacza, iż świadczona pomoc prawna może stracić wiele ze swojej efektywności, podczas gdy Konwencja ma gwarantować prawa, które są rzeczywiste i skuteczne[49].

Konwencja nie zawiera przepisu mówiącego wprost, od jakiego momentu osoba pozbawiona wolności musi mieć zapewnioną możliwość kontaktu ze swoim obrońcą. Z tego powodu budowa standardu minimalnego powinna następować poprzez linię orzeczniczą ETPC oraz wypowiedzi doktryny. W zakresie prawa podejrzanego tymczasowo aresztowanego do kontaktu z obrońcą prezentowane jest stanowisko, zgodnie z którym uprawnienie do kontaktu z obrońcą powinno być zagwarantowane podejrzanemu od samego początku, to jest od momentu zatrzymania. W wyroku w sprawie *Yurttas przeciwko Turcji*[50] ETPC podkreślił, że pomoc adwokata, szczególnie dla osoby pozbawionej wolności, jest niezbędna począwszy od początkowej fazy śledztwa. Istotna jest bowiem obecność obrońcy już przy pierwszych przesłuchaniach podejrzanego, na przykład w związku z decyzjami o zastosowaniu środków zapobiegawczych, w szczególności

[47] Wyrok ETPC z 8 lutego 1996 r. w sprawie *John Murray przeciwko Wielkiej Brytanii*, skarga nr 18731/91; A. Sakowicz, *Prawo podejrzanego tymczasowo aresztowanego do kontaktu z obrońcą (wybrane aspekty konstytucyjne i prawnomiędzynarodowe)* [w:] P. Hofmański (red.), *FIAT IUSTITIA PEREAT MUNDUS. Księga jubileuszowa poświęcona Sędziemu Sądu Najwyższego Stanisławowi Zabłockiemu z okazji 40-lecia pracy zawodowej*, Warszawa 2014, s. 475-500.

[48] Wyrok ETPC z 13 I 2009 r. w sprawie *Rybacki przeciwko Polsce*, skarga nr 52479/99.

[49] Wyrok ETPC z 28 XI 1991 r. w sprawie *S. przeciwko Szwajcarii*, skarga nr 12629/87 i 13965/88, § 48; wyrok ETPC z 13 V 1980 r. w sprawie *Artico przeciwko Włochom*, seria A nr 37, § 33; wyrok ETPC z 13 I 2009 r. w sprawie *Rybacki przeciwko Polska*, skarga nr 52479/99, § 56.

[50] Wyrok ETPC z 27 V 2004 r. w sprawie *Yurttas przeciwko Turcji* (Sekcja III), skarga nr 25143/94 i 2777098/95, § 76.

w przypadku konieczności udzielenia pomocy w ewentualnym formułowaniu środków odwoławczych. Zbieżna myśl została wyrażona w sprawie *Dayanan przeciwko Turcji*, w której ETPC stwierdził, że podejrzany musi mieć możliwość uzyskania pomocy prawnej niezwłocznie z chwilą zatrzymania, niezależnie od tego, czy jest przesłuchiwany przez policję. Trybunał podkreślił, że skorzystanie z obrońcy na tak wczesnym etapie, ma zapewnić, że podejrzany ma dostęp do wszelkich usług składających się na doradztwo prawne, takich jak omówienie sprawy, przygotowanie linii obrony, zebranie dowodów, przygotowanie przesłuchania, udzielenie pomocy oskarżonemu, który jest w trudnej sytuacji oraz sprawdzenie warunków, w jakich zatrzymany przebywa[51]. Także w sprawie *Pishchalnikov przeciwko Rosji* ETPC wyjaśnił, dlaczego fundamentalne znaczenie ma zapewnienie podejrzanemu obrońcy w trakcie postępowania przygotowawczego (lub czynności wyjaśniających) wskazując, iż „na takim etapie postępowania oskarżony (obwiniony) jest często szczególnie bezbronny (...). W większości przypadków ten rodzaj bezbronności zrekompensować może należycie jedynie pomoc obrońcy, którego zadaniem jest między innymi udzielenie pomocy, aby osoba taka nie dostarczała dowodów na swoją niekorzyść"[52].

Trybunał dostrzega także, że zachowanie skarżącego w początkowej fazie postępowania może mieć istotne znaczenie dla dalszego przebiegu procesu i oddziaływać na możliwość realizacji jego uprawnień poprzez ograniczenie możliwości późniejszej obrony przed sądem. W wyroku w sprawie *John Murray przeciwko Wielkiej Brytanii*[53] Trybunał zauważył, że odmowa dopuszczenia obrońcy w początkowej fazie postępowania skutkuje uznaniem całego postępowania za naruszające standard rzetelności. Trybunał uznał, że w tym szczególnym momencie oskarżony jest najbardziej narażony na niewłaściwe formy nacisku i z tego względu wymaga on pomocy prawnej, chyba, że podsądny w sposób jasny i świadomy zrzeka się prawa do posiadania adwokata[54].

Z orzecznictwa strasburskiego wyłania się obraz, że podejrzany ma prawo do nieskrępowanego kontaktu z adwokatem [55]. Nie oznacza to, że prawo do nieskrępowanego kontaktu z adwokatem nie może wiązać się z nadzorem na etapie postępowania przygotowawczego w celu zapobiegania spiskowi[56], nowym przestępstwom[57] lub w celu ochrony świadków[58]. Dodaje się przy tym, że sposób i czas trwania nadzoru nad spotkaniami podejrzanego z adwokatem musi: a) mieć istotne powody, to znaczy uzasadnione podstawy podejrzewania nie tylko samego podejrzanego, ale także i adwokata o udział lub pomoc w jakichkolwiek szkodliwych działaniach, ocena tej kwestii podlega testowi obiektywnemu i b) być proporcjonalna[59]. Dlatego też, w orzecznictwie ETPC stwierdza się, iż stanowi

[51] Wyrok ETPC z 13 X 2009 r. w sprawie *Dayanan przeciwko Turcji*, § 32.
[52] Wyrok ETPC z 24 IX 2009 r. w sprawie *Pishchalnikov przeciwko Rosji*, § 69.
[53] Wyrok ETPC z 8 II 1996 r. w sprawie *John Murray przeciwko Wielkiej Brytanii*, skarga nr 18731/91.
[54] Wyrok ETPC z 23 II 2010 r. w sprawie *Yoldaş przeciwko Turcji*, § 46-55.
[55] Wyrok ETPC z 2 XI 2010 r. w sprawie *Sakhnovskiy przeciwko Rosji* (WI), § 99-107.
[56] Wyrok ETPC z 28 XI 1991 r. w sprawie *S. przeciwko Szwajcarii*, skarga nr 12629/87, § 48-51.
[57] Wyrok ETPC z 16 X 2002 r. w sprawie *Brennan przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, § 42-63.
[58] Decyzja EKPC z 10 VII 1985 r. w sprawie *Kurup przeciwko Danii*, skarga nr 11219/84.
[59] Wyrok ETPCz z 16 X 2002 r. w sprawie *Brennan przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*; wyrok ETPC z 28 XI 1991 r. w sprawie *S. przeciwko Szwajcarii*, skarga nr 12629/87 i 13965/88, § 48.

naruszenie art. 6 ust. 3 lit. c EKPC np. gdy funkcjonariusz policyjny sprawuje nadzór nad prawie wszystkimi spotkaniami skarżącego z adwokatem na etapie postępowania przygotowawczego w sprawie dotyczącej ponadto 16-tu innych podejrzanych, pomimo braku uzasadnionych podejrzeń, że adwokat mógł być zamieszany w spisek, podczas których uniemożliwiono im także wymienianie jakichkolwiek nazwisk, wobec braku jakichkolwiek uzasadnionych podejrzeń, że adwokat mógł zgodzić się na przekazywanie jakichkolwiek szkodliwych informacji podejrzanym przebywającym na wolności[60]. W obu sytuacjach uznano powzięte środki za nieadekwatne i naruszające prawo do obrony. Podobnie stwierdzono naruszenie art. 6 ust. 3 lit. c EKPC poprzez ograniczenie prawa do korzystania z pomocy adwokata przez umieszczenie szklanej szyby oddzielającej tymczasowo aresztowanego i obrońcę. W takiej sytuacji był utrudniony kontakt między nimi, gdyż zachodził brak możliwości przekazywania dokumentów oraz występowała konieczność podnoszenia głosu w celu porozumiewania się między wskazanymi podmiotami, co wykluczało jakąkolwiek poufność i dyskrecję[61]. Mimo tych uwag należy wskazać, że ETPC zakłada możliwość istnienia ograniczeń nieskrępowanych kontaktów tymczasowo aresztowanego z obrońcą np. co do liczby i długości spotkań, zwłaszcza podczas postępowania przygotowawczego[62].

W zakresie oceny projektowanej propozycji nowego brzmienia art. 73 k.p.k. nie można pominąć tego, że w wyroku z 17 lutego 2004 r. (sygn. akt SK 39/02) Trybunał Konstytucyjny uznał, iż zarządzenie prokuratora w sprawie jego obecności podczas kontaktów tymczasowo aresztowanego z obrońcą w trybie art. 73 § 2 k.p.k. stanowi dopuszczalne ograniczenie gwarancji konstytucyjnych i jest zgodny z art. 42 ust. 2 i art. 78 Konstytucji[63]. W stanie faktycznym sprawy, która zawisła przed TK, skarżący wskazał, że przepis art. 73 § 2 k.p.k. narusza zasady prawa do obrony oraz zaskarżalności orzeczeń, ponieważ – jego zdaniem – prawo do obrony może być ograniczone jedynie na warunkach określonych w art. 31 ust. 3 Konstytucji, tymczasem zastrzeżenie obecności osoby trzeciej (upoważnionej przez prokuratora), przy porozumiewaniu się obrońcy z podejrzanym w ciągu 14 dni od zastosowania tymczasowego aresztowania, nie jest konieczne w demokratycznym państwie prawnym dla zapewnienia jego bezpieczeństwa ani porządku publicznego. Skarżący wskazał, że obrońcą może być jedynie osoba uprawniona do obrony według przepisów ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze[64], co oznacza, że obrońcami nie są osoby przypadkowe. Tym samym, w ocenie skarżącego, brak jest podstaw do ustawowego ograniczania prawa do obrony poprzez uniemożliwianie swobodnego kontaktu podejrzanego tymczasowo aresztowanego z obrońcą. Skarżący stwierdził też, że brak kontroli instancyjnej nad zastrzeżeniami, o których mowa w art. 73 § 2 k.p.k., stwarza możliwość nadmiernej uznaniowości i dowolności, mimo regulaminowego

---

[60] Wyrok ETPC z 16 X 2002 r. w sprawie *Brennan przeciwko Zjednoczonemu Królestwu.*
[61] Wyrok ETPC z 4 X 2005 r. w sprawie *Sarban przeciwko Mołdawii*, skarga nr 3456/05.
[62] Decyzja ETPC z 9 VII 1981 r. w sprawie *Kröcher i Möller przeciwko Szwajcarii*, skarga nr 8463/78; wyrok ETPC z 10 V 2007 r. w sprawie *Modarca przeciwko Mołdawii*, skarga nr 14437/05; A. Sakowicz, *Prawo podejrzanego tymczasowo aresztowanego do kontaktu z obrońcą*... op.cit., s. 475-500.
[63] OTK-A 2004, nr 2, poz. 7.
[64] Dz. U. z 2024 r. poz. 1564, ze zm.

unormowania, wskazującego na wyjątkowy charakter tego środka. Trybunał Konstytucyjny nie podzielił tych zarzutów i wskazał, że treść art. 73 § 2 k.p.k. mieści się w wyznaczonych przez art. 31 ust. 3 Konstytucji granicach ustanawiania ograniczeń w korzystaniu z wolności i praw. Uznał, że ograniczenie prawa oskarżonego do porozumiewania się z jego obrońcą pod nieobecność innych osób – w kształcie unormowanym przepisami Kodeksu – nie stanowi nadmiernej ingerencji w prawo do obrony. Wynika to przede wszystkim z krótkotrwałego – bo zaledwie 14-dniowego okresu, w którym prokurator może ograniczyć swobodę kontaktów oskarżonego z obrońcą. Ograniczenie to – jak zauważa TK – nie może mieć zasadniczego wpływu na sytuację procesową oskarżonego i nie stanowi przeszkody w przygotowywaniu obrony, ponieważ obrona ta – zarówno w sensie materialnym jak i formalnym – jest realizowana i nie ma żadnych przeszkód w kontakcie oskarżonego i jego obrońcy, a jedynie ograniczenie dotyczy jawnej obecności osoby trzeciej. Nie sposób podzielić tego zapatrywania. Nikt nie ma wątpliwości co do tego, że zastrzeżenie obecności osoby trzeciej (upoważnionej przez prokuratora), przy porozumiewaniu się obrońcy z podejrzanym w ciągu 14 dni od zastosowania tymczasowego aresztowania, wpływa negatywnie nie tylko na kształt linii obrony na tym etapie postępowania karnego, lecz także *de facto* wyłącza swobodną możliwość porozumienia z obrońcą w zakresie korzystania z uprawnień procesowych. Nie jest też właściwym uzasadnianie takiego ograniczenia twierdzeniem, że „zarządzenie ograniczające swobodę porozumiewania się oskarżonego z obrońcą podczas nieobecności innych osób musi być uzasadnione ważnym interesem toczącego się postępowania. Ma ono istotne znaczenie zwłaszcza we wstępnej fazie postępowania, gdy zachodzi obawa matactwa, albo konieczność sprawdzenia alibi" [65]. Trzeba jednak zauważyć, że powyższy pogląd bazuje na nieuzasadnionym przekonaniu, iż działania obrońców na wstępnym etapie stosowania tymczasowego aresztowania nie służą interesom postępowania przygotowawczego, ponieważ obrońcy uczestniczą w matactwie, pośredniczą w przekazywaniu informacji osobom trzecim, a przez to utrudniają prawidłowy tok postępowania przygotowawczego. Jeżeli rzeczywiście takie przypadki mały miejsce, należy rozważyć pociągnięcie obrońców dopuszczających się takich zachowań do odpowiedzialności karnej bądź dyscyplinarnej, nie zaś afirmować tezę niweczącą prawo do obrony na wczesnym etapie stosowania wobec podejrzanego środka izolacyjnego. Niewątpliwie pozbawienie go swobodnego kontaktu z obrońcą, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, oznacza, że wartość pomocy obrońcy ulega znacznemu obniżeniu, o ile nie traci praktycznego znaczenia. I właśnie z tej perspektywy nie można zaakceptować poglądu TK optującego za zgodnością przepisu art. 73 § 3 k.p.k. z art. 42 ust. 2 Konstytucji, gdyż przewidziane w art. 73 § 2 k.p.k. ograniczenie prawa do obrony może mieć zasadniczy wpływ na sytuację procesową podejrzanego i stanowić przeszkodę w przygotowywaniu obrony[66].

[65] Wyrok TK z 17 II 2004 r., sygn. akt SK 39/02, OTK-A 2004, nr 2, poz. 7.

[66] A. Sakowicz, *Prawo podejrzanego tymczasowo aresztowanego do kontaktu z obrońcą*... op.cit., s. 485 i n.

Kształtem rozwiązań w zakresie kontroli korespondencji między tymczasowo aresztowanym podejrzanym a obrońcą zajął się także Trybunał Konstytucyjny. W wyroku TK z 10 grudnia 2012 r. (sygn. akt K 25/11), badając zgodności art. 73 § 3 k.p.k. stanowiącego, iż „prokurator może również zastrzec kontrolę korespondencji podejrzanego z obrońcą" na okres nieprzekraczający 14 dni, stwierdził, że powyższy przepis nie tylko nie określa elementów treściowych wprowadzonego ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnego prawa do obrony, lecz także narusza istotę tego prawa, co powoduje jego niezgodność z art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Konstatacja ta wynika z przekonania Trybunału, iż przepis art. 73 § 3 k.p.k. nie precyzuje okoliczności, w których możliwe jest skorzystanie przez prokuratora z możliwości ograniczenia prawa do obrony poprzez kontrolę korespondencji. Brak było w nim jakiejkolwiek przesłanki, która limitowałaby swobodę prokuratora przy podejmowaniu rzeczonej kontroli korespondencji.

Ustawodawca dążąc do wykonania wyroku TK z 10 grudnia 2012 r. (sygn. akt K 25/11) dokonał nowelizacji przepisu art. 73 § 2 i 3 k.p.k.[67] w ten oto sposób, że „w postępowaniu przygotowawczym prokurator, udzielając zezwolenia na porozumiewanie się, może zastrzec w szczególnie uzasadnionych wypadkach, jeżeli wymaga tego dobro postępowania przygotowawczego, że będzie przy tym obecny sam lub osoba przez niego upoważniona" (§ 2). Z tych samych względów możliwym jest zastrzeżenie kontroli korespondencji podejrzanego z obrońcą (§ 3). Z uwagi na to, że nie uległ zmianie przepis § 4, w dalszym ciągu zastrzeżenia, o których mowa w § 2 i 3, mogą być utrzymywane tylko w okresie 14 dni od dnia tymczasowego aresztowania podejrzanego. Porównując obowiązujące brzmienie z wersją poprzednią odnotować trzeba przede wszystkim to, iż uległy uściśleniu przesłanki, od spełnienia których uzależniona jest możliwość podjęcia przez prokuratora decyzji w przedmiocie ograniczenia swobodnego kontaktu podejrzanego tymczasowo aresztowanego z obrońcą. W tym zakresie wprowadzona została podwójna kwantyfikacja okoliczności uzasadniających ograniczenie powyższego kontaktu poprzez posłużenie się kryterium „szczególnie uzasadnionych wypadków, jeżeli wymaga tego dobro postępowania przygotowawczego". Bowiem po pierwsze ma to miejsce w szczególnie uzasadnionych wypadkach, a więc w sytuacji przekraczających ramy normalności, a po drugie, gdy wymaga tego dobro postępowania przygotowawczego.

Wnioskodawca wskazuje, że przepisy dyrektywy 2013/48/UE wykluczają przełamywanie poufności kontaktu zatrzymanego z obrońcą, a tym samy nie pozwalają na istnienie ograniczeń w kontaktach podejrzanego z obrońcą, które obecny Kodeks postępowania karnego przewiduje. Szczegółowe zasady związane z kontaktowaniem się przez tymczasowo aresztowanego z obrońcą określono w art. 3 dyrektywy 2013/48/UE. W ustępie 1 wskazuje się, że państwa członkowskie zapewniają, aby podejrzani i oskarżeni mieli prawo dostępu do adwokata w takim terminie i w taki sposób, aby osoby te mogły rzeczywiście i skutecznie wykonywać

[67] Przepis art. 73 § 2 i 3 zmieniony przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, Dz. U. 2013, poz.1282. Zmiana weszła w życie z dniem 20 listopada 2013 r.

przysługujące im prawo do obrony. W ustępie 2 dodaje się, że podejrzani lub oskarżeni mają prawo dostępu do adwokata bez zbędnej zwłoki. W każdym wypadku podejrzani lub oskarżeni mają dostęp do adwokata począwszy od najwcześniejszego spośród następujących terminów: a) przed ich przesłuchaniem przez policję lub inny organ ścigania lub organ sądowy; b) momencie prowadzenia przez organy ścigania lub inne właściwe organy czynności dochodzeniowych lub innych czynności dowodowych zgodnie z ust. 3 lit. c; c) niezwłocznie po pozbawieniu wolności; d) zanim zostali wezwani do stawiennictwa przed sądem właściwym w sprawach karnych w odpowiednim czasie, zanim stawią się przed tym sądem. Należy w tym miejscu wskazać, że – zgodnie z art. 3 ust. 5 dyrektywy – prawo podejrzanego do niezwłocznego kontaktu z obrońcą może zostać jedynie ograniczone w przypadku, gdy oddalenie geograficzne podejrzanego lub oskarżonego uniemożliwia zapewnienie prawa dostępu do adwokata bez zbędnej zwłoki po pozbawieniu go wolności.

Jednocześnie należy dodać, że przepis art. 3 ust. 3 dyrektywy wskazuje, iż prawo dostępu do adwokata pociąga za sobą zapewnienie, aby:

a) podejrzani lub oskarżeni mieli prawo do spotykania się na osobności i porozumiewania się z reprezentującym ich adwokatem, także przed przesłuchaniem przez policję lub inny organ ścigania lub organ sądowy;
b) podejrzani lub skarżeni mieli prawo do obecności i skutecznego udziału ich adwokata w czasie ich przesłuchiwania. Taki udział musi być zgodny z procedurami określonymi w prawie krajowym, pod warunkiem, że takie procedury pozostają bez uszczerbku dla skutecznego wykonywania odnośnego prawa i dla jego istoty. Jeżeli adwokat bierze udział w przesłuchaniu, fakt ten jest odnotowywany, z wykorzystaniem procedury protokołowania, zgodnie z prawem krajowym danego państwa członkowskiego;
c) podejrzani lub oskarżeni mieli co najmniej prawo do obecności swojego adwokata podczas czynności dochodzeniowych lub dowodowych, w przypadku gdy czynności te są przewidziane w prawie krajowym oraz jeżeli dla danej czynności jest wymagana lub dozwolona obecność podejrzanego lub oskarżonego okazania w celu rozpoznania, konfrontacji oraz eksperymentów procesowych polegających na odtworzeniu przebiegu przestępstwa.

Również w zakresie uprawnień podejrzanego, o których mowa w art. 3 ust. 3 dyrektywy 2013/48/UE, regulacja unijna wprowadza ograniczenia. Wskazuje się w niej, że w wyjątkowych okolicznościach i jedynie na etapie postępowania przygotowawczego państwa członkowskie mogą zastosować czasowe odstępstwo od stosowania praw przewidzianych w art. 3 ust. 3 dyrektyw2013/48/UE, w zakresie, w jakim jest to uzasadnione – w świetle konkretnych okoliczności danej sprawy – jednym z następujących istotnych powodów: w przypadku pilnej potrzeby zapobieżenia poważnym negatywnym konsekwencjom dla życia, wolności lub nietykalności cielesnej jakiejś osoby oraz b) w przypadku konieczności podjęcia przez organy ścigania natychmiastowego działania w celu niedopuszczenia

do narażenia postępowania karnego na znaczący uszczerbek [68]. Spoglądając na treść art. 73 § 2 i 3 k.p.k. oraz art. 3 ust. 3 dyrektywy 2013/48/UE należy dostrzec, że przepis krajowy nie przewiduje przesłanki odwołującej się do nagłej potrzeby działania z uwagi na dobro postępowania przygotowawczego. Nie dokonuje także stopniowania zagrożenia dla postępowania przygotowawczego. W treści art. 73 § 2 i 3 k.p.k. mowa jest tylko o ograniczeniu kontaktów tymczasowo aresztowanego z obrońcą „w szczególnie uzasadnionych wypadkach, jeżeli wymaga tego dobro postępowania przygotowawczego", gdy zaś przepis unijny odwołuje się do „narażenia postępowania karnego na znaczący uszczerbek". Co więcej, wymóg, aby zaistniała znaczna, jak i realna oraz bezpośrednia groźba naruszenia interesu postępowania przygotowawczego („konieczności podjęcia przez organy ścigania natychmiastowego działania"), musi zostać potwierdzony konkretnymi okolicznościami, wskazującymi na możliwość zagrożenia o takim charakterze. Wydaje się zatem wartym rozważania dokonanie takiej nowelizacji treści art. 72 § 2 i 3 k.p.k., która z jednej strony będzie zgodna z prawem unijnym, a z drugiej strony, będzie przewidywała temporalne ograniczanie kontaktu zatrzymanego z jego obrońcą na wczesnym etapie stosowania tymczasowego aresztowania.

1.3. Zgodnie z art. 168a k.p.k.: „Dowodu nie można uznać za niedopuszczalny wyłącznie na tej podstawie, że został uzyskany z naruszeniem przepisów postępowania lub za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego, chyba że dowód został uzyskany w związku z pełnieniem przez funkcjonariusza publicznego obowiązków służbowych, w wyniku: zabójstwa, umyślnego spowodowania uszczerbku na zdrowiu lub pozbawienia wolności". Obecne brzmienie art. 168a k.p.k. określa możliwość dopuszczenia w postępowaniu karnym dowodu pozyskanego z naruszeniem przepisów postępowania lub za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 k.k. – z wyjątkiem sytuacji, gdy dowód został uzyskany w związku z pełnieniem przez funkcjonariusza publicznego obowiązków służbowych oraz w wyniku: zabójstwa, umyślnego spowodowania uszczerbku na zdrowiu lub pozbawienia wolności. Trafnie wskazuje się w literaturze, że w przepisie tym jest zawarta zasada dopuszczalności dowodów nielegalnych, a ich niedopuszczalność jest ograniczona do najbardziej jaskrawych przejawów nadużycia władzy przez funkcjonariuszy publicznych[69].

Jednocześnie art. 168a k.p.k. w brzmieniu obowiązującym budzi szereg wątpliwości. Po pierwsze, z treści art. 168a k.p.k. nie wynika, czy ma to być dowód pierwotny, czy także dowód uzyskany dzięki dowodowi zakazanemu. Brak rozróżnienia wskazuje, że nie ma znaczenia, czy jest to dowód pierwotnie, czy tzw. wtórnie skażony. Po drugie, zwrot „dowód (...) uzyskany z naruszeniem przepisów postępowania" nie zawiera dookreślenia, o jakie postępowanie oraz przepisy chodzi. Wprawdzie umiejscowienie tego przepisu w Kodeksie postępowania karnego

---

[68] A. Sakowicz, *Prawo podejrzanego tymczasowo aresztowanego do kontaktu z obrońcą*... op.cit., s. 585 i n.

[69] Por. A. Rychlewska, *O przepisie art. 168a k.p.k. jako przyzwoleniu na korzystanie w ramach procesu karnego z dowodów zdobytych w sposób nielegalny*, „Palestra" 2016, nr 5, s. 14; R.A. Stefański, *Stosunek sądu do dowodów nielegalnych* [w:] D. Kala, I. Zgoliński (red.), *Postępowanie przed sądem I instancji w znowelizowanym procesie karnym*, Warszawa 2018, s. 40.

przesądza o tym, że chodzi o przepisy regulujące postępowanie karne, jednak nie wynika z tego, że mają to być tylko przepisy Kodeksu postępowania karnego. W związku z tym należy przyjąć, że chodzi o przepisy zamieszczone nie tylko w Kodeksie postępowania karnego, ale także w innych aktach prawnych dotyczących postępowania karnego. W literaturze jako przykład innych przepisów podaje się art. 19 ustawy o Policji, regulujący czynności operacyjno-rozpoznawcze[70]. Po trzecie, w art. 168a k.p.k. nie wskazano wprost, że dotyczy on wyłącznie organów procesowych, co nakazuje przyjąć, że ma on zastosowanie zarówno do organów procesowych, jak i do nieinstytucjonalnych uczestników procesu. Po czwarte, w świetle art. 168a k.p.k. nie ma znaczenia, czy dowód jest obciążający, czy odciążający. I wreszcie, po piąte, w art. 168a k.p.k. przewiduje się wyłączenie dowodu uzyskanego za pomocą czynu zabronionego co do niektórych czynów zabronionych. Wyłączenie to zostało dokonane przy użyciu zwrotu „chyba że dowód został uzyskany w związku z pełnieniem przez funkcjonariusza publicznego obowiązków służbowych, w wyniku: zabójstwa, umyślnego spowodowania uszczerbku na zdrowiu lub pozbawienia wolności". Z jednej strony, w doktrynie twierdzi się, że „za pomocą frazy «chyba że» zostało wprowadzone zdanie podrzędne. Powstaje pytanie, czy odnosi się ono do obu wcześniejszych składników zdania, tj. do dowodu uzyskanego za pomocą czynu zabronionego, czy także do dowodu uzyskanego z naruszeniem przepisów postępowania. Wydawać by się mogło, że wartość logiczna tego przepisu przemawia za tym, że dotyczy obu sposobów uzyskania dowodu, zostały one bowiem połączone funktorem zdaniowym „lub", oznaczającym alternatywę zwykłą. Przy takiej konstrukcji zdania dalsza jego część odnosi się do obu członów połączonych tym spójnikiem.

Za odrzuceniem takiej interpretacji przemawia treść zdania podrzędnego, w którym jest mowa o uzyskaniu dowodu w wyniku zabójstwa, umyślnego spowodowania uszczerbku na zdrowiu lub pozbawienia wolności, które są czynami zabronionymi. Takie zachowania nie mogą odnosić się do uzyskania dowodu z naruszeniem przepisów postępowania. W związku z tym nigdy nie może zostać niedopuszczony dowód uzyskany z naruszeniem przepisów postępowania, zaś dowód uzyskany za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 k.k., może być niedopuszczony tylko w wypadku, gdy: 1) dowód został uzyskany przez funkcjonariusza publicznego; 2) uzyskanie dowodu nastąpiło w związku z pełnieniem przez niego obowiązków służbowych; 3) dowód został uzyskany w wyniku zabójstwa, umyślnego spowodowania uszczerbku na zdrowiu lub pozbawienia wolności[71]. Z drugiej strony, w literaturze dokonuje się odmiennej wykładni tego przepisu, twierdząc, że dopuszczalne są dowody uzyskane zarówno z naruszeniem przepisów procesowych, jak i za pomocą czynu zabronionego

[70] Por. S. Brzozowski, *Dopuszczalność dowodów uzyskanych z naruszeniem przepisów postępowania w kontekście art. 168a k.p.k.*, „Palestra" 2017, nr 1–2, s. 55; R. A. Stefański [w:] R. A. Stefański, S. Zabłocki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz do art. 167-296*, Warszawa 2019, s. 64.

[71] Zob. szerzej R. A. Stefański [w:] R. A. Stefański, S. Zabłocki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz do art. 167-296*, Warszawa 2019, s. 64.

określonego w art. 1 § 1 k.k., które nie zostały pozyskane przez funkcjonariusza publicznego w związku z pełnieniem przez niego obowiązków służbowych lub przez jakąkolwiek osobę będącą lub niebędącą funkcjonariuszem publicznym w wyniku zabójstwa, umyślnego uszczerbku na zdrowiu lub pozbawienia wolności. Przyjmuje się, że chodzi jedynie „o dopuszczalność tzw. dowodów prywatnych, tj. informacji pozyskiwanych, zlecanych czy wytwarzanych przez podmioty nieinstytucjonalne, pod warunkiem, że podmioty te nie tylko nie są organami procesowymi, ale również nie są funkcjonariuszami publicznymi uzyskującymi dowód w związku z pełnieniem obowiązków służbowych oraz że naruszenie przez te podmioty przy uzyskiwaniu informacji przepisów postępowania lub wyczerpanie znamion czynu zabronionego z art. 1 § 1 k.k. nie prowadziło do zabójstwa, umyślnego uszczerbku na zdrowiu lub naruszenia wolności. Tylko tak zakreślona klasa dowodów uzyskanych w sposób sprzeczny z normami karnomaterialnymi i karnoprocesowymi może zostać włączona do podstawy dowodowej"[72]. W związku z tym przyjmuje się, że niedopuszczalne są: 1) dowód uzyskany z naruszeniem przepisów postępowania w związku z pełnieniem przez funkcjonariusza publicznego obowiązków służbowych; 2) dowód uzyskany za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 k.k., w związku z pełnieniem przez funkcjonariusza publicznego obowiązków służbowych; 3) dowód uzyskany za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 k.k., oraz z naruszeniem przepisów postępowania w związku z pełnieniem przez funkcjonariusza publicznego obowiązków służbowych; 4) dowód uzyskany za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 k.k., w wyniku zabójstwa, umyślnego spowodowania uszczerbku na zdrowiu lub pozbawienia wolności [73]. Przy takiej interpretacji włączeniu podlegałyby wszelkie dowody uzyskane z naruszeniem przepisów postępowania lub za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 k.k., przez funkcjonariuszy publicznych w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, a w przypadku innych osób – tylko wówczas, gdy zostały uzyskane za pomocą zabójstwa, umyślnego uszczerbku na zdrowiu lub pozbawienia wolności.

W celu jednoznacznego wyeliminowania możliwości wykorzystania dowodów pozyskanych w sposób nielegalny Wnioskodawca proponuje brzmienie art. 168a k.p.k. przyjmujące, że: „Niedopuszczalne jest przeprowadzenie i wykorzystanie dowodu uzyskanego do celów postępowania karnego za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego. Zakaz, o którym mowa w zdaniu pierwszym, nie dotyczy zbrodni określonych w rozdziale XVI, zbrodni określonych w rozdziale XVII, występków określonych w art. 140-142, zbrodni i występków określonych w art. 197 § 4, jeżeli sprawca dopuszcza się zgwałcenia wobec małoletniego poniżej lat 15, art. 199 § 2 i 3, art. 200 § 1, art. 202 § 3 i 4 Kodeksu karnego". Zdanie pierwsze nawiązuje do treści art. 168a k.p.k., który został

[72] Por. D. Gruszecka [w:] J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 342.

[73] Por. D. Gruszecka [w:] J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz,* Warszawa 2016, s. 342; J. Skorupka, *Prokonstytucyjna wykładnia przepisów prawa dowodowego w procesie karnym* [w:] T. Grzegorczyk, R. Olszewski (red.), *Verba volant, scripta manent. Proces karny, prawo karne skarbowe i prawo wykroczeń po zmianach z lat 2015–2016. Księga pamiątkowa poświęcona Profesor Monice Zbrojewskiej*, Warszawa 2017, s. 362.

dodany do Kodeksu postępowania karnego ustawą z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw i przepis ten stanowił, że: „Niedopuszczalne jest przeprowadzenie i wykorzystanie dowodu uzyskanego do celów postępowania karnego za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego”[74]. Zgodnie z uzasadnieniem projektu, celem art. 168a k.p.k. miało być ograniczenie możliwości wprowadzania do postępowania karnego dowodów, które pozyskane zostały w wyniku przestępstwa. Miał on stanowić podstawę eliminacji z materiału dowodowego, mogącego służyć za podstawę ustaleń faktycznych, tych dowodów, które uzyskano dla celów postępowania za pomocą czynu zabronionego pod groźbą kary. Podkreślić należy, że regulacja ta wiązała się przede wszystkim z przemodelowaniem procesu w stronę większej kontradyktoryjności i zwiększeniem roli tzw. „dowodów prywatnych”, wprowadzanych przez tzw. nieinstytucjonalnych uczestników procesu z uwagi na zmienione brzmienie art. 393 § 3 k.p.k.

Również w zakresie pierwotnego brzmienia art. 168a k.p.k. były zgłaszane liczne uwagi, przekładające się na zakres zastosowania ustanawianego zakazu. Podnoszono, że użycie sformułowania „dowód uzyskany (...) za pomocą czynu zabronionego” rodziło wątpliwości, czy rzeczony zakaz obejmuje tylko dowody bezpośrednio nielegalne (uzyskane bezpośrednio za pomocą czynu zabronionego), czy także dowody pośrednio nielegalne (uzyskane pośrednio za pomocą czynu zabronionego); nie było wiadome, czy art. 168a k.p.k. w brzmieniu pierwotnym obejmował tylko tzw. instytucjonalnych uczestników procesu, czy też również tzw. uczestników nieinstytucjonalnych[75]. Wreszcie, krytykowano szeroki zakres

---

[74] W ramach tej części niniejszej opinii wykorzystano fragment opinii *Ocena skutków regulacji zawartej w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (druk sejmowy nr 410)*, opinia Biura Ekspertyz i Oceny Skutków Regulacji Kancelarii Sejmu (BEOS), opinia z 3 VI 2024 r., BEOS-WP/WOSR-970/24.

[75] A. Bojańczyk nie ma wątpliwości, że przepis art. 168a obejmuje tzw. dowody prywatne, por. A. Bojańczyk, *Jaki jest zakres nowego zakazu dowodowego obejmującego dowody uzyskane za pomocą czynu zabronionego*, „Palestra” 2014, nr 10, s. 106 i n. Innego zdania jest np. P. Kardas, który podnosił, że w zakresie art. 168a k.p.k. możliwe są dwie, wzajemne przeciwstawne koncepcje wykładni. „Pierwsza, restryktywna, zgodnie z którą w przypadku czynności pozaprocesowych podejmowanych przez instytucjonalnych uczestników postępowania, mających status organów władzy publicznej i zarazem organów procesowych, uzyskanie dowodu w wyniku popełnienia czynu zabronionego uzasadnia kwalifikację takich zachowań (działań lub zaniechań) jako bezprawnych, tj. nie tylko pozbawionych podstawy prawnej, ale stanowiących przekroczenie określonego w przepisach prawa zakazu/nakazu. To przesądza o nielegalności takich czynności zarówno z punktu widzenia prawa karnego materialnego, jak i prawa karnego procesowego, w dalszej zaś konsekwencji o niedopuszczalności, wadliwości i bezskuteczności czynności dowodowej realizowanej już ewentualnie w ramach procesu karnego, której przedmiotem byłyby środki dowodowe uzyskane w bezprawny, nielegalny sposób. W tym zakresie z uwagi na wyrażoną w art. 7 Konstytucji RP zasadę praworządności (legalności) wymagającą działania organów władzy publicznej zawsze na podstawie i w granicach prawa, treść art. 168a k.p.k. niczego nie zmienia. W szczególności zaś przepis ten nie może być w powyższym kontekście interpretowany jako ewentualna podstawa do procesowego wykorzystywania dowodów uzyskanych za pomocą czynu zabronionego, jeżeli czynności realizujące znamiona czynu zabronionego nie miały na celu pozyskania dowodów dla postępowania karnego. W tym ujęciu zgoła odmiennie przedstawia się ocena możliwości procesowego wykorzystywania dowodów pozyskanych przez uczestników procesu niemających statusu organów procesowych w wyniku popełnienia przestępstwa niepopełnionego jednak w celu uzyskania dowodów dla potrzeb postępowania karnego. Zachowania takie, realizowane na przedpolu procesu, a więc mające postać czynności pozaprocesowych, będą z punktu widzenia prawa karnego materialnego kwalifikowane jako bezprawne i nielegalne, zarazem jednak z uwagi na wąski zakres zakazu dowodowego określonego

wyłączenia dowodów „uzyskany za pomocą czynu zabronionego", gdyż obejmuje on także pozyskanie dowodów w stanie wyższej konieczności lub w sytuacji, lub gdy społeczna szkodliwość czynu zabronionego jest znikoma lub niższa niż znikoma. W takich sytuacjach czyn, który pozwolił na pozyskanie dowodu nie przestaje być czynem zabronionym. Uwagi te – w całej rozciągłości – zachowują swoją aktualność wobec opiniowanej nowelizacji Kodeksu postępowania karnego. Z zastrzeżeniem należy odnieść się do kategorycznych i ogólnych rozwiązań eliminujących dowody nielegalne z procesu karnego. Zasadniczo nie występują one w ustawach procesowych państw Europy kontynentalnej, jak również nie wynikają ze standardu strasburskiego. W orzecznictwie ETPC powtarzana jest teza, że art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka nie reguluje kwestii dopuszczalności dowodów, która zasadniczo jest pozostawiona prawu krajowemu. Przyjęcie innej interpretacji konwencyjnego prawa do rzetelnego procesu podważałoby istotne różnice w prawie dowodowym państw-stron Konwencji. Stąd też na podstawie analizy dorobku orzeczniczego można tylko wyróżnić zakazy dowodowe *sensu stricto*:

1) niedopuszczalność dowodowego wykorzystania oświadczeń uzyskanych od osobowego źródła dowodowego bezpośrednio przy użyciu tortur;
2) niedopuszczalność dowodowego wykorzystania oświadczeń uzyskanych od osobowego źródła dowodowego bezpośrednio wskutek nieludzkiego lub poniżającego traktowania;
3) niedopuszczalność wykorzystania dowodów innych niż wyjaśnienia lub zeznania (tj. dowodów rzeczowych) uzyskanych bezpośrednio wskutek zastosowania tortur;
4) niedopuszczalność wykorzystania dowodów uzyskanych wskutek wadliwie przeprowadzonej transakcji pozornej, która polegała na podżeganiu oskarżonego do popełnienia czynu zabronionego.

Jak wskazuje M. Wąsek-Wiaderek, pierwsze trzy zakazy dowodowe wynikają z art. 3 Konwencji (zakaz tortur), który ma charakter bezwzględny i uniwersalny. W sprawie *Jalloh przeciwko Republice Federalnej Niemiec*. Europejski Trybunał Praw Człowieka stwierdził : „[...] dowody obciążające, czy to w postaci przyznania się do winy, czy też dowody rzeczowe, uzyskane w rezultacie zastosowania aktów przemocy, brutalności czy innych zachowań stanowiących tortury nie mogą w żadnym razie być wykorzystywane jako dowód winy, bez względu na ich wartość dowodową [czyli ich znaczenie dla możliwości ustalenia sprawstwa]". Zaaprobowanie każdej innej tezy stanowiłoby pośrednie usprawiedliwienie zachowań zasługujących na moralne potępienie, których autorzy art. 3 Konwencji

---

w art. 168a KPK nie będzie wykluczone wykorzystanie tak uzyskanych dowodów w procesie karnym. Druga, liberalna, zgodnie z którą w odniesieniu do instytucjonalnych uczestników procesu obowiązują te same zasady dopuszczalności przeprowadzenia i wykorzystania dowodów uzyskanych za pomocą czynu zabronionego, co uczestników nieinstytucjonalnych. W tym ujęciu uzyskanie przez instytucjonalnych uczestników procesu dowodu za pomocą czynu zabronionego jednak nie dla celów postępowania karnego nie wyklucza możliwości przeprowadzenia i wykorzystania takiego dowodu w ramach procesu karnego", por. P. Kardas, *Problem granic legalności czynności uczestników postępowania karnego i konsekwencji ich przekroczenia* [w:] J. Skorupka, D. Gruszecka (red.), *Granice procesu karnego. Legalność działań uczestników postępowania*, Warszawa 2015, s. 62-63; S. Brzozowski, *Dopuszczalność dowodów uzyskanych z naruszeniem przepisów postępowania w kontekście art. 168a k.p.k.*, „Palestra" 2017, nr 1-2, s. 55 i n.

zamierzali zabronić lub, jak to zgrabnie zostało wyrażone w wyroku SN Stanów Zjednoczonych w sprawie *Rochin*, „[...] stanowiłoby nałożenie na brutalność peleryny prawa"[76]. Z kolei w wyroku *El Haski przeciwko Belgii* ETPC ponownie podkreślił, że wykorzystanie w postępowaniu karnym oświadczeń uzyskanych zarówno wskutek użycia tortur, jak i nieludzkiego lub poniżającego traktowania czyni to postępowanie automatycznie i w całości nierzetelnym. Ten sam standard należy zastosować do dowodów rzeczowych pozyskanych bezpośrednio wskutek działania stanowiącego tortury[77]. Czwarty konwencyjny zakaz dowodowy *sensu stricto* został sformułowany w orzecznictwie strasburskim stosunkowo niedawno na gruncie art. 6 Konwencji[78].

Dodać należy, że z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka nie wynika zakaz korzystania z dowodów pośrednio nielegalnych, pomimo dostrzeżenia nielegalnego źródła ich pochodzenia. W wyroku z dnia 1 czerwca 2010 r. w sprawie *Gäfgen przeciwko Niemcom*, skarga nr 22978/05, Trybunał wskazał, że bezwzględnie niedopuszczalne są dowody, które zostały pozyskane z naruszeniem art. 3 EKPC, jak też zaznaczył, iż można prowadzić postępowanie dowodowe w oparciu o dowody uzyskane pośrednio, wskutek nielegalnych metod przesłuchania, o ile dowody te nie mają zasadniczego znaczenia w sprawie. Trybunał przyjął, że wykorzystanie w procesie karnym dowodów uzyskanych dzięki wyjaśnieniom oskarżonego złożonym pod przymusem rodzi poważne domniemanie nierzetelności takiego procesu. Możliwe jest jednak obalenie tego domniemania, jeżeli doszło do zerwania związku przyczynowego między nieludzkim traktowaniem w czasie przesłuchania a wydaniem wyroku skazującego. Jak podkreślił ETPC, dowody „skażone" służyły jedynie do zweryfikowania wiarygodności przyznania się oskarżonego, a nie do poczynienia obciążających go ustaleń faktycznych. Z tego powodu doszło do zerwania związku przyczynowego między naruszającym art. 3 Konwencji pozyskaniem dowodów a wydaniem wyroku skazującego wobec oskarżonego. Skarżący posiadał także środki prawne do kwestionowania dopuszczalności tych dowodów. Okoliczności te spowodowały orzeczenie braku naruszenia art. 6 ust. 1 w zw. z art. 6 ust. 3 Konwencji[79].

W celu osłabienia wskazanych zarzutów Wnioskodawca proponuje wyłączenie zakazu przeprowadzenia i wykorzystanie dowodu uzyskanego za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego, w stosunku do zbrodni określonych w rozdziale XVI, zbrodni określonych w rozdziale XVII, występków

---

[76] Zob. szeroko M. Wasek-Wiaderek, *Model zakazów dowodowych z perspektywy Konwencji i orzecznictwa ETPCz* [w:] J. Skorupka (red.), *Nowe spojrzenie na model zakazów dowodowych w procesie karnym*, Warszawa 2016, s. 23-28. Wyrok ETPC z 11 VII 2006 r., skarga Nr 54810/00, Legalis, § 105. Podobny pogląd został wyrażony w wyroku *Söylemez przeciwko Turcji* z 21 września 2006 r., skarga Nr 46661/99, Legalis, § 122.

[77] Wyrok ETPC z 25 IX 2012 r., w sprawie *El Haski przeciwko Belgii*, skarga Nr 649/08, Legalis, § 85.

[78] Wyrok ETPC z 5 II 2008 r., w sprawie *Ramanauskas przeciwko Litwie*, skarga Nr 74420/01, Legalis, § 60.

[79] Zob. M. Wasek-Wiaderek, *Model zakazów dowodowych z perspektywy Konwencji i orzecznictwa ETPCz* [w:] J. Skorupka (red.), Nowe *spojrzenie na model zakazów dowodowych w procesie karnym*, Warszawa 2016, s. 29 i n; tejże Autorki, *Zagadnienia prawa dowodowego w orzecznictwie Trybunału Strasburskiego* [w:] J. Godyń, M. Hudzik, Ł.K. Paprzycki (red.), *Zagadnienia prawa dowodowego*, Warszawa 2011, s. 50–51.

określonych w art. 140-142, zbrodni i występków określonych w art. 197 § 4, jeżeli sprawca dopuszcza się zgwałcenia wobec małoletniego poniżej lat 15, art. 199 § 2 i 3, art. 200 § 1, art. 202 § 3 i 4 Kodeksu karnego. Niemniej jednak w stosunku do projektowanego rozwiązania można poczynić kilka zarzutów. Po pierwsze, propozycja zdania drugiego art. 168a k.p.k. w szerokim zakresie – wręcz automatycznie – dopuszcza dowody uzyskane za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 k.k. Po drugie, szeroki katalog wyjątków od projektowanego zakazu wydaje się arbitralny. Nie obejmuje najpoważniejszych form przestępstw korupcyjnych czy działalności zorganizowanych grup przestępczych o charakterze terrorystycznym. Trudno też znaleźć przekonujące uzasadnienie, dlaczego np. zabójstwo miałoby uzasadniać odstępstwo od zakazu, a nie miałby go uzasadniać handel ludźmi. Po trzecie wreszcie, przedłożona propozycja art. 168a k.p.k. nie różnicuje pozycję instytucjonalnych oraz nieinstytucjonalnych uczestników procesu. W zakresie grupy pierwszej należy pamiętać, że wszystkie organy władzy publicznej, w tym organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości, zgodnie z art. 7 Konstytucji działają na podstawie i w granicach prawa. Działania tych organów są wyznaczone przez prawo, w którym powinny być określone zarówno podstawa, jak i granice ich działania. Wymóg podstawy prawnej dla działania organów władzy publicznej jest ściśle związany z wymogiem podejmowania działań w granicach prawa. Wyjście poza te granice kwalifikuje się jako działanie bez podstawy prawnej, a więc jako wykraczające poza granice wyznaczone przez prawo[80]. Zasadnie Sąd Najwyższy podkreśla, że: „Nie jest możliwe zaakceptowanie sytuacji, w której funkcjonariusze demokratycznego państwa, funkcjonariusze władzy publicznej, mogliby gromadzić dowody wbrew obowiązującemu prawu, natomiast zgodnie z prawem, na podstawie właśnie tych dowodów, obywatele mieliby ponosić odpowiedzialność karną. Każde państwo odpowiada za bezprawną działalność swoich funkcjonariuszy służb specjalnych, a tej odpowiedzialności nie może wyłączać powoływanie się na interes społeczny w zwalczaniu przestępczości" [81]. W konsekwencji warto postulować przemyślenie propozycji art. 168a k.p.k., w taki sposób, aby różnicował pozycję instytucjonalnych oraz nieinstytucjonalnych uczestników procesu. Wypada też rozważyć takie rozwiązanie, które wykluczałoby możliwość przeprowadzenia dowodu uzyskanego z naruszeniem przepisów postępowania lub za pomocą czynu zabronionego jedynie wówczas, gdy przeprowadzenie takiego dowodu czyniłoby proces nierzetelnym w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPCz. Wszak bowiem – jak słusznie wskazał SN – „decyzja o uznaniu dowodu za niedopuszczalny (art. 170 § 1 pkt 1 w zw. z art. 168a k.p.k.), z uwagi na uzyskanie go z naruszeniem prawa, musi być rezultatem skrupulatnego ważenia pozostających w konflikcie wartości, jakimi są: z jednej strony prawda materialna oraz potrzeba urzeczywistnienia zasady trafnej reakcji karnej (art. 2 § 1 pkt 1 i § 2 k.p.k.), a z drugiej strony konieczność przestrzegania konstytucyjnej zasady legalizmu, a więc wymogu działania organów procesowych na podstawie i w

[80] Wyrok TK z 14 VI 2000 r., sygn. akt P 3/00, OTK 2000, nr 5, poz. 138; orzeczenie TK z 19 X1993 r., sygn. akt K 14/92, OTK 1993, nr 2, poz. 35; orzeczenie TK z 15 III 1995 r., sygn. akt K 1/95, OTK 1995, nr 1, poz. 7; orzeczenie TK z 15 VII 1996 r., sygn. akt U 3/96, OTK 1996, nr 4, poz. 31.
[81] Postanowienie SN z 19 III 2014 r., sygn. akt II KK 265/13, OSNKW 2014/9, poz. 71.

granicach prawa (art. 7 Konstytucji RP) oraz pozostałych reguł rzetelnego procesu, co jest niezbędne do osiągnięcia stanu sprawiedliwości proceduralnej"[82]. Z kolei odwołanie się do klauzuli ogólnej np. rzetelności postępowania karnego, pozwoliłyby na uniknięcie arbitralności w zakresie katalogu wyjątków od zakazu przeprowadzenia i wykorzystanie dowodu uzyskanego za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego.

1.4. Budzi wątpliwości projektowany art. 258 § 2 k.p.k., wedle którego: „Wobec oskarżonego, któremu zarzucono popełnienie zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 10 lat, oraz występków określonych w art. 130 § 3, 6 i 8, art. 141 § 2, art. 142 § 2, art. 264 § 3, art. 265 § 2 oraz art. 269 § 1 Kodeksu karnego, albo którego sąd pierwszej instancji skazał na karę pozbawienia wolności wyższą niż 3 lata, obawy utrudniania prawidłowego toku postępowania, o których mowa w § 1, uzasadniające stosowanie środka zapobiegawczego, mogą wynikać także z surowości grożącej oskarżonemu kary". O ile za zasadne należy uznać podniesienie górnej granicy kary pozbawienia wolności z 8 na 10 lat z uwagi na znaczący wzrost ustawowego zagrożenia kar, który nastąpił z dniem 1 października 2023 r., o tyle wymienienie występków określonych w art. 130 § 3, 6 i 8, art. 141 § 2, art. 142 § 2, art. 264 § 3, art. 265 § 2 oraz art. 269 § 1 k.k. uznać należy za zbędne. W przypadku wystąpienia podejrzenia popełnienia wskazanych przestępstw istnieje szeroka, a zarazem wystarczająca, możliwość stosowania tymczasowego aresztowania w oparciu o podstawę ogólna (art. 249 k.p.k.) oraz przesłanki szczególne z art. 258 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k.

Należy wyrazić zastrzeżenia wobec propozycji wyłączenia przesłanki negatywnej tymczasowego aresztowania z art. 259 § 3 k.p.k. („w wyłączeniem występków określonych w art. 157a § 1, art. 179, art. 200a § 2, art. 208, art. 242 § 1, art. 262 § 1, art. 267 § 1 oraz art. 277 Kodeksu karnego."). Ograniczenie to jest zbędne, gdyż art. 259 § 4 k.p.k. dopuszcza możliwość stosowania tymczasowego aresztowania, jeżeli przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą dwóch lat, w sytuacji, gdy oskarżony ukrywa się, uporczywie nie stawia się na wezwania lub w inny bezprawny sposób utrudnia postępowanie albo nie można ustalić jego tożsamości.

1.5. Zmiany w zakresie prawa do pomocy tłumacza (zmiany w art. 72 § 2, § 2a i § 4 k.p.k., art. 300 § 1a i § 1b k.p.k.) należy ocenić pozytywnie. W zgodzie z założeniami dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/64/UE z dnia 20 października 2010 r. w sprawie prawa do tłumaczenia ustnego i tłumaczenia pisemnego w postępowaniu karnym[83] proponuje się zmiany w treści art. 72 k.p.k. Jego nowe brzmienie ma zapewnić pomoc tłumacza również w sytuacji, gdy oskarżony niewładający językiem polskim i obrońca mają potrzebę porozumienia się w związku z wniesieniem środka zaskarżenia (np. w celu podjęcia decyzji o tym, czy go wnosić albo uzgodnienia jego treści) lub wniosku dotyczącego toku postępowania (np. wniosku o umorzenie postępowania, wniosku o zwrot sprawy do uzupełnienia istotnych braków postępowania przygotowawczego).

[82] Wyrok SN z 3 XI 2021 r., sygn. akt III KK 373/20, OSNKW 2022, nr 2, poz. 4.
[83] Dz. Urz. UE L 280 z 26.10.2010, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2010/64/oj.

Proponowany art. 72 § 2a k.p.k. ma na celu zapewnienie pomocy tłumacza języka migowego oskarżonemu, który jest głuchy lub niemy, również na potrzeby jego udziału w czynnościach postępowania (np. rozprawie lub posiedzeniach) oraz kontaktów z obrońcą. Zdaniem Wnioskodawcy obowiązujący art. 204 § 1 k.p.k. ujmuje tę kwestię zbyt wąsko, bowiem pomoc tłumacza języka migowego jest ograniczona jedynie do przesłuchania oskarżonego, który jest głuchy lub niemy. Także art. 2 ust. 3 dyrektywy 2010/64/UE gwarantuje takiemu oskarżonemu pomoc tłumacza w takich samych sytuacjach, jak w przypadku oskarżonego niewładającego językiem danego postępowania. Proponowanej regulacji art. 72 § 2a k.p.k. towarzyszy odpowiednia zmiana art. 300 k.p.k., która wprowadza odpowiednie „dedykowane" pouczenie oskarżonego o tych jego uprawnieniach (proponowany art. 300 § 1b k.p.k.) oraz zmiana art. 244 § 2 k.p.k. wprowadzająca nakaz pouczenia zatrzymanego, który jest głuchy lub niemy, o uprawnieniu do korzystania z pomocy tłumacza. Proponuje się także dodanie art. 72 § 4 k.p.k., którym to przepisem wprost zostałoby przyznane oskarżonemu prawo do sporządzenia tłumaczenia, innego niż wskazany w § 3 dokumentu lub jego części, jeśli ma on istotne znaczenie dla realizacji prawa do obrony, co w powiązaniu z pouczeniem oskarżonego o tym uprawnieniu (proponowany art. 300 § 1a k.p.k.), zapewni efektywne korzystanie z prawa do tłumaczenia.

1.6. Projektowane zmiany obejmujące art. 156 § 5a, art. 249a § 1 oraz uchylenia art. 250 § 2b k.p.k. służą pełniejszej implementacji standardów wynikających z dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/13/UE z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie prawa do informacji w postępowaniu karnym [84] oraz orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczących prawa do informacji i prawa do obrony w postępowaniu karnym, zwłaszcza w kontekście stosowania tymczasowego aresztowania. Punktem wyjścia proponowanych rozwiązań jest założenie, że skuteczne korzystanie z prawa do obrony wymaga zapewnienia podejrzanemu i jego obrońcy dostępu do materiałów stanowiących podstawę wniosku o zastosowanie lub przedłużenie tymczasowego aresztowania. Stanowisko to znajduje oparcie zarówno w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego [85], jak i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka [86], który wielokrotnie wskazywał, że odmowa dostępu do takich materiałów narusza zasadę równości broni oraz standard rzetelnej procedury wynikający z art. 5 ust. 4 EKPC. Analogiczne wymagania wynikają z art. 7 ust. 1 dyrektywy 2012/13/UE, który nakazuje udostępnienie obronie dokumentów mających istotne znaczenie dla zakwestionowania legalności pozbawienia wolności. W konsekwencji projekt przewiduje odejście od rozwiązania wprowadzonego w 2016 r., umożliwiającego prokuratorowi wyłączenie z udostępnienia części materiału dowodowego (art. 250 § 2b k.p.k.). Uznano, że sąd nie powinien opierać rozstrzygnięcia o tymczasowym aresztowaniu na dowodach niedostępnych dla obrony. Ochrona świadków

[84] Dz. Urz. UE L 142 z 1.6.2012, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2012/13/oj.
[85] Wyrok TK z 3 VI 2008 r., sygn. akt K 42/07, OTK – A 2008, nr 5, poz. 77.
[86] Zob. np. wyrok z 15 I 2008 r. w sprawie *Łaszkiewicz przeciwko Polsce*, skarga nr 28481/03; wyrok z 25 VI 2002 r. w sprawie *Migoń przeciwko Polsce*, skarga nr 24244/94; wyrok z dnia 6 XI 2007 r. w sprawie *Chruściński przeciwko* Polsce, skarga nr 22755/07.

zagrożonych może być bowiem skutecznie realizowana za pomocą instytucji świadka anonimowego, bez konieczności dalszego ograniczania prawa do obrony.

Projekt zakłada również zmianę art. 156 § 5a k.p.k., której celem jest zwiększenie efektywności prawa dostępu do akt. W szczególności na prokuratora zostaje nałożony obowiązek poinformowania podejrzanego i jego obrońcy o skierowaniu do sądu wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania oraz o przysługującym im prawie do zapoznania się z materiałami sprawy. Udostępnienie akt ma następować niezwłocznie, na wniosek podejrzanego lub obrońcy, obejmować wszystkie materiały stanowiące podstawę wniosku o zastosowanie aresztu, a także umożliwiać sporządzanie odpisów i kopii dokumentów. Jednocześnie zachowano ochronę informacji objętych tajemnicami ustawowo chronionymi.

1.7. Projektowane zmiany w art. 249 § 3b, art. 301a, art. 79 § 3a oraz art. 147 § 2a k.p.k. mają na celu pełną implementację dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/800 z dnia 11 maja 2016 r. w sprawie gwarancji procesowych dla dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym [87]. Zasadniczym celem tych zmian jest wzmocnienie prawa do obrony osób, które nie ukończyły 18 lat, poprzez zapewnienie im szczególnej ochrony procesowej uwzględniającej ich wiek i stopień dojrzałości. Najistotniejszą zmianą jest ustanowienie zasady obowiązkowego udziału obrońcy w przesłuchaniu oraz okazaniu podejrzanego, który nie ukończył 18 lat. Obowiązek ten obejmuje zarówno czynności prowadzone przez organ postępowania przygotowawczego, jak i przesłuchanie przed sądem rozpoznającym wniosek o zastosowanie tymczasowego aresztowania. Rozwiązanie to odpowiada wymogom art. 6 dyrektywy 2016/800/UE, zgodnie z którym odstąpienie od udziału obrońcy może nastąpić jedynie w wyjątkowych, ściśle określonych przypadkach. Jednocześnie wykluczono możliwość skutecznego zrzeczenia się przez małoletniego prawa do obecności obrońcy, uznając, że z uwagi na wiek nie jest on w stanie świadomie zrezygnować z tej gwarancji procesowej.

Wyjątek od obowiązkowego udziału obrońcy przewidziano jedynie na etapie sądowego rozpoznawania wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania. Przesłuchanie bez obrońcy będzie dopuszczalne wyłącznie wtedy, gdy jego nieobecność wynika z przyczyn niezależnych od sądu, a zapewnienie udziału obrońcy przed upływem ustawowego terminu 24 godzin nie jest możliwe. Rozwiązanie to ma zapobiegać sytuacjom, w których z przyczyn losowych lub wskutek działań obstrukcyjnych niemożliwe byłoby terminowe rozpoznanie wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania.

Projekt przewiduje ponadto obowiązek ustanowienia tymczasowego obrońcy z urzędu przed przesłuchaniem małoletniego podejrzanego, jeżeli nie korzysta on z pomocy obrońcy z wyboru. Rozwiązanie to realizuje standard wynikający z art. 18 dyrektywy 2016/800/UE i ma zapewnić rzeczywistą, a nie jedynie formalną możliwość korzystania z prawa do obrony od najwcześniejszego etapu postępowania.

[87] Dz. Urz. UE L 132 z 21.5.2016, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2016/800/oj.

Istotną zmianą jest także rozszerzenie okresu obowiązywania obrony obligatoryjnej. Jeżeli postępowanie zostało wszczęte wobec osoby przed ukończeniem przez nią 18 lat, obowiązek udziału obrońcy będzie co do zasady trwał aż do prawomocnego zakończenia postępowania, również po osiągnięciu pełnoletności. Dopiero po ukończeniu przez oskarżonego 21 lat sąd będzie mógł zdecydować o uchyleniu obowiązku obrony, jeżeli uzna, że dalszy udział obrońcy nie jest konieczny. Rozwiązanie to odzwierciedla założenie dyrektywy, zgodnie z którym szczególne gwarancje procesowe mogą być utrzymane także wobec młodych dorosłych.

We wskazanym zakresie projekt uzupełnia katalog czynności wymagających obowiązkowej rejestracji audiowizualnej poprzez objęcie tym obowiązkiem przesłuchań podejrzanych, którzy nie ukończyli 18 lat. Nagrywanie przebiegu przesłuchania służy zwiększeniu transparentności czynności procesowych, ochronie praw małoletniego oraz umożliwia późniejszą kontrolę prawidłowości przebiegu przesłuchania.

1.8. Projekt w zakresie art. 159 k.p.k. poszerza możliwości wniesienia zażalenia na zarządzenie o odmowie udostępnienia akt wydane w toku postępowania przygotowawczego – możliwość wniesienia zażalenia przysługiwać ma, obok stron, także zatrzymanemu. Zmieniony art. 159 k.p.k. prowadzi jednocześnie do zwiększenia zakresu kontroli odwoławczej zasadności zarządzenia o odmowie udostępnienia akt, wprowadzając pełną kontrolę sądową tej decyzji. W przypadku zażalenia na zarządzenie wydane przez organ prowadzący postępowanie, który nie jest prokuratorem, zażalenie to rozpoznaje, jak dotychczas, prokurator sprawujący nadzór nad postępowaniem, ale jego decyzja w tej kwestii może być jeszcze zaskarżona do sądu, co stanowi *novum* w treści przepisu. Nowością jest także doprecyzowanie, że zażalenie służy nie tylko na odmowę, ale także na odmowę umożliwienia sporządzenia odpisów lub kopii akt.

1.9. Projektowane zmiany w zakresie stosowania tymczasowego aresztowania znacząco wzmacniają uprawnienia podejrzanego oraz oskarżonego. W tym zakresie proponuje się wprowadzenie obowiązku doręczenia podejrzanemu odpisu wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania. Obowiązek obciąża prokuratora kierującego wniosek, stanowiąc realizację prawa dostępu osoby objętej wnioskiem do niezwłocznej informacji o złożeniu wniosku oraz jego podstawy. Uzupełnienie art. 250 § 3 k.p.k. w tym zakresie powoduje konieczność przesłania sądowi odpisu wniosku aresztowego w wersji elektronicznej. Projekt zakłada także uchylenie art. 250 § 3b–3h k.p.k., czego konsekwencją jest zmiana treści art. 248 § 2 k.p.k., która sprowadza się do rezygnacji z zawartej w niej wyjątkowej możliwości poprzestania na ogłoszeniu postanowienia o tymczasowym aresztowaniu zatrzymanemu wówczas, gdy postanowienie to zapadło na posiedzeniu prowadzonym w trybie zdalnym. Samo ogłoszenie postanowienia w tej sytuacji nie realizuje standardu wynikającego z art. 41 ust. 3 Konstytucji. Z kolei uchylenie § 3 w art. 257 k.p.k. powoduje powrót do wyłącznie sądowej kompetencji orzekania w przedmiecie stosowania lub przedłużania stosowania tymczasowego aresztowania w sytuacji gdy prokurator oświadczy, że sprzeciwia się zmianie środka zapobiegawczego. *De lege lata*, obowiązujący przepis zakłada, że obecny

na posiedzeniu prokurator może sprzeciwić się zmianie środka izolacyjnego na poręczenie majątkowe, co oznacza „wstrzymanie" decyzji zarezerwowanej wyłącznie dla sądu i w opozycji do treści ustawy przewidującej z mocy prawa uchylenie stosowanego tymczasowego aresztowania z chwilą złożenia poręczenia majątkowego. Oczekiwanie na rozstrzygnięcie sądu drugiej instancji oznacza pozbawienie wolności podejrzanego lub oskarżonego przez bliżej nieokreślony czas i wbrew woli sądu. Tymczasem kwestia oceny rzetelności postępowania w rozumieniu art. 6 EKPC oraz art. 45 Konstytucji dotyka także postępowań incydentalnych, takich jak stosowanie lub przedłużanie tymczasowego aresztowania[88]. Nowe brzmienie art. 258 § 2 k.p.k. wiąże się ze zmianą przesłanki szczególnej stosowania tymczasowego aresztowania w postaci surowości kary przez podwyższenie górnej granicy ustawowego zagrożenia karą za występek z 8 do 10 lat pozbawienia wolności, podwyższenie skazania na karę pozbawienia wolności z 3 lat do powyżej 3 lat, badanie obawy utrudniania prawidłowego toku postępowania w związku z surowością grożącej kary oraz wprowadzenie maksymalnego czasu trwania tymczasowego aresztowania na tej podstawie do wydania wyroku przez sąd pierwszej instancji – do 12 miesięcy (art. 263 § 4c k.p.k.). Wreszcie, projekt przewiduje wprowadzenie rozwiązania zakładającego konieczność oceny przez sąd – w związku z przedłużeniem tymczasowego aresztowania – w jakim stopniu zrealizowano planowane czynności procesowe, wskazywane uprzednio we wniosku o zastosowanie i ewentualnych wcześniejszych wnioskach o przedłużenie tymczasowego aresztowania. Ponadto sąd będzie musiał zważyć okoliczności wskazane jako powody, dla których określonych czynności dotąd nie wykonano lub nie ukończono. Jeżeli uzna, że postępowanie jest źle prowadzone lub jego organizacja jest nieefektywna – będzie w pełni uprawniony do odmowy przedłużenia tymczasowego aresztowania i to mimo występowania przesłanek szczegółowych. Proponowana zmiana art. 263 § 2 k.p.k. powinna wpłynąć na kształt wniosków o przedłużenie izolacji oraz powiązać dotychczasowe stosowanie tymczasowego aresztowania w efektywnością postępowania. Jeżeli jakichś czynności nie zdołano przeprowadzić lub dokończyć – niezbędne będzie wyjaśnienie przyczyn, a w dalszej kolejności – realna prognoza terminu wykonania lub dokończenia, ze świadomością, że deklaracje te zostaną zweryfikowane po upływie kolejnego okresu aresztowania, w przypadku uwzględnienia wniosku.

1.10. W zakresie pozostałych zmiana projekt nie budzi zastrzeżeń legislacyjnych.

2.

W zakresie, w jakim dotyczy nowelizacji ustaw – Kodeksu karnego, Kodeksu postępowania karnego i Kodeksu karnego wykonawczego, projekt ustawy koresponduje z art. 5 (prawo do wolności i bezpieczeństwa – ochrona przed

[88] A. Sakowicz, S. Zabłocki, *Standard konstytucyjny i konwencyjny a warunkowe tymczasowe aresztowanie (art. 257 § 2 i 3 k.p.k.)*, „Przegląd Sądowy" 2021, nr 10-26-55.

arbitralnym zatrzymaniem i aresztowaniem)[89], art. 6 (prawo do sądu w sprawach karnych), art. 7 (wolność od arbitralnego karania), art. 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego, rodzinnego, domicylu i korespondencji)[90] Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (EKPC)[91], art. 1 Protokołu dodatkowego nr 1 (prawo własności w związku z przepadkiem zwierzęcia)[92], art. 2 Protokołu nr 7 (prawo do odwołania w sprawach karnych)[93], art. 4 Protokołu dodatkowego nr 7 (prawo do niekarania dwa razy za ten sam czyn, zasada *ne bis in idem*)[94].

Opiniowany projekt nasuwa poważne wątpliwości z punktu widzenia EKPC w następujących zakresach:

1) art. 168a k.p.k.[95] – proponowany przepis ma otrzymać nowe brzmienie, zgodnie z którym:

„Art. 168a. Niedopuszczalne jest przeprowadzenie i wykorzystanie dowodu uzyskanego do celów postępowania karnego za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego. Zakaz, o którym mowa w zdaniu pierwszym, nie dotyczy zbrodni określonych w rozdziale XVI, zbrodni określonych w rozdziale XVII, występków określonych w art. 140-142, zbrodni i występków określonych w art. 197 § 4, jeżeli sprawca dopuszcza się zgwałcenia wobec małoletniego poniżej lat 15, art. 199 § 2 i 3, art. 200 § 1, art. 202 § 3 i 4 Kodeksu karnego".

W przepisie brakuje zastrzeżenia, które wynika z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPC), że wyjątek z art. 168a k.p.k. nie może obejmować dowodów uzyskanych z naruszeniem art. 3 EKPC (tortury stosowane wobec oskarżonego lub osoby trzeciej). Uzyskanie dowodu z naruszeniem art. 3 EKPC zawsze rodzi naruszenie standardu słuszności (uczciwości, rzetelności) postępowania z art. 6 ust. 1 EKPC (pkt 240-244 Przewodnika do art. 6 EKPC, część karna).

2) art. 301 § 8-9 k.p.k.[96] – projekt nadaje nowe brzmienie temu przepisowi. Miałby on w określonym zakresie następujący kształt:

---

[89] ECHR, Guide on Article 5 of the European Convention on Human Rights, Right to liberty and security, Updated: 28.2.2026, pkt 52 i n., 68 i n., 80 i n., https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_5_eng.

[90] ECHR, Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights, Right to liberty and security, Updated: 28.2.2026, pkt 573 i n., 630 i n., https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_8_eng.

[91] ECHR, Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights, Right to a fair trial, Criminal Limb, Updated: 28.2.2026, https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_6_criminal_eng.

[92] ECHR, Guide on Article 1 of Protocol No. 1 to the European Convention on Human Rights, Protection of property, https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_1_protocol_1_eng.

[93] ECHR, Guide on Article 2 of Protocol No. 7 to the European Convention on Human Rights, Right of appeal in criminal matters, https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_2_protocol_7_eng.

[94] ECHR, Guide on Article 4 of Protocol No. 7 to the European Convention on Human Rights, Right not to be tried or punished twice, Updated: 28.2.2026, https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_4_protocol_7_eng.

[95] Aktualnie brzmi on tak: „Dowodu nie można uznać za niedopuszczalny wyłącznie na tej podstawie, że został uzyskany z naruszeniem przepisów postępowania lub za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego, chyba że dowód został uzyskany w związku z pełnieniem przez funkcjonariusza publicznego obowiązków służbowych, w wyniku: zabójstwa, umyślnego spowodowania uszczerbku na zdrowiu lub pozbawienia wolności".

[96] Aktualnie brzmi on następująco: „Na żądanie podejrzanego należy przesłuchać go z udziałem ustanowionego obrońcy. Niestawiennictwo obrońcy nie tamuje przesłuchania".

„Art. 301. § 1. Przesłuchanie podejrzanego odbywa się na jego żądanie z udziałem ustanowionego obrońcy.

[...]

§ 8. W wyjątkowych wypadkach, jeżeli jest to konieczne ze względu na ochronę bezpieczeństwa narodowego, zapobiegnięcie zagrożeniu dla życia, zdrowia lub wolności osoby lub ze względu na ważny interes śledztwa lub dochodzenia, można niezwłocznie przystąpić do pierwszego przesłuchania podejrzanego, nawet jeżeli oświadczy, że chce skorzystać z pomocy obrońcy. W protokole przesłuchania umieszcza się informację o przyczynach odmowy umożliwienia kontaktu z obrońcą.

§ 9. W przypadku usprawiedliwionego niestawiennictwa obrońcy na kolejnym przesłuchaniu podejrzanego przepisy § 2 i 8 stosuje się odpowiednio. Ograniczenie, o którym mowa w § 8, nie może być stosowane po upływie 14 dni od przedstawienia podejrzanemu zarzutów. [...]".

Proponowany przepis art. 301 §§ 8 i 9 niewystarczająco odzwierciedla wymogi formułowane przez ETPC w związku z prawem dostępu do prawnika (pkt 486-488 Przewodnika do art. 6 EKPC, część karna). Zbyt szeroka jest klauzula „ważnego interesu śledztwa" (§ 8), a z kolei zniesienie ograniczenia czasowego związanego z możliwością przesłuchania bez obrońcy (§ 9) tworzy standard ogólny, podczas gdy według orzecznictwa ETPC wymaga się każdorazowej oceny konieczności przesłuchania bez obrońcy.

3) art. 378a k.p.k.[97] – w odniesieniu do tego przepisu projektodawca proponuje nadanie nowego brzmienia § 1 i 7oraz uchylenie § 4-6.

---

[97] Aktualnie brzmi on następująco: „§ 1. Jeżeli oskarżony lub obrońca nie stawił się na rozprawę, będąc zawiadomiony o jej terminie, sąd, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, może przeprowadzić postępowanie dowodowe podczas jego nieobecności, chociażby, usprawiedliwił należycie niestawiennictwo, a w szczególności przesłuchać świadków, którzy stawili się na rozprawę, nawet jeżeli oskarżony nie złożył jeszcze wyjaśnień.

§ 2. W wypadku, o którym mowa w § 1, oskarżonego lub obrońcę należy wezwać lub zawiadomić o nowym terminie rozprawy, jeżeli termin ten nie był im znany. Przy doręczeniu wezwania lub zawiadomienia należy również doręczyć pouczenie, o którym mowa w § 7.

§ 3. Jeżeli sąd przeprowadził postępowanie dowodowe podczas nieobecności oskarżonego lub obrońcy w wypadku, o którym mowa w § 1, oskarżony lub obrońca może najpóźniej na kolejnym terminie rozprawy, o którym był należycie zawiadomiony przy jednoczesnym braku procesowych przeszkód do jego stawiennictwa, złożyć wniosek o uzupełniające przeprowadzenie dowodu przeprowadzonego podczas jego nieobecności. Prawo do złożenia wniosku nie przysługuje, jeżeli okaże się, że nieobecność oskarżonego lub obrońcy na terminie rozprawy, na którym przeprowadzono postępowanie dowodowe na podstawie § 1, była nieusprawiedliwiona.

§ 4. W razie niezłożenia wniosku w terminie, o którym mowa w § 3 zdanie pierwsze, prawo do jego złożenia wygasa i w dalszym postępowaniu nie jest dopuszczalne podnoszenie zarzutu naruszenia gwarancji procesowych, w szczególności prawa do obrony, wskutek przeprowadzenia tego dowodu podczas nieobecności oskarżonego lub obrońcy.

§ 5. We wniosku o uzupełniające przeprowadzenie dowodu oskarżony lub obrońca ma obowiązek wykazać, że sposób przeprowadzenia dowodu podczas jego nieobecności naruszał gwarancje procesowe, w szczególności prawo do obrony.

§ 6. W razie uwzględnienia wniosku o uzupełniające przeprowadzenie dowodu sąd przeprowadza dowód uzupełniająco, jedynie w zakresie, w którym wykazano naruszenie gwarancji procesowych, w szczególności prawa do obrony.

§ 7. Jeżeli oskarżony lub obrońca stawi się na termin rozprawy, o którym mowa w § 3 zdanie pierwsze, przewodniczący poucza go o możliwości złożenia wniosku o uzupełniające przeprowadzenie dowodu przeprowadzonego podczas jego nieobecności oraz o treści przepisów § 4 i 5, a także umożliwia mu wypowiedzenie się co do tej kwestii.".

W rezultacie proponuje się, aby wymienione fragmenty przepisu kształtowały się następująco:

„§ 1. Jeżeli oskarżony lub obrońca nie stawił się na rozprawę, będąc zawiadomiony o jej terminie, sąd, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, może przeprowadzić postępowanie dowodowe podczas jego nieobecności, chociażby usprawiedliwił należycie niestawiennictwo, a w szczególności przesłuchać świadków, którzy stawili się na rozprawę i co do których zachodzi niebezpieczeństwo, że nie będzie ich można przesłuchać w późniejszym terminie, nawet jeżeli oskarżony nie złożył jeszcze wyjaśnień. Postępowania dowodowego nie przeprowadza się pod nieobecność obrońcy, którego udział w rozprawie jest obowiązkowy".

„§ 7. Jeżeli oskarżony lub obrońca stawi się na termin rozprawy, o którym mowa w § 3 zdanie pierwsze, przewodniczący poucza go o możliwości złożenia wniosku o przeprowadzenie dowodu przeprowadzonego podczas jego nieobecności".

W świetle orzecznictwa ETPC istnieje poważne ryzyko naruszenia art. 6 EKPC na skutek dopuszczenia wymienionymi zmianami przeprowadzania istotnych dowodów mimo usprawiedliwionej nieobecności, bez bezwarunkowego prawa do ich ponowienia. Koliduje to ze standardami dotyczącymi obecności oskarżonego do obecności podczas postępowania sądowego (pkt 304-312 Przewodnika do art. 6 EKPC, część karna).

4) art. 217b § 1a k.k.w.[98] – dotyczy on nadania nowego brzmienia temu przepisowi. Według propozycji miałby on brzmieć następująco:

„§ 1a. Korespondencję tymczasowo aresztowanego z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem albo radcą prawnym przesyła się bezpośrednio do adresata, chyba że organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, zarządzi inaczej".

Przepis ten nie znosi niedookreślonej możliwości ingerowania w korespondencję tymczasowo oskarżonego z obrońcą. Tymczasem, zgodnie z orzecznictwem ETPC opartym na art. 8 EKPC, korespondencja z adwokatem jest generalnie prywatna i poufna. Odstępstwa wymagają precyzyjnej podstawy ustawowej, pilnej potrzeby społecznej, zachowania zasady proporcjonalności i szczególnych gwarancji proceduralnych, których to wymogów nie spełnia projektowana zmiana (pkt 610, 637-639 Przewodnika do art. 8 EKPC). Ponadto z Przewodnika do Konwencji dotyczącego ogólnie praw więźniów [99] wynika, że władze państwowe zobowiązane są zapewnić poufność komunikacji więźnia z adwokatem (pkt 297).

[98] Aktualnie brzmi on tak: „§ 1a. Korespondencję tymczasowo aresztowanego z obrońcą ustanowionym lub wyznaczonym w sprawie, w której zastosowano tymczasowe aresztowanie, przesyła się bezpośrednio do adresata, chyba że organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, zarządzi inaczej".

[99] ECHR, Guide on the case-law of the European Convention on Human Rights Prisoners' rights, Updated on 28 February 2026 https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_prisoners_rights_eng.

W niektórych innych zakresach projektu ewentualne problemy mogą pojawić się w związku ze stosowaniem proponowanych przepisów w konkretnych sprawach (np. art. 168b, 237a, art. 258 § 2, art. 301 § 3-4 k.p.k.).

## VI. Skutki społeczne projektowanej ustawy

A) Podmioty, na które wpływa projekt

1. zatrzymani, podejrzani (ok. 111 tys. zatrzymanych rocznie[100]) – projekt m.in. wzmacnia gwarancje procesowe oraz modyfikuje zasady stosowania środków zapobiegawczych; w szczególny sposób zmiany będą dotyczyły osób, które nie ukończyły 18 lat i osób wymagających wsparcia komunikacyjnego (głównie niewładających językiem polskim lub osób głuchych korzystających z polskiego języka migowego (PJM));
2. pokrzywdzeni przestępstwami (b. d. dot. liczebności tej grupy) – projekt zmienia m.in. zasady wnoszenia subsydiarnego aktu oskarżenia oraz udziału pokrzywdzonych w postępowaniu;
3. obrońcy – spośród wykonujących zawód adwokatów (23 717 osób[101]) i radców prawnych (43 173 osoby[102]); projekt wpływa na zakres wykonywania funkcji obrończych, w tym m.in. wzmacnia ochronę tajemnicy obrończej i modyfikuje zasady udziału obrońcy w czynnościach procesowych;
4. prokuratorzy (ogółem – 5 879 osób w 2024 r.[103]) – projekt modyfikuje obowiązki prokuratorów związane z prowadzeniem postępowania przygotowawczego, stosowaniem środków zapobiegawczych, dostępem stron do materiałów postępowania oraz podejmowaniem decyzji procesowych;
5. sądy powszechne prowadzące postępowania karne, w tym 319 sądów rejonowych, 47 sądów okręgowych i 11 sądów apelacyjnych[104] – projekt modyfikuje zakres czynności sądów związanych m.in. z kontrolą stosowania tymczasowego aresztowania, rozpoznawaniem zażaleń i wykonywaniem nowych obowiązków gwarancyjnych;
6. funkcjonariusze Policji (102 288 osób[105]) oraz innych służb realizujących obowiązki w ramach postępowania przygotowawczego (m.in. Straży

---

[100] Dane KGP za: OSR do rządowego projektu ustawy - o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 1600, https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/0/AEB8C3C99B6F3D32C1258CDC0031F636/%24File/1600.pdf, s. 39.

[101] Na podstawie wykazu adwokatów wykonujących zawód, stan na 24 sierpnia 2026 r., *Krajowy Rejestr Adwokatów i Aplikantów Adwokackich*, https://rejestradwokatow.pl/adwokat.

[102] Stan na 31 grudnia 2025 r. Na podstawie informacji uzyskanej w Biurze KIRP. Zob. również https://kirp.pl/krajowa-wyszukiwarka-radcow-prawnych/.

[103] GUS, *Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2025, https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5515/2/25/1/rocznik_statystyczny_rzeczypospolitej_polskiej_2025.pdf, s. 158.

[104] *Lista sądów powszechnych*, dane na dzień: 31 lipca 2026, https://dane.gov.pl/pl/dataset/985,lista-sadow-powszechnych.

[105] *Rekordowy stan zatrudnienia – 102 288 funkcjonariuszy pełni służbę w polskiej Policji!*, 1 I 2026, https://www.policja.pl/pol/aktualnosci/271382,Rekordowy-stan-zatrudnienia-102-288-funkcjonariuszy-pelni-sluzbe-w-polskiej-Poli.html.

Granicznej, ABW, CBA, KAS, Żandarmerii Wojskowej) – będą oni zobowiązani do stosowania nowych standardów przesłuchiwania podejrzanych i realizacji prawa do obrony;

7. tłumacze uczestniczący w postępowaniach karnych (liczebność trudna do ustalenia ze względu na brak zagregowanych danych administracyjnych, zależna od bieżących uwarunkowań) – projekt może zwiększyć liczbę zleceń związanych z tłumaczeniem dokumentów procesowych oraz udziałem w przesłuchaniach.

B) Wpływ na społeczeństwo

Zakładanym skutkiem społecznym proponowanych zmian jest zwiększenie ochrony procesowej osób podejrzanych i oskarżonych, zwłaszcza na początkowym etapie postępowania karnego. Projekt wzmacnia możliwość skorzystania z pomocy obrońcy przed pierwszym przesłuchaniem, rozszerza mechanizmy zapewnienia obrony z urzędu oraz wprowadza zakaz wykorzystania wyjaśnień uzyskanych z naruszeniem projektowanych gwarancji procesowych. Może to ograniczyć ryzyko podejmowania przez podejrzanych decyzji procesowych bez dostatecznej świadomości ich konsekwencji oraz zmniejszyć prawdopodobieństwo późniejszych zarzutów dotyczących naruszenia prawa do obrony. Skala tego efektu będzie jednak zależała m.in. od praktycznej dostępności obrońców oraz organizacji systemu dyżurów. Warto przy tym zaznaczyć, że skuteczna realizacja gwarancji procesowych może wpływać na wzrost postrzeganej rzetelności postępowania karnego, będącej jednym z czynników budujących jego efektywność i zaufanie obywateli do instytucji wymiaru sprawiedliwości.

Projektowana regulacja może również poprawić sytuację procesową osób, które nie ukończyły 18 lat, a są podejrzane o dokonanie przestępstwa. Wprowadzenie obowiązkowego udziału obrońcy podczas przesłuchania małoletniego podejrzanego oraz przy rozpoznawaniu wniosku o zastosowanie wobec niego tymczasowego aresztowania, a także obowiązek rejestrowania jego przesłuchania za pomocą obrazu i dźwięku, wzmacniają ochronę osób o ograniczonej w porównaniu z osobami dorosłymi zdolności do samodzielnego rozumienia konsekwencji podejmowanych czynności procesowych. Dodatkowe znaczenie mają również rozszerzone obowiązki informacyjne oraz regulacje dotyczące zawiadamiania osób sprawujących pieczę nad małoletnim o zastosowaniu wobec niego tymczasowego aresztowania.

Odrębne skutki mogą wystąpić w odniesieniu do osób niewładających w wystarczającym stopniu językiem polskim oraz osób głuchych lub niemych. Rozszerzenie zakresu tłumaczenia dokumentów, umożliwienie uzyskania tłumaczenia dokumentów istotnych dla realizacji prawa do obrony, zapewnienie możliwości skorzystania z tłumacza w kontaktach z obrońcą oraz wprowadzenie możliwości zgłaszania zastrzeżeń dotyczących jakości tłumaczenia mogą ograniczyć ryzyko sytuacji, w której formalne zapewnienie pomocy tłumacza nie przekłada się na rzeczywiste zrozumienie czynności lub dokumentów procesowych. Skutek ten należy jednak oceniać warunkowo, ponieważ jego rzeczywiste wystąpienie będzie zależało od dostępności tłumaczy i jakości świadczonych przez

nich usług. Zwiększenie zakresu czynności wymagających tłumaczenia może również zwiększać obciążenie organizacyjne organów prowadzących postępowanie oraz, w niektórych sprawach, wpływać na czas ich prowadzenia.

Zmiany dotyczące tymczasowego aresztowania mogą ograniczać możliwość długotrwałego stosowania tego środka w sytuacjach, w których organy prowadzące postępowanie działają opieszale lub nie realizują czynności uzasadniających dalsze utrzymywanie aresztu. Potencjalne ograniczenie czasu stosowania tymczasowego aresztowania może zmniejszać ryzyko negatywnych konsekwencji społecznych długotrwałego pozbawienia wolności przed wydaniem prawomocnego wyroku, takich jak problemy zawodowe i rodzinne, stygmatyzacja lub trudności w późniejszym powrocie do normalnego funkcjonowania społecznego. Skala tego efektu będzie jednak zależna przede wszystkim od praktyki stosowania nowych przepisów przez sądy i prokuraturę.

Zmiany dotyczące subsydiarnego aktu oskarżenia mogą oddziaływać przede wszystkim na osoby, wobec których postępowanie przygotowawcze zostało po raz kolejny umorzone lub odmówiono jego wszczęcia. Projekt może wpływać na praktyczną możliwość korzystania z tego środka ochrony prawnej, jednak rzeczywisty efekt będzie uzależniony od kosztów postępowania, dostępności profesjonalnej pomocy prawnej oraz stopnia znajomości tego instrumentu przez pokrzywdzonych.

Projekt może również wywołać skutki związane z ograniczeniem możliwości wykorzystywania określonych dowodów w postępowaniu karnym. Wprowadzenie zakazu wykorzystania dowodów uzyskanych za pomocą czynu zabronionego oraz ograniczenie możliwości posługiwania się materiałami pozyskanymi w wyniku kontroli operacyjnej może wzmacniać ochronę jednostki przed wykorzystywaniem przez państwo materiałów zdobytych z naruszeniem prawa. Jednocześnie rozwiązania te mogą w części spraw utrudniać wykorzystanie niektórych materiałów dowodowych, co wymaga wyważenia ochrony praw jednostki oraz interesu publicznego związanego ze skutecznym ściganiem przestępstw.

Innego rodzaju zmiany dotyczą pokrzywdzonych przestępstwami o charakterze terrorystycznym. Projekt przewiduje stworzenie systemu obejmującego ocenę ich szczególnych potrzeb, przekazywanie informacji pokrzywdzonym i ich rodzinom, zapewnienie natychmiastowej pomocy psychologicznej i wsparcia emocjonalnego oraz koordynację działań instytucji publicznych i organizacji pozarządowych. Rozwiązanie to będzie prawdopodobnie dotyczyło ograniczonej liczby osób, jednak w przypadku wystąpienia zdarzenia terrorystycznego może mieć istotne znaczenie dla ograniczenia jego bezpośrednich i długofalowych konsekwencji społecznych dla pokrzywdzonych i ich rodzin.

Można zakładać, że przewidziane w projekcie ułatwienia dla podejrzanych i oskarżonych mogą doprowadzić do częstszego aktywnego ich uczestnictwa w postępowaniu, w tym korzystania z prawa do odmowy składania wyjaśnień, składania wniosków dowodowych lub podejmowania innych działań procesowych. Na początkowym etapie może to powodować wydłużenie postępowań, jednak w dłuższej perspektywie może ograniczać występowanie sporów dotyczących prawidłowości przeprowadzonych czynności.

Zwiększenie zakresu gwarancji procesowych może również powodować wzrost obciążenia organizacyjnego organów ścigania, prokuratury i sądów. Konieczność zapewnienia dostępu do obrońcy lub tłumacza przed określonymi czynnościami, realizacja nowych obowiązków informacyjnych oraz dostosowanie praktyki do zmienionych zasad przeprowadzania czynności mogą wymagać zmian organizacyjnych i dodatkowych nakładów finansowych.

Projekt koncentruje się na regułach prowadzenia postępowania, zakresie dopuszczalności i wykorzystania dowodów oraz gwarancjach procesowych uczestników postępowania. Będzie więc miał znaczenie dla sposobu działania organów ścigania, może sprzyjać utrwalaniu modelu postępowania karnego opartego na poszanowaniu praw jednostki i szczególnej ochronie osób wymagających wsparcia oraz przyczynić się do wzrostu społecznej świadomości znaczenia praw procesowych podejrzanych. Biorąc pod uwagę kryzys społecznego zaufania do sądownictwa rozwiązania projektu długofalowo mogą przyczynić się do poprawy społecznych ocen wymiaru sprawiedliwości [106]. Nie należy jednak przypisywać opiniowanej regulacji bezpośredniego i istotnego wpływu na poziom zwalczania przestępczości, bezpieczeństwo publiczne ani ogólne poczucie bezpieczeństwa.

C) Konsultacje społeczne

W konsultacjach społecznych projektu wzięło udział 8 osób i większość z nich poparła proponowane zmiany. Komentujący wskazywali, że jest to istotna i zasadniczo pożądana próba wzmocnienia praw procesowych, jednak złożoność projektu, nieprecyzyjność niektórych wyjątków oraz możliwe trudności wdrożeniowe mogą ograniczać skuteczność realizacji zakładanych celów [107]. Podkreślono również, że projekt wprowadza liczne zmiany w kilku ustawach, które powinny zostać rozdzielne na osobne projekty[108].

## VII. Skutki gospodarcze projektowanej ustawy

W uzasadnieniu Wnioskodawca zakłada, że przedłożony projekt nie będzie miał wpływu na rynek pracy, konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na sektor mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). W ocenie BEOS przedstawiona ocena jest racjonalna. Głównym celem nowelizacji jest poprawa jakości, spójności i zgodności polskiego prawa z Konstytucją oraz prawem UE. Zakres regulacji dotyczy w zasadniczej mierze stosowania prawa karnego, natomiast nie dotyczy obszarów mogących mieć odczuwalny wpływ na warunki funkcjonowania sektora przedsiębiorstw, a także na jego konkurencyjność. Z jednej

[106] Działanie wymiaru sprawiedliwości na ogół postrzegane jest negatywnie (61%). Dobre zdanie na ten temat ma co czwarty badany (26%). Zdaniem respondentów najbardziej znaczącymi problemami w wymiarze sprawiedliwości są przewlekłość postępowań, upolitycznienie sądów oraz niesprawiedliwe wyroki – Zob. *Społeczna ocena wymiaru sprawiedliwości*, Komunikat z badań CBOS nr 84/2026, sierpień 2026, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2026/K_084_26.PDF.

[107] ID ankiety: 193107, 193440.

[108] ID ankiety: 186072, 186072.

strony nowelizacja zwiększa standard ochrony praw jednostki i jakość rozstrzygnięć, z drugiej, zwiększając formalizację czynności procesowych, może spowodować wydłużenie czasu trwania postępowań. Biorąc pod uwagę, że czas trwania bywa często istotnym czynnikiem dla uczestników postępowań w obszarze prawa gospodarczego czy podatkowego, w niektórych wypadkach wydłużenie czynności procesowych może wywoływać niekorzystne efekty dla przedsiębiorców. Choć skala tego oddziaływania jest trudna do przewidzenia, to wydaje się, że nie będzie ona miała istotnego znaczenia dla warunków prowadzenia działalności gospodarczej.

Proponowane zmiany nie wpływają na dochody i wydatki gospodarstw domowych. Można natomiast założyć, że przedłożone przepisy zwiększą popyt na usługi tłumaczy, w tym na specjalistyczne usługi tłumaczeń języka migowego. Biorąc pod uwagę losowy charakter postępowań karnych trudno oszacować o ile wzrośnie popyt na usługi tłumaczeń w porównaniu ze stanem obecnym. W uzasadnieniu projektu Wnioskodawca szacuje, że łączne wydatki na usługi tłumaczeń wyniosą około 4 milionów złotych rocznie. Kwota ta, o ile może mieć pozytywny wpływ na podmioty branży tłumaczeń, to w skali makro nie wywoła odczuwalnych skutków gospodarczych.

W konsultacjach społecznych respondenci nie zgłosili opinii odnoszących się do skutków gospodarczych przedłożonego projektu.

## VIII. Skutki projektowanej ustawy dla sektora finansów publicznych

Wnioskodawca projektu wypowiada się szczegółowo na temat skutków finansowych projektu. Podstawą tej wypowiedzi są informacje zaczerpnięte z uzasadnienia i oceny skutków regulacji rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (druk nr 1600), tj. projektu bazowego prac nad ustawą, którą ostatecznie Prezydent RP przekazał Sejmowi do ponownego rozpatrzenia (weto)[109].

Projekt pociąga za sobą wzrost wydatków sektora finansów publicznych. Wnioskodawca projektu ustala maksymalny limit wydatków państwa w kwocie 223 341 680 zł na lata 2026-2035, tj. taki sam jak w zawetowanej ustawie[110]. Przy czym najpełniej oszacowane zostały skutki dla Policji i Straży Granicznej. Dodatkowe obciążenia występują także po stronie sądów powszechnych, Prokuratury oraz Krajowej Administracji Skarbowej, jednakże część tych kosztów pozostaje szacunkowa, wariantowa albo nie została ujęta w sposób pełny z uwagi na ograniczoną dostępność danych.

W przypadku Policji Wnioskodawca wyznaczył roczne limity wydatków dla lat 2026-2035[111] oznaczające, że w okresie 10 lat kwota dopuszczalnych wydatków nie

---

[109] Zob. proces legislacyjny dotyczący prac nad tym projektem: https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/PrzebiegProc.xsp?id=099DA510914AAA2DC1258CDC00325FC7

[110] Zob. art. 12 zmiana 4.

[111] Limity te wynoszą odpowiednio: 10 735 660 zł w 2026 r., 12 141 760 zł w 2027 r., 13 742 080 zł w 2028 r., 15 364 400 zł w 2029 r., 17 178 940 zł w 2030 r., 18 340 000 zł w 2031 r., 18 800 000 zł w 2032 r., 19 270 000 zł w 2033 r., 19 750 000 zł w 2034 r. oraz 20 240 000 zł w 2035 r. Zob. art. 31 projektu.

powinna przekroczyć 165 562 840 zł. W odniesieniu do Straży Granicznej Wnioskodawca także ukazał odrębne limity roczne[112], skutkiem których w okresie 10 lat kwota dopuszczalnych wydatków wyniesie 18 965 088 zł. Przy czym należy zwrócić uwagę, że roczne limity zawarte w części artykułowej projektu nieznacznie kwotowo różnią się w niektórych pozycjach w stosunku do danych zawartych w uzasadnieniu, które zostały, jak deklaruje Wnioskodawca, zaczerpnięte z oceny skutków regulacji rządowego projektu (druk nr 1600). W uzasadnieniu Wnioskodawca przedstawił także strukturę kosztów dla przykładowego roku 2026. Obejmują one: koszty pomocy obrońcy – 564 300 zł, koszty udziału tłumacza w czynnościach zatrzymania – 557 844 zł, koszty udziału tłumacza w czynnościach przesłuchania podejrzanego – 569 154 zł. Łącznie daje to kwotę 1 691 298 zł, odpowiadającą przewidzianemu limitowi wydatków Straży Granicznej na rok 2026.

Skutki finansowe zostały również zidentyfikowane po stronie sądów powszechnych. W tym obszarze przewidziano przede wszystkim skutki związane z rozszerzeniem prawa do bezpłatnej pomocy tłumacza, zmianą limitu należności dla świadka z tytułu zwrotu utraconego zarobku lub dochodu, a także potencjalnym wzrostem kosztów obrony z urzędu na etapie sądowym. Stopień szczegółowości oszacowania tych skutków jest jednak ograniczony.

W zakresie zwrotu utraconych wynagrodzeń świadków i biegłych oszacowano dodatkowy roczny skutek finansowy na około 1 405 tys. zł, przy założeniu przyznawania należności w górnej granicy. Wyliczenie to ma zatem charakter prognostyczny i opiera się na określonym założeniu co do praktyki stosowania przepisów.

Wskazano również wariantowy koszt obrony z urzędu na etapie sądowym. Przy założeniu, że do fazy sądowej trafiałoby około 50% spraw, roczny koszt z tego tytułu wynosiłby około 7 682 tys. zł. Jednocześnie zaznaczono, że z uwagi na brak możliwości dokładnego oszacowania liczby spraw koszt ten nie został ujęty w zbiorczym zestawieniu skutków finansowych. Oznacza to, że po stronie sądów powszechnych występują skutki finansowe, które zostały zidentyfikowane co do kierunku i rzędu wielkości, lecz nie zostały ujęte w sposób pełny w zbiorczej prezentacji kosztów.

Dodatkowo wskazano również na skutki związane z rozszerzeniem prawa do bezpłatnej pomocy tłumacza, w tym tłumaczenia dokumentów dla oskarżonych i zatrzymanych niewładających w wystarczającym stopniu językiem polskim, a także dla osób głuchych i niemych. W tym zakresie zastrzeżono ograniczoną dostępność danych pozwalających na pełne oszacowanie kosztów, w szczególności brak informacji umożliwiających ustalenie rzeczywistej skali przypadków, w których konieczne będzie zapewnienie tłumaczenia.

Po stronie Prokuratury przewidziano dodatkowe skutki finansowe na poziomie około 4 302 tys. zł rocznie. Obejmują one: koszty nieopłaconej pomocy prawnej z urzędu – około 1 300 tys. zł rocznie, koszty bezpłatnej pomocy tłumacza dla oskarżonego i zatrzymanego – około 3 000 tys. zł rocznie oraz koszty zwrotu

[112] Limity te wynoszą odpowiednio: 1 691 298 zł w 2026 r., 1 735 271 zł w 2027 r., 1 778 653 zł w 2028 r., 1 823 119 zł w 2029 r., 1 868 697 zł w 2030 r., 1 915 415 zł w 2031 r., 1 963 300 zł w 2032 r., 2 012 383 zł w 2033 r., 2 062 692 zł w 2034 r. oraz 2 114 260 zł w 2035 r. Zob. art. 32 projektu.

utraconych wynagrodzeń świadków – około 2 182 zł rocznie. Wskazano jednocześnie, że oszacowanie to ma charakter przybliżony, ze względu na brak pełnych danych dotyczących liczby spraw oraz liczby czynności, w których konieczne będzie zapewnienie dodatkowych gwarancji procesowych. Założono przy tym, że wydatki te zostaną zrealizowane w ramach limitu właściwej części budżetowej, bez konieczności ubiegania się o dodatkowe środki.

Po stronie Krajowej Administracji Skarbowej również przewidziano dodatkowe skutki finansowe. Obejmują one: wzrost kosztów pomocy prawnej z urzędu – około 2 160 000 zł rocznie, wzrost kosztów zapewnienia bezpłatnej pomocy tłumacza – około 350 000 zł rocznie i wzrost kosztów związanych ze zmianą limitu zwrotu utraconego wynagrodzenia świadka – około 20 130 zł rocznie. Łącznie oznacza to dodatkowy roczny skutek finansowy na poziomie około 2,53 mln zł. Także w tym przypadku oszacowanie opiera się na przyjętych założeniach dotyczących liczby spraw i liczby uczestników czynności procesowych, a wydatki mają zostać pokryte w ramach istniejącego limitu właściwej części budżetowej.

Należy zatem przyjąć, że przedstawione wartości oddają zasadniczy kierunek i skalę dodatkowych obciążeń dla sektora finansów publicznych, ale nie wyczerpują całego ryzyka finansowego związanego z wdrożeniem ustawy. W szczególności należy liczyć się z możliwością niedoszacowania kosztów związanych z zapewnieniem tłumaczy oraz z finansowaniem obrony z urzędu na etapie sądowym. Dotyczy to zwłaszcza tych obszarów, w których przyjęto założenie realizacji nowych obowiązków w ramach istniejących limitów wydatków, bez jednoczesnego przedstawienia bardziej szczegółowego mechanizmu kompensacji tych obciążeń.

Ponadto należy zwrócić uwagę na fakt, iż proponowana zmiana definicji podejrzanego w projekcie rządowym (ujęta w druku 1600 i w zawetowanej ustawie) mogła rodzić koszty dla budżetu państwa. Skoro zatem w obecnym projekcie definicji tej nie przyjmuje się, to można zakładać, że koszty z tym związane winny być mniejsze niż załączone w uzasadnieniu projektu prezydenckiego. Brak danych uniemożliwia dokonanie wyliczeń w tym zakresie.

W wyniku konsultacji społecznych projektu nie ustosunkowywano się do jego skutków finansowych.

## IX. Inne skutki projektowanej ustawy

Nie zidentyfikowano innych skutków wejścia w życie projektowanej ustawy.

## X. Zmiana obciążeń administracyjnych

W związku z zwiększeniem zakresu digitalizacji akt projektowana regulacja będzie prowadzić do nowych obowiązków organizacyjnych i proceduralnych dla sądów, prokuratury oraz organów prowadzących postępowania przygotowawcze.

## XI. Konkluzje

1. Skutki prawne: 1. Większość zmian dotyczących stosowania tymczasowego aresztowania znacząco wzmacniają uprawnienia podejrzanego oraz oskarżonego. Z perspektywy systemowej na pozytywną ocenę zasługuje w tym zakresie m.in. wprowadzenie obowiązku doręczenia podejrzanemu odpisu wniosku o zastosowanie tymczasowego; uchylenie art. 250 § 3b-3h k.p.k., powrót do wyłącznie sądowej kompetencji orzekania w przedmiecie stosowania lub przedłużania stosowania tymczasowego aresztowania w sytuacji gdy prokurator oświadczy, że sprzeciwia się zmianie środka zapobiegawczego, zmiana przesłanki szczególnej stosowania tymczasowego aresztowania w postaci surowości kary z 8 na 10 lat pozbawienia wolności (art. 258 § 2 k.p.k.) oraz zmiana treści art. 263 § 2 k.p.k. wprowadzająca potrzebę oceny przez sąd sprawności postępowania przygotowawczego, a także wskazująca kryteria tej oceny. Za zbędne z perspektywy systemowej natomiast należy uznać wprowadzenie ograniczeń stosowania art. 258 § 2 oraz 259 § 3 k.p.k.

Pozytywnie należy ocenić zmiany w zakresie prawa do pomocy tłumacza (zmiany w art. 72 § 2, § 2a i § 4 k.p.k., art. 300 § 1a i § 1b k.p.k.) oraz rozwiązania prawne zakładające zwiększenie prawa do informacji w postępowaniu karnym (art. 156 § 5a, art. 249a § 1 oraz 250 § 2b k.p.k.).

2. Chociaż opiniowany projekt w wielu przypadkach wzmacnia ochronę wymaganą przez EKPC, to jednak nasuwa wątpliwości w zakresie projektowanych art. 168a, art. 301 § 8 i 9, art. 378a k.p.k. – co do zgodności z orzeczniczymi standardami dotyczącymi art. 6 EKPC (prawo do sądu w sprawach karnych) oraz art. 217b § 1a k.k.w. co do zgodności z art. 8 EKPC (prawo do tajemnicy korespondencji).

2. Skutki społeczne: Rozwiązania projektu będą służyć wzmocnieniu ochrony praw uczestników postępowania karnego, w szczególności osób podejrzanych i oskarżonych, w tym małoletnich, osób niewładających językiem polskim, osób głuchych lub niemych oraz osób pokrzywdzonych wymagających szczególnego wsparcia. Tym samym regulacja może przyczynić się do ugruntowania społecznej świadomości na temat praw uczestników postępowań, a docelowo także budowania zaufania do szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości.

Skala efektów proponowanych zmian będzie jednak w dużej mierze zależała od praktycznego wdrożenia nowych rozwiązań, w szczególności dostępności obrońców i tłumaczy oraz zdolności organizacyjnej organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. W krótkim okresie regulacja może zwiększyć obciążenie systemu sprawiedliwości i wpływać na czas prowadzenia części postępowań, jednak w dłuższej perspektywie może sprzyjać ograniczeniu naruszeń gwarancji procesowych i zwiększeniu postrzeganej rzetelności postępowania.

3. Skutki gospodarcze: Projekt nie wywołuje istotnych skutków gospodarczych, nie wpływa na konkurencyjność sektora przedsiębiorstw, jak również nie oddziałuje

na dochody i wydatki gospodarstw domowych. Analizowana nowelizacja nie wprowadza obciążeń administracyjnych dla podmiotów gospodarczych.

4. Skutki finansowe: Projektowana ustawa określa limit wydatków na kwotę 223,3 mln zł w okresie 2026-2035 i zakłada zwiększenie wydatków w szczególności:

- w części 42 budżetu państwa na poziomie około 184,5 mln zł w latach 2025-2035 w odniesieniu do Policji i Straży Granicznej,
- po stronie Prokuratury w kwocie około 4,3 mln zł rocznie (część 88 budżetu państwa),
- Krajowej Administracji Skarbowej na poziomie około 2,5 mln zł rocznie (część 19 budżetu państwa),
- po stronie sądów powszechnych, które w części zostały oszacowane, a w części mają charakter wariantowy lub nie zostały ujęte w sposób pełny z uwagi na ograniczoną dostępność danych, w tym około 1,4 mln zł rocznie z tytułu zmiany należności dla świadków oraz około 7,7 mln zł rocznie jako wariantowy koszt obrony z urzędu na etapie sądowym (część 15 budżetu państwa).

Wnioskodawca wskazał, że wydatki będą pokrywane w ramach właściwych części budżetowych, przy czym wiązać się to będzie z koniecznością zwiększenia posiadanych limitów wydatków w roku wejścia w życie ustawy, jak i w latach następnych. Wnioskodawca dostrzegł także ryzyka związane ze wzrostem kosztów. Niemniej odejście od proponowanej definicji podejrzanego zawartej w projekcie rządowym (nr druku 1600) może wpływać na zmniejszenie podawanych skutków projektu.

5. Rozwiązania zagraniczne: W Belgii, Francji i Niemczech podejrzanemu zapewnia się dostęp do obrońcy już na najwcześniejszych etapach postępowania, w szczególności przed pierwszym przesłuchaniem lub od chwili zatrzymania, oraz możliwość korzystania z pomocy obrońcy podczas przesłuchania. W Belgii i Francji przewidziano ponadto mechanizmy niezwłocznego wyznaczania obrońcy z urzędu lub obrońcy dyżurnego.

Z ustaleń Komisji Europejskiej wynika, że wszystkie państwa członkowskie związane dyrektywą (UE) 2016/800 przewidują prawo dziecka do pomocy obrońcy, obowiązek informowania o przysługujących mu prawach oraz szczególne regulacje dotyczące dzieci pozbawionych wolności, jednak przyjęte rozwiązania różnią się pod względem zakresu tych gwarancji, chwili ich uruchomienia oraz roli rodziców lub innych osób wspierających dziecko. Przykładowo w Niemczech ustawa o sądownictwie dla nieletnich reguluje przypadki obowiązkowego udziału obrońcy, udział rodziców i przedstawicieli ustawowych w postępowaniu oraz obowiązki informacyjne wobec nieletniego i jego przedstawicieli ustawowych. We Włoszech prowadzone są listy obrońców posiadających przygotowanie w zakresie prawa nieletnich.

Wśród państw UE stosowane są zróżnicowane rozwiązania w odniesieniu do poszczególnych aspektów tymczasowego aresztowania, będących przedmiotem

projektu. We wszystkich państwach członkowskich UE zastosowanie tymczasowego aresztowania wymaga co najmniej stwierdzenia odpowiednio wysokiego stopnia prawdopodobieństwa popełnienia przestępstwa, określanego w ustawodawstwach krajowych w różny sposób. Wszystkie państwa członkowskie wśród podstaw do zastosowania tymczasowego aresztowania uwzględniają także ryzyko ucieczki oskarżonego oraz ryzyko ponownego popełnienia poważnego przestępstwa, przy czym przesłanka surowej kary jako podstawa tymczasowego aresztowania jest różnie interpretowana i regulowana. Jednocześnie surowość kary nie jest zazwyczaj samodzielną przesłanką, ale elementem szerszej oceny zastosowania tymczasowego aresztowania. W części państw wskazano w przepisach maksymalną długość trwania tymczasowego aresztowania. Np. w Niemczech jest to 6 miesięcy, a dłuższy okres jest możliwy tylko w wyjątkowych sytuacjach. We Włoszech maksymalny łączny okres stosowania tymczasowego aresztowania wynosi 2 lata, 4 lata albo 6 lat, w zależności od ustawowego zagrożenia karą za zarzucane przestępstwo. We Francji areszt tymczasowy nie może trwać dłużej niż rozsądny okres, oceniany z uwzględnieniem powagi zarzucanych czynów i złożoności postępowania niezbędnego do ustalenia prawdy.

W części porządków prawnych nie obowiązuje automatyczna reguła wyłączenia każdego dowodu uzyskanego z naruszeniem prawa. O dopuszczalności rozstrzyga się z uwzględnieniem charakteru naruszenia, jego wpływu na rzetelność postępowania, wiarygodności dowodu oraz wagi interesu wymiaru sprawiedliwości (Litwa, Holandia, Szwecja). W części państw obowiązują wyraźnie sformułowane ustawowe reguły wyłączenia dowodów uzyskanych z naruszeniem prawa, ograniczające możliwość wykorzystania takich dowodów w postępowaniu karnym (Chorwacja, Hiszpania, Włochy).

Autorzy:
Konrad Kuszel, ekspert ds. legislacji (pkt I-III)
dr Danuta Adamiec, specjalista ds. komparatystycznych (pkt IV, XI.5)
prof. dr hab. Andrzej Sakowicz, ekspert ds. legislacji (pkt V.1, X, XI.1.1)
prof. dr hab. Cezary Mik, ekspert ds. legislacji (pkt V.2, XI.1.2)
dr Izabela Bień, specjalista ds. społecznych (pkt VI, X, XI.2)
Jacek Krzak, specjalista ds. systemu gospodarczego (pkt VII, X, XI.3)
dr Zofia Szpringer, specjalista ds. finansów publicznych (pkt VIII, X, XI.4)

Akceptował:
Wicedyrektor Biura Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślik
/podpisano elektronicznie/